

קובץ גליונות

פרשת נשא - חג השבועות

ממרנן ורבנן גדולי ומאורי הדור

"ובאו כולם בברית יחד"

מערכת קובץ גליונות מאחלת חג שמחה
ושנזכה לקבל את התורה מאהבה!

לעילוי נשמת

ישראל זלמן ב"ר

שלמה הכהן שיבלחט"א

פרסט

לעילוי נשמת

הגאון רבי בנימין בינוש קורלנסקי זצ"ל

מראשי ישיבת פוניבז' לצעירים

חתנו ותלמידו המובהק

של מרן הגרמ"י ליפקוביץ זצ"ל

הרביץ תורה לתלמידים עשרות שנים

והעמידם בקרן אורה בדרכי לימוד

התורה וקניניה

נלב"ע ז' סיון תשס"ז

לעילוי נשמת

אידה בת גולדה

נלב"ע י"ז סיון תשע"ז

תנצב"ה

לעילוי נשמת

יחיאל בן אידל ז"ל

נלב"ע ד' ניסן תשע"ח

תנצב"ה

מסעי	ב' אב		
דברים	ט' אב		
ואתחנן	ט"ז אב		
עקב	כ"ג אב		
ראה	ל' אב	בהעלותך	י"ב סיון
שופטים	ז' אלול	שלח	י"ט סיון
כי תצא	י"ד אלול	קרח	כ"ו סיון
כי תבוא	כ"א אלול	חוקת	ג' תמוז
נצבים - ראש השנה	כ"ח אלול	בלק	י' תמוז
וילך - שבת שובה - יו"כ	ו' תשרי	פינחס	י"ז תמוז
חג הסוכות	י"ג תשרי	מטות	כ"ד תמוז

י"ש"כ גדול לירידינו שוקי לרר חי"ו על טוב
העין שנהג בנו בכמה מהתמונות המתפרסמות

לכל חלומדים החשובים שליט"א
הקדישו ע"ג הקבצים את יקיריכם
באחת משבתות השנה
ותזכו לחיות שותפים
בזיכוי חרבים הגדול
להגדיל תורה ולהאדירה.

יו"ל בסיוע:

יתדות תשמו

להחדרת ערכי

היהדות ע.ה.

להקדשות ע"ג הקובץ
או המעונינים לפתוח מוקד

הפצה באיזור מגוריהם

ובכל עניני הקובץ

ניתן לפנות למס': 053-3145900

פקס: 077-2092005

או במייל: k.gilyonot@gmail.com

לקבלת הקובץ במייל

ניתן לשלוח בקשה

למערכת 'קובץ גליונות'

kovetz+subscribe@googlegroups.com

עדיף לשלם ולתרום במכשירי
"קהילות" ו"גדרים פלוס" בבתי

הכנסת,

יש לחזות על לחצן

'קופות נוספות'

ובחיפוש קובץ גליונות,

או בטלפון:

גדרים פלוס:

486-7630585-03 שלוחה-486

קהילות:

4311-2757000-073 שלוחה-4311

או בהעברה לבנק: מרכזתיל-

17

סניף: 745

מס' חשבון: 71262

ע"ש קובץ גליונות

גיליון מס' 4-333 פר' נשא-חג השבועות
תשע"ט שנה שביעית

גיליון זה יו"ל לזכות ידידינו החשוב
שיראה ברכה והצלחה בכל הענינים

דברי שי"ח

ממרן רשכבה"ג שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א

פנינים על הפרשה

"וישם לך שלום".

במשנה סוף עוקצין לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום שנאמר ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום. יל"פ עפ"מ דאיתא בב"מ מ"ב א' שאין הברכה מצויה לא בדבר השקול ולא בדבר המדוד ולא בדבר המנוי אלא בדבר הסמוי מן העין שנאמר יצו ה' אתך את הברכה באסמך, ולפ"ז צריך שהכלי שמחזיק ברכה לא יהיה מדוד ומנוי אלא סמוי מן העין, והנה תלמידי חכמים מרבין שלום בעולם כדאיתא בשילהי ברכות, נמצא שמדת השלום אינו דבר קצוב שכל הזמן מתרבה בעולם ע"י הת"ח והוא דבר הסמוי מן העין, ולהכי אין כלי מחזיק ברכה כמו השלום.

נראה לפי פשוטו דהג' ברכות דברכת כהנים, הראשונה היא על גשמיות, והשניה היא על רוחניות, והשלישית היא לעת"ל, וכעין זה איתא בספרי דו"ק ותשכח.

(טעמא דקרא)

חג השבועות - החג 'שלי'

חג השבועות הוא החג 'שלי'. נולדתי סמוך לו, ולכן נקראתי על שם רות. בשבת שלפני כל חג אבא נוהג לחזור על המגילה הנקראת בו. בילדותי, כאשר היה חוזר על מגילת רות בשבת שלפני חג השבועות, היה מושיב אותי על ברכיו: מגילת רות, אפוא, היתה 'שייכת' לי... גם לאחר נישואי היה אבא מגיע לביתי בשבת זו וקורא את מגילת רות בטעמים. אבא רגיל לומר דברים בשבחה של רות, אמה של מלכות, כגון שהיא זו שזכתה לנחת הגדולה ביותר, כשראתה את שלמה, בן נינה, יושב על כיסא המלכות, וכן את האמור במדרש, שפרק 'אשת חיל' נאמר על רות, ועוד ועוד. לאחר סעודת ליל החג יצא אבא ללמוד בבית הכנסת, לא לפני שביקש את ברכתה של אמא שלא יירדם במשך הלילה, ויוכל ללמוד כדבעי.

בשבועות אכלנו את מאכלי החלב בבוקר אחרי התפילה. היה זה שינוי ממנהגו של סבא הסטייפלר, שאכל את מאכלי החלב בסעודת ליל החג. בכך נהג אבא כמנהג חותנו סבא הרב אלישיב, ובכך נשכר שאכל בשר לכבוד החג גם בלילו וגם ביומו.

(מתוך הספר רב המכר בית אמי שכתבה בתו הרבנית צביה תחי')

עלי שי"ח

"בר"ה בראשי תיבות"

תלמיד חכם מרביץ תורה שליט"א הגיע להתייעץ עם מרן שליט"א השבוע, כשיצא ביקש את ברכתו ונענה בנוסח הברכה הידועה 'בו"ה', שהוא ראשי תיבות של 'ברכה והצלחה'.

חיך התלמיד חכם וביקש לשאול על זה קושיא מהלכות של ספירת העומר. כי נפסק להלכה (באור הלכה סימן תפ"ט ס"א) שאם אחד יספור בראשי תיבות, שיאמר היום ב' לעומר במקום שני ימים לעומר, מספק צריך לחזור ולספור שוב.

ואם כן, רואים שראשי תיבות זה לא נחשב שהוא אומר את המילים עצמם, ומדוע רבינו שליט"א מברך בראשי תיבות. הרי זה שום דבר...

נהנה רבינו מאוד מהשאלה, והגיב: ספירת העומר שהוא מצוה וי"א שהוא מדאורייתא צריך לפרש בדיוק את התיבות, אבל מה שאני אומר זה שום דבר ולכן יכול לקצר בברכה...

***

ומעת לעת הרבה מתקשים, האם באמת יש הבדל בנוסח הברכה אם רבינו שליט"א מברך בקיצור או מפרש את דבריו בפירוט 'ברכה והצלחה', הנה שאלו את זה כבר את הרב שליט"א כמה פעמים וענה שאצלו אין הבדל והוא מתכוין בשניהם אותו דבר... וכבר הראה רבנו מקור לזה בגמ' בשבת ק"ה א' מגין לשון נוסריקון מן התורה שנ' כי א"ב המו"ן גוים נתתיך אב נתתיך לאומות וכו' הרי מצינו להדיא ברכה בר"ת.

***

תגובה לנכתב שבוע שעבר:

קיבלנו תגובות רבות על מה שהובא בטור זה בשבוע קודם, אודות לקיחת גלולות 'ריטלין'. כדרכו של עולם זה בונה וזה סותר, זה שואל וזה מתריץ. כאן אנו מודים לכל קוראינו החשובים שיחיו על עידודם התמידי.

נבקש להבהיר: כי לבקשת רבים שאלנו שוב את רבינו שליט"א מה הוא סבור על לקיחת גלולות אלו, וענה כי הכל לפי הענין, וכי כל אחד ישאל מומחה ויתייעץ עם המבין בדבר.

[נוסף, כי הגאון רבי גדליה הוניגסברג שליט"א מעיד עובדא שהיה עד לה: על שולחן רבינו עלתה שאלה לגבי הצעת שידוך, שהבחור נוטל גלולות ריטלין כדי שיוכל להשקיע עצמו בלימוד, והוא אכן בן עליה אמיתי וכן תורה מופלג, ורבינו הכריע שמכיון שאין כאן שום מחלה, רק לוקח תרופה לשיפור הריכוז, אין צריך השדכן לספר פרט זה להמדוברת].

בברכת שבת שלום וחסד
שי"ח

להצטרפות לרשימת מקבלי הגיליון במייל ניתן לשלוח בקשה לכתובת: divreysiach+subscribe@googlegroups.com

ניתן לתרום ולהקדיש ע"ג הגיליון לע"נ, לרפואה ולהצלחה וכד', נשמח לקבל עובדות, הנהגות, וש"ת מרבינו.

פסקי הלכות והנהגות להג השבועות

א. כשי"ט חל במוצ"ש [כהשנה שנת התשע"ט שיו"ט דשבועות הבעל"ט חל במוצ"ש נשא] מורה רבינו שליט"א בשם אביו מרן הקה"י זצוק"ל שיש ללבוש את הבגדי יו"ט בשבת דאינו כבוד השבת שמיד כשיוצאת השבת לובשים את הבגדי יו"ט. ושאלתי את רבינו שליט"א שהרי בשו"ע סי' תקכ"ט ס"א איתא דבגדי יו"ט יהיו יותר טובים משל שבת וא"כ מה החיסרון ללבוש את הבגדי יו"ט בצאת השבת הרי זה הדין שיש לכבד את היו"ט יותר מהשבת בבגדים. וענה רבינו שכשהשבת והיו"ט סמוכים זל"ז הוי בזיון לשבת וע"ז לא קאירי השו"ע. וכן נוהג רבינו שליט"א וגם את השטר"ימ"ל שנוהג רבינו ללבוש ביו"ט בשעת הקידוש וברהמ"ז כבר לובשו בשבת שלפני יו"ט.

ב. אצל רבינו שליט"א אין מעמידין אילנות לחג השבועות כלל. עפ"י מש"כ במ"ב [סי' תצ"ד סק"י] שהגר"א ביטל מנהג זה להעמיד האילנות משום חוקות העמים. וכן בביהכ"נ לדרמן אין מעמידין אילנות כלל.

ג. בעניין מש"כ המ"ב בסי' תצ"ד סקט"ז שאם אוכל גבינה קשה צריך להמתין שש שעות ורק אז מותר לו לאכול בשר [ומקורו ביו"ד סי' פ"ט]. כתב ע"ז בספר פתח הבית עמ' ק"א [להגרצ"א ווייל שליט"א] "ושמעתי מהגר"ח קניבסקי שליט"א ששאל את מרן החזו"א זצלה"ה האם צריך להמתין שש שעות אחר אכילת גבינה צהובה ותשובת החזו"א היתה דאין צורך להמתין אלא אם כן שהתה הגבינה שנה. והנה השעור המבואר בפוסקים הוא חצי שנה וכו' וע"ע מש"כ שם בפתח הבית בענין זה.

ד. מרגלא בפומיה דרבינו שליט"א שהזמן להתפלל על אתרוג הוא לא ביום ט"ו בשבט אלא בחג השבועות שבו נידונין על פירות האילן וכמו שסיים המ"א [תצ"ד סק"ה] על טעם המנהג הקדום של העמדת האילנות בשבועות "שיזכירו שבעצרת נידונין על פירות האילן ויתפללו עליהם".

ה. בליל שבועות מנהג רבינו ללמוד לאחר הסעודה את סדר לימודו הרגיל. ולאחמ"כ באמצע הלילה מתחיל באמירת תיקון ליל שבועות וכמש"כ האריז"ל [וכנוסחת השל"ה שאומרים ג"כ את המשניות ומוסיפין באמצע עוד פסוקים].

ו. בעניין מש"כ האריז"ל בשעה"כ פ"ט א' גבי ליל שבועות "ובהגיע אשמורת הבוקר מעט קודם עלות השחר בעת שמשחירין פני הרקיע במזרח וכו' אז צריך שתטבול במקוה" כמה אנשים שאלו את רבינו האם לנהוג כן ולא השיב להם אלא אומר להם שזהו פלוגתא [דבמעשה רב הביא בשם הגר"א וכן בביה"ל כתב שאין לטבול בשבת [וה"ה ביו"ט] לתוספת קדושה וכן היה משיב מרן החזו"א זלה"ה. ומאידך גיסא דעת האריז"ל שיש לטבול וכן יש שנהגו] אך כתב רבינו שליט"א [בארחות יושר] שהנוהגין לטבול יש להם לזוהר בג' דברים שלא יטבול במים חמים שהוא אסור עפ"י ד' שלא יכשלו בסחיטה והעצה לזה שלא יגע בשערותיו כלל גם כשלוש את הכיפה וכדו' שלא יטלטלו את המים שעליהם ולכן יש להם לחכות עד שיתייבשו המים. וע"ע מש"כ בזה רבינו בארחות יושר]

עוד שמעתי מרבינו שפ"א הלך אביו הקה"י למקוה בשבת וכבר כמעט שנכנס למים וכשראה שהמים חמים יצא ולא טבל כלל. והתבטא רבינו בחריפות על עמי הארצות שטובלים במים חמים בשבת ועוברים בזה על איסור.

ז. שאלו את רבינו שיש שרצו להקדים ביום השבועות את קריאת מגילת רות לפני התפלה [ודלא כהמנהג שקורין המגילה לאחר שחרית]. והתנגד לזה רבינו ולא הסכים שיהגו כן כלל.

ח. ביום השבועות לפני תפילת וותיקין יוצא רבינו שליט"א יד"ח בברכות השחר מאדם אחד שישן בלילה. [ופ"א שאלתי את רבינו מדוע נוהג לצאת את הברכות מאחר הרי הרמ"א פסק שאפי' כשלא נתחייב בברכות וכגון שהיה נעור כל הלילה שפיר מברכין את ברכות השחר. חוץ מברכת המעביר שינה ואלוקי נשמה שכתב המ"ב שיש לצאת מאחר. וענה רבינו שנהגין להחמיר כשיטת הרמב"ם שמחמיר בזה].

ובשנים האחרונות מסתפק רבינו שליט"א האם גם ברכת המקדש שמו ברבים יש לצאת יד"ח כשנעור כל הלילה. ולכן מבקש שיוציאוהו גם בברכה זו. וכיון שמרן החזו"א זלה"ה נסתפק שאפשר שברכת המקדש שמו ברבים מתחילה מלעולם יהא אדם וכו' ופ"א כשרצה החזו"א שיוציאוהו בברכה זו ביקש שיוציאוהו מלעולם יהא אדם וכו'! לכן גם רבינו שליט"א יוצא יד"ח בברכה זו מלעולם יהא אדם. ומנהג רבינו שליט"א בברכה זו לומר "ואומרים פעמים בכל יום ה' אלוקינו ה' אחד אתה הוא עד שלא נברא העולם וכו' וכהגר"א [המובא במעשה רב אות י"א וע"ש. וכן נהג מרן החזו"א זלה"ה]. וכן מורה להמוציאו יד"ח שיוציאונו לפי נוסחא זו.

עוד נוהג רבינו כשאומר את ברכת לעולם יהא אדם וכו'. להניח את ידו על עיניו בקטע זה שמוזכר בו עול שמים וכמש"כ האריז"ל שיש להניח ידו על עיניו באמירה זו.

ט. נוהגין בביהכ"נ לדרמן במוצאי שבועות לפני מעריב ששרים לכבוד יו"ט וכן נהגו אצל מרן החזו"א זלה"ה. ורבינו שליט"א ג"כ מגיע ומקדים בשביל זה לבוא לביהכ"נ. [ופ"א היה תקופה שרבינו לא הרגיש כ"כ טוב וכמעט שלא יצא מביתו ואעפ"כ במוצאי שבועות התאמץ להגיע לפני מעריב כשרים לכבוד יו"ט].

י. מנהג רבינו שליט"א עפ"י מרן החזו"א זלה"ה לומר תחנון בששה ימים שלאחר שבועות [וכן סתימת השו"ע והרמ"א]. וכן המנהג בביהכ"נ לדרמן. ושאלו את רבינו מה יעשה מי שנמצא במקום שנוהגים לא לומר ובפרט שבמ"ב סי' קל"א סקל"ו הביא שיש מקומות שנוהגין שלא לומר תחנון כל הששה ימים שאחר שבועות האם ינהג כמנהג המקום או שימשיך במנהגו לומר תחנון. וענה רבינו שמה שכהיום הרבה נוהגין שלא לומר תחנון בששה ימים שלאחר שבועות אינו חשוב מנהג כי הטעם שאנשים נוהגים כן זה בגלל לוח ארץ-ישראל ולא בגלל המ"ב. ובעל לוח א"י כל שיטה שמקילה בעניין תחנון הכניס בלוח ולכן אינו נחשב למנהג כי אנשים לא נוהגים כך בגלל המ"ב אלא בגלל לוח א"י. אך אמר רבינו שליט"א שכשנמצא באותן מקומות שאין אומרים תחנון שיאמר את התחנון ללא נפילת אפיים בכדי שלא לבוא לידי קטטות.

יא. בעניין משאחז"ל דהרגיל בזיתים קשה לשכחה. כתב ע"ז רבינו בספרו "ספר הזכרון" לפקפק על אותם הנוהגים לאכול זיתים בשמן זית עי"ש. [ושמעתי ע"ז מרבינו שרב א' מירושלים אמר לו שקלקל לו את הארוחת בוקר שבכל יום היה רגיל לאכול זיתים עם שמן זית ועתה בגלל מש"כ רבינו בספרו הפסיק].

עוד כתב שם רבינו בשם המ"א שהביא מהאריז"ל ז"ל שכל משאחז"ל על הרגיל בזיתים שהוא קשה לשכחה הוא רק על מי שאינו מכין את כוונות האכילה אבל המכוונים את הכוונות אין הזיתים-מזיקין לו אלא אדרבה מועילין לו. עכ"ל. והראיתי לרבינו איזה ספר של חכ"א לפני למעלה ממאה שנה שכתב איזה כמה שמות לכין בעת אכילת הזיתים וע"י כוונה זו שיכווין בעת האכילה יוכל להיות רגיל בזיתים. ואמר לי ע"ז רבינו שליט"א לא כל הרוצה ליטול את השם יבוא ויטול ורק מי שמבין בזה יכול.

(ייש"כ להרב ר' חיים עוזר כהן שליט"א על נוסידת הדברים)

ש"ת מעיני חג השבועות

למה שבועות זה דאורייתא

שאלה. הנה לרוב הראשונים ספירת העומר בזמן הזה אינה רק מדרבנן, משום שאין מקריבים עומר בזמן הזה, השאלה היא דא"כ למה שבועות זה מדאורייתא הרי אין תאריך לחג השבועות ורק התורה ציוותה תספרו חמישים יום מהקרבת העומר. **תשובה.** כתוב חג שבועות לה'.

ללכת לישון בעלות השחר

שאלה. האם נכון הוא מנהג הרבה אנשים שבליל שבועות הולכים לישון בעלות השחר לכמה שעות (כדי שיתפללו בכונה יותר), או דמכיון שהוא סמוך לזמן קר"ש ותפילה אסור לו ללכת כבר לישון. **תשובה.** אין נכון.

התורה מאורסת לישראל

שאלה. בגמ' סנהדרין דף נט ע"א ואמר רבי יוחנן: נכרי שעוסק בתורה חייב מיתה, שנאמר תורה צוה לנו משה מורשה - לנו מורשה ולא להם. - וכו' מאן דאמר מאורסה - דינו כנערה המאורסה דבסקילה, וצ"ע מדוע התורה נמשלה למאורסה הרי היא נשואה לישראל, וא"כ צריך להיות שהבא עליה בחנק.

תשובה. צריך לעמוד. לכאורה כוונת רבינו שכיון שצריך לעמוד על התורה, לכך אינה בגדר נשואה לישראל, רק בגדר מאורסה, וע"י שעמלין בה התורה נעשית כאשה. ושמחתי מאוד למצוא במהרש"א חידושי אגדות לפסחים (דף מט עמוד ב) שכ' ע"ד הגמ' 'תנא רבי חייא: כל העוסק בתורה לפני עם הארץ - כאילו בועל ארוסתו בפניו, שנאמר תורה צוה לנו משה מורשה, אל תקרי מורשה אלא מאורסה'. וכתב וז"ל: כאלו בועל ארוסתו שנאמר תורה וגו' הוציאו מלת מורשה מלשון ירושה ע"פ מ"ש שאינה ירושה לך והיא מונחת בקרן זוית כל מי שרוצה ליטול יטול וע"כ דרשוהו מלשון מאורסה כי התורה נמשלה לאשה בכמה מקומות ובתחלת נתינתה לישראל הרי היא כאורסה עד אחר שילמדה שנעשית לו כאשה וא"כ עם הארץ שאיננו לומד הרי היא נשאת לו כארוסתו ות"ח העוסק בה בפניו כו' וק"ל:

היכן עמדו ישראל במתן תורה

שאלה. צ"ע מהו הלשון בכל הגמ' שעמדו ישראל על הר סיני, הרי אדרבה רק משה היה על ההר, והם היה להם ציווי שלא לעלות להר, הגבל את ההר וקדשתו.

תשובה. סמוך להר סיני. וכעין מה דמייטנין בכמה מקומות בגמ' (פסחים סג; סוטה לו; סנהדרין יג; מנחות כו; סב; עח; צח). לגבי מה דכתיב בקרא כמה פעמים 'על' שיש אומרים ש"על" היינו בסמוך, וכאן שמדובר על לשון חז"ל בודאי נראה שהם נקטו 'על' מלשון סמוך.

היכן מוזכר מתן תורה בהלל

שאלה. בגמ' פסחים (דף קיח עמוד א), מבואר מדוע בהלל אומרים את ההלל שאנו אומרים ול"א הלל הגדול ות"י הגמ' משום שיש בו חמשה דברים הללו: יציאת מצרים, וקריעת ים סוף, ומתן תורה, ותחית המתים, וחבלו של משיח. והיכן יש מתן תורה - דכתיב ההרים רקדו כאילים, וצ"ע מה כ"כ מיוחד בזה שרקדו ההרים בשעת מתן תורה שזהו הביטוי להזכרת מת"ת בהלל.

תשובה. זכירת מעמד הר סיני. היינו שהחשיבות שלנו בהלל זה עצם מה שזכר בו מתן תורה, ואין נפק"מ דוקא באופן ההזכרה. וכנראה כיון שהלל הוא בדרך שירה ושבח מתאים לציון הנס של קפיצת ההרים.

ברכת השלום במתן תורה

שאלה. במס' דרך ארץ ר' יהושע דסכנין בשם רבי לוי אמר גדול השלום שכל הברכות והתפילות חותמין בשלום, והוא ברכת שים שלום טובה וברכה וכו' והנוסח שם הוא כי באור פניך נתת לנו ה' אלקינו תורת חיים ואהבת חסד, ואינו מובן הנתינת טעם שאנו מבקשים מאת ה' שישים שלום עלינו כי באור פניו נתן לנו תורה, מה ענין שלום אצל הר סיני-נתינת התורה וצ"ע.

תשובה. ע"י שלום נוכל ללמוד תורה במנוחה.

משה קיבל תורה מסיני

שאלה. משה קיבל תורה מסיני, למה לא נאמר משה קיבל תורה מפי הקב"ה או מפי הגבורה, מדוע יש התייחסות להר סיני.

תשובה. בל"א אין שייך להתחבר להקב"ה כחבר. היינו שהתנא רצה להשוות ריחוק מסוים בין משה להקב"ה, ועל זה נקט לשון 'מסיני', שאינו עומד ליד הקב"ה כחבר ומקבל ממנו, רק שהקב"ה מגלה לו בהשפעת הנבואה ומקבל כפי כוחו.

אשר בחר בנו מכל העמים

שאלה. מהו שאנו מברכים אשר בחר בנו מכל העמים, הרי הקב"ה חזר על כל אומה ולשון ורק הם לא רצו אז במה בחר בנו.

תשובה. ששאל להם דברים שלא ירצו.

דברי הנפש החיים שאם העולם פנוי מתורה הוא יקרוס מאימתי?

שאלה. כ' הגר"ח מולאזין בנפש החיים (ש"ד פכ"ה) שאם יהיה רגע אחד פנוי מן העולם בלא תורה העולם חרב, האם כוונתו רק ממתן תורה או כבר מבריאת העולם.

תשובה. ממתן תורה.

(י"ש"כ לידידינו החשוב הר"ר מרדכי הגר שליט"א על מסירת השר"ת)

ווארט מיוחד לחג השבועות כפי ששמענו מחתנא דבי נשיאה הגאון רבי דוד אפשטיין שליט"א

בליל יו"ט תשמ"ו, זכיתי לאכול בסעודת יום טוב של שבועות אצל מו"ח מרן שר התורה שליט"א, במהלך הסעודה, פתח ואמר, כי הנה רגילים להקשות במה שאמר דוד המלך ע"ה 'טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף' מה בא לחדש כאן ומה עומק כוונתו, וכי מיהו חשב שזהב חשוב ושוה יותר מתורה? ורגילים לתרץ בזה כמה תירוצים.

וידוע התירוץ, כי הנה העשירים הזוכים לתמוך מהונם בעמלי תורה, בודאי יזכו למקום גבוה בגן עדן על יד הבני תורה, וכפי גודל הסיוע שנתנו להחזיק תורה, אבל עולם הזה אין להם... כי הנאות האמיתיות של עולם הזה יש רק למי שהוא עצמו עמל בתורה ויגע בה, הוא מרגיש הנאה שאין דומה לה בכל הנאות הגשמיות שישנם, הוא זוכה גם בזה וגם בבא. על פי זה מובן מאוד, שדוד המלך אמר טוב לי תורת פיך - אני שלומד בעצמי תורה, היא טובה לי יותר מאלו שיש להם אלפי זהב וכסף, שלהם, יש רק הנאת עולם הבא, אבל לי יש גם עולם הזה...

עלי הדף

בענין פדה"ב בעצין שאינו נקוב

בכורות נ"א א' מתני' אין פודין לא בעבדים כו' ולא בקרקעות. יש להסתפק בעצין שאינו נקוב אם אסור לפדות מדרבנן, ומהא דמנחות ע' א' דמדמה שם כלאים לתרומה אין ראוי דבכה"ת הוי עצין שא"נ מדרבנן כמחובר דכבר כ' מרן בחזו"א (שביעית סל' סק"ד) דק במעשר וכלאים שאין שום טעם לחלק ביניהן משום הגמ' אבל לשביעית אין ראוי תדע שהרי גם בכה"כ לא עשאוהו כעצין נקוב לקדש אלמא לאו לכל מילי השווהו חז"ל וכ"ש לענין שא"ד שאינן חיובי זרעים דלא השווהו דהא עצין שא"נ נקנה כמטלטלין ולא כקרקע (כמב' בה"מ ס' ר"ב סי"ב) ובגיטין ל"ז א' מב' דאין כותבין פרוזבול על עצין שא"נ אך כ"ז י"ל דלקולא לא עשאוהו כעצין נקוב אבל לחומרא י"ל דעשאוהו. ונר' דיש להוכיח ממ"ש באה"ע ס' קכ"ד ס"ד דמותר לכתוב גט על עצין שא"נ וגם למחמירים הוא שמא יקטום אבל בלא"ה כשר אלמא דלא עשאוהו חכמים כנקוב אלא לענין חיובי מצות ולא לענין פסולין שהתורה פסלה, ונר' דה"ה לענין הונאה ושבועה וגזלה דין עצין שא"נ כמטלטלין ולא כקרקע דלא עשאוהו כקרקע אלא לענין מצות וכו', שו"ר בירו' ספ"ז דכלאים מביעי אי דלעת כתלוש הוא לסכך בו ורבנו מנוח בפ"ה מסוכה מפ' דהבעיא הוא בעצין שא"נ ומבע"ל אי גזרי' אטו נקוב ולפ"ז מב' דהוא בעיא בירו' אי גזרי' לענין סכך כמו במעשרות מיהו הגר"א ועוד מפר' פי' הבעיא בעצין נקוב ע"ש ולפ"ז אין ראוי' כלל משם.

(דרך אמונה פ"א מבכורים ה"ו בה"ל ד"ה אין ע"ש)

שו"ת בעניני שמות הכתובים במגילת רות

- גילית (ודלא כמהרש"א בבא בתרא י"ד, ב' דשם "רות" היה לה עוד בגיטתה).
- ת. אין ראוי לקרוא בשם זה.**
- ש. האם ראוי לקרוא לבן בשם "רס".**
- ת. השם "רס" לבן (הנזכר בסוף מגילת רות) הוא שם כשר וישר.**
- ש. האם ראוי לקרוא בשם "אלימלך", כיון שהיה בעלה של נעמי והורע מזלו.**
- ת. מגדולי הדור היה כמו שאמרו בבבא בתרא צ"א, א' וכבר נתכפר לו במיתתו ברעב.**
- ש. האם ראוי לקרוא בשם "בועז", אף שמתו לו כל ס' בניו (בבא בתרא צ"א א').**
- ת. קורין על שמו, כי אחר כך היה לו כנגד כולם.**
- רבינו קרא שם בתו "רות", שנולדה לפני חג השבועות, וכך אמר לו אביו מרן בעל הקה"י זצ"ל לעשות.

(שמות בארץ)

ש. האם ראוי לקרוא לבת בשם "נעמי".

ת. לגבי השם "נעמי" מובא שם מעשה באחד שהגיע לפני מרן הגרא"מ שך זצ"ל בטענה שאמרו לו שאשתו הנקראת "נעמי" תשנה את שמה משום דכתיב "אל תקראנה לי נעמי" (רות א', כ'). והשיב לו מרן הרב שך זצ"ל כי אין לו ידיעה בשמות, אבל לומר כן כנ"ל הוא דבר חדש ואינו נכון, ומ"מ יעץ לו לשאול את מרן ה"קהילות יעקב" זצ"ל, והשיבו כי הדבר אינו נכון, ויש הרבה "נעמי" אשר ב"ה חיהם כדת בלא פגע-ואמר רבינו וזה נכון.

ש. הנה כשנולדה רות, ניתן לה שמה ע"י אביה, עגלון מלך מואב שאינו מזרע ישראל. וחזינן שגם לאומות העולם מזמין הקב"ה בפיהם את השם בו יקראו לבניהם. והוא חידוש גדול. האמנם כן הוא?

ת. כמדומה שבתחילה לא היה שמה כן כדאיתא בזהר (חדש רות ע"ט א') דמקודם שנתגיירה היתה נקראת "גילית".

ש. האם ראוי לקרוא לבת בשם "גילית" והרי בזהר חדש (רות ע"ט א') איתא דמקודם שנתגיירה היתה רות נקראת

כד יתבין ישראל ועסקין בשמחת התורה, קודשא בריך הוא אומר לפמליא דיליה, חזו בני חביבי דעסקין בחדוותא דלי.

(פזמון ששרים בני ליטא בחג השבועות)

שאלו לפני שנים רבות את רבינו, כי כידוע רבותינו הקדושים מרנן בעל החזון איש ובעל הקהילות יעקב זי"ע היו מופרעים הרבה מענייני ציבור, האם הם דיברו על זה, הם תינו את צערם בענין הזה? וענה רבנו שאצל החזון איש אמנם היו לו הפרעות מהלימוד אך הציבור היה די קטן ולא גדול כמו היום, ואבא מרן זצ"ל היה כבד שמיעה וממילא לא היה 'קל' להפריע לו מהלימוד... אבל באמת הוא אמר כמה פעמים שבאמצע חברותא שלא יפריעו לו.

ומרן שליט"א עצמו במשך כל השנים עד לפטירת מרן רה"י הגרא"ל שטיינמן זצוק"ל, היה עולה ללמוד בעליית הגג בביתו, ושוקע שם בלימוד בלי מפריעים, ורק בעת הצורך היו נכנסים לשאול שאלות, ובתקופות האחרונות שנתרבו צרכי עמך מקדיש יותר זמן לעשות חסד עם הציבור.

כל הכירות שמורות

בתמונה: (מחודש ניסן תשנ"ה)

הימים - ימי שרב קייצי, טרם מצוי עידן המזגנים, החלון פתוח לרווחה ומכניס משב אויר. מרן שקוע בלימוד בבית בנו הגאון רבי שאול שליט"א, לצידו מונח בקבוק משקה שנותרה מלאה ולצידה כוס. מרן יגע אז לסדר את ספרו דרך אמונה והכין חלק נוסף לדפוס, על השולחן נראים מחברת עם ערימת ספרים. השעון מורה כי בעוד דקות ספורות הוא יוצא לתפילת המנחה.

ליצירת קשר: ✉ ig0533145900@gmail.com

✍ רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק

☎ 053-3145900 ☎ 077-2092005

ניתן לתרום גם במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבתי הכנסת,

יש ללחוץ על לחצן 'קופות נוספות' ובחיפוש 'דברי שיח', או בטלפון:

נדרים פלוס 7630585-03 שלוחה-1586

קהילות 073-2757000 שלוחה-4310

פניני חשוקי חמד

מאוצרותיו המתוקים של מרן הגאון הגדול רבי יצחק זילברשטיין שליט"א
חבר מועצת גדולי התורה. רבה של שכונת 'רמת אלחנן' ב"ב. זראש כולל 'בית דוד' חולון

שלמאן דאמר שאם מחדשו כבר נקרא חדש, הוא הדין כאשר לוקח בגד ומחדשו, נקרא חדש, ויצא בזה מצות שמחת אשתו ביום טוב.

והנה בשו"ת שבט הלוי (חלק ח סימן קכד) נשאל אם אפשר לקיים שמחה ע"י נתינת פרחים לאשתו, או כאשר אשתו תשמח יותר במכשיר חשמלי, האם יוצאים בזה מצות שמחה, והשיב: כללא דהאי מילתא נתבאר ברמב"ם בספר המצות, ובמרדכי פ"ק דביצה, דכל תוספת שמחה שבאה מחמת חדות היום היא בגדר שמחת יו"ט וחלק מהמצוה, א"כ פרחים לכבוד יו"ט יתכן שהם בגדר זה, וכן בגדים וכו'ג, או רקידה או טיול, לכבוד השמחה של היום שגורם הרחבת הדעת, אבל נתינת ספר שגורם אמנם חדות ושמחה אבל אינו קשור עם שמחת היום דוקא, וכן מכשיר אלקטרי של שיחת נשים בעלמא שאינו פוטר מיסודי שמחה של היום כגון בגדים ומיני מתיקה וכהאי גוונא, עכ"ד.

ובענינו נראה דהכל לפי הענין, שאם יש לה שמחה, בלבישת הבגד אף שהוא שכור או שאול, וכן בשיפוץ הבגד, יצא בזה מצות שמחת יו"ט, אך אם השמחה היא קלושה, עליו לקנות לה בגד, כדי לשמחה ביו"ט.

לא שמח את אשתו בשבועות, האם יש לו

תשלומין כל שבעה

שאלה: מעשה בבעל חנות לממכר תכשיטי נשים, שעשה פרסום למחרת שבועות, חייב אדם לשמח את אשתו ברגל... ויש לזה תשלומין כל שבעה. ובאו אליו תלמידי חכמים ושאלו אותו מאין לקח את החידוש הגדול הזה שיש תשלומין לשמחה כל שבעה, ויש לשאול האם יש אמת במה שפרסם?

תשובה: בשו"ת חתם סופר (חלק ז סימן כח) כתב הא דאמרינן דשמחה יש לה תשלומין, נראה לכאורה דוקא בפסח וסוכות לאפוקי שבועות דלא, דהרי קיימא לן דאם שחט שלמים מערב יום טוב אינו יוצא בהם משום שמחה, אף שאוכל הבשר ביום טוב, דבעינן זביחה בשעת שמחה, ואם כן מכל שכן וקל וחומר שלא יזבח אחר יום טוב ויהא יוצא משום שלמי שמחה שאין הזביחה ולא האכילה בשעת שמחה, וכיון דשבועות אף שיש לו תשלומין כל שבעה מיהו חול גמור הוא כמבואר לעיל כמה פעמים, וא"כ פשיטא דלא שייך תשלומין בשמחה.

ולפי זה חידש דשלמי שמחה דעצרת דוחים שבת, כיון דמקרי קרבן ציבור כמו חגיגה, ואין להם שום זמן אחר להקריב אלא בו ביום, א"כ להרמב"ם דתליא הכל בתשלומין כנ"ל א"כ דוחה שבת בעצרת שחל להיות בשבת. ובשו"ת בנין שלמה (סימן כח) כתב שלכן בשבועות כתיב ושמחת לפני ה' אלוֹקֶיךָ, ובסוכות כתיב ושמחת

האם יוצא ידי מצות שמחת יום טוב,

כאשר משכיר או משאיל בגד לאשתו

שאלה: אדם שאין לו מעות ורוצה לקנות בגד לאשתו לרגל, ושואל האם יצא ידי חובתו, כאשר ישכור או ישאול עבודה בגד יפה? ומה הדין אם יקנה בגד יד שניה, האם יוצא בזה ידי חובתו? עוד שואל מה הדין כאשר יקח בגד ישן, וישפץ ויוסיף בה עוד דברים שיראה חדש, האם בזה יוצא ידי חובתו?

תשובה: כתב הרמב"ם (פ"ז מהלכות יום טוב ה"ח) שיש לשמוח [ביום טוב] הוא ובניו ובניו ובניו כל אחד ואחד כראוי לו. כיצד, הקטנים נותן להם קליות ואגוזים ומגדנות, והנשים קונה להן בגדים ותכשיטין נאים כפי ממונו. ולכאורה מבואר ברמב"ם שיש ענין בקניה, אך אין צריך חדשים, ודי בבגדים נאים. והנה במנין המצוות (עשן נד) כתב הרמב"ם שהמצוה לאכול בשר בימים טובים, ולשתות יין, וללבוש בגדים חדשים, ולחלק פירות ומיני מתיקה לקטנים ולנשים. ולכאורה המצוה בלבישה, ולא בקניה.

בגד יד שניה האם יוצא בזה

נראה שאם קנה בגד יד שניה, לכולי עלמא יצא ידי חובתו, שהרי האשה יכולה לברך על זה שהחיינו, כמו שכתב השולחן ערוך (סימן רכג ס"ג) שהקונה כלים חדשים מברך שהחיינו, ולא דוקא חדשים, הוא הדין לישנים, אם הם חדשים לו שלא היו שלו מעולם.

שיפץ בגד, האם מקיים בזה שמחת יו"ט

הנה לגבי בית כתב המשנה ברורה (שם ס"ק יב) שאם בנאו מחדש יש דעות בין האחרונים, אם מברך שהחיינו, אבל אם הוסיף עוד שורה בבית, לכולי עלמא מברך שהחיינו. ולכאורה גם בענינו כאשר משפץ בגד והוסיף בה, הוי כחדש, אך יש לחלק שבבית אם הוסיף בה, השמחה היא גדולה, אבל בבגד מסתבר שבשיפוץ והוספה לבד אין כל כך שמחה, ואין מברך שהחיינו. ועוד שהרי בבית בונה את כל הבית מחדש, וגם מוסיף עוד קצת, אבל הכא שהבגד נשאר כמעיקרו, ורק משפצה, אין בזה כל כך שמחה.

והנה יש לומר שזה תלוי במחלוקת רב ושמואל, דאיתא בעירובין (דף נג ע"א) 'ויקם מלך חדש על מצרים', רב ושמואל חד אמר חדש ממש, וחד אמר שנתחדשו גזירותיו. וכתב התורת חיים יש לומר דנפקא מינה למקח וממכר, שהאומר לחבירו בית חדש אני מוכר לך, והוא ישן אלא שסיידו וכיידו וציירו, עד שנראה כאלו הוא חדש, למאן דאמר חדש ממש המקח חוזר דחדש ממש בעינו, ולמאן דאמר שנתחדשו גזירותיו המקח קיים, דכיון דנראה כאלו הוא חדש אף על גב דלאו חדש ממש הוא חדש קרינן ליה, עכ"ד. ויש לומר

בחגיגה, שלא נאמר שאף בשבועות יש שמחה כל זמן שיש חגיגה, ע"ש].

ויעוין גם במנחת חינוך (מצוה תפח אות ה) שכתב ושמחה ברגלים נהגת רק יום אחד, אבל אחרי זה לא שייך שמחה כלל, ואינו דומה לראיה וחגיגה דיש להם תשלומין גם בעצרת כל שבעה, ועיין בטורי אבן (דף ו ע"ב) שכתב זה בפשיטות.

והנה השער הציון (סימן תעג סק"ה) הביא בשם החק יעקב דבעצרת יש תשלומין לברכת שהחיינו כל שבעה, וכונתו, משום דלענין קרבנות יש לו תשלומין, הכי נמי לענין זמן, ולעניות דעתי לא נהירא כלל, דבודאי אם יעשה הזמן לרגל יעבור על כל תוסף, ואיך יברך שהחיינו על זה הזמן, וגם באליה רבה (סימן תצ"ד) מקשה עליו, עיין שם, וגם בפרי מגדים כתב דלמעשה אין לנהוג כן.

והנה בשו"ת מהרי"ל דיסקין (קונטרס אחרון ח"ב סימן נד) הקשה על החק יעקב שהרי הוא כחול לכל דבר, וכתב דאף אי בזמן הזה מצות הקבלת רבו ברגל נהוג כל שבעה, לא משמע שיברך על זה זמן, דהמצוה איכא במחילה שהרי הרב יכול למחול על כבודו.

וביאר במועדים חמנים (ח"ב סימן שח) שרבינו המהרי"ל רצה לומר שאם יש עדיין מצוה ששיך לרגל אפשר לברך, וא"כ אפשר למצוא מצוה אחת השייכת עדיין לחג, והיינו המצוה לקבל פני רבו ברגל, שישודו דהוה כקבלת פני השכינה, וכשם שלשכינה יש בשבועות תשלומין כל שבעה, כך לקבלת פני רבו יש תשלומין גם בזמן הזה כל שבעה, אך למסקנא כיון שאפשר במחילה, לא שייך לברך על זה שהחיינו.

על כל פנים מבואר בדבריו שאין למצות שמחה תשלומין, שאם היה לזה תשלומין כל שבעה, היה אפשר לברך שהחיינו גם בתשלומין. (חש"ח שבועות מו ע"ב).

***

בירכו ברכת שעשה נסים על מגילה רות

שאלה: מעשה בבעל קורא שהיה מאוד עייף בתפילת שחרית של חג השבועות, וכשניגש לקריאת המגילה, במקום לברך ב' ברכות [על מקרא מגילה ושהחיינו, כמנהג הגר"א] בירך ג' ברכות כמו שרגיל לברך על מגילת אסתר, דהיינו שהוסיף ברכת שעשה נסים לאבותינו בימים ההם בזמן הזה. וכעת באו לשאול האם הברכה היתה לבטלה, והאם היא היתה הפסק בין ברכת על מקרא מגילה לבין הקריאה, וצריך לחזור ולברכה?

תשובה: לכאורה אין מקום לברך שעשה נסים על מגילת רות, ואדרבה המגילה כולה דברים עצובים, וכמו שנאמר בילקוט שמעוני (רות רמז תרח): "א"ר חייא כל ראשי פסוקים של רות ווי"ן [מתחילים באות וי"ן] בר מח' פסוקים..., ווי לדור ששפטו את שופטיהן, ווי לדור שגבוריו ירודין, ע"ש. ואם כן לכאורה ברכה זו הוי ברכה לבטלה והוי הפסק.

ואף על פי שיש פוסקים שכתבו שהמברך ברכות השבח, אין זה נחשב לברכה לבטלה, מכיון שסוף סוף שיבח את הקב"ה, מכל מקום בברכה זו שמברך שעשה

נסים לאבותינו בימים ההם בזמן הזה, זה הוי ברכה לבטלה, כי לא היו נסים מיוחדים בזמן הזה.

אכן יש מקום לומר שלא הוי לבטלה, על פי דברי המדרש תנחומא (בוכר, פרשת בא אות טז) ח"ל: "...חצות לילה אקום להודות לך (תהלים קיט סב), אמר דוד חייב אני לעמוד ולהודות לך, על מה שעשית עם זקני ועם זקניתי בחצות הלילה, אימתי בשעה שחזרה נעמי ורות המואביה כלתה..., אמר דוד חייב אני להודות לך על נסים שעשית עם זקני ועם זקניתי בלילה, לכך חצות לילה אקום להודות לך, ע"ש.

הרי לפנינו שדוד המלך אמר שיש לו להודות על הנסים הרבים שאירעו באותו לילה עם רות נעמי ובעו, ויעוין עוד בחומת אנך (רות ג בא): ויטיב לבו. אמרו רז"ל שעסק בתורה ויש אומרים שהיה מבקש אשה. ואפשר דתירתי איתנהו דעסק בתורה ועלה על לבו דהשרוי בלא אשה שרוי בלא תורה ונמשך זה מזה. ובאשר כל עניני רות בהשגחה נפלאה ומעשה נסים, נזדמן בפיה לומר לו אנכי רות, כלומר אנכי רמז לתורה שבכתב דכתוב בלוחות אנכי.

ומה שכל המגילה מתחילה באות וי"ו, אין זה מראה בהכרח על דברים עצבים, שהרי במדרש שם הביא פירוש נוסף, שהוא מראה שרות דבקה באומה המקיימת ברית מילה שנימול לשמונה, ויעוין עוד בחתם סופר (בדרשות על מגילת רות דף רצו ע"ב) שביאר שאות וי"ו מרמז על הגאולה, ע"ש.

ויש להוסיף שאף שיש ענין בהודאה על נסים בחג השבועות, וכמו שכתב בספר אבות הראש (ח"ג מערכת יו"ד אות מח) שלאחר שהביא את מדרשי חז"ל על הנסים הגדולים שהיו במעמד הר סיני, ושנשמתן של ישראל פרחו והקב"ה החייה אותם, הוסיף וכתב שכאשר מברכים בחג השבועות המחזיר נשמות לפגרים מתים וברכת מחיה המתים, יש לכוון שכן ברכו אבותינו במעמד הר סיני להעלות על לב מה שעשה נסים לאבותינו בימים ההם ובזמן הזה, ע"ש.

הרי שבחג השבועות יש מקום להודות על הנסים ונפלאות שהיו בזמן הזה, וכמו כן יש מקום לשבח על הנסים שאירעו במגילת רות שכולה היתה נסים ונפלאות, ואם כן אולי אין זה ברכה לבטלה.

אולם למעשה נראה שמאחר וחז"ל לא תיקנו כלל לומר ברכה זו בחג השבועות, אם כן אף אם נאמר שאין זה ברכה לבטלה מצד עצמה כי באמת יש מקום לשבח זה, מכל מקום ודאי שברכה זו הוי הפסק בין ברכת על מקרא מגילה לקריאה.

וכמו כן יתכן שבברכות שחז"ל לא תיקנו, דוקא אם באמת היה מכוון לנסים הגדולים שהיו במתן תורה ובמגילת רות, אז הברכה לא הוי לבטלה, אבל אם לא כיוון במפורש על הנסים האלו, בסתמא הברכה היא לבטלה.

אלא שיש לציין שאפילו אם לדינא צריך לחזור ולברך, היינו רק על ברכת מקרא מגילה, אבל על ברכת שהחיינו אין לחזור. (חש"ח קידושין לג ע"א).

פרישת נשא

איסור בל תגרע בברכת כהנים - אצל הישראל

דָּבַר אֶל אֶחָדָם וְאֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר כֹּה תִּבְרְכוּ אֶת
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲמֹר לָהֶם (ו, כג)

ידועה דעת בעל ה'חרדים' (מ"ע פ"ד
אות יח, והובא בביאור"ל סי' קכח) שיש מצוה על
הישראל להתברך מפי הכהנים, וז"ל "לברך
כהן את ישראל שנאמר כה תברכו את בני
ישראל וישראל העומדים פנים כנגד פני
הכהנים בשתיקה ומכונים לבם לקבל ברכתם
כדבר ה' הם נמי בכלל המצוה".

והנה כהן המוסיף על שלש ברכות
של ברכת כהנים הרי הוא עובר באיסור 'בל
תוסיף' כמבואר בגמרא (ר"ה כח, ב), ופשוט
שהוא הדין כהן המברך רק שתי ברכות בלבד
שעובר משום 'בל תגרע'.

מעתה יש לעורר על שדבר המצוי
הוא שפעמים נכנסים לבית הכנסת באמצע
ברכת כהנים (והדבר מצוי ביותר אצל ההולכים
ממנין למנין בשביל לשמוע ברכת כהנים),
שלכאורה לא טוב הדבר להכנס באמצע
ברכת כהנים, דכיון שיש מצוה על הישראל
להתברך מהכהן, והלא המצוה היא להתברך
בשלש ברכות, לא פחות ולא יותר, ומעתה
אם יכנס לבית הכנסת אחר שכבר התחיל
הכהן ואמר "יברכך" נמצא עובר הישראל על
לאו ד"בל תגרע", וצ"ע בזה.

וְשָׁמוּ אֶת שְׁמִי עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָנִי
אֲבָרְכֶם (ו, כז)

הנה בגמרא (סוטה לט, א-ב) איתא
שאחר שמברכים הכהנים את העם, הכהנים
מחזירים את פניהם אל ההיכל ואומרים,
ריבון העולמים, עשינו מה שגזרת עלינו,
עשה אתה מה שהבטחתנו, השקיפה ממעון
קדשך מן השמים וברך את עמך ישראל (וכ"נ
בש"ע קכח, טו).

נראה לבאר מה טעם מזכירים הכהנים דוקא פסוק זה של
"השקיפה ממעון קדשך מן השמים" האמור בוידוי מעשרות (דברים כו,
טו), ולא פסוק אחר, שזהו על פי הפסוק האמור בדברי הימים (ב' ל,
טו) "ויקומו הכהנים הלויים ויברכו את העם וישמע בקולם, ותבא למעון
קדשו השמים".

הרי שתפילת הכהנים וברכתם באות לפניו יתברך למעון קדשו
השמים, ומשם יברך ה' את ישראל בזכות ברכת הכהנים, ולזאת
אומרים הכהנים בתפילתם לשון מקרא זה דייקא.

"ונקתה ונזרעה זרע" - כנגד ב' חשדות

וְאִם לֹא נִמְצְאָה הָאִשָּׁה וְטָהְרָה הוּא וְנִקְתָּה
וְנִזְרְעָה זֶרַע (ה, בח)

הנה בגמרא (סוטה כו, א) איתא ששכרה
של אשה זו שנחשדה ואכן לא נמצא בה, שאם
היתה עקרה הרי היא נפקדת. וצריך ביאור,
מה טעם שכרה של אשה זו הוא "ונקתה
ונזרעה זרע", מה ענין שכר זה לחשד
שנחשדה ולא נמצא בה.

ונראה לבאר, דהנה אשה זו הלא
נחשדה בשני דברים. האחד - בעריות, והיינו
אשת איש. והשני - בשבועת שקר, והיינו
בשבועה זו שנשבעה עתה שטהורה היא, בכך
שאמרה אמן אמן על האלה ועל השבועה.

והנה בשבועת שקר אמרה תורה
שעונש הנשבע אותה הוא - "כי לא ינקה ה'
את אשר ישא את שמו לשוא" (שמות כ, ז),
מעתה יש לומר שכנגד זה אמר הכתוב שאם
טהורה היא ונקתה, שזה היפך מה שהיה בא
עליה אם אכן נשבעה לשקר, שעל זה העונש
הוא כי לא ינקה, וכמו שנתבאר, אך אם אמנם
אמת נשבעה האשה, אזי ונקתה, וכן איתא
בספרי "ונקתה מן האלות ומן השבועות".

וכנגד חשד הראשון, שנחשדה באשת
איש, הלא בחטא של עריות אמרה תורה
ערירים ימותו (ויקרא כ), ואמרו בגמרא (יבמות
נה, א) שמי שאין לו בנים הרי הוא הולך ערירי.
ומעתה יש לומר שכנגד זה אמר
הכתוב שאם טהורה היא ונזרעה זרע - שאם
היתה עקרה נפקדת, שזהו היפך מה שהיה בא
עליה אם חטאה, שהיתה הולכת ערירי כעונש
החוטא בעריות, אך אם אמת נשבעה אדרבה,
אזי ונזרעה זרע. נמצא כי כנגד שני הדברים
שנחשדה אשה זו, כנגד זה הם גם ברכותיה
אם טהורה היא.

לשון בשלה

וְלָקַח הַכֹּהֵן אֶת הַזֶּרַע בְּשֻׁלָּה מִן הָאֵיל זָגו' (ו, יט)

הנה בגמרא (חולין צח, ב) איתא מהו בשלה - "אין בשלה אלא
שלמה" וכתב רש"י (שם) "לא נתפרש באיזה לשון".
ויש להעיר לכאורה, שבלשון הקודש מצינו שלשון בשול שייך
גם להורות על שלמות הדבר, כמו "הבשילו אשכלתיה ענבים" (בראשית
מ, י), ואין הביאור שם ענבים מבושלות, כי אם ענבים שלמות -
שנשלמו הענבים, וענבים בשלות היינו ענבים שלמות.

שקבל מהקב"ה, אך האבות מהיכן ידעו את התורה, ואמרו חז"ל (ב"ר צה, ג) "מהיכן למד אברהם אבינו את התורה, רבן שמעון אומר נעשו שתי כליותיו כשתי כדים של מים והיו נובעות תורה" וכו' עיי"ש.

ויש להבין מהו ענין זה שלמד אברהם אבינו תורה מעצמו, שהרי אם אברהם למד מעצמו את התורה א"כ למה אנו אין בכוחנו ג"כ ללמוד את התורה מעצמינו ואנו זקוקים למשה רבינו שיאמר לנו את דברי התורה הזאת.

וביאר הענין נראה, מפני שהתורה היא רצונה הטבעי של הנשמה, שהרי התורה היא חכמת אלוקים והאדם הינו צלם אלוקים, ועל כן צלם אלוקים יכול להבין ולהרגיש מעצמו מה חכמת אלוקים דורשת ממנו כי חכמתו ורצונו של הצלם אלוקים היא כשל האלוקים, ולכך האבות הקדושים שהיו בצלם אלוקים יכלו להשיג את התורה מעצמם להבין מה חכמת אלוקים רצונה שתהא כעת. כיון שרצון ה' שבחמשה עשר בניסן יאכלו מצות אם כן אף שעדיין לא היה את פרעה ולא היה את כל שיעבודי מצרים בכל זאת מרגישים הם מעצמם שרצון ה' הוא שיאכלו היום מצות, כי אף אם הסבות לכך מאוחרות הם, מ"מ טעמים נוספים יש וזהו רצונו יתברך, ועל כן אכלו מצות הגם שעדיין לא היו כל ענין מצרים, כיון שכך הבינם מדעם, שכך נברא העולם שבט"ו ניסן יאכלו מצות, אע"פ שישנם סיבות מאוחרות יותר לכך.

וא"כ תיקשי ביותר, למה אין צלם אלוקים שבנו מרגיש ג"כ מעצמו את חכמת האלוקים, ואילולי שנתן לנו משה את התורה לא היינו יודעים ומרגישים מעצמינו מאומה.

אלא שהתשובה לכך נתפרשה במקרא "אשר עשה האלוקים את האדם ישר והמה בקשו חשבונות רבים" (קהלת ז, כט). הקב"ה ברא את האדם כאשר הוא ישר ולכך האבות שהיו ישרים ושמרו על ישרותם לכך הגיעו עד כדי להבין את חכמת אלוקים מעצמם, אך שאר בני אדם הגם שנבראו ישרים מ"מ לא שמרו על ישרותם אלא "בקשו חשבונות רבים", ולכך אינם יכולים להשיג מעצמם חכמת אלוקים כאשר השיגוה האבות הקדושים. אך כאשר הכל ברור ומחפשים רצון ה' בישרות אפשר לעמוד על רצונו יתברך מעצמו.

ומעתה נראה לבאר שזהו שכיוונו ישראל לומר בזאת רצוננו להיות כאבותינו אשר השיגו והבינו מעצמם את חכמת אלוקים ורצון הבורא יתברך, אך מה שלא נוכל לעמוד עליו מעצמינו נשמע ממש שיורה לנו הדרך מה לעשות, ועל אשר אמרו זאת כי רצונם להיות להגיע למדרגה זו של ההבנה מעצמם את רצון ה' שבח גדול הוא להם, ועל זאת נשתבחו עד מאד.

(יש להוסיף בזה מה שאמר רבינו במק"א בענין זה, שלכאורה היה מקום לומר שאדרבא לנו יש מעלה על האבות, שהרי אמרו חז"ל גדול המצווה ועושה ממי שאינו מצווה ועושה (קדושין לא, א) וא"כ האבות הרי לא נצטוו על קיום התורה ורק מעצמם קיימוה, ואילו אנו מצווים על התורה, א"כ גדולה היא יותר המדרגה של להיות מצווה.

וביאר רבינו שקושיא של טעות היא, שכן טעם הדבר שגדול המצווה ועושה ממי שאינו מצווה ועושה, ביארו התוספות שם, מפני שהמצווה הלא פניו אל המצווה עם יראת שמים יתירה, אך מי שאינו מצווה ועושה כביכול יש לו פת בסלו שאם לא יעלה בידו לקיים את המצווה אין עליו שום תביעה ולא יענש, אך המצווה שיוודע שיענש אם לא יקיים את המצווה א"כ פניו אל המצווה עם יראת שמים יתירה כדי לקיים המצווה כהלכתה, ואשר לפי"ז נמצא שאין חסרון במה שלא היו האבות מצווים על עשיית המצוות, שהרי מדרגתם גבוהה כ"כ היתה עד שגם בלא ציווי ניגשו אל עשיית המצווה מתוך יראת שמים עצומה וכל שאיפתם היתה לעשות את רצונו והבינם מדעם כן כמשנ"ת, וא"כ אין חשש שהיו נחסרים כלום מקיום רצון ה').

הנה חג השבועות שונה הוא משאר המועדות בזמן קביעתו, שבשאר המועדות קבעה התורה זמנם, את חג המצות קבעה תורה זמנו בחמשה עשר לחודש הראשון, וכן המועדים שבירח האיתנים זמנם קבוע, אבל חג השבועות הלא נתפרש לו בתורה זמן קבוע לימות החודש, אלא הוא תלוי בהספירה שסופרים חמשים יום ממחרת יו"ט הראשון של פסח. ככתוב בתורה (ויקרא כג, טו) "וספרתם לכם ממחרת השבת וגו' תספרו חמשים יום, והקרבתם מנחה חדשה לה'". ואמרו בגמ' עצרת פעמים בחמשה פעמים בששה פעמים בשבעה (ר"ה ו, ב), והיינו מפני שלעולם עצרת הוא ביום החמשים ממחרת יו"ט ראשון של פסח ופשוט.

ומעתה יש להקשות להראשונים דסבירא להו דמצות ספירת העומר בזמן הזה אינה אלא מדרבנן, כדעת אמרימר (מנחות סו, א ושם בתוס' ד"ה זכר למקדש הוא), ומשום שאין לנו בזמן הזה מנחת העומר. אם כן, כיון שבזה"ז אין דין ספירה מן התורה, אלא רק מדרבנן, קשה איך יום טוב של שבועות הוי דאורייתא. והרי הספירה שסופרים את העומר הוא רק מדרבנן, והרי התורה תלתה את חג השבועות בהספירה שסופרים חמשים יום, ולשיטתם היה צריך להיות הדין שמכיון שהספירה אינה מן התורה, א"כ גם היו"ט של שבועות אינו מן התורה. ופשוט שזה אינו, אלא ודאי שיו"ט דעצרת גם בזה"ז דאורייתא הוא.

ועל כרחנו מבואר בזה, שדין הספירה דרבנן, מהני להחלות של יו"ט דשבועות מדאורייתא.

ואפשר שטעם הדבר הוא, שרצה הקב"ה להראות דווקא בחג השבועות, ביום קבלת התורה, שיהיה ניכר בעליל אחיזתנו וקבלתנו לדברי חכמים עם התורה, וחביבין עלינו דברי סופרים כינה של תורה, עדי אשר דברי סופרים מהני לחלות דין תורה, וע"י ספירת העומר מדברי סופרים, חל יו"ט דאורייתא.

(ולפמשנ"ת דמהני הספירה מדרבנן שע"ז יחול היו"ט דאורייתא, לכאורה יש לדון לפשוט מזה את ספק המשנה למלך (פ"ז מתרומות ה"א) במי שאכל תרומה טמאה מדרבנן אם חייב מיתה בידי שמים עיי"ש.

ואולי יש לדחוק ולומר, שהתורה נתנה שני זמנים לספירה, דהיינו ממחרת השבת, וגם מיום הביאכם, וכן מהחל חרמש בקמה, ומעתה יש לומר, דנהי שהחייב תלוי בשניהם, ובדליכא עומר אין חיוב, מ"מ בטר דתקון רבנן לספור בזמן הזה, הווי קיום ספירה דאורייתא ממחרת השבת).

ביאור השבח הגדול של בני ישראל שאמרו "נעשה ונשמע"

הנה מצינו שהקב"ה שיבח את ישראל על אשר הקדימו נעשה לנשמע, ואמרו חז"ל "בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע יצתה בת קול ואמרה להן מי גלה לבני רז זה שמלאכי השרת משתמשין בו", ועוד אמרו חז"ל "בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע באו ששים רבוא של מלאכי השרת לכל אחד ואחד מישראל קשרו לו שני כתרים אחד כנגד נעשה ואחד כנגד נשמע" ועוד אמרו בזה שבחים נוספים (עי' שבת פח, א). ויש להבין מהו המעלה הגדולה והמיוחדת כ"כ שנשתבחו בה ישראל באמירת נעשה ונשמע.

ונראה לבאר בזה, ובהקדם הנה אמרו חז"ל שקיימו האבות כל התורה כולה עד שלא ניתנה, ויש להתבונן מהיכן ידעו האבות את התורה, אנו הרי יודעים את התורה מפני שמשה רבינו מסר לנו את

דברי התעוררות

מאמריו ודבריו לקחו של מרן הגאון רבי שמעון גלאי שליט"א

דברי חיזוק לאהבת תורה ודרכי הנחלתה לבנים

ונהיה אנחנו וצאצאינו יודעי שמך ולומדי תורתך

ב'תפילת רב' שבברכת החודש, הנוסח משתנה מבקשה לבקשה, מבקשים 'חיים של שלום של ברכה' ובהמשך "חיים שיש בהם יראת שמים ויראת חטא" וכאשר מבקשים על תורה אומרים "חיים שתהא בנו אהבת תורה ויראת שמים" רואים שכאשר מבקשים על שלום וברכה מבקשים 'חיים של' ואילו כאשר מבקשים על תורה ויראת שמים אומרים 'שתהא בנו' המובן הוא ששלום וברכה הם תנאים חיצוניים של חיי האדם, אבל זה לא משהו שנמצא באדם בעצמו, אבל תורה ויראת שמים, אין מספיק "חיים שיש בהם" אלא אנו מבקשים שזה יהא בנו בעצמנו. שהתורה ויראת שמים יהיו חלק ממנו.

כי כאשר הלב שלנו מקבל את אהבת התורה ויראת השם, כל דמנו נמסך מכך, והאדם נעשה בעצמו כל כולו איש התורה וירא אלוקים.

הדרך בחינוך הילדים היא בקניין התורה של האבא

אנו רואים בהמשך הבקשה ב'ובא לציון' 'למען לא ניגע לריק ולא נלד לבהלה' וכתב על זה המשנה ברורה (סי' מ"ז ס"ק י') שהמכוון הוא על חינוך הבנים ולכאורה צריך להבין למה הנוסח הוא 'למען' הרי זה בקשה ככל הבקשות כשם שמבקש על עצמו כך מבקש על הבנים, אלא הביאור הוא פשוט שכאשר התורה והיראת שמים נעשים חלק מהאדם ממילא זה משפיע על בניו אחריו, כי דרך הבנים לחקות את מעשה האבות והם יודעים לזהות מה הוא העיקר אצל האבא ומה הוא טפל וכאשר התורה והיראת שמים הם חלק ממהותו ועצמותו ממילא אשרי בניו אחריו.

עניין זה אנו מוצאים גם בפסוק העיקרי בו נצטווה אברהם אבינו עליו השלום על שמירת התורה 'למען יצווה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו את דרך ד' לעשות צדקה ומשפט' (בראשית י"ח) לכאורה הלשון של הפסוק היה צריך להיות 'לשמור' את דרך ד', למה כתוב 'ושמרו' אלא זה מורה על דרך החינוך שצריך להיות באופן כזה שהבנים ישמרו מעצמם, שה'יצווה את בניו' יגרום שהם בעצמם ירצו לשמור את דרך ד'.

בעניין זה שמעתי פעם מהגאון רבי יהושע איכנשטיין שליט"א ראש ישיבת 'יד אהרן' שאנחנו מתפללים "והערב נא השם אלוקינו את דברי תורתך בפינו ובפיות עמך בית ישראל, ונהיה אנחנו וצאצאינו וצאצאי עמך בית ישראל, כלנו יודעי שמך ולומדי תורתך לשמה". למה בדיוק בברכת 'הערב נא' מבקשים 'ונהיה אנחנו וצאצאינו'? התשובה

היא שאם התורה ערבה על ההורים אז הילדים הולכים בעקבותיהם אבל אם חס ושלום ההורים מקרינים חוסר הנאה מהלימוד ומשמירת המצוות הילדים מרגישים זאת ומתרחקים מהתורה.

ליקר בעיני הילדים את הלימוד תורה שלהם

ובאמת זהו תפקיד האדם להשתמש בכוחותיו ולנתב אותם בצורה הנכונה, לדוגמא ה' טבע באדם רצון למצוא חן בעיני הבריות. אמנם העיקר הוא רק למצוא חן בעיני ה', אך תפקידנו הוא לקחת את הרצון הזה - שלנו ושל ילדינו - למצוא חן בעיני הבריות, ולנתב את הרצון הזה למקום הנכון. כשהילד מתפלל להראות לו כמה התפילה שלו חשובה לנו, וכשהילד לומד להראות לו כמה מעריכים ומיקרים את הלימוד תורה שלו. ובזה אנו מנתבים את הרצון למצוא חן למקום הנכון. והעיקר שהכל יהיה בשמחה אמתית שהילד מרגיש היטב אם השמחה אמתית.

וכעין זה אמר החזו"א כבר בזמנו שצריך "חבית של כבוד", ולפי זה בדורנו צריך אולם של כבוד ... כי העולם נהיה גשמי יותר. וכשהשמחה וההחשבה הם מתייחסים ללימוד התורה, התורה חשובה יותר לנו ולילדים שלנו. הגאון המפורסם רבי יצחק הוטנר זצוק"ל סיפר שגדל בתורה ע"י שראה שכשסיים מסכת, אמו לבשה במיוחד בגדי יום טוב, וכשראה כמה הלימוד חשוב זה דחף אותו לעלות. כך היא צורת ההתגדלות, לא אומרים לילד כל הזמן אסור אסור. אלא מחשיבים לו את התורה, מחשיבים לו את עבודת ה', וכך מגדלים אותו.

אני רגיל לספר שהאבא שלי זצ"ל זכה ללימוד אצל מרן ה'חפץ חיים' הקדוש, ולסעוד על שולחנו. מרן ה'חפץ חיים' היה מחכה שהאבא זצ"ל יגיע, והיה אומר לזו שהגישא את האוכל, 'תגשי לו - לבחור, אוכל לפני, כי הוא צריך לחזור לישיבה ללימוד', מרן ה'חפץ חיים' הקדוש היה למעלה מגיל תשעים כשאבי למד אצלו, וחיכה שיתנו לבחור לפניו, וכי החפץ חיים לא היה צריך ללמוד, לא היה חבל לו על הזמן? אלא הוא רצה להחדיר באבא זצ"ל שידע שעליו התורה עומדת.

אני זוכר כשהייתי ילד קטן עוד לא היה גז, היה לנו פרימוס - פתיליה ועל זה בישלו. עוד לא הייתה מכונת כביסה, אלא האמא עמדה ושפשפה עם הידיים. לא היה מקרר, היינו הולכים להביא קרח, בראש השנה שהוא יומיים היו מזמינים מראש והולכים להביא. כשהיה קנו, אבל לא עשו מזה עניין. ומה אני זוכר שקנו? ש"ס וילנא, שהאבא שלי קנה ש"ס וילנא איזו שמחה. לפני כן לא היה לנו ש"ס הוא היה קונה גמרא, וגומר ללימוד אותה, ואז מוכר את הגמרא וקונה אחרת, לא היה לו כסף. וכשקנו ש"ס, איזו שמחה הייתה בבית!! כבר עבר מאז יותר מחמישים שנה, ואני זוכר את השמחה, קנו ש"ס! יש במה ללמוד! כשהיינו ילדים קטנים כל הדירה שלנו הייתה בערך כמו החדר הזה ושם גרו סבא וסבתא, הורים וחמישה ילדים. תשע אנשים. והיה בסדר, אבל כשהיה צריך ללימוד תורה היה קשה כשהילדים הקטנים מסתובבים, אז הלכנו לבית הכנסת ללימוד. האבא זצ"ל לא אמר לנו כלום, אני זוכר את זה כמו עכשיו, ראינו אותו הולך לאיזה מקום הוא הלך מסביב וראה שיש חלון פתוח לבית הכנסת. הוא קפץ דרך החלון, ואנחנו אחריו. כל כך למה? כי הוא ידע שכל העולם קיים רק על התורה, זה היה עבורנו דוגמה חיה איך החיים זה תורה.

החיבור לתורה רק על ידי שמחה

כאשר אנו רוצים להגיע לדרגה הזו שהתורה נמסכת באברינו ונעשית חד עם האדם, הדרך היא על ידי שמחה. ה'אור החיים' הקדוש אומר שבלמוד התורה יש את המתיקות הגדולה, והיה ראוי שאנו נצטרך לשלם על כך שכר לה', ובוודאי לא לתבוע שכר ע"ז, וכל השכר שמקבלים הוא על השלב הראשון קודם הזמן שמרגישים את החיות מהתורה. וזה לשונו של ה'אור החיים' (דברים ו' כ"ה): "והגם שכפי האמת עלינו לשלם שכר לאלוקינו ברוך הוא שהטעמנו עריבות נעימות מתיקות אהבתו בלבנו, מתוקים וערבים לאין תכלית, אלא שייטול אדם שכר על התעצמותו עד שהשיג טעם בחיים".

רגילים לחשוב שהשמחה היא על ידי שמחדש בתורה אבל האמת שכמה תענוג זה כשזוכים ללמוד בצורה אמתית, לכוון לדברי הראשונים, לדעת שהצורה שאני לומד הם דברי אלוקים חיים.

השמחה הגדולה בלמוד התורה היא במיוחד כשחוזרים על הלמוד, היות שכאשר לומדים בפעם הראשונה יש את ההנאה של החידוש, אבל כשחוזרים השמחה היא בידיעת וקניין התורה בעצמם.

אם יהודי אחד היה חסר לא הייתה ניתנת התורה

בתפילה מבקשים "שבענו מטובך ושמחנו בישועתך וטהר ליבנו לעבדך באמת", וצריך להבין את הכוונה ב'שבענו מטובך'. מרן שר התורה הגאון רבי חיים קנייבסקי שליט"א אמר לי פעם ש'שבענו מטובך' הוא על התורה שהרי 'אין טוב אלא תורה', אמרתי למרן שליט"א שלא כולם זוכים להרגיש את הטוב, וענה מרן הגר"ח שליט"א שמי שלומד, מרגיש. לאחר ההתבוננות עמדנו על כך שבאמת מקדימים לבקשה זו "ותן חלקינו בתורתך" והכוונה בזה שלכל אחד יש חלק בתורה והחלק הזה משביעו מדברי תורה, וכאשר הוא שבע אזי הוא שמח בחלקו. כשם שכשאחד רעב לא יעזור אם מישוהו אחר ייבצע, כך בתורה כל אחד יכול לשבוע רק אם החלק המיוחד שלו. וזה מעודד ומחזק, שלפעמים אנשים עצובים כי לא מבינים שיש להם תפקיד בעולם, אך כשיודעים שיש תפקיד מיוחד, זה מביא שמחה.

כמו שכתוב במדרש בפרשת ויצא שאם היה יהודי אחד חסר במתן תורה, הקב"ה לא היה נותן תורה. גם אם משה רבינו נמצא, ואהרן הכהן נמצא, אם אחד חסר לא נותנים תורה!! למה? כי הקב"ה צריך את התורה של כל אחד! כמו שמתפללים ותן חלקינו בתורתך, לכל אחד יש חלק בתורה הקדושה!

סיום מסכת זה קובע את היום ליום מיוחד

אב"י אמר 'תיתי לי כד חזינא לצורבא מרבנן לשלים מסכתא אמר עבידנא יומא טבא לרבנן' (שבת ק"ח ע"ב), צריך להבין למה דווקא רבנן, למה היו צריכים לאסוף את כל האברכים? כמו כן צריך להבין למה הוא כינה את זה 'יומא טבא' ולא סעודה ומשתה? הביאור בזה שאב"י בא ללמד כאן שאולי ידמה למישהו, מילא מרן רבי חיים קנייבסקי שליט"א מסיים את כל התורה כולה כל שנה, אז צריך לשמוח, כשגומרים את כל התורה כולה, אבל מסכת אחת, זו סיבה לעשות שמחה? על זה בא אב"י ומלמד אותנו, קודם כל רבנן יקרים ונכבדים, מסכת אחת עבור אותו אברך שסיים היא סיבה לשמחה גדולה, כמו אחר שמסיים את כל התורה כולה! דוד המלך אומר: "שש אנכי על אמרתך כמוצא שלל רב", לא כתוב שש אנכי על תורתך, אלא אמרתך, על כל אימרה ואימרה כמוצא שלל רב!!

דבר שני לימד אותנו אב"י שזה 'יום טוב' למה על שבת קודש כתוב 'ברכת וקידשת אותו מכל ימים', למה כי היום הזה הוא 'תכלית מעשה שמים וארץ', ומכיון שזה תכלית הבריאה, זה נחשב יום אחר. זה הקדוש ברוך הוא עשה בבריאה, אבל איך אנחנו בשר ודם יכולים לעשות שאחד הימים בבריאה יהפכו להיות יום אחר? כשמסיימים מסכת ושמחים בזה, עושים את היום הזה ליום אחר. כי למוד התורה זה תכלית הבריאה.

פעם שאל מיישהו את אדוננו הגאון החסיד מוילנא ז"ע"א, איך הוא זוכר את כל התורה כולה? הגאון ז"ע"א שאל אותנו, לפני כמה שנים התחתנת? וענה לפני 50 שנה. המשיך ושאל אותנו: מי היו העדים בחתונה שלך? והלה זכר מצוין, וכן עוד פרטים. הקשה לו הגאון איך אתה זוכר הכול? וענה איך לא אזכור, זו החתונה שלי. אמר לו הגאון ז"ע"א: "אצלי כל מילה שאני לומד בתורה אני מתחתן מחדש!" מה הפלא שאני זוכר?!

החכמה תחיה בעליה

לפני שמונה עשרה וחצי שנים שכבתי במקום שנקרא 'בית לוינשטיין', שזה מקום שאנשים שוכבים בלי יכולת לזוז, עד שמלמדים אותם. כך שכבתי שלש חדשים בלי יכולת לזוז, כל שינוי תנוחה היה צריך עזרה. כשהקב"ה זיכה אותי, ופעם ראשונה זכיתי שלקחו אותי עם עגלה לבית הכנסת, ועניתי "אמן יהא שמיה רבא". כמה מתוק היה ה"אמן יהא שמיה רבא הזה"! שכב לידי בן אדם חילוני, ואמר לי אני מקנא ברב, לרב יש מה לעשות עם היום, ולי אין. אומנם הגוף שלי לא עבד טוב, אבל הנשמה עבדה מצויין... הנשמה רצתה ללמוד, רצתה להתפלל, הרגשתי שיש לי מה לעשות, אני יכול ללמוד ויכול להתפלל. אבל הוא היה רגיל לדאוג לגוף שלו ללכת לרוץ, לראות, ולא היה לו את זה שמה, אז אין לו מה לעשות עם היום. צריך לזכור שאנחנו הכי מאושרים בעולם! כי 'החכמה תחיה בעליה'.

בזהר כתוב על שמחת התורה את הלשון הידוע: "כד יתבין ישראל ועסקין בשמחת התורה, קודשא בריך הוא אומר לפמליא דיליה חזו חזו בני חביבי דמשתכחין מצערא דילהון ועסקין בחדוותא דיליה", ניתן לבאר זאת כך בנוהג שבעולם שאדם מקבל הרבה הזמנות, וצריך לעשות סלקציה, לאיפה ללכת ולהיכן לא. רבי יעקב גלינסקי זצ"ל היה אומר בצחות שחסר תיאום בין המזמינים למזומנים, הוא שולח הזמנה רק כי לא נעים לו, והמקבל הטרוד טורח במיוחד להגיע, אם היה תיאום הכול היה בסדר... אם מדובר בשכן, מפנים יותר דברים כדי להגיע, ואם זה בן דוד קרוב, אפילו הזמנה לא צריך. אבל כאשר האבא מזמין... ברור שמפנים את כל הטרדות ומגיעים לשמחתו.

וזה מה שהקב"ה אומר ל"פמליא דיליה, חזו בני חביבי" - תראו שהם מרגישים שהם בני החביבים, והראיה "משתכחין מצערא דילהון ועסקין בחדוותא דילי", הם עוזבים את הכול לעסוק בשמחת התורה, סימן שמרגישים שהם בני.

למען ענותך להיטיבך באחריתך

כתוב במסכת כלה (פרק ב', דף נב סוף עמוד א') "תאנא בכל יום מלאך יוצא מלפני הקדוש ברוך הוא לחבל את העולם ולהפכו לכמות שהיה אלא כיון שהקדוש ברוך הוא מסתכל בתינוקות של בית רבן ובתלמידי חכמים שיושבים בבתי מדרשות מיד נהפך כעסו לרחמים". שכל יום בא מלאך ורוצה להחריב את העולם, וכשבא הקב"ה ורואה שילדים לומדים את התורה הקדושה הוא אומר למלאך אתה לא יכול לעשות כלום.

הואים כאן שהתורה של הילדים היא בדרגה גבוהה ממלאכים. איך זה ייתכן? הביאור הוא שכשמשנה רבינו רצה לקבל את התורה הקדושה, המלאכים לא הסכימו שנותנים לבן אדם תורה, הם טענו 'אשר תנה הודך על השמים' אמר הקב"ה למשה "אחוז בכיסא כבודי וחזור להם תשובה", ומה אמר משה רבינו "כלום אב ואם יש לכם" שאת הניסיונות שיש לאדם בעולם הזה אין למלאכים. לכן הלמוד התורה של ילדים יהודיים הוא יותר מאשר מלאכים, כתוב בפסוק "למען ענותך ולמען נסותך להיטיבך באחריתך" (דברים פ"ח פסוק ט"ז), מסביר הספורנו "להיטיבך" יותר ממלאכי השרת!

כי הכוח של למוד התורה הוא בעמידה מול הניסיונות, ואז מובטח לנו שגם אם מרגישים בתחילה 'למען ענותך' בסופו של דבר זוכים 'להיטיבך באחריתך'.

לע"נ מרת רחל ע"ה
ב"ר אברהם אריה שיחי'
תנצב"ה

לזכות
יעקב משה בן רחל
לזרע של קיימא במהרה

לתרומות לכיסוי הוצאות העלוני
ניתן להנציח לע"נ או לרפואה וכדו'
נא לפנות לטל' 054-8527995

נתרם להצלחת
חיה שרה בת מרים
לזיווג הגון במהרה

לזכות רבקה בת שירה
ומרים בת רחל
לזיווג הגון בקרוב

לרפואת
נחמה בת רחל
לרפו"ש בתושח"י

לע"נ
ר' יעקב ב"ר אפרים ז"ל
תנצב"ה

י"ל ע"י מערכת "קובץ גליונות"
ניתן לשלוח חידושי תורה מגדולי ישראל ל:
k.gilyonot@gmail.com

גליון תורת רבותינו

ליקוטים מתורת מרנן ורבנן גדולי ישראל זצוק"ל ויבדלחט"א

נשא תשע"ט

טומאה בלועה

וישלחו מן המחנה כל צרוע וגו' וכל טמא לנפש (ה' ב')

כתב מרן הגר"ד לנדו שליט"א: יש להסתפק בטומאה בלועה שאינה מטמאה, מה היא לענין טומאת מקדש, מי נימא דכיון דלא פקעה טומאתה ע"י הבליעה (שהרי הקיאה טמאה), אלא דגזיה"כ הוא דאינה מטמאה, א"כ י"ל דאין הדין אמור אלא לגבי לטמא ולקבל טומאה, אבל לענין טומאת מקדש אסור לאעילה להם כיון דסו"ס אכתי טמאה היא, או דילמא לא שניא ושרי.

והנה באשה שמת ולדה במעיה יש לדון מפנים אחרות דשריא להכנס למקדש, לפימש"כ תוס' חולין (ע"ב א') ד"ה גזירה אליבא דר' ישמעאל דגזיה"כ דאינו ילוד אינו מטמא ואפי' הוציא ידו אינו מטמא א"כ לכאורה פשיטא דשריא להכנס למקדש דהרי אין בו טומאה כלל, אבל לר"ע דלית לי' האי דינא, יעו"ש, ואין טהרתו בפנים אלא מדין טומאה בלועה אכתי תבעי. (ויעו"ש בקמאי, ולדידהו גם לר' ישמעאל תבעי כמו לר"ע).

ובתו' שם סד"ה כ', כתבו דטהרה בלועה דאינה מקבלת טומאה ילפינן מהא דהאוכל את נבלתה יכבס בגדיו דמי לא עסקין דאכל סמוך לשקיעה"ח וקאמר רחמנא דטהור ואפי' לאכול בתרומה ונוגעת בטומאה שבמעיה ואסור לטמאה אלמא דטהרה בלועה אינה מיטמאה.

ולפי"ז לכאורה יש ללמוד נמי מכאן דטומאה בלועה אין בה משום איסור טומאת מקדש דהא מה"ט גופה נמי י"ל דקאמר רחמנא טהור ואפילו להכנס למקדש ומוכח דאין איסור להכניס למקדש טומאה בלועה.

ומיהו למ"ד בשלהי עירובין דהמכניס שרץ למקדש אינו חייב וא"כ ה"נ נבלה, אין ראי' מכאן דמותר להכניס טומאה בלועה למקדש כגון בלע טבעת טמאה דאפשר דאסור להכניס למקדש וכדין כלים טמאים שאסור להכניסם למקדש.

ולכאורה יש להוכיח מכל הנשים דשריין להכנס למקדש ולכאורה למ"ד מקור מקומו טמא (והוה נמי אב הטומאה לטמא במשא כמבואר בתו' נדה (ע"א א') ד"ה מקור ועי'

בסדרי טהרה בחי' לנדה ר"פ דם הנדה) הרי מכניסה טומאה למקדש (ומיהו למ"ד מכניס שרץ למקדש פטור דאין לו טהרה במקוה ה"נ לכא' מקור, ומיהו י"ל דדמי למת שכתבו תו' נדה (כ"ח ב') סוד"ה פרט דאסור, דהו"ל יש במינו טהרה במקוה וה"נ מקור, ומיהו יש לחלק כמובן), ועכצ"ל דשרי משום דהוה בלועה, ויעוין פלוגתא דאביי ורבא נדה (מ"ב ב').

עוד יש לדון למש"כ תו' ב"ב (קמ"ב א') סוד"ה בן דאיכא מיעוטא דנשים מעוברות דהולד שבמעיהו הוה מת יעו"ש, וא"כ למאן דחייש למיעוטא היאך שריין מעוברות להכנס למקדש שמא מת הולד שבמעיהו ומעילו טומאה למקדש, וע"כ דטומאה בלועה שרייא להכניסה למקדש, (ויעו"ש ברמב"ן ולדבריו ל"ש, וצ"ע עוד ברשב"א ר"פ בתרא דיבמות), ומיהו לר' ישמעאל, למש"כ תוס' דאין ולד מטמא לדידי' עד שיצא לחוץ לא שיך לדון בזה מדין טומאה בלועה דאין כאן טומאה בכלל, ורק לר"ע הוא דאיכא לאיסתפוקי וכמו שנתבאר לעיל.

ולכא' פשוט דאף אם נאמר דאסור להכנס למקדש מ"מ חשיב בר ביאה וחייב בראי' וחגיגה אף דטמא פטור דל"ה בר ביאה וקרינן ב"י כל שאינו בביאה אינו בהבאה עי' חגיגה (ד' ב') ובטו"א שם (ועי' תוס' פסחים פ' א' ד"ה אתה).

ובגוונא דרובו יכול להכנס לעזרה (ויעוין תוס' שבת י"א א' ד"ה לא), בלא"ה יש לדון דסגי.

ויש לעי' עוד בקרבן ציבור מי שרי כהן שבלע טבעת טמאה למיעל לעבוד במקדש מי נימא הא אידחי טומאה בציבור ושרי להכניס טומאה למקדש, ועי' פסחים (ע"ט א'), או דילמא לא שרינן אלא מחמת טומאה השייכת להקרבת הקרבן ציבור כגון כהן וכלי שרת אבל בנד"ד אין הטומאה שייכת להקרבה או"ד ל"ש וכל שטומאה מעכבת ההקרבה אישתריא בקרבן ציבור. ולכא' נראה דלא אישתרי כה"ג.

ופשיטא דאף אי נימא דשריא להכניס טומאה בלועה למקדש, בבהמת קדשים שבלעה טבעת טמאה אסור להקריבה במקדש אף בקרבן ציבור דע"י הקרבתה מעיילין טומאה למקדש (ויש לעי' בסוגיא דשהי' שבועות י"ז א') ולא אישתריא (ובנידון דידן דאין הטומאה באה אלא אחר

הנזיר, התעלה כפי דינו, לגדול מעלתו

הנה הנזיר, נעשה על ידי קבלת-הנזירות, קדוש. כמו הכהן גדול. שאמור בו (פר' אמור, ויקרא כא, י-יא) והכהן הגדול מאחיו אשר יוצק על ראשו שמן המשחה ומלא את ידו ללבש את הבגדים וגו'. ועל כל נפשת מת לא יבא לאביו ולאמו לא יטמא.

אלא, שאצל הכהן גדול, כתוב תוארו ומעלתו הנכבדת, עוד לפני שכתוב דינו. ואילו אצל הנזיר, כתוב דינו, עוד לפני תוארו ומעלתו.

יען, כי הכהן הגדול - בגלל מעלתו, שהוא גדול מאחיו ויוצק שמן על ראשו והוא ממולא בבגדי-הכהונה, לכן דינו אמור בו שהוא, בניגוד לכהן-הדיוט, איננו יכול להיטמאות אף לא לקרוביו.

אבל הנזיר, דינו אמור בו, עוד לפני מעלתו. כי הוא "הגיע" אל מעלתו. הוא לא נולד כהן-בן-כהן... הראוי לכהונה-גדולה. אין בו עצמו שום דבר... אבל "הוא" הביא על-עצמו את דינו... "הוא" העפיל לעבר פסגת מעלתו. ודינו העלהו לעבר מעלתו "כי נזר אלוקיו על ראשו".

ולכן כל אי-קיום הדרגה, אף בפתע פתאום. לא שהיה לו טומאה באונס או שוגג, אלא זהו פתע פתאום בשמירת המדרגה "עליו", לא מת עליו בפתע פתאום, אלא איננו יכול לשמר את מעלתו בפתע פתאום, כי מת "עליו" מת. על כך הוברר שהוא עדיין בלתי ראוי לשמירת המדרגה. וכל מה שעשה עד כה, זהו היה חטא על הנפש! ולכן, הימים הללו נופלים ממנו, עד שיתקן את הפתאומיות שנפלה עליו...

דין-הנזיר ומצוותו, לנהוג במעלתו הרוממה

על האדם המעפיל לעבר המעלות, נאמרו דינים מיוחדים על עצם מעלתו הרוממה. ולא רק על הדינים האמורים בו משום מעלתו. אלא, עצם מעלתו, היא מדרגה ומעלה-קיימת. היא מעלה שנאמר עליה פסוק מיוחד בעצם התהוותה בו. כל ימי נזרו קדוש הוא לאלוקיו. מבאר הספורנו: יזכה לאור באור-החיים, ולהיות מוכן להבין ולהורות כראוי לקדושי הדור ... ורש"י כותב: זו קדושת הגוף מליטמא למתים (וכן הוא לשון הסמ"ג).

ולכאורה, אם כתוב כאן שהוא נהיה גדול-הדור, אז מה פסוק זה בא להורות לו, הרי הוא ממילא נעשה גדול-הדור? אלא הכוונה שעליו לדעת כי הוא אכן גדול-הדור!

גבורה אימתנית

הבה ונזכור בתחילה את הכתובים המפורשים, ממעללי גבורתו האימתנית של שמשון הגבור, ששפט את ישראל במשך עשרים שנים, והוא החל להושיע את ישראל מיד פלשתים.

מה גם, שהדבר הראשוני עליו כתוב בנביא, כמבוא אל הבטחתו של המלאך שיהא לה בן, זה היה המצב הקשה בה שרונים ישראל בכך שאינם יכולים לכבוש את הארץ מידי הפלשתים, והוא (שמשון) יחל להושיע את ישראל מיד פלשתים.

ההקרה, ועי' חולין (קכ"א ב'), מסתברא טפי לאסור בק"צ מכהן שבלע טבעת טמאה ודו"ק). ובבלעה טבעת שהיא ראשון לטומאה (ערמב"ם פ"ט מבמ"ק הי"ז) יש לדון דגורם טומאה לבשר ואסור לטמא קדשים (ועי' פסחים י"ט א' ב'). ומיהו אי בלא"ה לא משתריא יש לדון דאין איסור לטמאותה ביד אי איכא הפסד חולין, עי' פסחים (כ' ב'), וא"כ ה"נ משום הפסד קדשים דאל"ה לא תקרב כלל תשתרי לטמאותה (ומיהו הא חזיא לרעי' ותפדה על בהמה אחרת, ועי' זבחים (ע"ו א'), מי דמי התם אית לי תקנתא ברעי' וכו', ומיהו נפ"מ בעוף), או דילמא כשנטמאת הא חזיא ואסור לגרום לה טומאה וצ"ע, ועי' ש"ס בסוגיא בזבחים.

ענין הנזירות

בועד שנשא מרן הגרא"ל שטינמן זצ"ל בישיבת כפר סבא יום ג' לפ' נשא ר"ח סיון תש"ח אמר: למדנו בגמ' דף ט' ע"ב על הנזיר מן הדרום שבא אל שמעון הצדיק, והביא קרבנות נזיר טמא, והיו קווצותיו סדורות לו תלתלים, ושאלהו, מה ראית להשחית שערך זה הנאה, וספר לו כל המעשה רועה הייתי לאבא בעירי, והלכתי להביא מים מן המעין, ונסתכלתי בבבואה שלי, ופחז עלי יצרי, ובקש לטורדני מן העולם, כיון שראה את יפיו החיצוני, ורק ממראה עיניו זה פחז היצר, ורצה לאבדו מהעולם, ואמר לו מה אתה מתגאה בעולם שאינו שלך, במי שהוא עתיד להיות רמה ותועלה, העבודה שאגלחך לשמים, וע"כ קבל עליו נזירות לש"ש, שקרא עליו שמעון הצדיק, את הפסוק, איש כי ידור נדר, נזיר להזיר לה' לכאורה מהו מראה עינים שהתורה מזהרת ולא תתורו אחרי לבבכם, ואחרי עיניכם ושבגללו קבל נזירות מה חטא הוא זה להסתכל ביפי האדם, שתיכף כשהי' לאותו הנזיר מהדרום, מראה עינים כבר קבל נזירות מיד ונזהר מזה, מכאן נראה, שמראה עינים היינו ללכת אחרי מה שענינו רואות, ומה שלבו חומד לעשות כרצונו בלי שום עול ורסן, זה מסוכן מאד לאדם, מזה יכול לדדת מטה, ולהגיע עד להפקרות וכפירה ח"ו, טוב לגבר כי ישא עול בנעוריו, וזאת ראה הנזיר מהדרום את הרע שבמראה עינים, בפריקת עול, שמביא עד לידי בקש לטורדנו מן העוללם, ומה העצה להמנע מכך? אותו הדבר שעשה הנזיר ההוא, שקבל עליו נזירות, גם בשבילנו כדי לחזק היראה, אנו צריכים לשים עלינו עול, להשגיח בתפלות ובדריש לדיק לבוא, להתפלל בכונה לקבל שמירת הדבור בכל הסדרים, וללמד בעמקות, ולהצא בענין שלומדים כל היום, גם בהפסקות ואם זאת נקבל עלינו נהי' כאותו הנזיר מהדרום שא"ל שמעון הצדיק עליך אה"כ איש כי ידור נדר נזיר להזיר לה'.

מושל בעצמו, באיבריו

לאביו ולאמו לאחיו ולאחתו לא יטמא להם במתם כי נזר אלוקיו על ראשו.

כל ימי נזרו קדוש הוא לה'.

וכי ימות מת עליו בפתע פתאום וטמא ראש נזרו ... (פרשת נשא, במדבר ו, ז-ט)

הרי המדובר הוא בתוככי בית-המקדש, במקום שהשכינה שרויה. ואם וכאשר יתקל שמה (כך משמע מרש"י סוטה ב. ד"ה בקלקולה, שהמדובר שהוא רואה את המעשים העושים בה) כשהיא נענשת ומתנוולת בצורה שהיא מאד ניסית בידי-שמים, כבר צריך הרואה לשמור על עצמו בשמירה כה חזקה ומחייבת, של - קבלת-נזירות.

ומדוע הוא נצרך לקבלה כה חזקה על עצמו בראיית ניוולה של סוטה זו ?

כי מי יודע האִךְ חודר רוע היצר לתוככי לב-האדם. ומי יבין את מעלליו של השוכן במפתחי הלב כנאמר (בראשית ד, ז): לפתח חטאת רובץ. וכפי שמצינו שאמרו חז"ל: לעתיד לבא יאמרו הצדיקים, האִךְ ניצחנו הר כה גבוה, והרשעים יאמרו האִךְ לא ניצחנו חוט השערה, (גמ' סוכה נב.).

הנה הנזיר קיבל על עצמו להשחית את יופי שער ראשו לבל יתגלה, ובכך נתעטר בעטרת הכתר העליון. ולדברי האבן עזרא הוא נעשה 'מלך' המושל על-עצמו, עד שהוא משוחרר לגמרי מממשלת-התאוות.

מה שלכאורה היינו סבורים עד כה, שבכדי להעפיל למעלות ולהשגות רמות שכאלו, צריך עבודה ויגיעה רבת שנים ומלאת גוונים. החל מן שירוש הרע, ועד להתדבקות בטוב. והנה אותו נזיר תיכף ומיד עם קבלת הנזירות, אף לזמן מעט וקצוב, הוא נעשה כבר מושל-בעצמו ואף מתעטר בכתר-העליון, וכל זה תמוה עד ליותר.

השגה מיידיית בשעבוד-עצמו

כבוד מו"ר מרן רבי דוד פוברסקי זצוק"ל העיר פעם (לאחר שיעורו שעסק בענין נזירות, באומר לא איפטר מן העולם עד שאהיה נזיר. בו ביאר שיטת הראשונים, שיתכן שהינה נזיר אך ורק ליום אחד. והוא איננו צריך להיות נזיר כמו בסתם נזירות שהיא ל' יום. משנה נזיר ה.). ותמה, האִךְ יתכן, שיעפיל אדם כה גבוה, וידלג לעבר מעלות רמות ונשגבות, במוצא הפה של מילה אחת בלבד, עד שבשם "קדוש" ייקרא בתורה הק', וכל יהיו דינו ?!

לאחר זמן, שמעתי מהג"ר זלמן רוטברג זצ"ל בשם המשגיח רבנו ירוחם זצ"ל מממיר, שהתבטא על מספר בחורים שקיבלו על עצמם סדר לימוד מיוחד בן 51 שעות בימי שישי ושבת. ואמר: רואה אני עליכם עטרת תפארת, פנים-חדשות באו לכאן. ויש בידי קל-וחומר לדברי, אם אדם רגיל שקיבל על עצמו נזירות, אך ורק לשלושים יום, אמרה התורה שנזיר אלוֹקִי על ראשו. בן-תורה, שמתחזק בלימודו מידי שישי ושבת, על אחת כמה וכמה.

שעבוד האדם

ואכן, על אף שלא התייגע הנזיר ברוב עמל ויגיעה לתקן גם את שורש מידת תאוותו, עד ששיג מעלות עליונות. אבל לפחות הרי הוא "שעבד" את ראשו, לבל יטה את עיניו אנה ואנה לראות את הכל.

כי הרי על ענין "השעבוד" הזה, חייב את עצמו בנזירות, כדברי חז"ל בגמ' (סוטה ב.). הרואה סוטה בקלקולה, יזיר עצמו מן היין. וכן כתב הר"ן (נדרים ט:), וז"ל, **ובקש לטרדני**

וסוד גבורתו היתה בנזירות שעל ראשו. וכל זה עמד לו חזור ושנה, עד שנאלץ לגלות סוד נזירותו לדלילה. וכאשר היא גילתה לפלשתים את סודו, מיד הם חתכו מראשו שבע מחלפות, ונחלש מגבורתו. ורק על ידי תפלה ובקשה מיוחדת מאת ה', הוא קיבל כח נוסף, ובו מת הוא יחד עם פלשתים, (עיין שופטים פרק טז.).

ומבאר **כבוד מו"ר מרן רבי דוד פוברסקי זצוק"ל** (בספר מוסר ודעת חלק א מאמר נד) על ענין גבורתו של שמשון. זה שהיה חיגר, בשתי רגליו, (כמובא בגמ' סנהדרין קה.). (וכן ענין גבורתו של דוד על אף שלא היה זה בשל נזירות כלשהי, על גלית הפלשתית. לעומת שאול המלך, שלא היה יכול לו.

כי עניינו של הנזיר, שהוא מתעלה לדרגות מאד גבוהות, עד כדי כך, שכל החיות והבהמות לא מצאו יכולת לעמוד כנגד מי שהוא עושה רצון-ה'. וכדברי הרמב"ן (בפר' בחקתי, ויקרא כו, ו ד"ה והוא הנכון) שאם האדם מקיים את התורה והמצוות, הוא מגיע לידי מדרגה של אדם הראשון קודם החטא.

ובודאי לא היתה בשמשון כל גבורה גשמית... כי הרי מיד כאשר גילו את מחלפות ראשו, הוא נעשה חלש מאין אונים... וכל גבורתו נבעה מכח מצבו הרוחני, מתוך קדושת נזירותו, שהעפיל והגיע להיות כמו אדם הראשון קודם החטא.

כתר המידות-האלוקיות

והנה לגבי איסור היטמאות הנזיר, כתבה התורה, שיש לנזיר לא רק את עצם נזירותו, אלא שיש לו '**נזר אלוֹקִי על ראשו**' (פסוק ז). מה שלא כתבה התורה כזאת, אף לא במצות גידול השער ואיסור התגלחת (פסוקים ה-ו).

והתרגום אונקלוס והתרגום יונתן בן עוזיאל כתבו על תיבת, **נזר**. שהוא מלשון, **כלילא**. כלומר, כתר. כלומר שהאיש שהתנזר מהיין, נתעטר בכתר תפארה. וכתר הלא זהו יסוד וכללות כל 'המידות-האלוקיות' כפי שביאר בספר תורת-דבורה יעו"ש.

גם האבן עזרא (פסוק ז) הביא, ויש אומרים כי מלת **נזיר**. מגזירת, כתר. **ודע, כי כל בני-אדם עבדי תאוות-העולם. והמלך באמת שיש לו נזר ועטרת מלכותו בראשו, כל מי שהוא חפשי מן התאוות.** ועיין עוד באריכות דברי רבנו בחיי (ו, ב-ג) בענין זה.

בירושלים בזמן הבית, היו אנשים חכמים והיו נביאים והיו קדושים, וגם היו נזירים. התהלכו אנשים קדושים בשל נזירותם. ככתוב (מגילה איכה ד, ז) **זָכוּ נְזִירֶיהָ מְשֻׁלָּג צָחוּ מִחֻלָּב אָדָמוּ עָצָם מִפְּנִינִים סָפְּרִי גִזְרָתָם.**

זהו סוד גבורתו של שמשון, אשר לבד מעצם הנזירות שמפרישתו לקדושה כבר מן הבטן... הוא הועמד להיותו 'גיבור הכובש את יצרו'.

עבודה, ולעומתה, קבלה

ויש להתבונן בדברי הגמרא בסוטה ב. שכל הרואה סוטה בקלקולה, יזיר עצמו מהיין. הבה ונתבונן, היכן הוא המדובר?

ובחרת בחיים, השגה, וגם תכלית

ויאמר מנוח אל אשתו מות נמות כי אלוקים ראינו.
(שופטים יג, כב-כג)

הענין מאד פלא, אחר שמנוח וידא ברורות - עם התגלות מלאך ה' אליו! את יעוד בנו העתיד להיוולד לו, באמרו אליו, **כי נזיר אלוקים יהיה הנער מן הבטן**. וכי עתה הוא העת לומר לאשתו דברים כאלו, **מות נמות?**

אלא אומר הגה"צ רבי חיים עזרא ברזל זצוק"ל, הטעם, כי לאחר שראה מנוח שנעשים עמו דברים - גדולים ונשגבים, חש, שלא מחמת כח-בחירתו, הגיע לידי מימושם של מעלות אלו. לפיכך לא ראה יעוד ומטרה תכליתית להימשכות חיוו עלי אדמות, באם אין לו עוד מלחמה ונסיונות בבחירה בטוב ובברירה מהרע. אבל אשתו אמרה לו, **לו חפץ ה' להמיתנו לא לקח מידינו עולה ומנחה**. ומכיון שיש בידנו יכולת לעבוד את ה', בטח שיהא לנו עוד הכרחים לעמוד בנסיונות ולבחור בין טוב לבין רע. ואם לא בנו, אז בבנונו שיוולד לנו.

דברי מנוח הם נכונים, שאם האדם הגיע אל כל ההכרה בטוב, אין לו מה לעשות בעולם. אבל הנסיונות נמשכים ונמשכים בכל מיני אופנים. גם אלו שלא הכרנו בעבר.

אם לא ניתן לו כח לבחור בעצמו את חיוו, למה לו חיים? ואין זה משנה לו, מהי המטרה התכליתית היעודה לצאת ממנו, באם אין לו כח-בחירה להגיע לידי זה.

ואכן, כמה וכמה נסיונות קשים היו להם עם שמשון בנם. כי כל תכלית עבודת-האדם הוא - לבחור בחירה ולעמוד בנסיונות. להשיג הכרה מוקדמת בטוב, עד שיבחר בחיים. לאחר שיפרוש מחיי העולם הזמני, בהתרחקותו מן העבירות, ובקורבתו לתכלית חיי הנצח, שהינם כאן ושם אך ורק עצם "עסק-התורה" הק', ככתוב (יהושע א, ח) כי היא חיך ואורך ימים. וכפי שכתב המסילת ישרים (פרק ראשון) דברים מפורשים: וכפי השיעור אשר כבש את יצרו ותאוותיו, ונתרחק מן המרחיקים אותו מהטוב, ונשתדל לידבק בו. כן ישיגהו (הטוב הנצחי שייראה בעולם הנצחי, העולם הבא), וישמח בו.

וכן נאמר (בפר' יתרו שמות יט, כא-כד) שהקב"ה הזהיר את כל העם לבל יעלו עם משה אל הר סיני **פן יפרץ בהם ה'**. ואילו (בפר' ואתחנן, דברים ה, ה) כתוב, **אנכי עומד בין ה' ובניכם בעת ההיא להגיד לכם את דבר ה' כי יראתם מפני האש ולא עליתם בהר לאמר**. ולכאורה, הרי הקב"ה "הזהיר" אותם לבל יעלו ההרה, ככתוב מפורש בפר' יתרו הנ"ל. ומדוע אמר כאן משה שבני-ישראל "יראו-מעצמם" לבל לעלות להר מפני האש.

אלא **אומר רבי עזרא ברזל זצוק"ל**, הוא הענין, שאם אכן בני-ישראל היו "רוצים" באמת להתעלות ולהעלות אל ההר להתקרב לפני ה', כי אז היו יכולים בכח-בחירתם להגיע עד לעבר פסגת ההר, בדיוק כמו משה רבנו.

ואולם, מפני שלא נתנו בליבם רצון-עז הבא מכח-בחירתם העצמית להתעלות ולהעפיל עוד יותר ויותר, לפיכך הדבר גם נאסר להם, ומהטעם שאמר להם, **פן יפרץ בהם ה'.**

מן העולם, לילך אחרי מראה עיני עכ"ל. ומפני ששיעבד את איברו אל קונו, על כן אין ערוך לגודל מעלתו של האיש "המשועבד" באיברו לשלוט על ראייתו.

שעבוד, מלכות-שמים

ומוסיף ומבאר **כבוד מו"ר מו"ר רבי דוד פוברסקי זצוק"ל** עה"פ הנאמר (בפר' וירא, בראשית יח, ב) על אברהם אבינו, **וישא עיניו וירא**. ולכאורה הרי כל אדם רואה בעיניו, ומדוע כאשר אברהם ישב בפתח האוהל כחום היום, והמתין לאורחים שיחלפו על פתחו כדי להכניסם אל ביתו, הוצרך לשאת את עיניו כדי לראותם.

אלא, מפני שאברהם אבינו היה מושל על כל איבריו, כמובא בגמ' (נדרים לא:), ולא הביט אנה ואנה כדרך כל אדם. אלא הוא שלט על מראה-עיניו, עם היותו שולט על כל תנועות ראשו. ואכן, אך ורק כאשר היה חש בקרבת האורחים, מאז היה נושא את עיניו, באשר רק מאז היה רואה.

והוסיף פעם ואמר, שזהו כל עיקר 'עבודת-מלכויות' בראש השנה, שימליך את הקב"ה על עצמו בכל איבריו.

שעבוד, - קבלה-עולמית

ובודאי שהנזיר הוא קדוש בקדושה עולמית. וקדושה, הינה מעלה מאד רוממה. אבל דינו חייבו בהשתעבדות כזו בדיוק כפי שהוציאה בפיו בקבלת נדרו.

ולכן, אף שהנזירות עצמה היא לשלושים יום או יותר, ובאופן הנ"ל (של האומר לא איפטר מהעולם עד שאהיה נזיר, הינהו נזיר רק ליום אחד, לפי חלק משיטות הראשונים), אבל עצם "הקבלה" ועצם "המעלה", רוממתו, בהשתעבדות לעבר מעלה מאד מאד גבוהה.

ואכן, הרמב"ן (ו, יד) כתב, **הטעם שנזיר מביא קרבן חטאת, לא נתפרש**. (ועיין גמ' תענית יא, נדרים ט:; וצ"ע בכוונתו). **אבל כתב על דרך הפשט, לפי שהאיש הזה חוטא בכך שהיה ראוי לו ליזור לעולם, ויהא קדוש לאלוקיו. והנה הוא צריך כפרה, בשובו להטמא בתאוות-העולם.**

נזיר, נשאר במעלתו גם בתום הנזירות

ואחר ישתה הנזיר יין. (פרשת נשא, במדבר ו, כ)

לכאורה, מדוע צריך לכתוב עליו, שהוא ישתה יין. וכי לא די באם לא יהא כתוב מאומה אודות סיום נזירותו?

ממשיך ותמה **הגאון הגדול רבי יצחק אזרחי שליט"א מראשי ישיבת מיר**, מדוע הוא נקרא גם עתה, לאחר תום ימי נזירותו, בשם 'נזיר'?

כי במעלה של הנזיר, הוא נשאר.

המעלות לא עוזבים ח"ו.

הנזיר שכבר הגיע לידי דרגה גבוהה, באותם ימי הנזירות, הוא כבר 'רשאי' לשתות יין, והוא כבר איננו בכלל החשש שאודותיו העמידו חכמינו ז"ל את כל ענין הנזירות, שכל הרואה סוטה בקלקולה, יזיר עצמו מן היין (גמ' סוטה ב.). ומעתה ואילך הוא יכול לשתות יין, כי הוא לבטח ישאר בקדושתו, גם בתום הנזירות.

מאמר בדרך התורה והחיבור וההנאה מהתורה"ק

א. כדי ללמוד את התורה צריכים להתחבר להתורה, וכדי להיות דבוק בתורה זה תלוי בלהנות מהלימוד, וכמש"כ **האגלי טל** בהקדמה, שדביקות תלוי בהנאה, ורק ע"י הנאה התורה נבלעת בדמו, והחיבור לתורה הוא רק אם נהנים מעצם הלימוד, מעצם החכמה של התורה, אבל יש הנאות חיצוניות שזה סוג סיפוק והנאה מהצלחה שזה לא הנאה מעצם התורה, והדרך הראשונה להנות מעצם הלימוד הוא הבהירות בעצם הפשט של הסוגיא, ולהבין את המציאות, אבל לדאבוניו הרבה מדלגים על זה, ומיד מנסים להיכנס 'להרייד' ואי אפשר להבין הדברים על בורין בצורה כזאת, ואז לא מתחברים אלא ההנאה היא הנאה חיצונית של הצלחה, אבל זה לא הנאה אמיתית של תורה.

ולאחר מכן יש את השלב הבא בהבנת עומק הסוגיא שזה לא לפי שכל הפשוט, אלא לפי שכל המופשט, ויעויין באגרות **החזו"א** ח"א ד' דכתב 'בהוסיפך בשקידתך תוסיף אמנם לחדש בתורה, אבל עניין החידושים ביאר הגר"ח מוולאז'ין זצ"ל דהיות שאין תורה שבע"פ מתגלה אלא אחר רב השקידה והעמל כל המתגלה מקרי חידוש, וכל המוסיף בקניינים שהתורה נקנית בהם מוסיף ידיעה יותר קרובה וטועם נעימות הצפונות אשר היו בעילום והסתר טרם עמלו והן הן החידושים משמחי נפש ומלהיבי אהבה עילאית מורם מכל שפילות' וכו', עכ"ל. והם החידושי תורה שמחבר חיבור עמוק להתורה, אבל בכדי לחדש את החידושים האלה צריכים את העמל בתורה, ולבטל את שכלינו לשכל התורה, ולהבין שעומק התורה הוא בהשכל המופשט, וצריכים להבין שבכוחנו להבין עומק התורה, כי ניתן לכל אחד חלק בתורה לפי נשמתו, ששם מונח הכח להבין עומק התורה, אבל התנאי לזה הוא עמל וביטול שכלינו הפשוט לשכל התורה, ואחרי כן באמת מבינים את עומק התורה בשכל המופשט שלנו.

אמנם כדי לבטל את שכלינו צריכים להכיר את רום מעלת התורה, דבלי להכיר א"א לבטל את שכלינו, **הרמב"ם** מביא בהל' תלמוד תורה שתי מצוות, ללמוד תורה וכן לכבד מלמדיה ויודעיה, ואם הרמב"ם הביא בהל' ת"ת את המצווה לכבד את התורה, ע"כ שלכבד תורה הוא חלק מהל' ת"ת ולא סתם דין כבוד בפנ"ע, דשאר דיני כבוד כמו כבוד הורים הרמב"ם מביא בהל' ממרים, אלא בהכרח שבלי לכבד את התורה חסר בעצם לימוד התורה, כי לא מכירים את רום מעלת התורה, ולכן חסר שלא מכירים את מה שלומדים, ולא מבדילים בין התורה להבדיל לבין שאר החכמות.

ב. ובדורינו יש קושי גדול דהרי אנחנו חיים בדור של עיקבתא דמשיחא שחוצפה יסגי, וכדאיתא בסוף סוטה, והמידה של חוצפה לא נותנת להכיר גודל המעלה לכל דבר שהוא יותר גבוה מאיתנו, דזה עצם הפירוש של חוצפה, החוסר יכולת להבדיל בין הרמות השונות, אמנם למרות הקושי אם מתבוננים בזה אפשר להגיע לזה, ויש דברים שעוזרים לזה כגון ללמוד נפש החיים שער ד' שמחדיר את גודל מעלת התורה.

והיוצא מדברינו כדי להנות מהתורה צריכים להתחבר לעצם התורה, וזה בשני שלבים, השלב הראשון הוא להבין את הפשט לא בצורה מופשטת אלא בצורה פשוטה והשכל נהנה אם הדברים בהירים וברורים, ולא צריכים מיד להכנס 'להריד' אלא שהדברים בעצם הפשט יהיו ברורים, ולאחר שהדברים ברורים בעצם הפשט, בשביל להבין את עומק הסוגיא צריכים את העמל והיגיעה ולבטל את השכל ואז מבינים את עומק התורה שזה החידושי תורה, והעונג הוא עצום וכפי ההנאה הגדולה מתחברים להתורה.

ג. ויש עוד נקודה, חלק גדול מהחיבור לתורה הוא בלב, שיש אהבת התורה ואהבה הוא בלב, וכדי שיהיה מקום בלב לאהבת התורה צריכים שהרגשות בלב יהיו במקום נכון, ולזה צריכים רגשי קודש, ויש בדורינו בעיה גדולה שבדורינו מוסיקה הפך להיות נפוץ מאוד והכח של מוסיקה הוא כח עצום, **והפאת השולחן** בהקדמה מהגר"א כותב שמשה רבינו הוריד מסיני כמה ניגונים שהם היסוד לשירת הלויים וזה הניגונים של קודש שמביאים לרגשי קודש ודביקות, וזה לעומת זה יש בכח של נגינה להביא לרגשי פריקת עול, ההיפוך של רגשי קודש, ומי שמושפע מהניגונים האלו חסר לו ברגשי קודש, וקשה לבוא לידי אהבת התורה שזה אהבה לקודש, וזה חוצץ להחיבור לתורה, וכמה שיש רגשי קודש יותר קל להתחבר להתורה ויהיה אהבת התורה.

והיוצא מדברינו הוא דהנאה אמיתית מהתורה היא לא הנאה חיצונית של הצלחה אלא הנאה אמיתית מעצם התורה, וזה תלוי בחיבור אמיתי להתורה שתלוי בלימוד בצורה נכונה וכן במצב שאפשר לבוא לידי אהבת התורה, שנזכה לילך בדרך הנכונה ולהיות מחוברים להתורה הקדושה.

שיעור חומש

על פרשת השבוע

משיעורי מרן הגאון רבי חיים פיינשטיין שליט"א

ראש ישיבת עטרת שלמה

פרשת נשא - שבועות תשע"ט

נשא

איש איש כי תשטה אשתו ומעלה בו מעל. (ח, י"ב).

וכתב רש"י, איש איש, ללמדך, שמועלת בשתים, באיש מלחמה שלמעלה, ואישה מלמטה.

והנה מצינו שהקב"ה נקרא בשם איש כשנוהג בהנהגה של מלחמה, וכמו שכתוב בשירת הים 'ה' איש מלחמה, ויש לומר, דגם מה שכאן שנוכר שם איש על הקב"ה, הוא משום דגם אצל הסוטה הקב"ה נוהג עמה הנהגה של מלחמה, דזה שהמים המרים בודקים אותה ויריכה נופלת ובטנה צבה, הוא בגדר שהקב"ה נלחם עם הסוטה.

וברמב"ן בפסוק ט"ז כתב ז"ל ושעם השעורים, שתהיה סערת חמת ה' חמה יוצאה סער מתחולל על ראש הרשעה יהול, וכענין צליל השעורים האמור בגדעון (שופטים ז' י"ג) שפתרו אותו לסער ומהומה רבה. ומבואר מדברי הרמב"ן, שהנהגת הקב"ה עם הסוטה, הוא כמו ההנהגה שהייתה אצל גדעון שהיה זה הנהגה של מלחמה. הרי מבואר כדברינו, שהנהגת הקב"ה עם הסוטה, הוא הנהגה של מלחמה, ולכן נקרא כאן בשם איש.

דבר אל אהרן ואל בניו כה תברכו את בני ישראל וגו'. (ו, כ"ג). יש לומר טעם למה נסמכה פרשת ברכת כהנים, לפרשת סוטה, דהנה איתא בדברי חז"ל הובא ברש"י בפרשת קרח (י"ז, י"ג), בענין המגפה אצל המתלוננים, דהקב"ה ציוה דע"י הקטורת תעצר המגפה, ואיתא במכילתא למה בקטורת, לפי שהיו ישראל מליזים ומרננים אחר הקטורת לומר סם המות הוא, על ידו מתו נדב ואביהוא, על ידו נשרפו חמישים ומאתים איש, אמר הקב"ה, תראו שעוצר מגפה הוא, והחטא הוא ממית'.

ולפי זה יש לבאר דאחר שנאמרה פרשת סוטה, שהכהן משיב את הסוטה, ובזה היא מתה, שלא יאמרו שהכהנים מביאים קללה, לזה נסמכה פרשת ברכת כהנים, לומר שהכהנים מביאים ברכה לישראל.

ויאמר ה' אל משה נשיא אחד ליום נשיא אחד ליום יקריבו את קרבנם לחנוכת המזבח. (ז, י"א).

הנה נאמר דבר מיוחד בחנוכת המזבח, שתהא חנוכתו ע"י כל נשיא ונשיא בפני עצמו, והיינו דכל שבט ושבט יחנוך את המזבח בחנוכה בפני עצמה, ולא שתהא חנוכת המזבח לכל ישראל במעשה אחד, ולא מצינו כזאת בשאר דברים.

ונראה לבאר בזה, דהנה כתוב אצל אליהו הנביא (מלכים א' פרק י"ח, ל' ל"א) אחר מה שהיה עם נביאי הבעל, ויאמר אליהו לכל העם גשו אלי וגו', וירפא את מזבח ה' ההרוס. ויקח אליהו שתים עשרה אבנים כמספר שבטי בני יעקב אשר היה דבר ה' אליו לאמר ישראל יהיה שמך, ועי"ש ברש"י, הנה מבואר דהמזבח יש בו ענין מיוחד שהוא מתייחד לכל שבט באופן מיוחד בפני עצמו, והוא לכל

ישראל על ידי שיש בו י"ב חלקים, חלק מיוחד לכל שבט, ולכן לקח אליהו י"ב אבנים, ומהם בנה את המזבח, דמזה המזבח עשוי, מ"ב חלקים כמספר שבטי בני יעקב.

אשר לפי זה מבואר היטב, דגם היה צריך חנוכה מיוחדת לכל שבט בפני עצמו, דכל שבט חנך בעצמו, את עניינו המיוחד לו במזבח.

ויחי המקריב ביום הראשון את קרבנו וגו'. (ז, י"ב).

הנה כבר עוררו המפרשים בזה שהאריכה התורה וכפלה את כל קרבנות הנשיאים י"ב פעמים, אע"פ שקרבנם היה שווה, והיה אפשר לכלול כולם יחד, ולומר דכל הנשיאים הקריבו ולפרט פעם אחת את כל הקרבנות.

ונראה לומר בזה, דהנה בגמ' במנחות דף נ' ע"א, הובא ברש"י בפס' י"ד, איתא, שלא מצינו קטורת ליחיד, ולא על מזבח החיצון, אלא זו בלבד, והוראת שעה הייתה.

ויש לומר דההוראת שעה לא נאמרה באופן כללי על חנוכת המשכן, אלא נאמרה הוראת שעה מיוחדת לכל נשיא ונשיא במסוים, ואם כן, יש לומר הביאור דחזרה התורה בכל נשיא ונשיא על הקרבנות, משום דבכל נשיא ונשיא נאמר פרשה מיוחדת שבה נאמרה הוראת שעה על הקרבת קרבנותיו.

עוד אפשר לומר בטעם כפילות הקרבנות, עפ"י דברי חז"ל שהביא רש"י בשיר השירים, (פ"ה פסוק א') על הפסוק 'באתי לגני וגו' אכלתי יערי עם דבשי וגו', דאירי בימי חנוכת הבית, ונאמר על שם הקטורת שהקטירו קטורת יחיד הנשיאים על מזבח החיצון ונתקבלה, והוא דבר שאינו נוהג לדורות, ועל כן נאמר אכלתי יערי עם דבשי וכו', יש דבש שהוא גדל בקנים ומוצצין הדבש ומשליכין העץ, ואני מרוב חיבה אכלתי יערי עם דבשי, אכלתי הקנה עם הדבש, את שאינו ראוי עם הראוי, קטורת נדבה, וכן שעירי חטאת שהקריבו הנשיאים ואין חטאת קריבה נדבה ואני קבלתים בו ביום. ומבואר שקבלת קרבנות הנשיאים היה שלא כשורה, אלא באופן מיוחד לגודל חיבתו, וואפשר שמשום שהיה כבוד ה' מלא את המשכן היה חשוב כלפנים, ואם כן י"ל דעל כן חוזר הכתוב על הקרבת כל נשיא, להודיע שבכל אחד ואחד מהם הייתה חיבה זו שיתקבלו קרבנותיו.

מגלת דות

עיניך בשדה אשר יקצורו וכלבת אחריהן, וצמית וכלבת אל הכלים ושתית מאשר ישאבון הנערים. (כ, ט').

ובמדרש, עיניך זו סנהדרין. ושתית מאשר ישאבון הנערים, זה בית השואבה, ולמה נקרא שמה שואבה, שמשם היו שואבין רוח הקודש. יש לבאר, מה שהזכיר לה בועז אלו שני הענינים, סנהדרין ורוח הקודש, דלתרומיתו בעיני מיוחסין דוקא, דבשביל סנהדרין בעיני

מיוחסין דוקא, דאין ממנין בסנהדרין אלא מיוחסין כמבואר בגמ' בסנהדרין דף ל"ו ע"א, וברמב"ם פרק ב' מהלכות סנהדרין ה"א, וזהו שהזכיר לה בועז סנהדרין, דהא בועז סבירא ליה דמותרת לבוא בקהל, וממילא זרעה הוה בכלל מיוחסין, ושפיר מצו זרעה להיות מן הסנהדרין.

גם מה שהזכיר לה ענין בית השואבה הוא משום כן, דהנה לא איירי מעיקר ניסוך המים רק ממה ששואבין שם רוח הקודש, והנה איתא בגמ' בקדושין דף ע' ע"ב דאין הקב"ה משרה שכניתו אלא על משפחות מיוחסות בישראל, והנה נבואה הוי בכלל השראת השכינה על הנביא כדאיתא בסנהדרין דף י"א ע"א, וזהו שהזכיר לה בועז ענין רוח הקודש, דכיון דבועז ידע ההלכה דמותרת לבוא בקהל, וממילא שפיר זרעה מן המיוחסין, וראויין להיות השראת השכינה עליהם ולהיות להם רוח הקודש, וזהו שהזכיר לה בועז אלו השני עניינים, סנהדרין ורוח הקודש.

ותאמר אליו מדוע מצאתי חן בעיניך להכירני ואנוכי נכריה ויען בועז ויאמר לה הוגד הוגד לי. (ב', י' י"א).

ובתרגום איתא, שאמרה לו דהלא היא נכריה מבנות מואב, מעם שלא הותר לבוא בקהל, ועל זה השיב בועז, שקיבל מהחכמים דנקיבות מותרות בקהל.

וצריך ביאור מה אמר לה בועז, דעל זה השיבה ואמרה לו שאסורה לבא בקהל, הרי לא אמר לה מאומה בענין זה.

ויש לומר, דהנה כתיב לא תדרוש שלומם וטובתם, ונכלל בזה איסור דרישת שלום וטובה, ואיסור על כל גמילות חסד עם כל אחד מעמון ומואב, אכן ביראים איתא שכל זה הוא רק בזכרים אבל בנקיבות ליכא ללאו זה, וכמו שדרשין מואבי ולא מואבית לענין איסור דקהל, ה"נ גם הלאו דלא תדרוש שלומם וטובתם אינו אלא בזכרים ולא בנקיבות. ומעתה הרי כל מה שאמר לה בועז הלא שמעת בת, עיניך בשדה וצמית. הלא כל זה הוא דרישת שלום וקירוב וגמילות חסד ועשיית טובות עמה, וזהו שאמרה לו דאיך עושה כן, ומדוע מצאתי חן בעיניך להכירני, היינו חכרת פנים לטובה ולחסד, והלא מואבית היא ואסורה בקהל, וממילא גם לדרוש שלומה וטובתה אסור, ולזה ענה לה בועז שיש בידו הקבלה דמואבי ולא מואבית, ונקיבות אינן בכלל אזהרות אלו, ועל כן שפיר דורש בשלומה וגומל חסד עמה.

ישלם ה' פעלך ותהי משכרתך שלמה מעם ה' אלהי ישראל אשר באת לחסות תחת כנפיו. (ב', י"ב).

והנה לכאורה הוא כפל דברים, ישלם פעלך ומשכרתך שלמה, ואמנם נראה פשוט יותר לפרש דהמה תרי מילי וקאי אתרי ענינים דלעיל מיניה, דכתיב ויען בעז ויאמר לה הגד הגד לי כל אשר עשית את חמותך אחרי מות אישך ותעזובי אביך ואמך וארץ מולדתך ותלכי אל עם אשר לא ידעת תמול שלשום, ומבואר דשתי עניינים אמר לה, אחד, על החסד שעשתה עם חמותה, דאיתא בתרגום (לעיל א', ה') שרות פרנסה, ובמדרש איתא, שויתרה לה כתובתה. ועוד אמר לה, על שבאה לחסות תחת כנפי השכינה ועזבה מולדתה וכו'. ויש לומר דכנגד שני העניינים האלו, אמר לה בועז תרי מילי, ישלם ה' פעלך ותהי משכרתך שלמה. דישלם פעלך קאי על החסד שישתה עם נעמי, ותהי משכרתך שלמה מעם ה' אלקי ישראל,

קאי על מה שבאה להתגיייר, וכמו שהוסיף אשר באת לחסות תחת כנפיו, פירוש על אשר באת לחסות.

ובזה מדויק היטב מה שבתחילה אמר לה ישלם ה' פעלך, ולא אמר ה' אלקי ישראל, משום דענין החסד לא שייטא כלל לישראל, ואולם על מה שנתגיירה דזה שייך להצטרפותה עם כלל ישראל, על זה אמר ה' אלקי ישראל.

וזהו שאמר לה ישלם ה' פעלך, ויחדש לה שעוד בעולם הזה ישולם לה, דעל גמילות חסדים, אוכלין פירותיהן בעולם הזה, ואולם לענין שבאה להתגיייר לא אמר ישלם אלא ותהי משכרתך שלמה, ומשום דמשכורתה יהיה בעולם הבא, דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא.

ותקם בטרם יכיר איש את רעהו. (ג', י"ד).

ופירש רש"י: "הוא זרזה לקום [בטרם יכיר איש את רעהו].

ולפי זה מה שאמר לה "שכבי עד הבוקר", היינו ולא תתאחר יותר, אלא מיד בבוקר תקום.

ויש לבאר על פי מה שמתבאר בגמ' ברכות דף ט' ע"ב, מאימתי קורין את שמע בשחרית, אחרים אומרים משיראה את חבירו רחוק ד' אמות ויכירנו, וזמן זה הא הוא אחר עלות השחר קודם הנץ החמה, והנה בבוקר הוא משיעלה עמוד השחר, וזהו שאמר לה שכבי עד הבוקר עד עלות השחר, אבל מיד תקום ותלך בטרם יגיע זמן דמשיכיר שהוא אחר עלות השחר, כדי שלא יכירוה, ועל כן לא יודע כי באה האשה אל הגורן.

ובתוס' שם הביאו מהירושלמי דברגיל ביה אפילו ברחוק טפי מכירו, ולפי זה יש לומר, דזהו שאמר לה בטרם יכיר איש את רעהו, ורעהו היינו הרגיל בו, דחיש שמא יראנה מי שמכירה.

ותשכב מרגלותיו עד הבקר ותקם בטרם יכיר איש את רעהו ויאמר אל יודע כי באה האשה הגורן. (ג' י"ד).

וכתב רש"י, שהוא זרז לקום, כי אמר בלבו אין כבודי שיודע כי באה האשה אל הגורן.

ונראה לומר בזה בעוד דרך, דהנה בגמ' ביבמות דף ע"ז ע"ב איתא, דהכשרה של רות הוא מדין עמוני ולא עמונית מואבי ולא מואבית, ורק משום דהלכה זו מקובלת בידם בהלכה למשה מסיני, וכמו דאמר שם בגמ' שאמר, כך מקובלני מבית דינו של שמואל הרמתי עמוני ולא עמונית מואבי ולא מואבית, אבל בלא שיהא מקובל בידם, אי אפשר לדרוש דין זה של עמוני ולא עמונית מואבי ולא מואבית מהפסוק.

והנה עוד מבואר שם בגמ' דכל הנאמנות על קבלה זו, הוא רק אם נאמרה קודם המעשה, כדאמר רבי אבא אמר רב, כל תלמיד חכם שמורה הלכה ובא, אם קודם מעשה אמרה שומעין לו, ואם לאו אין שומעין לו.

ולפי זה יש לומר, דמהאי טעמא לא רצה בועז שיודע הדבר שבאה אשה אל הגורן, דאם יודע הדבר, אז יאמרו שמסירת הקבלה היא אחר המעשה, ושוב אין שומעין לו, ולכן רצה שלא יודע הדבר שבאה, ויתקבלו דבריו בדין מורה הלכה קודם מעשה, שהוא נאמן.

ויימד שש שעורים וישת עליה. (ג', ט"ו).

וכתב רש"י, אי אפשר לומר שש סאין, שאין דרכה של אשה לשאת כמשאוי זה, אלא שש שעורים ממש.

והנה בתרגום איתא, שהיה שש סאין. וביושב קושית רש"י שאין דרכה של אשה לשאת כמשאוי הזה, יש לומר, דהנה בגמ' בסוטה דף ל"ד ע"א איתא, דגמירי דהמשאוי שאדם יכול לשאת, אם אחר מסייעו להגביהו ולהטעין על כתיפו, הוא כפול שלוש, ממה שאדם יכול לישא על גבו, כמגביה ומטעין על כתיפו לבדו בלא סיוע, ולפי זה יש לומר, דהנה נאמר בקרא ויימד שש שעורים וישת עליה, ומבואר שהוא נתן את המשא על גבה, ואם כן יש לומר דאמנם אין דרכה של אשה לשאת משאוי כזה של שש סאין, אבל הכא שהוא נתן על כתיפה והטעין, יכולה היא לשאת כפול שלוש מדרכה.

ותבוא אל חמותה וגו' ותאמר שש השעורים האלה נתן לי כי אמר אל תבואי ריקם אל חמותי. (ג', ט"ז י"ז).

ומבואר דבזה שהביאה את שש השעורים, נתקיימה שליחותה ולא שבה ריקם אל חמותה. וצריך ביאור דהרי חמותה לא שלחה אותה בשביל שתביא תבואה, אלא שלחה אותה בשביל שישאנה לאשה, ואם כן איך על ידי שש שעורים נחשב הדבר שלא שבה ריקם אל חמותה.

ונראה לבאר על פי דברי רש"י, ששש השעורים הוא רמז שרמז לה שעתיד לצאת ממנה בן שמתברך בשש ברכות, רוח חכמה ובינה עצה וגבורה, רוח דעת ויראת ה', ולפי זה יש לומר, דבזה הוא שמועיל השש שעורים שלא שבה אל חמותה ריקם, שבה שמסר לה שש השעורים, מסר לה הרמז שעתיד לצאת ממנה מלך המשיח, ואם כן לא שבה ריקם אל חמותה, דבזה בישר לה שאמנם כן עתיד לצאת ממנה מלך המשיח.

ויאמר סורה שבה פה פלוני אלמוני ויסר וישב. (ד', א).

וברש"י פלוני אלמוני, מתורגם בנביאים כסי וטמיר, פלוני מכוסה ונעלם לשון כי יפלא, היפלא מה' דבר. אלמוני, שהיה אלמן מדברי תורה, שהיה לו לדרוש עמוני ולא עמונית מואבי ולא מואבית, והוא אמר פן אשחית את נחלתי.

והנה צריך ביאור מה שכינהו בשני הכינויים פלוני אלמוני, ולפירוש רש"י דקאי על שהיה אלמן מדברי תורה, גם צריך ביאור מה הם ב' הכינויים פלוני אלמוני.

ויש לומר, דהנה אא"ז מרן הגר"ז זצ"ל מבאר דבדין עמוני ולא עמונית תרתי איכא, חדא הדרשא דעמוני ולא עמונית. ומלבד זאת יש גם הלכה למשה מסיני דעמוני ולא עמונית. וועיי"ש הנפק"מ מההלכה למשה מסיני ולא סגי בדרשא.

והנה הגואל לא רצה לגאול משום דטעה בעמוני ולא עמונית. נמצא דטעה בתרתי גם דלא היה בידו ההלכה למשה מסיני דעמוני ולא עמונית, וגם לא דרש עמוני ולא עמונית.

ומעתה נראה דעל זה שלא ידע ההלכה למשה מסיני כינהו פלוני, שזה מלשון מכוסה ונעלם כדפירש רש"י היינו שנעלמה ממנו ההלכה, וזה אין שייך לדרשא אלא רק שמכוסה מן ההלכה, כיון שלא קיבלה.

ועל מה שלא דרש עמוני ולא עמונית לזה כינהו אלמוני דהא זה כבר יכול לדרוש מעצמו, ומשום שלא דרש הרי הוא אלמן מדברי תורה, שאינו יכול לדרוש כדבעי.

וזהו פלוני אלמוני כנגד הדרשא וכנגד ההלכה למשה מסיני.

שבועות

תומת ישרים תנחם

הנה בברכות התורה בברכת אהבה רבה, אומרים 'אבינו מלכנו בעבור אבותינו שבטחו בך ותלמדם חוקי חיים בן תחננו ותלמדנו'. מבואר דעל ידי מדת וענין הבטחון הוא דוכו אבותינו לתורה. וצריך תלמוד מה ענין מדת הבטחון לקבלת התורה.

ויש לומר, דהכונה למה שבטחו ישראל בהקב"ה, והלכו אחר משה ואהרן ויצאו מארץ נושבת למדבר ואין צידה לדרך, כי האמינו בהקב"ה, כדאיתא כל זה בתרגום יונתן וברש"י (ירמיה ב', ב'), ושם קיבלו את התורה, שהיתה צריכה להינתן במדבר.

אכן יתכן טפי לפרש, דהבטחון הוא בענין קבלת התורה גופא, שהיה על ידי בטחון בהקב"ה, והוא על פי מה דאיתא בגמ' בשבת דף פ"ח ע"א שהוא צדוקי דחזיה לרבא כו', אמר ליה, עמא פזיזא דקדמיתו פומיכו לאודניכו, אכתי בפחזותיכו קיימיתו, ברש"י ברישא איבעיא למשמע אי מציתו קבליתו ואי לא לא קבליתו, אמר ליה, אנן דסגינן בשלימותא, כתיב בן תומת ישרים תנחם, הנך אינשי דסגן בעלילותא, כתיב בהו וסלף בוגדים ישרים. ופירש רש"י, דסגינן בשלימותא, התהלכנו עמו בתום לב, בדרך העושים מאהבה, וסמכנו עליו שלא יטעננו בדבר שלא נוכל לעמוד בו. הרי מבואר דזה גופא שהסכימו לקבל התורה היה זה ממידת הביטחון, דהסכמתם לקבל התורה מבלי לשמוע תחילה אם קשה לקיימה אם לאו, הוא ממידת הביטחון שבטחו בקב"ה, ובאופן זה של בטחון הוא דניתנה תורה. ועל ידי זה שהלכו עם הקב"ה בתום לב ובביטחון נתקיים כס תומת ישרים תנחם.

אשר לפי זה מבואר היטב דקבלת התורה היה על ידי מדת הבטחון, וזהו שאומרים בעבור אבותינו שבטחו בך ותלמדם.

ויש להוסיף בזה עוד, דאומרים ותלמדם חוקי חיים, ובפשטותו היינו שזוכים כס לחיים האמיתיים בעולם הבא, וגם לחיים בעולם הזה כפשטותו, כמבואר בגמ' בשבת דף ל' ע"ב ובבבא מציעא דף פו ע"א ועוד, אמנם לפי המבואר יש לפרש דעוד נכלל בזה, דחוקי חיים היינו חוקים שיוכלו לעמוד בהם, וכחמבואר בגמרא דלעיל, דמכא שבטחו בו המעינים דברים שיוכלו לעמוד בו, וזהו שאומרים שע"י שבטחו בו אז מכא זה למדנו חוקי חיים היינו חוקים שאנו יכולים לעמוד בהם.

וכל העם רואים את הקולות

בפירוש הרא"ש כתב על הפסוק וכל העם רואים את הקולות, ז"ל וכל העם רואים את הקולות, פירוש נהנים מן הקולות וכו'. וצריך ביאור מה ההנאה שהיה להם מן הקולות.

ונראה לבאר, דההנאה היינו שהתורה נתנה להם חיות ומוזון ופרנסת גוף ונפש, דבעת מתן תורה הגיעו כלל ישראל להשגת התורה בשלימות, עד כדי שהתורה הייתה להם פרנסה ומוזון וחיות.

וזהו ההנאה שהייתה להם מן הקולות, שהקולות נתנו להם הנאה מויו השכינה, ומה היה להם חיות ומוזן, וישראל ואורייתא חד הוא, לכן שייד הדבר שישראל יהיו ניזונים מהתורה. וכעין דברי הרמב"ן בפרשת בשלח בענין המן, שהמן הוא לחם אבירים, היינו לחם שאוכלין מלאכי השרת, והיינו שהוא מוזן רוחני, וכלשונו שהוא מתולדת האור העליון שנתגשם ברצון בוראו יתברך עיי"ש כל דבריו. והיינו שהרוחניות והאור העליון היוזן ופרנס את ישראל.

ואאמור הגאון זצ"ל היה מספר מעשה רב מהגר"א שהיה בפרישות גדולה, ואכל למזונו רק שני זיתים, וגם שני זיתים אלו, לא לעסם אלא בלע אותם, והיה אחד מתלמידיו שניסה גם לילך בדרך זו ולנהוג בפרישות, ולמעשה הביא עצמו לכלל סכנה, והביאו אותו להגר"א שידבר עמו להנצוא מהנהגה זו, ואמר התלמיד הרי רבנו נוהג כן, הרי הגאון את זקנו וגילה את צווארו, והיה נראה כאדם בריא וחזק, ולא כחוש כאחד הנוהג בפרישות, ואמר לו שאם

הוא נעשה כחוש ובא לכלל סכנה אין הפרישות דרך בשבילו, ורק מי שהפרישות אינה מכחישתו ואינה גורמת לו סכנה, יכול לנהוג בפרישות.

וביאור הדברים הוא עפ"י דברי המדרש (מדר"ר פט"ז, פ"ה) על הכתוב בסוף פרשת כי תשא 'לחם לא אכל ומים לא שתה', ודרשו חז"ל לחם לא אכל, אבל מלחמה של תורה אכל, ומים לא שתה, אבל ממים של תורה שתה. הרי דיש אדם שמוזנו ופרנסתו הוא מלחמה של תורה ומימי התורה. וזהו הבחינה של אוכלי המן, שהמן היה לחם מן השמים, דהיינו שהוא מוזן רוחני מעוה"ב, ושוב אינו נצרך למאכלי עוה"ז.

וזהו הביאור בפסוק דכתיב כמן זיענך וירעיבך ויאכילך את המן וגו', למען הודיעך כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם כי על כל מוצא פי ה' יחיה האדם, היינו שהמן היה מוזן לא מצד תכונתו הגשמית, אלא משום שהיה מוזן רוחני, ומהכתב הרוחני שהיה בו ניזונו ונתפרנסו.

עומקה של הלכה

פעם אחת נזדמנו רבנו הגר"ח זצ"ל והגר"ר אליעזר גורדון זצ"ל מטעלו להסב יחד בסעודות השבת, במהלך הסעודה בליל שבת שוחחו בדברי תורה בעומקה של סוגיא, לידם ישב אחד שכיח כרב עיר בפולין, תוך כדי הדברים הפטיר לעברם, שאמנם הם מפלפלים בעומק הסוגיות, אבל מה יהא עם ההלכה למעשה, ולא השיבוהו דבר, למחרת בסעודת היום, חזר המראה על עצמו, ששניהם ישבו ודנו ופלפלו ברוב עוז, ואותו רב חזר והפטיר לעברם 'אבל מה יהא עם ההלכה למעשה', ולא השיבוהו דבר, בסעודה שלישית נשתלש המראה כאשר שני הגאונים דנים ומפלפלים, והלה משלש ומפטיר לעברם, 'אבל מה יהא עם ההלכה למעשה', באותה שעה גמר בדעתו הגר"ח להשיבו דבר, ופנה אליו ואמר לו, כפי הבנתי, אתם עוסקים בהלכה למעשה, אם כן, אדרבה, אשאל אותך שאלה שנתעוררה אצלנו בעיר בריסק, ואולי תאבה להורות לנו ההלכה למעשה, וכאן פתח הגר"ח בהצגת השאלה, אחד מתושבי עירוני בישל סיר גדול מלא בשר, אך המשרתת הכניסה בטעות לתוך הסיר חתיכת בשר נבלה, ובעת שנודע הדבר כבר הוציאו חלק מהבשר שנתבשל, ולכן אין יודעים אם היה בסיר שישים חתיכות בשר כשר, כנגד חתיכת הבשר נבלה, ובא בעל הבית לשאול איך הוא הדין בכאי גונא, וכאן פנה הגר"ח לאותו רב ואמר לו, נו, אתם הרי יודעים הלכה למעשה, אם כן לדעתכם מהו הדין של בשר זה.

מיד השיב הרב, כי בהיות שהמדובר הוא על תערובת של בשר כשר בבשר אסור, אם כן הוא תערובת של מין במינו, שמדאורייתא חד בתרי בטיל, וכל מה שצריך שישים הוא רק מדרבנן, ואם כן הספק אם היה שישים כנגד האיסור הוא ספק דרבנן, על כן, הוא בכלל ספק דרבנן לקולא.

אמר לו הגר"ח, אז אם כן אתם פוסקים הלכה למעשה שהבשר מותר, השיבו הרב, כי אכן כן.

נענה הגר"ח ואמר לו, אמנם כן לגבי הבשר אתם צודקים, אבל חוץ מהבשר עצמו הרי כמובן שבשר הנבלה לא נמלח, ואם כן מלבד הבשר יש כאן גם תערובת של דם, ולגבי הדם הוא תערובת של מין בשאינו מינו, ואם כן בשביל הביטול צריך מדאורייתא שישים כנגד האיסור, ולא רק מדרבנן, ושוב הרי זה בכלל ספק דאורייתא.

מיד תפס הרב את ראשו בין ידיו ואמר, ודאי ודאי טעיתי לרגע, אתם צודקים, והבשר אסור.

אמר לו הגר"ח, אז אם כן אתם פוסקים הלכה למעשה שהבשר אסור, השיבו הרב, כי אכן כן.

נענה הגר"ח לעברו, שהרי אע"פ שדם מעורב בבשר, ועל כן הוא תערובת של מין בשאינו מינו, אבל הדם הרי התבשל, ודם שנתבשל, אסור רק מדרבנן, ואם כן עדיין הספק הוא ספק דרבנן ולא ספק דאורייתא.

ויהי כשמוע הרב את הדברים, מיד שוב תפס את ראשו ואמר, אכן ודאי ודאי טעיתי, אתם צודקים והבשר מותר.

שב הגר"ח וסיים את הדברים באומרו, אז אתם פוסקים הלכה למעשה שהבשר מותר, השיב הרב, כי אכן כן.

אז המשיך הגר"ח ואמר לו, טוב, כל זה הוא לגבי האיסור של בשר אסור והאיסור של דם, שבשניהם הביטול של שישים הוא מדרבנן, אבל בדם מלבד האיסור דם יש עוד איסור של יוצא מן הטמא שדינו כטמא, ועל זה לא מועיל מה שנתבשל, ואם כן נמצא דדם של בהמה טמאה הוא אסור מדאורייתא גם אחר שנתבשל, משום איסור יוצא, ואם כן שוב חוזר הספק להיות ספיקא דאורייתא שדינו לחומרא.

שוב חזר אותו הרב ואמר, שאמנם טעה, ואכן הדין הוא שצריך לאסור את הבשר. חזר הגר"ח ואמר לו כי הדבר אינו פשוט, והרחיב עמו הדיבור מדברי התוס' במסכת פסחים ומסכת ביצה, אם יש איסור יוצא על דם של נבלה, שהאיסור חל רק אחר מיתה, ולאחר ככלות הכל כשנתחווה ההלכה, אמר לו הגר"ח, אז אתם רואים איך אצלנו פוסקים ומורים הלכה למעשה.

הדברים נערכו מתוך שיעור הנמסר בעש"ק בישיבת "עטרת שלמה" – קרית הישיבה

את השיעור במלואו ניתן לשמוע בקול הלשון

5703353@gmail.com : ניתן לקבל את השיעור במייל

קטעי הדרכה מעשית כהכנה לקבלת התורה

פתח דבר:

כל העולה בדרך העולה בית ד', ניצב בפני התלבטות ומהמורת ספיקא, דהרי אמרו חז"ל 'איזהו עבודה - בלב', וא"כ מתחזקת התמיהה בפניו, האיך יפתח את העבודה הנוראה אשר עומדת לפתחו, במה יגיע לכדי השגה אף מועטה בהכנה להיהפך לראוי וכלי-קיבול לתורה.

הנה ידוע דבמעמד הר סיני נסתלק מעם ישראל כוחות החומר והגוף, שאמרו חז"ל שפרחה נשמתם, דהיינו, שרק כשפרחה נשמתם מהחומר הגופני, או אז התאפשר להם להיות מקבלי התורה.

והנה דרשו חז"ל את המקרא (תהילים כט, ד) 'קול ה' בכוח' כנאמר על מעמד הר סיני, ד'כוחו' אינו אומר, אלא 'בכוח', דהיינו, **בכוחו של כל אחד ואחד** עכ"ל.

הרי שהנתינה והקבלה היתה **לפי הכנת והכשרת כל אחד את עצמו**, שיהיה אצלו מקום לקבלת התורה, דהיינו, שלזכות להגיע למדרגת מקבלי התורה, צריך לסלק תוכן הגוף החומרי, להוות כלי קיבול לתורה, הרי הכוונה שמתוך התבוננות עמוקה, יבוא לידי הגדלת והעמקת השאיפה והרצון לתורה, ולדבקות בה, **וששאיפה זו תהא גדולה יותר מאלו הבאות מחמת הגוף והעולם הזה בחיבה של 'פרחה נשמתו'**. שאם ההנאות נשארים במקומם, הרי חסר במעלת 'קבלת התורה', דהאיך תהיה 'קבלה' כשאינן כלי קיבול לה.

א.

הנה יש עניין עיקרי ביני ההכנות הנדרשות למתן תורה, והוא התנאי לקבלתה.

ויהיו שם ישראל נגד ההר, פרש"י, **'איש אחד בלב אחד'**, משמע שזהו מן המדרגות המביאות לקבלת התורה ורק דרכן, וזהו דכתיב 'נגד ההר'.

בכדי לבאר ולפשט הכנה זו מחוייב מציאת מקור מעלה זו, שנא' 'כל הנפש הבאה מצרימה' (בראשית מו, כז). ובמדרש (ויקרא רבא ד-ו), 'נאמר בעשיו 'נפשות' ונאמר כאן 'נפש', אלא עשיו עובד לאלוהות הרבה נאמר בו נפשות הרבה, אבל יעקב לאחד, נאמר בו **נפש**.

הודגש בדברי חז"ל, שהתורה קוראת לעם ישראל בשם '**נפש**' שאין ריבוי שלהם מפרידם זה מזה, להיות כנפשות רבות שכל אחת בפני עצמה חשובה, אלא כיון שכל אחד אחוז ודבוק לאותה מטרה, הרי שהם בטלים למטרה, והרי הם מאוחדים כאחד.

הרי שרק בדבקות ברצון ובשאיפה לקבלת התורה, הרי הם **מאוחדים**, מחמת שכולם מתבטלים למה שבו הם אחוזים ודבקים, דהיינו לאותו עניין מקודש, ואז התעלו למצב של אחדות, ורק אז הרי הם כשרים לקבלת התורה.

ב.

ישנו עניין עיקרי ויסודי נוסף, אשר נוגע בשורשו לשעת מתן תורה עצמו, אך דורש אף הוא הכנה מקדמת.

הנה מכיון שהתורה מקפת וכוללת את כל ענייני וחלקי המציאות בעוה"ז, ומשעבדת כולם תחת רשותו ורצונו ית"ש, כדי לקבל עולה, מן המוכרח **לייחד שמו אשר הכל כפוף תחת מלכותו**, והכל חייבים לקבל עליהם רצונו, ובכדי לזכות לקבלת התורה באמת, חובה עלינו להכין עצמנו בזאת, דהיינו, שיתברר לנו בבירור גמור ומוחלט **ש'אין עוד מלבדו'**, ואין שום כוח ושלטון ומציאות בבריאה מלבדו יתברך, וממילא אין שום מציאות חוץ מן התורה הקדושה, דהרי נאמר 'קודשא בריך הוא וישראל חדא'.

ג.

הנה על אף שביודעינו שעבודת אלו הימים אינה ברת ימים מועטים, כי הכנה כזו אינה עמידה לאורך זמן, וודאי שהשגת הכנה בקרבנו לקבלת

התורה נהפכת לבר קיימא בעבודה ממושכת ורבת היקף, אך במושכל ראשון נראה, שעדיין לא הוגדר נקודת המפנה, אשר היא תראה לנו את תכלית הדרך העולה.

הנה תכלית ההכנה היא להכין עצמנו לראויים לקבלת התורה, מעתה, נראה בפשיטות לבאר, שאם וכאשר ישנן חלקים בתורה שיש אצלו כוח דחייה כלפיהם, או שאינו תדיר בקרבם, הרי זה וודאי חסרון בקבלת התורה, שיש חלקים שאינו כלי קיבול להם, ועדות שנתבטלה מקצתה, בטלה כולה רח"ל.

וההבנה בזה, **שההכרה באמיתותה של תורה והכרחיותה, עד כדי שיסתלקו כל דחיה פנימית כלפיהם, והרי הוא קביל אצלם, הרי היא היא קבלת התורה.**

ואין זה הכוונה שמפקפק ח"ו באמיתותה, אלא אף שבוודאי תורת אמת היא, אך **עדיין אין זה בתורת חשיבות בלבד אלא דוחה חלק זה בתורה**, והרי זה מונע מקבלת התורה בלב שלם.

{.ד}

רק לאחר כל זאת, נראה להעמיד את עיקר העבודה הפנימית, אשר היא מביאה למדרגת כלי קיבול לתורה, כף אוזן, הסכת ושמע.

'ואהבת לרעך כמוך', הנה הדרך להגיע למדרגה זו של 'כמוך', מוכרחת לעבור דרך הוקעת ושבירת הרגשת השלמות, שכיון שגומר בדעתו הרגשת השלמות ואי צורך בתיקון ושינוי עצמי, הרי שהינו השלם באופן הטוב ביותר, והכל מחוייבים לו כל, ובודאי אינו מרגיש בצורכי חבריו, וכל שכן שלא כצורכו, רק המרגיש עצמו כחסר וזקוק להשלמה, הוא אשר ישיג כי הכל מכל כל הינו חסד עמו, וממילא נוצר מקום לרצות בטובת חבריו אף כטובתו.

וזהו האמור בחז"ל על זאת **'זהו כלל גדול בתורה, ואידך זיל גמור'**. כי רק המרגיש כחסר וזקוק להשלמה, הוא כלי קיבול לתורה, כי עיקר עבודת ימים אלו היא נקודה שורשית זו, והיינו, השרשת והעמקת ההרגשה שצריך אדם לקנות השלמות, ובלא זה הרי הוא במצב חסר, וישאר כך לולא יביא עצמו לקניין השלמות ומעלתו כפי כוחותיו ומעלותיו.

ביאור העבודה:

הנה בכדי להבין עבודה זו, נצרך ללמוד עניינו, כי הנה מוזכר בחז"ל כי ביצירת האדם ובמתן תורה ובבניית המשכן, נשמע קטרוג כביכול על אלו המעשים מצד מלאכי השרת, והמתבונן משיג כי ביצירת האדם ובמשכן השיב השי"ת, אך במתן תורה כידוע, השיב משה בציוויו ית', ומפני מה נבדלו, והנה מוקשה תשובת משה רבינו הידועה 'כלום למצרים ירדתם, בני אשה הינכם וכו'', וכי אינם ידעו זאת, והרי טענתם הייתה כי 'חמדה גנוזה מלפניך וכו' הנה ידעו מהותה ואף על פי כן דרשו 'תנה הודך על השמיים'.

אך התשובה מאירה שבעתיים, **הרי האדם הוא בלבדו נברא באופן חסר אך יש לו אפשרות להשלים ולתקן חסרונו על ידי התורה**, וזה שייך רק באדם שבו פועמת הנשמה העליונה שמסוגלת להשיג דברי התורה הרוחניים, אך מאידך היא משפיעה ומסיגה כוחות הגוף החומריים, וזו רק ביכולת התורה הקדושה, ובכן נצרך משה רבינו לענות תשובה זו בעצמו, להראותם הרגשת חסרונו וצורך השלמתו.

על כן רק המרגיש ומעיד חסרונו, וצורך השלמתו על ידי התורה, הוא כלי קיבול לתורה, ולכן אין ראוייה התורה למשרתי עליון, שאין חסר בסביבתם. מה אך כשאדם אינו יודע בעצמו ואינו מכיר בחסרונו הרי חסר לו ההכנה להשלמות שתורתו ית' נותנת, וכיון שהוא שלם ומתקן שוב אינו ראוי לקבלת תיקון ושלמות.

ולכן ניתנה התורה בסמיכות ליציאת מצרים, ללא אפשרות טבעית לשלמות עצמית ובכך הושרשה הרגשת החיסרון והצורך לשלמות, ועל כן הוכשרו כמקבלי התורה.

ומשום הכי נענשו תלמידי רבי עקיבא דייקא בימים אלו שלא הרגישו בחסרונו, וממילא לא הקפידו בטובת חבריהם.

{.ה}

על אף כל ענייני ונבכי העבודה הפנימית, ובלא לפגום אף במעט מחובתה והשגותיה הנוראות, נראה לעלות עלי גיליון העבודה הפשוטה מאוד, שהרי לשמה – שוב בפשיטות – היא כל חובת הספירה בימינו, והרי אם כן היא עיקר עבודתנו, ונקדים, שהנה חובה זו נרמזה בתורה, כמו"ש הרמב"ן על המקרא (שמות יט, א) 'בחדש

השלישי וגו' ביום הזה באו מדבר סיני, ומיד לאחריו נאמר (שם ב) 'ויבאו מדבר סיני', והקשה הרמב"ן 'היה ראוי לומר 'ויחנו במדבר', ולא 'ויבאו', אלא היינו, שהיותם מגיעים למדבר, היא עניין בפני עצמו, כי הרי מעת צאתם ממצרים נכספים וכלתה נפשם ליום זה, וביאתם למקום כסיפתם עליית מדרגה היא, ולכן נאמר 'ויבאו'.

ומובן שמטרת ותכלית ספירתם שלהם היא השאיפה למתן תורה, מעתה, אם כנים הדברים, לכך נתקנה ספירת העומר בכל דור, וממילא תכליתה הוא לעורר לך ההשתוקקות ורצון לקבלת התורה.

ובוודאי שלא יתכן לעסוק בסימנו בלבד, אלא שמצוות הספירה היא תכליתה, דהיינו, לעסוק בהכנה עצמית מתוך העמקת הדעת במעלת התורה, ושהיא תביא לידי השתוקקות וכיסוף הנפש לזכות להיות כלי קיבולה.

והיא כמובאר בחינוך (מ' ש"ו) 'ומפני כן כי היא כל עיקרן של ישראל, ובעבורה נגאלו ועלו לכל גדולתם, שנצטוו למנות ממחרת הפסח עד ליום נתינת התורה, להראות בנפשינו החפץ גדול אשר נכסף ליבנו אליו היום הגדול והנורא וכו' כי המניין מראה לאדם כי כל ישעו וחפצו להגיע לזמן ההוא', ע"ש.

הרי לך מהות ועיקר ימי הספירה אלו, שהם להראות ולעורר את ליבנו לחפץ ולכסוף כמה שיותר להאי יום הגדול והנורא, לקבלת התורה, כאשר הינה באה ביותר לידי ביטוי בספירה אנו סופרים ומונים הימים והשעות בבחינת 'מתי יבוא לידי ואקיימנה', כמאמר הרמב"ם ב'מורה נבוכים' (ח"ד פי"ג) 'כמו שממתין בו הנאמן שבאוהביו, שהוא מונה הימים והשעות, וזאת היא סיבת ספירת העומר וכו' עכ"ל.

ו

ולסיום, עלינו לזכור ולדעת יסוד גדול:

הנה הנביא מתנבא ואומר (ישעי' נט, כ) 'ואני זאת בריתי אותם, אמר ד', רוחי אשר עליך ודברי אשר שמתי בפך, לא ימוש בפך ומפי זרעך ומפי זרע זרעך מעתה ועד עולם' אמור כאן על התורה 'דברי אשר שמתי בפך' שדבריו

ית', כביכול הושמו בפיהם של כלל ישראל. כפי שכתב הנפש החיים (שער ד' פ"ו) וז"ל 'ולא עוד אלא כי גם באותו העת שאדם עוסק בתורה, כל תיבה שמוציא בפיו הן הן הדברים יוצאים כביכול מפיו ית' באותו עת ממש'.

וממשיך שם וכותב ש'זהו מה שעמר דוד המלך (תהילים קיט עב) 'טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף', אמר כי ליבי שמח בעמלי בתורה הקדושה, ברוב עוז, בהעלות על לבי שהיא תורת פיך, שכל תיבה ממש מהתורה שאני עוסק בה כעת, הכל יוצא גם עתה כביכול מפיו יתברך'.

בדברים האמורים לעיל, יש טעם עמוק ויסודי להבטחות 'לא ימוש' והבטחת 'לא תשכח' כי אם תוכן מעמד הר סיני הוא בגדר 'ולא יסוף' כתרגומו 'ולא פסק', בוודאי התורה מושמת בפיו ואינה יכולה להשכח.

כעת, 'דברי אשר שמתי בפך' מקבל משמעות מחייבת, עד מאד. דיבור פה האדם הנובע מדיבורו שלו ית' גורר עמו אף דיבור נוסף בהווה מצד הקב"ה, ולפיכך לא ישכח תורתו ית', כי היא דבוקה ביהודי ותבוא מאלוה.

בעמדנו בערב חג השבועות יש לעשות קל וחומר: אם 'לא פסק' ו'דברי' אמורים לכל השנה, על אחת כמה וכמה בזמן המיוחד אשר 'יאיר מעין האור הראשון' הלא נזכה בקבלת התורה באופן הקרוב יותר לגילויי מתן תורה, או אז נזכה במתן תורה שדברי התורה היוצאים מפיו, יוצאים כביכול מפי מלך מלכי המלכים באתו עת ממש,

והרי כך נכין עצמנו ונהפוך עורנו לכלי קיבולה, אזי נזכה לקבלת התורה אמן כ"ר.

סוף דבר הכול נשמע: להתחזק באחדות ישראל, להתאמץ באמונה ויחוד הבורא, לחזק עצמו באמתות התורה, להכיר בחסרונו והיותו נדרש לשלמות. להיות נכסף ושואף לתורה ומכיר בגדלותו, ומעל הכול לדעת שפי ד' דבר בו בעת למודו.

רשימות תלמידים

חג השבועות תשע"ט

משיעורי רבנו הגאון רבי דוד פיינשטיין שליט"א

ראש ישיבת בית יהודה

והורדתם את שיבתי ברעה שאולה', כתב וזה לשונו – עכשיו כשהוא אצלי אני מתנחם בו על אמו ועל אחיו, ואם ימות זה דומה עלי ששלשתם מתו ביום אחד, עכ"ל. וזהו שאמר הכתוב גם כאן, דכל זמן שהיו מחלון וכליון חיים, היתה נעמי מתנחמת בהם על אישה אלימלך, ועל כן כאשר מתו היה זה דומה עליה כאילו מתו שלשתם ביום אחד.

ותאמר הנה שבה יבמתך אל עמה ואל אלהיה שובי אחרי יבמתך [רות א']

והנה מפשטות לשון הכתוב כאן נראה שנעמי שידלה את רות שתנהג גם היא כיבמתה ערפה ששבה אל עמה ואל אלוהיה. וכן הוא לשון התרגום כאן – 'תובי בתר יבמתך לות עמך ולדחלתך'. וענין זה תמוה טובא, דלא מיבעיא לשיטת הראב"ע שערפה ורות נתגיירו קודם שלקחום מחלון וכליון לנשים, הרי בודאי אסור היה לשדלן לחזור ולסורן, אלא אפילו אם נאמר שלא נתגיירו, ועדיין היו שתייהן גויות, (וכמבואר בתרגום שמחלון וכליון מתו על דעברו על גזירת מימרא דה' ואתחתנו בעממין נוכראין, וכן הוא במדרש רות רבה פ"ב סימן ט', ובפירוש רש"י לעיל על הפסוק 'כי זקנתי מהיות לאיש', ובתוס' כתובות דף ז' ע"ב ד"ה והא), או כפי ששמעתי מכבר לבאר, שהיו קטנות כשנתגיירו, וכמו שכתבו התוס' בנזיר דף כ"ג ע"ב (ד"ה בת), ועל כן יכולות היו למחות על גירותן, כדין 'גר קטן' שמשגגדיל יכול למחות (כתובות דף י"א), ושוב יהיו גויות גמורות, מכל מקום הא גם גוי אסור בעבודה זרה, שהרי גם בני נח נצטוו על כך, ואיך הותר לנעמי להסית את רות לשוב אל אלוהיה, וצ"ע.

צבי וחמיד ורגיג דילאון בלעותא, צלותהון בכך מקבל והניא בעותא [אקדמות]

הנה בדברי בעל ה'אקדמות' אלו מבואר שעל ידי העמל והיגיעה של ישראל בתורה זוכים שתועיל בקשתם ותתקבל תפלתם. ונראה להביא סמך לדבר, מהא דאיתא במדרש בראשית רבה פס"ג סימן א' – רבי לוי אמר, מנין אתה אומר שכל מי שיש לו בן יגע בתורה שהוא מתמלא עליו רחמים, תלמוד לומר 'בני אם חכם לבך ישמח לבי גם אני'. רבי שמעון בן מנסיא אומר, אין לי אלא לב אביו של בשר ודם, מנין שאפילו הקדוש ברוך הוא מתמלא רחמים עליו בשעה שהוא יגע בתורה, תלמוד לומר 'ישמח לבי גם אני', ע"כ. הרי מבואר דעל ידי יגיעת התורה זוכים לרחמים.

ובבבא בתרא דף קט"ז ע"א איתא, דרש רב פנחס בר חמא, כל שיש לו חולה בתוך ביתו, ילך אצל חכם ויבקש עליו רחמים, שנאמר 'חמת מלך מלאכי מות ואיש חכם יכפרנה' (משלי ט"ז), ע"כ. ולהאמור מובן היטב הענין לילך אצל חכם שהוא יבקש רחמים עליו, משום דיגיעת החכם בתורה מועילה לעורר רחמים ושתתקבל תפילתו.

ויהי רעב בארץ, וילך איש מבית לחם יהודה לגור בשדי מואב וגו', ויבואו שדי מואב ויהיו שם, וימת אלימלך איש נעמי וגו' [רות א']

יש לומר הביאור בזה, דהנה בבבא בתרא דף צ"א ע"א מבואר הטעם שנעשו אלימלך מחלון וכליון, מפני שיצאו מארץ לחוצה לארץ. ולכאורה צ"ב, דהא מבואר בברייתא שם דבשעת הרעב מותר לצאת מארץ לחוצה לארץ, ואם כן הויא לה יציאת אלימלך ובניו לחוץ לארץ כדת וכדין, ולמה נעשו על כך.

אכן בתוס' עבודה זרה דף י"ג ע"א (ד"ה ללמוד) מבואר, דההיתר לצאת לחוץ לארץ כדי ללמוד תורה ולישא אשה הוא רק כשדעתו לחזור לארץ, אבל כשאין דעתו לחזור אסור לצאת אפילו בשביל מצוות חשובות אלו, ע"ש. והביאור בזה, דכל ההיתר לצאת מארץ ישראל לחוצה לארץ בשביל אותם הדברים שהותר לצאת עבורם, דהיינו ללמוד תורה או לישא אשה, הוא רק כששוהה שם כאורח נטה ללון עד אשר ישיג מבוקשו שם, ומיד אחר כך יחזור לארץ, אבל לעקור דירתו לשם לגמרי אסור. ואם כן יתכן לומר, דגם הא דהותר לשכון בחוצה לארץ כשחזק הרעב בארץ, היינו נמי לגור שם כגרים עראיים עד שיפסק הרעב בארץ ישראל, אבל להשתקע שם, דהיינו לקבוע שם יישוב ולהיות כתושב שם, בכל גווני אסור.

ואם כן יש לומר דזהו דקאמר הכתוב כאן 'ויבואו שדי מואב ויהיו שם', כלומר שלא באו לשדי מואב כדי לגור שם בארעיות עד שתכלה הרעב גרידא, אלא 'ויהיו שם', כלומר שקבעו יישובם שם, ועל כן שפיר נעשו על כך.

וימותו גם שניהם מחלון וכליון ותשאר האשה משני ילדיה ומאשה [רות א']

ולכאורה צ"ב, מאי קאמר הכא – ותשאר האשה משני ילדיה 'ומאשה', הא אלימלך אישה כבר מת לפני כעשר שנים, וכבר אז נשארה נעמי ממנו, וכדכתיב לעיל 'וימת אלימלך איש נעמי ותשאר היא ושני בניה', ואם כן למה חזר הכתוב כאן לומר שנעמי נשארה 'ומאשה'.

ובמדרש רות רבה פ"ב סוף סימן י' איתא, 'ותשאר האשה', נעשתה שיירי שיריים, ע"כ. ובפשוטו הכוונה בזה, שמיתת שני בניה היה אצלה בבחינת 'שבר על שבר', שהרי בתחילה מת בעלה, ועכשיו מתו גם שני בניה, וזהו שאמר הכתוב כאן 'ותשאר האשה משני ילדיה ומאשה', כלומר לא זו בלבד שנשארה מאשה, אלא גם נשארה משני ילדיה, והויא לה עתה שיירי שיריים.

ויש להוסיף עוד ביאור בזה, דהנה בפירוש רש"י בפרשת וידש, על הפסוק 'ולקחתם גם את זה מעם פני וקרהו אסון

אמנם דברי המדרש שהבאנו הינם מקור יותר מדויק לדברי בעל ה'אקדמות' כאן, ששם מוזכר שעל ידי ה'גייעה' בתורה זוכים לרחמים, וזה ממש כדברי האקדמות דכיון ד'ילאון' בלעותא, צלותהון בכך מקבל והניא בעותא.

ונהיה אנחנו וצאצאינו וצאצאי עמך בית ישראל כולנו יודעי שמך ולומדי תורתך לשמה [ברכות התורה]

יש לומר הביאור בזה, על פי מה דאיתא ב'נפש החיים' שער ד' פ"ט בשם הזהר בכמה דוכתי, דכל התורה כולה שמותיו של הקדוש ברוך הוא, וזהו שאנו מבקשים שנדע את התורה, ונהיה 'יודעי שמך'.

ויש להוסיף, דהרי בברכות דף כ"א ע"א מבואר דהמקור לברכת התורה הוא מקרא ד'כי שם ה' אקרא הבו גודל לאלקינ' וגו' (דברים ל"ב), ואופן הילפותא הוא כמו שכתב ב'נפש החיים' שם, דהתורה היא שמותיו של הקדוש ברוך הוא, וזהו 'כי שם ה' אקרא' אזי 'הבו גודל לאלקינ', הרי דהמחייב של ברכת התורה הוא מה דקריאת התורה היא קריאת שמותיו של הקדוש ברוך הוא, ולכן הבקשה בברכה זו היא על ענין זה שנהיה יודעי שמותיו.

ועיין בפתיחת הרמב"ן לפירושו על התורה שכתב וזה לשונו – ונראה שהתורה הכתובה באש שחורה על גבי אש לבנה, בענין הזה שהזכרנו היה, שהיתה הכתיבה רצופה בלי הפסק תיבות, והיה אפשר קריאתה שתקרא על דרך השמות, ותקרא על דרך קריאתנו בענין התורה והמצוה, ונתנה למשה רבנו על דרך חילוק קריאת המצוות, ונמסר לו על פה קריאתה בשמות, עכ"ל.

ולפי זה יש לבאר הבקשה שנהיה כולנו 'יודעי שמך ולומדי תורתך', ד'יודעי שמך' קאי על הקריאה על דרך השמות, ו'לומדי תורתך' קאי על הקריאה על דרך קריאתנו בענין התורה והמצוה, ואולי יש בזה מן האמת.

בענין בחירת דוד למלכות

במכילתא ריש פרשת בא איתא, עד שלא נבחר דוד היו כל ישראל כשרין למלכות, משנבחר דוד יצאו כל ישראל, שנאמר 'הלא לכם לדעת כי ה' אלקי ישראל נתן את הממלכה לדוד' וגו' (דברי הימים ב' י"ג).

והנה באמת קודם שנבחר דוד כבר נבחר שבט יהודה למלוכה, ומתוך שבט יהודה נבחר בית ישי, ורק אחר כך נבחר דוד מבית ישי להיות לו המלוכה, וכדכתיב בדברי הימים א' כ"ח – 'כי ביהודה בחר לגיד, ובבית יהודה בית אבי, ובבני אבי בי רצה להמליך על ישראל', וכמו שעמד בזה אא"ז זצ"ל בספרו על הפסוק 'אין לנו חלק בדוד ולא נחלה בבן ישי' (שמואל ב' כ'), ע"ש. ולפי זה צ"ע טובא, מאי קאמר הכא דרק משנבחר דוד יצאו כל ישראל, אבל קודם לכן היו כל ישראל כשרין למלכות, דהא משנבחרו שבט יהודה ובית ישי כבר נפסלו כל ישראל למלכות, וזה היה קודם שנבחר דוד, וצ"ע.

בענין השוכח תלמודו מחמת אונסו

במנחות דף צ"ט ע"ב אמר ריש לקיש, כל תלמיד חכם ששכח דבר אחד מתלמודו, עובר בלאו, שנאמר 'השמר לך ושמור

נפשך מאד פן תשכח את הדברים' וגו' (דברים ד') וכו'. יכול אפילו מחמת אונסו, תלמוד לומר 'יסורו מלבבך' (שם), במסירם מלבו הכתוב מדבר.

לכאורה צ"ע בזה, דהא בכל העבירות שבתורה קיימא לן ד'אונס רחמנא פטריה', וכדאיתא בע"ז דף נ"ד ע"א, ואם כן מאי הוה סלקא דעתך דלאו זה נוהג אפילו בשוכח מחמת אונסו.

אכן נראה, דמקרא ד'ופן יסורו מלבבך' ילפינן שכל עצמה של העבירה דשכחת התורה הוא מה דמסירם מלבו, ובאופן ששוכח את דברי התורה מחמת אונסו, ואינו 'מסירם מלבו', אין כאן את עצם העבירה.

ולפי זה יתכן לומר, דבאמת גם לולי הך ילפותא ד'במסירם מלבו הכתוב מדבר', לא היה מתחייב על שכחת תלמודו מחמת אונסו, וכמו בשאר מצוות התורה שאינו נענש על עבירתו עליהם באונס, ורק דהוה סלקא דעתך דמכל מקום חשיב שעבר עבירה באונס, וזהו דקא משמע לן קרא ד'ופן יסורו מלבבך', שלא דיבר הכתוב אלא במסירם מלבו, ובשוכח מחמת אונסו ליכא בזה משום 'עבירה' כלל.

ונפקא מינה במכנים עצמו לאונס, דלהסלקא דעתך דלאו זה ד'השמר פן תשכח' אמור אפילו בשוכח מחמת אונסו, היה אסור להכניס עצמו לידי אונס על זה, וכמו בכל העבירות שבתורה שאסור לאדם להביא עצמו לידי אונס עליהן, וגם לא היה נוהג בזה פטורא דאונס, דכיון דפשע בהתהוות האונס, ליכא בזה דינא ד'אונס רחמנא פטריה', אבל למאי דילפינן מקרא ד'ופן יסורו מלבבך' דהחפצא דהעבירה הוא מה ד'מסירם מלבו', יש לומר דגם אם הכניס עצמו למצב של אונס על שכחת התורה, לא יענש על כך, דהא סוף סוף השכחה עצמה היתה באונס, ושכחה מחמת אונס אינה 'עבירה' כלל.

אם אין יראה אין חכמה

במשנה באבות פ"ג מ"ז שנינו, אם אין חכמה, אין יראה. אם אין יראה, אין חכמה.

והנה במשנה כאן מבואר שהיראה הינה תנאי לזכות לתורה, ואין מציאות של תורה בלא יראה. וכן איתא בגמ' שבת דף ל"א ע"א דאי יראת ה' היא אוצרו אין, ואי לא לא. ואמרו שם – כל אדם שיש בו תורה, ואין בו יראת שמים, דומה לגזבר שמסרו לו מפתחות הפנימיות, ומפתחות החיצונות לא מסרו לו, בהי עייל. ובמדרש שמות רבה פ"מ סימן א' אמר רבי הושעיא, כל מי שהוא יודע, ואין בידו יראת חטא, אין בידו כלום. למה שקפלויות של תורה ביראת חטא, שנאמר 'יראת ה' היא אוצרו' (ישעיה ל"ג), ע"ש.

ועל דרך זה יש לפרש נוסח הברכה שמברכין על ראיית חכמי ישראל – ברוך שחלק מחכמתו ל'יראיו', כי אין אדם זוכה לחכמת התורה אלא אם כן הוא ירא את ה'.

אמנם נראה שיש בזה עוד ענין, והוא מפורש בדברי הרמב"ם סוף הלכות מעילה, וזה לשונו – ראוי לאדם להתבונן במשפטי התורה הקדושה ולידע סוף עיונם כפי כוחו, ודבר שלא ימצא לו טעם, ולא ידע לו עילה, אל יהי קל בעיניו, ואל

יהרוס לעלות אל ה', פן יפרוץ בו. ולא תהא מחשבתו בו כמחשבתו בשאר דברי החול וכו', עכ"ל. והיינו שאין לגשת ולחשוב בדברי תורה כמו שנגשים וחושבים בדברי חול, ומשום שמהותן של דברי תורה אינה כמו דברי חול, דברי תורה גבוהים ועמוקים ממחשבות אדם, וכמאמר הכתוב 'כי גבהו שמים מארץ, כן גבהו דרכי מדרכיכם ומחשבותי ממחשבותיכם', ולכן אפילו אינו יודע טעם למצוה, אין זה משנה כלום, ואין זה רק שאלה של איסורים, וחייב כבוד לתורה, אלא שכן הוא מציאות הדברים, שמחשבות התורה עמוקים וגבוהים ממחשבות בני אדם, וממילא החושב בדברי התורה כדברי החול, מחשבותיו אינן נכונות, ואינן

המחשבות האמיתיות של תורה. ושורש ענין זה הבנתי מדברי אאמו"ר הגאון זצ"ל.

ויתכן לפרש בזה נוסח הברכה שאנו אומרים בברכת התורה – 'שנהיה כולנו יודעי שמך ולומדי תורתך', אשר לכאורה אין מובן מאי שיאטיה ד'יודעי שמך' לברכת התורה, אמנם הביאור בזה, שאנו מבקשים שנזכה להיות 'יודעי שמך', ורק על ידי זה נוכל להיות 'לומדי תורתך', כי לימוד התורה הקדושה זקוק ומוכרח להקדמה של 'יודעי שמך', ואין מציאות של תורה בלא זה, וכלול בזה גם מה שנתבאר, שבלי הגישה של יראה, אין המחשבות בתורה המחשבות הנכונות של תורה.

וישלח משה את חותנו וילך לו אל ארצו (שמות י"ח)

ב'מחזור ויטרי' סוף הלכות מילה (סימן תק"ח) כתב, וזה לשונו – ולפיכך כתיב 'וישלח משה את חותנו' קודם מתן תורה, שלא יהא חוצץ בין אחד מישראל לבין קונם, לפי שהיה גוי, דכתיב 'וישלח משה את חותנו' וגו', וכתיב בתריה 'בחדש השלישי' וגו', עכ"ל. ומבואר שהיתה קפיידא שלא יהא גוי חוצץ בין ישראל לבין קונם בשעת מתן תורה, וענין זה צריך ביאור.

והנראה לומר בזה, דהנה מצינו בכמה דוכתי שכנסת ישראל נמשלה לאשה, והקדוש ברוך הוא נמשל לבעלה, וכדכתיב בישעיה נ"ד – 'כי בועליך עושיך ה' צבאות שמו' וגו', כי כאשר עזובה ועצובת רוח קראך ה' ואשת נעורים' וגו'. ובכמה דוכתי נמשלו ישראל כשחטאו בעבודה זרה לאשה המנאפת תחת בעלה, וכשחוזרים בתשובה הרי הם כאשר השבה אל אשה הראשון (וכדכתיב בהושע ב' 'ואמרה אלכה ואשובה אל אישי הראשון' וכו', וכן הוא בפירוש רש"י בשיר השירים ד' על הפסוק 'תאומי צביה', ובשיר השירים ה' על הפסוק 'פשטתי את כותנתי' וגו'). וכל שיר השירים מיוסד על ענין זה, וכלשון רש"י בהקדמתו לשיר השירים, שכנסת ישראל בגלותה הינה כאשר צרורה אלמנות חיות המשתוקקת על בעלה מתרפקת על דודה מזכרת אהבת נעוריה אליו, ואף דודה צר לו בצרתה, ומזכיר חסדי נעוריה וגוי יופיה וכשרון פעליה בהם נקשר עמה באהבה עזה, להודיעה כי לא מלכו עינה, ולא שילוחיה שילוחין, כי עוד היא אשתו, והוא אישה, והוא עתיד לשוב אליה, ע"ש.

ואישות זו החלה במעמד הר סיני, וכמו שפירש רש"י בשיר השירים ח' על הפסוק 'תחת התפוח עוררתיך', כך היא אומרת בבקשת חיבת דודה – 'תחת התפוח עוררתיך', זכור כי בתחתית הר סיני, העשוי על ראשי כמין תפוח, שם עוררתיך וכו'. וכן שנינו במשנה בתענית דף כ"ו ע"ב – 'ביום חתונתו', זה מתן תורה. ובגמ' שבת דף פ"ח ע"ב אמר עולא, עלובה כלה מזנה בתוך חופתה. ופירש רש"י שם, וזה לשונו – 'מזנה בתוך חופתה', כישראל שעמדו בסיני ועשו העגל, ע"כ. הרי דבשעת מתן תורה היו ישראל נחשבים ככלה בתוך חופתה. וכן הוא לשון הכתוב בירמיה ב' – 'זכרתי לך חסד נעוריך אהבת כלולותיך' וגו', ופירש הרד"ק שם ד'כלולותיך' שם מן 'כלה', כי כנסת ישראל נדמית לכלה ביום מתן תורה, והקדוש ברוך הוא נדמה לחתן [וכן הוא בפירוש הרד"ק להלן שם על הפסוק 'תשכח בתולה עדיה כלה קישוריה']. וכן הוא לשון הפייט – 'עת דודים בהגיע ופרק אישות, עקב ענוה ענו נתבקש בדרישות, עדת קודש לקדש בקדושה ופרישות' (יוצר לשבת אחר שבועות).

עוד מצינו שהלוחות הם כמו 'כתובה' שנתן הקדוש ברוך הוא לישראל, וכמו שכתב רש"י בפרשת כי תשא על הפסוק 'פסל לך שני לוחות אבנים כראשונים' (שמות ל"ד), וזה לשונו – 'פסל לך', אתה שברת הראשונות, אתה פסל לך אחרות. משל למלך שהלך למדינת הים, והניח ארוסתו עם השפחות, מתוך קלקול השפחות יצא עליה שם רע, עמד שושבינה וקרע כתובתה, אמר 'אם יאמר המלך להורגה אומר לו עדיין אינה אשתך'. בדק המלך ומצא שלא היה הקלקול אלא מן השפחות, נתרצה לה. אמר לו המלך, אתה קרעת אותה, אתה קנה לך ניייר אחר, ואני אכתוב לה בכתב ידי. כך ה'מלך' זה הקדוש ברוך הוא, ה'שפחות' אלו ערב רב, ה'שושבין' זה משה, 'ארוסתו' של הקדוש ברוך הוא ישראל, ע"כ. הרי דהלוחות שנתן הקדוש ברוך הוא לישראל נמשלים לכתובה שנתן המלך לארוסתו. וכן הוא לשון הפייט בכמה דוכתי – 'דיבר על לבה, יושב בכס רבבה, עזיו להתחברה וכו', שושנת עמקים, קיבלה מצוות וחוקים, בכתב מוהרה' (פיוט 'איומה נכתרה' לערבית של יום טוב שני של גלויות של שבועות). 'עליונים ששו ותחתונים עלזו בקבלת כלה כתובת חתן, תואר כלה מאוד נתעלה בקבלת יום זה עשרת הדברים' (פיוט 'אתה הנחלת' למוסף של חג השבועות).

עוד מצינו שיצא הקדוש ברוך הוא אל ישראל ביום מתן תורה כחתן לקראת כלה, וכדאיתא בפרקי דרבי אליעזר פרק מ"א, שביום מתן תורה יצא משה לישראל והיה מעורר אותם משנתם, אמר להם – עמדו משנתכם, כבר בא החתן ומבקש את הכלה להכניסה לחופה וממתין לה, כדי ליתן להם את התורה. בא השושבין והוציא את הכלה, כאדם שעושה שושבינות לחבירו, שנאמר 'ויצא משה את העם לקראת האלקים' וגו', והחתן יוצא לקראת הכלה ליתן להם את התורה, שנאמר 'אלקים בצאתך לפני עמך' (תהילים ס"ח). וכן הוא בפירוש רש"י על הפסוק 'ויצא משה את העם לקראת האלקים' – מגיד שהשכינה יצאה לקראתם כחתן היוצא לקראת כלה. וכן פירש רש"י בפרשת וזאת הברכה על הפסוק 'ה' מסיני בא' – 'יצא לקראתם כשבא להתייצב בתחתית ההר, כחתן היוצא להקביל פני כלה.

ולפי זה יש לומר, דמעמד הר סיני גופיה היה היחוד של הקדוש ברוך הוא עם כנסת ישראל כלתו, וזו היתה כניסת ישראל לחופה, ולכן היתה קפיידא שלא יהא גוי נוכח שם באותה שעה, כדי שלא יהא חוצץ בין ישראל לבין קונם, דוגמת מה שמקפידים בחופה של חתן וכלה שלא יכנס לחדר היחוד שום אדם זולתם, כדי שיהיה יחוד גמור (עיין 'בית שמואל' סימן נ"ה סק"ה).

מי הדעת - מועדים

ממורינו המשגיח הגאון רבי ישראל מאיר המניק שליט"א
משגיח דישיבת יד אהרן

חג השבועות השתוקקות לתורה

וביטחון (ד, יד) וז"ל "כי בנפש כל האדם אסמים בנויים לרוחה, אוצרות פנויים בשביל חכמה דעה בינה והשכל ונפש כל חי משתוקקת למלאותם, ואמנם מן התאוות הגופניות הפנאה לתשוקות אחרות אשר לא יעזבו שרש וענף לתשוקת החכמה", לכל אחד ואחד יש **אסמים ענקיים!** ותכליתם של האסמים והאוצרות הללו הוא למלאותם בחכמה דעה בינה והשכל!! ויש באדם השתוקקות - **'תאוה'** למלאות את אותם אסמים אלא שהוא **מפנה** את התאוה הזאת לרצונות הגוף עד שלא נשאר שורש וענף לתאוות החכמה, ממש כדברי רבינו יונה הנ"ל "ונבדלת משרשיה..."

ונראה שזהו הגדר בדברי החזו"א הנזכרים, תלמיד חכם הוא 'מלאך הגר עם בני תמותה' - אמנם הוא אוכל שותה וישן ומתעסק בצרכי גופו אבל כל השתוקקותו ותאותו אינה לצרכי גופו כי אם למלאות את אסמיו בדעה בינה והשכל, ובזה יבחן עד כמה תאותו היא "אך טוב" לרוחניות בלבד, בזה דומה הוא למלאך.

וסיפר לנו מורינו ראש הישיבה הגאון ר' משה שמואל שפירא זצ"ל שהגיע בזמן חורף למיר כבחור צעיר בזמן שלמדו שם מסכת כתובות וכמעט לא אכל ולא ישן - משום שראה שיש שני כרכים עבים של שיטה מקובצת וצריך ללומדם מכריכה לכריכה! כך נראית ההשתוקקות למלאות את האסמים בדברי חכמה.

בספר החינוך (מצוה ש"ו) מבאר את ענין מצות ספירת העומר שהוא להראות את גודל ההשתוקקות שלנו לקבלת התורה "כי כל ישעו וכל חפצו להגיע אל הזמן ההוא", ועפ"ז שמעתי מהגאון ר' חיים פנחס שיינברג זצ"ל לבאר מדוע בספירת העומר לא מצאנו דין שומע כעונה להוציא את חבירו מדין ערבות ככל המצוות, משום שענין הספירה הוא להראות את גודל ההשתוקקות לקבלת התורה, א"כ זהו ענין אישי לכל אחד ולא שייך שאחד יוציא בזה את חבירו אלא כל אחד ואחד צריך להראות ע"י ספירתו האישית את גודל תשוקתו לקבלת התורה.

ה'חובת הלבבות' בשער חשבון הנפש (פרק ג', החמשה ועשרים) כותב שאהבת העולם הזה ואהבת העולם הבא לא הולכים יחד והם תרתי דסתרי כמו האש והמים וצריך להגביר בקרבו את אהבת העולם הבא על אהבת העוה"ז, וכמו"כ

בנוסח ה'רבש"ע' שאחרי ספירת העומר אנחנו אומרים "אתה צויתנו על ידי משה עבדך לספור ספירת העומר **כדי** לטהרנו מקלפתינו ומטומאותינו... עד ממחרת השבת השביעית תספרו חמישים יום **כדי** שיטהרו נפשות עמך ישראל מזהמתם", והנה מפשטות הלשון משמע **שעצם הספירה** מטהרת את ישראל מזהמתן, ודבר זה טעון ביאור א. מהי אותה הזוהמא שממנה צריכים להיטהר ב. כיצד עצם הספירה מטהרת אותנו מהזוהמא.

ידועים דבריו של החזו"א (קו"א א, יג) שתלמיד חכם הזוכה לידיעת התורה "הולך בין אנשים ונדמה לאדם הרואה לעינים כבן אדם, אבל! באמת הוא מלאך הגר עם בני תמותה וחי חיי אצילות ומרומם על כל ברכה ותהילה", מהו גדר הדבר שהתלמיד חכם הוא 'מלאך' הרי הוא אוכל שותה וישן ככל אדם, א"כ במה מתבטא היותו כמלאך?

הרמב"ן בתחילת פרשת 'קדושים' מפרש את הפסוק "קדושים תהיו" להיות פרושים מן התאוות. אמנם יש לדעת ש'תאוה' בעצמותה אינה דבר רע, שהנה רבינו יונה כותב (שע"ת ב, יח) "ודע כי נפש הרשע אשר כל תאותה לחפצי הגוף בחייו, ונפרדת תאותה מעבודת הבורא ונבדלת משרשיה, תרד במותו למטה לארץ אל מקום תאותה ותהי תולדתה כטבע העפר לרדת ולא לעלות" וכו', רואים כאן שלכל אדם ישנה תאוה לעבודת הבורא, אולם כאשר כל תאות האדם לחפצי הגוף יש ניתוק מהשורש, כי מצד שרשה הנשמה מתאוה ומשתוקקת לעבודת הבורא, והרשע ניתק אותה מתאוה זו והעביר את כל התאוה לחפצי הגוף, ובזה הפך את נשמתו לגוף ונעשתה כטבע העפר (והתכלית היא להפוך את הגוף לנשמה כמבואר בדברי הרמח"ל בדרך ה').

ובמשלי (יא, כג) על הפסוק "תאות צדיקים אך טוב" כותב רבינו יונה "הודיענו כי לא יחשב האיש צדיק עד שיבער מקרבו כל תאוה רעה ולא תישאר במורשי לבבו זולתי תאות הטוב" הרי שיש תאוה לטוב ועבודת האדם היא להפוך את כל תאוותיו רק לטוב. וממשיך רבינו יונה שם "וכן אמר דוד המלך עליו השלום 'ה' נגדך כל תאותי' גלויה לפניך, כי לא תלוא אליה תאות רע", דוד המלך הגיע לדרגה זו שכל תאוותיו לטוב בלבד.

ומצינו בענין זה דברים נפלאים מהחזו"א באמונה

הזכרנו את דברי החזו"א שע"י שמפנה את התשוקות שלו לצרכי הגוף, עוקר בזה מן השורש את ההשתוקקות לרוחניות, ולכאורה כן הוא הדבר גם להיפך שאם יפנה את השתוקקותו 'למלאות אסמיו' בחכמה ודעת תתבטל ממילא ההשתוקקות לתאוות הגוף.

וצריכים לדעת שאותה השתוקקות איננה רק ענין של עולם הבא, אלא היא גופא עצם הנאת עולם הזה, וכל שאר ההנאות בעולם הזה אינם נחשבות כלל.

סיפר האדמו"ר מסלונים שליט"א שבבחרותו זכה לשמוע את שיעוריו של הגאון ר' אהרן קוטלר זצ"ל בשיבת 'עץ חיים', שיעורים קשים מאוד שמעטים היו אלו שהבינו אותם על בוריים, אבל פניו של ר' אהרן בזמן השיעור הדהימו אותו ממש, היה זה מראה של קדושה שלא ראה מימיו. פנה אל אביו בעל ה'נתיבות שלום' זצ"ל ושאל אותו לפשר הענין, וענה לו ה'נתיבות שלום' "עד היום הורגלת לראות תלמידי חכמים שיש להם **אהבת** תורה אבל אצל ר' אהרן זה גדר אחר, לר' אהרן יש **תאוה** לתורה, זהו פשר פניו הזוהרות בקדושה עילאית". והן הן הדברים, תלמיד חכם שיש לו תאוה לתורה הרי הוא מלאךס בין בני תמותה ופניו זוהרות כפני מלאך. והוסיף האדמו"ר שליט"א שלמרות שלא הבין את השיעורים על בוריים אבל החיזוק מלראות את פניו של ר' אהרן גרמו לו לתקופה המוצלחת ביותר שהיתה לו אי פעם!!

ומסופר על הגאון ר' ברוך בער זצ"ל שהלך פעם בליווי תלמיד ובדרכם עברו ליד בקתה רעועה, פנה הגרב"ב לתלמידו ואמר "כאן גר מליונר!". היה זה לפלא בעיני התלמיד, מדוע גביר שכזה חי בכאלו תנאים עלובים, וחשב לעצמו שמן הסתם הגביר הינו קמצן גדול. כאשר עברו עוד הפעם על יד הביקתה ושוב התבטא הגרב"ב "כאן גר מליונר!" החליט התלמיד לברר את הענין. והנה להתהמתו הרבה גילה שבעל הביקתה אינו גביר כלל וכלל אלא עני ואביון ממש אשר מתפרנס בקושי רב וחי בדוחק גדול. כשהדבר חזר על עצמו בפעם השלישית, תמה התלמיד "אבל ביררתי שגר כאן איש עני ואביון שכמעט ואין לו פת לחם! כיצד ניתן לומר עליו שהוא גביר?!" פנה אליו ר' ברוך בער במבט תמה "וכי דיברתי על כסף? הלה הוא מליונר משום שיש לו בן תלמיד חכם!" - אדם כזה זוכה לעשירות בשני עולמות, הנאת

העולם הזה גם היא אינה נמדדת בכסף אלא באושר ונחת - כשיש בן תלמיד חכם זהו גם הנאת העולם הזה!

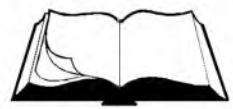
ומעשה ביהודי פשוט שמכר פירות וירקות בדוכן בשוק ועמל קשה לפרנסתו, וגמלה בליבו החלטה שבנו חביבו ילמד באוניברסיטה ויהיה פרופסור גדול ויוכל להתפרנס בכבוד, אולם נפשו של הבן חשקה בתורה ונלחם בכל עוז להישאר בישיבה. בהמשך דרכו למד בכולל בליקווד שנים רבות עד שנעשה ר"מ בישיבה חשובה. זכיתי גם אני ללמוד בישיבה זו, וחזיתי בעיני שהאב הישיש היה מגיע לישיבה לבקר את בנו, וכשנכנסו לבית המדרש כל בני הישיבה קמו בפני הבן ופניו של האב קרנו מאושר על שזכה לבן גדול בתורה. תמיד הרהרתי לעצמי שודאי הוא שבאותם רגעים חושב האב לעצמו כמה טוב שבנו נעשה ר"מ בישיבה ולא פרופסור! זהו אושר אמיתי בעולם הזה!

מאיך, הכרתי יהודי מולטי מליונר שיושב על מאות מליונים, וכמה מהונו היה נותן על מנת לזכות שבנו יחידו יהיה תלמיד חכם, האם לאדם כזה יש הנאת עוה"ז מכל מאות המליונים? לא ולא!

ולאור הדברים נראה לבאר כמין חומר את נוסח ה'רבש"ע' הנ"ל שמזכירים שם "אתה צויתנו על ידי משה עבדך לספור ספירת העומר **כדי** לטהרינו מקלפתינו ומטומאותינו... עד ממחרת השבת השביעית תספרו חמישים יום **כדי** שיטהרו נפשות עמך ישראל מזהמתם" וכפי ששאלנו שמפשוט הלשון משמע **שעצם הספירה** מטהרת את ישראל מזהמתן ומהי אותה הזוהמה שממנה צריך להיטהר. אלא הרי הרמב"ן בריש פרשת 'קדושים' כותב "שנהיה נקיים וטהורים ופרושים מהמון בני אדם שהם מלכלכים עצמם במותרות ובכיעורים", הרי שתאוות ומותרות הם לכלוך וזוהמה שצריך להתרחק מהם, והדרך המעשית להגיע לכך היא ע"י ההשתוקקות שלנו לתורה שבזה מכבים את האש של תאוות הגוף ונטהרים מהזוהמה. נמצא שע"י מעשה הספירה שכל 'ישענו וחפצינו' לקבל את התורה אנו נטהרים מהזוהמה של מותרות וכיעורים, וככל שתגבר תאוותנו לתורה נמלא בזה את אסמינו ואוצרותינו בתורה ונגדל להיות תלמידי חכמים אמיתיים.

מִי יֵרֵם מִי יֵרֵם

"אין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד" (ברכות ח')

גליון 366 **מדיני יו"ט שחל במוצש"ק, מהלכות יו"ט** סיון תשע"ט

ההלכות נערכו ע"י הרב יהודה אריה הלוי דינר שליט"א – רב ביהכ"נ צא"י "דברי שיר" ב"ב

יו"ט שחל במוצש"ק

עירוב חצרות

נוהגין שלא לעשות עירוב חצירות בערב יו"ט, ואם מערבים עבור שבת יכלול גם יו"ט, ויאמר שעירוב זה יהא לשבת וליו"ט. וכשיש עירוב מותר להוציא לחצירות אפילו שלא לצורך היום כלל (משנ"ב סי' תקכ"ח ס"ק י' ורמ"א סוס"א).

הקזת דם

ערב שבת זה דינו כערב יו"ט שאסור להקזי בו דם ("כף החיים" סוף סי' תס"ח).

סעודה שלישית

בשבת שהוא ערב יו"ט יש להיזהר לכתחילה לאכול סעודה שלישית חצי שעה לפני זמן מנחה קטנה כדי שיאכל סעודת הלילה לתיאבון. ובדיעבד אם לא אכל קודם מנחה קטנה, לכתחילה יזהר לאכול רק מעט פת, ויכול לאכול גם יותר מזה רק שלא יהא כרגילותו בחול (משנ"ב סי' תקכ"ח ס"ק ח' ושע"צ ס"ק י').

הרבה נוהגים לחלק את סעודת שבת לשניים ומברכים ברכת המזון, עושים קצת הפסק ונוטלים ידיים עוד פעם לאחר שהגיע זמן מנחה ("שערים מצוינים בהלכה" סי' ק"ג, "קונטרס אחרון" סעיף ב' עפ"י שו"ת הרא"ש סי' כ"ב סעיף ד' ומג"א סו"ס רט"ו דאין לחוש בזה משום ברכה שאינה צריכה, כיון שעושה כן משום חיוב ג' סעודות), ויש מקפידים לקיים סעודה שלישית דווקא אחרי תפילת מנחה על פי הזהרה הקדוש והאריז"ל ("כף החיים" ס"ק ט"ז).

הכנה משבת ליו"ט

לא יאמר אדם בשבת ערב שבועות, אלך לישון כדי שיהיה לי כוח ללמוד בליל שבועות אבל מותר לחשוב כן (משנ"ב סימן ר"צ).
מותר לבעל קורא להכין את הקריאה של חג השבועות ומגילת רות משום שנחשב צורך שבת שגם עכשיו לומד (הגרש"ז אויערבך זצ"ל והגר"נ קרליץ שליט"א).

בגדי יו"ט

בגדי יו"ט יהיו מהודרים יותר משל שבת. וכשחל יו"ט במוצש"ק, לא ילבש בגדי יו"ט בשבת סמוך לחשיכה משום שנראה כמכין משבת ליו"ט, וגם לזלזול בשבת, אלא ילבשם מבעוד יום, ויכוון בהם גם לכבוד שבת או שלא ילבשם עד שיהיה ודאי לילה ("כף החיים" סי' תקכ"ח ס"ק כ"ג). ועדיף ללבוש בגדי יו"ט כבר מתחילת השבת (בכדי לא לזלזל בכבוד שבת).

עשיית מלאכה לפני הבדלה

אסור לעשות שום מלאכה קודם שהבדיל. ואם לא הבדיל בתפילה, וכגון נשים המתחילות להכין לפני שהתפללו, יאמרו "ברוך המבדיל בין קודש לקודש", אבל אסור לאכול עד שיקדש ויבדיל על הכוס (משנ"ב סי' רצ"ט ס"ק ל"ו).

חימום מאכלים על הפלטה או על הפח

היות שבכל שבת מניחים על הפלטה או על הפח מאכלי בשר, ונשפך על הפח, יש להיזהר בשבועות שמחממים מאכלי חלב, לא להניחו על גבי הפח שיש בו שיירי בשר, ולכתחילה לכסות את הפלטה או הפח עם נייר כסף (שתי שכבות), לפני שמניחים עליהם את הסיר החלבי.

הדלקת נרות

אם לא הכין נרות יו"ט לפני שבת, יזהר לא לחמם הנרות ביו"ט, כדי להדביקם לפמוט, דיש בזה איסור ממחוק (משנ"ב סי' תקכ"ד ס"ק י"ח). לאחר שהדליק לא יזרוק גפרור בווער, אלא יניחנו בזהירות, כדי שלא יעבור על כיבוי.

נר נשמה

מי שיש לו יארצייט ביו"ט (בשאר יו"ט מדליקו מערב יו"ט), או שמדליק נר נשמה עבור תפילת "זיכרון", לכתחילה בודאי עדיף להדליק מערב שבת נר שדולק ארבעים ושמונה שעות, ואם זה לא אפשרי, כתב ה"כתב סופר" דיש להדליק הנר במקום שאוכל, ואז מותר להדליקו אפילו ביו"ט דמוסף אורה בחדר ("ביאור הלכה" סימן תקכ"ד ד"ה נר), ועדיף להדליקו בביהכ"נ.

הבדלה בתפילה

בליל יו"ט אומרים הבדלה בתפילת "ותודיענו", ואם שכח, אם כבר

התחיל לומר "ותתן לנו ד' אלוהינו", כל זמן שלא סיים הברכה חוזר ל"ותודיענו" (בעל "שבט הלוי" זצ"ל, דמשי"כ ה"מטה אפרים" דלא יחזור הוא לשיטתו בסי' תקפ"ב סעיף י' כע"ז, אבל המשנ"ב שם ס"ק ט"ז פליג), ואם אמר בסיום הברכה "ברוך אתה ד'" אינו חוזר (שו"ע סי' רצ"ד סעיף ד' וביה"ל סעיף א' ד"ה ואם טעה).

קידוש והבדלה (יקנה"ז)

מבדילים על הכוס ביחד עם קידוש (יקנה"ז). אבל אין צריך למלא את הכוס על כל גדותיו כמו בכל מוצאי שבת ("שולחן שלמה").

גם אלו הנוהגים לעמוד בשעת הבדלה בכל מוצש"ק (רמ"א רצ"ו סעיף ו') כיון שעושים עכשיו קידוש והבדלה ביחד, אם מנהגם לשבת בשעת הקידוש, גם ברכת הבדלה יאמרו בשיבה (משנ"ב שם ס"ק כ"ח, סי' תע"ג ס"ק ג').

אין מברכים על בשמים במוצש"ק שהוא יו"ט, אבל מברכין על הנר ברכת "מאורי האש", ואם טעה וברך על הבשמים אין הברכה נחשבת להפסק בין ברכת היין לשתייה (הגרש"ז אויערבך זצ"ל, וע"ע "ביאור הלכה" סי' רצ"ח סעיף ה' ד"ה אין ואולי יש לחלק, וע"ע שש"כ פרק ס"ב ס"ק מ"ט).

כשמברך על הנר יחזיק שני נרות כדי שיהא אבוקה ("אלף המגן" שב"מטה אפרים" סי' ת"ר ס"ק ג'), ויש נזהרים שלא יגעו הנרות זה בזה, דכשמפרידן אח"כ יש בו איסור כיבוי ("ויגד משה" סי' ט"ו אות ט') בשם כמה פוסקים, עפ"י הרמ"א סי' תק"ב סעיף ב' ומשנ"ב ס"ק כ'). ולבני ספרד מותר (עי' שו"ע שם ומשנ"ב ס"ק י"ט).

ויל"ע אם מותר ביו"ט להדליק נר לצורך הבדלה (הגרש"ז אויערבך זצ"ל). ויש שמתיירין כיון שמדליקו לשם מצוה ולא גרע מנר של מילה ("חוט שני" יו"ט פרק י"ג ס"ק ג' אות ד'). ועדיף לקחת נרות יו"ט שהדליקם לכבוד יו"ט. ולמעשה ראינו אצל אבותינו ורבותינו שבירכו ברכת האש על נרות יו"ט, בלי להצמידם (וכן נהג הגר"ש אלישיב זצ"ל, בעל "שבט הלוי" זצ"ל, ספר "דרכי יוסף צני", וכן נוהג הגר"נ קרליץ שליט"א).

נוסח ההבדלה שונה במוצש"ק שהוא יו"ט, מהנוסח של כל מוצש"ק, וכמו שמודפס בסידורי התפילה.

הבדלה בנרונים

אין לברך על נר כשהוא בתוך פנס (שהוא כלי שנותן בו הנר שלא יכבה) (שו"ע סי' רח"צ ט"ו). ויש סוברים שדוקא בפנס שהוא של ברזל, אף שיש בו נקבים אין רואה את השלהבת בהדא, אבל בשל זכוכית יכול לברך עליו כשהוא בסמוך לו (מג"א ושאר פוסקים). וכמה פוסקים מחמירים אפילו בזכוכית, ולשיטתם הוא ברכה לבטלה, לכן לכתחילה יש להחמיר בעת הברכה שייקח את הזכוכית למעלה (משנ"ב ס"ק ל"ו ו"ביאור הלכה" סוד"ה או בתוך).

ולפי' בנרונים שלנו שהם בתוך כלי זכוכית, כשמברך עליו "מאורי האש" יש להסתכל מלמעלה לתוכו.

אמר "בין קודש לחול"

כשמבדילין על הכוס (יקנה"ז) מסיימים "ברוך וכו' המבדיל בין קודש לקודש", ואם שכח ואמר "המבדיל בין קודש לחול" לא יצא ("שבט הלוי" ח"ח תש' קי"ח, וכן נוטה דעת בעל ה"קהילות יעקב" זצ"ל, "ארחות רבינו" ח"ב עמ' קי"א). אבל א"צ לחזור על ברכת בפה"ג (עי' "שבט הלוי" שם).

יקנה"ז על פת

יו"ט שחל במוצש"ק יכול לומר קידוש והבדלה על הפת, אע"פ שאין מבדילין כלל על הפת, אבל בזה מכיון שעושים קידוש על הפת אפשר גם להבדיל עליו, ומ"מ אם יש לו יין יקדש ויבדיל עליו, אפילו אם הלחם חביב עליו מן היין (שו"ע סי' רצ"ו, סעי' ב', ומשנ"ב ס"ק ט"ו).

נער בר מצוה

נער שהוא בן י"ג שנה ויום אחד לכתחילה לא יוציא גדול ביקנה"ז מפני שיש בו הבדלה (ד"ה שהבדלה דאורייתא, וכעין משי"כ המשנ"ב סי' רע"א ס"ק ג' לענין קידוש ליל שבת).

נשים

נשים הגרות לבדן, אע"פ שבכל השנה מקפידות לכתחילה לא להבדיל בעצמן, אעפ"כ ביקנה"ז, שזה עם קידוש, יכולות לעשות בעצמן (וכן מבואר בשו"ת "באר משה" ח"ו קל"ו).

בית הוראה ע"י ביהכ"נ "דברי שיר", רח' זכריה 4, בני ברק. פתוח בימות השבוע (א'-ה') :

אחה"צ, בין השעות 13:45 - 14:15. טל': 03-6194741

שכח להבדיל על הכוס

שכח להבדיל על הכוס ונזכר באמצע סעודתו, יפסיק מיד ויבדיל על הכוס, וברכת הנר, וברוך אתה וכו' המבדיל בין קודש לקודש (משנ"ב סי' תע"ג ס"ק ה'), ואם לא היה בדעתו לשתות עוד יין בתוך הסעודה, צריך לברך גם בורא פרי הגפן (משנ"ב שם).

ואם נזכר רק למחר שלא הבדיל, יבדיל על הכוס בלי נר, דאין מברכים על הנר רק בלילה (שו"ע סי' רצ"ט סעיף ו'). ואם לא נזכר עד לאחר יו"ט, יבדיל כמו הבדלה רגילה "המבדיל בין קודש לחול" ועולה גם משום הבדלת מוצש"ק (הגר"נ קרליץ שליט"א).

שכח להבדיל גם בתפילה

שכח לומר בתפילת ערבית "ותודיענו", וגם שכח להבדיל בשעת קידוש והתחיל לשתות או לאכול, חייב לחזור ולהתפלל שמו"ע ("ביאור הלכה" סי' רצ"ד א' ד"ה ואם טעה). ואפילו אם טעם רק כלשהו ("שו"ע הרב" שם, וע"ע "שלמי תודה" ה' יו"ט) ואם נזכר רק למחרת, יתפלל פעמיים תפילת שחרית, ותפילה שניה משום תשלומין, ויזכיר "ותודיענו" בתפילה שניה (משנ"ב שם ס"ק ב').

מתי להתפלל

וצריך להתפלל שנית קודם שיבדיל על הכוס כמו בכל מוצאי שבת ("שולחן שלמה" הגר"ש אויערבך זצ"ל, וע"י "ביאור הלכה" ד"ה צריך בשם פמ"ג מ"ז ס"ק ב' שדוקא אם עדיין לא הבדיל על הכוס, אבל אם עבר והבדיל על הכוס שוב אין צריך לחזור ולהבדיל בתפילה, וב"ד"ך החיים" סתם דאין חילוק, ע"י שם. וא"כ הוי ספק ברכות, לכן יתפלל מיד לפני ההבדלה, ע"ע "שלמי תודה" ה' יו"ט סי' כ' אות ב').

מה יעשו השומעים

ולפ"ז אם המקדש טעם לאחר קידוש, ונזכר מיד שלא הבדיל חייב להתפלל מיד, ושאר המסובים שלא טעמו (או אשתו ובנותיו אפילו שטעמו) יכולים לעשות הבדלה מיד בלעדיו, והוא יבדיל לבד לאחר תפילתו.

אשה ששכחה להבדיל

אשה שהתפללה ושכחה להבדיל גם בתפילה וגם בקידוש אינה צריכה לחזור ולהתפלל (הגר"י ישראלזון זצ"ל בשם חמיו הגר"ש אלישיב זצ"ל, מכיון שבעצם אינה חייבת במעריב, מסתבר שלא קנסוה).

לא הבדיל במוצאי יו"ט

שכח להבדיל במוצאי יו"ט יש לו תשלומין ביום שלאחריו בלבד, אבל בלילה שלאחריו שוב אינו יכול להבדיל (הכרעת המשנ"ב סי' רצ"ט ס"ק ט"ז).

אם אפשר טוב שישמע בלילה הבדלה מבן חו"ל שאצלו עכשיו הוא מוצאי יו"ט שני.

שכח להבדיל בשבת ויו"ט

אם שכח להבדיל גם במוצש"ק וגם במוצאי יו"ט, הבדלת שבת ודאי יכול להבדיל עד יום ג' משום שבת, ואינו יכול לצאת מהבדלה של בן חו"ל, כיון שמבדיל רק משום יו"ט ("שלמי תודה" שם).

קבלת קדושת יו"ט לפני צאת השבת

שאלה: חג השבועות הבעל"ט במוצש"ק האם יכולים לקבל יו"ט ולעשות קידוש לפני צאת הכוכבים כמו בשבת אחרי יו"ט או שמא קדושת שבת החמורה יכולה לחול על יו"ט הקל אבל לא שייך קדושת יו"ט הקל על קדושת שבת החמורה, ומה בנוגע לזקנים וחולים בבתי חולים שצריכים להאכיל קודם?

תשובה: מצאנו בשו"ע (סי' רצ"ג) שמתפלל של מוצש"ק בשבת ואפילו מבדיל מיד, הרי דהותר לעשות חול בתפילה ואפילו לומר "המבדיל בין קודש לחול" ויוצא מפלג המנחה ואילך, ומ"מ כתבו שם גדולי הפוסקים כי אין לעשות כן בדבר תמורה לרבים, וגם שמא יבואו להקל במלאכה, ובפרט בליל שבועות משום "תמימות", כמבואר במג"א (סימן תצ"ב).

ולפ"ז ה"נ בנד"ד שמא יבואו לעשות מלאכת אוכל נפש דאסור בשבת, ע"כ רק בשעת הדחק לזקנים וחלשים בכה"ג אפשר להתיר, ובלבד שישגיחו עליהם שלא יבואו לכלל מלאכה (שו"ת "שבט הלוי" ח"ח תשי"ט). ויכולים להתפלל ערבית עם "ותודיענו" מפלג המנחה, ולקדש יק"ה, אבל לא יברכו על הנר (אף אם יש נר הדלוק ואין מטלטלין אותו), ויאכלו סעודת יו"ט, ואם הם ערים בלילה יברכו אז ברכת "מאורי האש".

קשירת נעלים

קשר רגיל של נעליים שהוא עניבה ע"ג קשר מותר לקשור בשבת וביו"ט לכו"ע. כ"ז שהוא ליום אחד, אבל הקושר עניבה ע"ג קשר לכ"ד שעות י"א שדנו קשר של קיימא ואסור (משנ"ב סי' ש"ז ס"ק כ"ט). ולפ"ז הקושרים הנעלים בשבת בבוקר ובעתם ללכת עם הנעלים עד שבועות בבוקר יש להם לפתוח את הקשר באמצע היממה דא"כ הוי קשר של קיימא.

מדיני מלאכת יו"ט

מאכל שאפשר לבשלו מערב יו"ט ולא יפגם

אף שהותר לבשל לצורך יו"ט מ"מ מאכל שאינו נפגם כלל אף אם

יבשלו אותו בערב יו"ט, לא הותר לבשלו ביו"ט (רמ"א סי' תצ"ה א'). ואם שכח לבשלו מערב יו"ט אין היתר לבשלו ביו"ט רק ע"י שינוי במלאכת בישול כגון שיכסה האש ע"י טס וכמו שעושים בשבת (שם). ולכן מאכל של פירות מבושלים לקינוח הסעודה שברוך כלל אינו נפגם כלל אם יבשלו בערב יו"ט, יש להזהר לבשלו מערב יו"ט.

חימום מרק קפוא על האש

אף שקי"ל שבשבת אין היתר להפשיר קרח משום איסור מוליד, דדומה למלאכה שבורא מים אלו, מ"מ ביו"ט שהתירו לבשל, כ"ש שלא חששו בזה משום איסור מוליד שקל יותר וגם בשבת הותר במקום צורך (כמש"כ הרמ"א סי' ש"ח סעיף ט"ז, ע"י שם). ועכ"פ מי שרוצה לצאת מכל החשש יכול להוסיף על המרק קצת מים כדי שיפשיר מיד בתוך המים, ואין בזה חשש כלל (בעל "שבט הלוי" זצ"ל, "קובץ מבית לוי" חלק י"ב).

החלפת בלון גז ביו"ט

נגמר לו שני בלוני גז ביו"ט, נחלקו הפוסקים אם התירו להחליף בלון ע"י הברגה ביו"ט ולקחת בלון מבית חבירו, ולכתחילה חוששים להחמיר (שעה"צ סי' תקי"ט ס"ק י"ב), ובמקום הדחק אפשר להקל ע"י נכרי (שו"ת "שבט הלוי" חלק י' תשי"ב).

הדלקת אש באמצעות קיסם

מי שרוצה להדליק את הגז ביו"ט מנר דולק, לכתחילה יש להדליקו ישר מהנר בלי אמצעי של קיסם, כיון שיש בזה חשש נר של בטלה בהדלקת קיסם חנם.

אבל אם יש בו צורך כגון שלוקח אש משכינו שיש בו טרחא גדולה (או לפעמים לא שייך כגון מנרונים וכדומה) יכול להדליק ע"י קיסם כמבואר בפמ"ג (סי' תקי"ד מש"ז ס"ק ח'), שכשיש טורח בדבר מותר להדליק נר כדי שידלק ממנו אש, ע"י שם.

לתחוב נר בפמ"ג

מותר לתחוב נר עבה לתוך פמוט אפילו שע"ז נשחק ונחתך חלק מהשערה (הגר"ש אויערבך זצ"ל, ו"חוט שני" יו"ט פרק א' ס"ק ב'), וכן אין בו משום עשיית כלי, שצורת הנר נעשה כלאחר יד.

להוציא פתילה ודיסק

מותר להוציא הפתילה מן הנר כדי שיוכל להכניס פתילה חדשה (הגה"ר רע"א סי' תקי"א, עפ"י רמ"א סי' תקי"ז, שמוותר לטלטל מוקצה לצורך אוכל נפש).

וכן מותר להוציא את הדיסקית של הנרונים מכוסית וזוכית כדי לתת בה נרן חדש, ורצוי להוציאה עם סכין או כפית וכיו"ב אם אפשר (הגר"ש אויערבך זצ"ל, הגר"ש אלישיב זצ"ל, בעל "שבט הלוי" זצ"ל והגר"נ קרליץ שליט"א). אם נותן קצת שמן מערב שבת בכוסית בכה"ג לא תדבק הדיסקית ויוכל לנערה כלאחר יד.

הוצאת שקית תה מהכוס

מותר להוציא ביו"ט שקית תה מהכוס אע"פ שזה בורר בכלי, ובשבת חייב חטאת. מ"מ ביו"ט מותר כיון שזו הדרך לעשותו רק לפי שעה (הגר"ש אלישיב זצ"ל, ע"י "ביאור הלכה" סי' תקי"י סעיף ד'). אבל יש להזהר לא לסחוט את השקית, מכיון שמלאכת סחיטה לא הותרה ביו"ט כמבואר בשו"ע (סי' תצ"ה ב').

קילוף פירות

וכן מותר לקלף פירות וירקות ביו"ט עם קלפן, כיון שהדרך לעשות בכלי זה רק לצורך אותו יום (הגר"ש אויערבך זצ"ל עפ"י דברי "ביאור הלכה" סי' תקי"י סעיף ד').

ריסוק ירקות או תפוא"א ביו"ט

מותר לחתוך ביו"ט ירקות דק דק בלי שינוי משום שאם יעשו כן מערב יו"ט, מפניגין טעמן הרבה, והקלו בזה. (משנ"ב סי' תקי"ד ס"ק י"ט), וזה דמי לשום ובצל ושחליים שלכו"ע מותר לטחון ביו"ט (שעה"צ שם, ובשו"ע סעיף א' משנ"ב ס"ק א'). ומ"מ יעשו ע"י שינוי קצת, ולא בכלי המיוחד לכך (רמ"א שם, ומשנ"ב י"א). וכן מותר לרסק תפוא"א ביו"ט (כנ"ל דמסתימת לשונם משמע כל ירקות). אבל פירות או תבלין שידוע שאין מפניגין טעם הרבה, יש לעשות ע"י שינוי (משנ"ב ס"ק י"א).

ערבוב ביצים עם שמן

מותר לערבב סלט ביצים עם שמן או מיונה וכדומה כיוון שמלאכת לישה מותרת ביו"ט.

לברור סכומים

וכמו כן כשיש ערימה של סכומים, מותר ביו"ט להפרידם לצורך יו"ט כל אחד למקומו, אפילו לצורך מאוחר יותר כיוון שבורר כזה מותר ביו"ט, ויש אוסרים.

הדחת כלים

כאשר מדיחים כלים ביו"ט אסור להשתמש בספוג, כמו בשבת (שו"ע סי' תצ"ה סעיף ב').

הטמנה

מותר להטמין סיר ביו"ט, ואפילו בדבר המוסיף הבל, ולכן מותר לכסות סיר העומד ע"ג האש במגבת (רק בשבת יש גזירה שמא יבוא לבשל, ע"י שו"ע סי' רנ"ט).

מסביב לשולחן

עורך – הרב שלמה רוזנשטיין

עלון שבועי לבני הישיבות סביב נושא ספרה פרשה בעיון בהלכה באגדה ובמסור

משולחן גבוה

הרב מאיר שולביץ

עיקרי הענין

תורה שבכתב

א] הקב"ה נתן לישראל ב' תורות אחת בכתב ואחת בעל פה. ז"ל מדרש במדבר רבה (פרשת נשא) שנתן הקדוש ברוך הוא לישראל שתי תורות תורה שבכתב ותורה שבעל פה, נתן להם תורה שבכתב שיש בה תרי"ג מצות כדי למלאם מצות ולזכותם שנאמר ה' חפץ למען צדקו יגדיל תורה ויאדיר, נתן להם תורה שבעל פה להיות מצויינין בה משאר האומות וכו'. וכן בגמ' שבת דף לא ע"א, תנו רבנן: מעשה בנכרי אחד שבא לפני שמאי, אמר לו: כמה תורות יש לכם? **אמר לו: שתיים, תורה שבכתב ותורה שבעל פה.** וכו'. וכן הוא בספרא (תו"כ בחוקותי פרשה ב תחילת פרק ח) בזה"ל: אלה החוקים והמשפטים והתורות, החוקים אילו המדרשות, והמשפטים אילו הדינים, והתורות **מלמד ששתי תורות ניתנו להם לישראל אחד בכתב ואחד בעל פה.**

ב] גדר תורה שבכתב. כתב הרש"ר הירש בראשית פרק א פסוק יד, הן כל המצוות כבר ניתנו לישראל בעל פה - ובחלקן הגדול גם קוימו למעשה - בארבעים שנות המדבר; ורק אחר כך ניתנה תורה שבכתב כדי לשמור על תורה שבעל פה. התורה שבכתב היא סקירה כללית של התורה השלמה שבעל פה. יש לחזור ולשנן דבר זה כדי להבין אל נכון את טיב התורה שבכתב. כאשר ניתנה לישראל פרשת הבריא, כבר היו לו המאורות לאותות ולמועדים. על פי זה גם נבין את מדרש חכמינו לפרשה זו: המאור הקטן רומז לישראל, המונים לפי הלבנה; והמאור הגדול רומז לאומות, המונות לפי החמה (בראשית רבה ו, ה). ע"כ. **חידוש גדול חידש שתורה שבכתב היא מאוחרת מתורה שבע"פ.**

ג] כפיית הר כגיגית. במדרש תנחומא (פרשת נח) מבואר גדר תורה שבכתב, וכן מבואר שם שכפיית הר כגיגית לא היה על תורה שבכתב אלא על תורה שבעל פה, וז"ל המדרש: ונתן לנו את התורה בכתב ברמז צפונות וסתומות ופרשום בתורה שבע"פ וגלה אותם לישראל, ולא עוד אלא שתורה שבכתב כללות תורה שבע"פ פרטות ותורה שבע"פ הרבה ותורה שבכתב מעט ועל שבע"פ נאמר ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים (איוב י"א) וכו' ולא קבלו ישראל את התורה עד שכפה עליהם הקדוש ברוך הוא את ההר כגיגית שנאמר ויתיצבו בתחתית ההר (שמות י"ט) ואמר רב דימי בר חמא א"ל הקדוש ברוך הוא לישראל אם מקבלים אתם את התורה מוטב ואם לאו שם תהא קבורתכם, ואם תאמר על התורה שבכתב כפה עליהם את ההר והלא משעה שאמר להן מקבלין אתם את התורה, ענו כלם ואמרו נעשה ונשמע מפני שאין בה גיגית וצער והיא מעט אלא אמר להן על התורה שבע"פ שיש בה דקדוקי מצות קלות וחמורות והיא עזה כמות וקשה כשאל קנאתה, לפי שאין לומד אותה אלא מי שאוהב הקדוש ברוך הוא בכל לבו ובכל נפשו ובכל מאודו שנא' ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך (דברים ו), ע"כ. [וראה דברי רבי יעקב סקילי (תלמידו של

הרשב"א) במה שמפרש את הפסוק 'להגיד בבוקר חסדיך ואמונתך בלילות', שהיום והלילה הם כנגד תורה שבכתב ושבעל פה: "תורה שבכתב היא החסד, והיא ניתנה בבוקר, ותורה שבעל פה היא האמונה, כי לא ניתנה בכתב אלא להאמין בקבלתה".]

ד] תלמוד תורה שבכתב לאשה. כתב הרמב"ם (הלכות תלמוד תורה פ"א ה"ג): אשה שלמדה תורה יש לה שכר אבל אינו כשכר האיש, מפני שלא נצטוו, וכל העושה דבר שאינו מצווה עליו לעשותו אין שכרו כשכר המצווה שעשה אלא פחות ממנו, ואף על פי שיש לה שכר צו חכמים שלא ילמד אדם את בתו תורה, מפני שרוב הנשים אין דעתם מכוונת להתלמד אלא הן מוציאות דברי תורה לדברי הבאי לפי עניות דעתן, אמרו חכמים כל המלמד את בתו תורה כאילו למדה תפלות, במה דברים אמורים בתורה שבעל פה אבל תורה שבכתב לא ילמד אותה לכתחלה ואם למדה אינו כמלמדה תפלות, עכ"ל. ומ"מ חייבת האשה ללמוד הדינים השייכים לאשה (רמ"א יו"ד סי' רמ"ו סעי' ו). ולכן נשים מברכות ברכת התורה (שו"ע א"ח סי' מז' סעי' יד. עי' ביה"ל שם).

ה] אף לאומות העולם יש שייכות לתורה שבכתב. זה לשון המדרש תנחומא (פרשת כי תשא), ויאמר ה' אל משה כתב לך את הדברים האלה, וזה"ל אכתב לו רובי תורתו כמו זר נחשבו (הושע ח) א"ר יהודה בר שלום כשאמר הקדוש ברוך הוא למשה כתב לך בקש משה שתהא המשנה בכתב ולפי שצפה הקדוש ברוך הוא שאומות העולם עתידין לתרגם את התורה ולהיות קוראין בה יונת והם אומרים אנו ישראל ועד עכשיו המאזנים מעויין (ס"א מצויין) אמר להם הקדוש ברוך הוא לעכו"ם אתם אומרים שאתם בני איני יודע אלא מי שמסטורין שלי אצלו הם בני ואינו היא זו המשנה שנתנה על פה והכל ממך לדרוש, א"ר יהודה בר שלום א"ל הקדוש ברוך הוא למשה מה את מבקש שתהא המשנה בכתב ומה בין ישראל לעכו"ם שנאמר אכתב לו רובי תורתו וא"כ כמו זר נחשבו אלא תן להם מקרא בכתב ומשנה על פה, כתב לך את הדברים הרי מקרא כי על פי הדברים האלה הרי משנה על פה, וכו' עיי"ש. וראה מש"כ החפץ חיים – (תורה אור הערות פרק ו), וא"כ אם ח"ו גם בני ישראל לא ידעו להשיב על חלק גדול מן התורה את ביאורו הלא כמו זר יחשבו ח"ו בזה החלק.

ו] דברים שבכתב אי אתה רשאי לאמרן על פה. (שמות לד כז) ויאמר ה' אל משה כתב לך את הדברים האלה כי על פי הדברים האלה כרתי אתך ברית ואת ישראל: ובגמרא גיטין ס' ע"א כתב לך - דרש ר' יהודה בר נחמני, כתיב כתב לך, וכתיב כי על פי הדברים האלה, הא כיצד, דברים שבכתב אי אתה רשאי לאמרם בעל פה ודברים שבעל פה אי אתה רשאי לאמרם בכתב. **והנה לגבי האיסור אם הוא דאורייתא או דרבנן וקרא אסמכתא בעלמא,** יעוין בברכי יוסף א"ח סי' מ"ט שהסיק שזה רק דרבנן, כי באיסור דאורייתא לא היינו מוצאים את החילוקים שכתבו הפוסקים.

מדין ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א

מדת היקש רק בתורה שבכתב ולא בתושבע"פ

ב"ק י"ב ע"א, תוד"ה אנא מתניתא ידענא, אע"ג דבכמה דוכתין אשכחן דכמקרקעי דמי לענין אונאה ושבועה, אור"י דהכא לא איירי אלא במילי דרבנן ולגבות מיתמי ומלקוחות, וסבר שעבודא לאו דאורייתא, ולא גבי אלא מדרבנן וכו', עכ"ל. ולכא' מ"ש ולמה מדרבנן זה אחרת, והרי עבדים הוקשו לקרקעות, וכל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון.

ואולי י"ל דהקש זה אחת מהמדות שהתורה נדרשת בהם, וזה רק לגבי מה שכתוב בתורה, דלגבי דיני התורה זה הוקש, אבל דבר שלא כתוב בתורה אלא הוא מהלכה למשה מסיני, בזה לא שייך דההקש כתוב בתורה שבכתב, ותורה שבכתב נדרשת עם ההקש, אבל זה תושבע"פ, ואין הקש בין תושבע"פ לתורה שבכתב.

וכמו שרואים שאין דנים ק"ו מהלל"מ, דזה מדה שהתורה שבכתב נדרשת בה, אבל תושבע"פ לא, וה"נ גם לגבי הקש, דההקש הוא בתורה שבכתב, אבל תקנה דרבנא אפי' שהיא כעין דאורייתא, אבל זה כעין דאורייתא - שלא כתוב בתורה, והיינו שזה כמו הלל"מ, דבזה אין הקש.

(שיעורי רבי גרשון ב"ק)

ואולי גם יש להוכיח ממה שהתירו לכתוב תורה שבע"פ מחמת עת לעשות לה' הפרו תורתך, ואם זהו איסור דאורייתא מהכ"ל להקל. [וראה בענין זה דברים מחודשים בספר מנחת אשר כאן בפרשה שכתב שאין כאן לא עשה ולא לאו אלא גילוי רצון התורה]. **דינים העולים מכתב הלכה זו.** לכאורה בקידוש על אמירת ויכולו יש להקפיד לומר זאת מתוך סידור דווקא, מכיון שמוציא בזה אחרים ידי חובה. ובזה כ' הכף החיים סמ"ט סק"ט בשם החסד לאברהם שאין להקל את הקולות שיבוארו להלן, אמנם בפמ"ג נראה שאף זכה יש להקל שאם הוא שגור בפיהם אף במוציא אחרים יש להקל. כ' הרדב"ז ח"ג סי' תכ"ה שסומא אסור לו לקרות שנים מקרא ואחד תרגום. ומסתמא ה"ה כל מי שאינו רואה טוב בעיניו לתקופה מסוימת ולא יכול לקרוא שאסור בשמו"ל. כמו"כ אסור לומר הפסוקים יחד עם הבעל קורא, אם אינו קורא אותם מתוך החומש. בח' חתם סופר גיטין מה: כתב שכל ספר תורה שלא נכתב כהלכתו הוי כמו בע"פ ואסור לקרות ממנו מחמת דברים שבכתב א"א רשאי לאומרם בע"פ. ולכא' א"כ צ"ע האריך יהא מותר לקרוא בחומשים שלנו שהם מודפסים ובוודאי פסולין.

כתב יד

הגאון רבי יצחק סורוצקין שליט"א
ראש ישיבת טעלז ומתיבתא דלייקווד

קבלת תורה שבכתב ותושבע"פ

שבת פ"ח א', אמר ר"ל מאי דכתיב ויהי ערב ויהי בוקר יום השישי, ה' יתירה למה ל', מלמד שהתנה הקב"ה עם מעשה בראשית ואמר להם אם ישראל מקבלים התורה אתם מתקיימין, ואם לאו אני מחזיר אתכם לתוהו ובוהו. ובגמ' שם ויתיצבו בתתיתיהם ההר מלמד שכפה הקב"ה עליהם את ההר כגיגית ואמר להם אם אתם מקבלין התורה מוטב, ואם לאו שם תהא קבורתכם. ולכאורה הנך תרי מימרות סתרי אהדדי, דהגמ' אמרה דאם אין מקיימין התורה הקב"ה מחזיר העולם לתוהו ובוהו, ובמימרא השני' נראה שהעולם היה קיים ורק דשם תהא קבורתכם.

דבמדבר תנחומא פרשת נח ובבעלי התוס' הקשו למה הוצרכו לכופם שכבר אמרו נעשה ונשמע, ויתרצו דאף שקיבלו תורה שבכתב, תורה שבע"פ לא רצו לקבלה והוצרכו לכופם. ולפי"ז י"ל דלקיום התנאי שהתנה הקב"ה עם מעשה בראשית היה סגי בקבלת תורה שבכתב לבד, ואף אם לא יקבלו תורה שבע"פ לא ה' העולם חוזר לתוהו ובוהו, ורק דהקב"ה הכריחם לקבל תורה שבע"פ דאם לאו שם תהא קבורתכם.

והנה ז"ל התנחומא, מלמד שהתנה הקב"ה עם מעשה בראשית, ואמר להם אם ישראל מקבלין התורה שיש בה ה' ספרים מוטב, ואם לאו אני מחזיר אתכם לתוהו ובוהו, עכ"ל, ומלשון התנחומא משמע שתלוי רק בתורה שבכתב שיש בה ה' ספרים, וכן בפירוש"י בפ' בראשית כתב ז"ל הוסיף ה' בשישי בגמר מעשה בראשית לומר שהתנה עמהם ע"מ שיקבלו ישראל עליהם חמשה חומשי תורה, ומשמע מלשונו דסגי בקבלת חמשה חומשי תורה דהיינו תורה שבכתב וכמש"כ.

ולפי המבואר דחלוק הקבלה דתורה שבכתב מהקבלה דתורה שבע"פ, דהקבלה של תורה שבכתב ה' תנאי במעשה בראשית ואילו הקבלה דתורה שבע"פ לא היה נוגע למעשה בראשית, לפ"ז נראה עוד דאף דמבואר בגמ' דקבלה מתוך כפי' מהני, כ"ז רק לענין קבלת תורה שבע"פ לחוד, אבל לענין קבלת תורה שבכתב שהיה תנאי במעשה בראשית, היו צריכים לקבלה ברצון דוקא ולא מהני ע"ז קבלה מתוך כפי'. וכן מוכח מהא דאיתא שם דמאי דכתיב משמים השמעת דין ארץ יראה ושקטה, דיראה שמא לא יקבלו את התורה, ולכאורה למה יראה הארץ, והרי אם לא ירצו לקבלה הקב"ה יכוף אותם לקבלה וכמו שכפו אותם על קבלת תורה שבע"פ, ובע"כ דלקבלת תורה שבכתב לא מהני קבלה מתוך כפי' אלא ברצון דוקא, ולכן יראה הארץ.

אולם הנה בע"ז ג' א' איתא, דלעתיד לבוא יאמר הקב"ה לשמים וארץ שיעידו שכלל ישראל קיימו התורה, ואומות העולם יטענו הני נוגעין בעדותן, דאם לא כן ה' הקב"ה מחזיר העולם לתוהו ובוהו. וצ"ע דבגמ' שם איתא דאומות העולם אומרים לפניו כלום כפית עלינו הר כגיגית, והכפי' ה' על תורה שבע"פ, ובע"כ דהנידון של קבלת שכר ה' על תורה שבע"פ ולא על תורה שבכתב, וכ"כ בפ' ריב"א עה"ת פ' יתרו יעו"ש. וא"כ מאי נוגעין בעדות איכא, ולכאורה משמע דגם קבלת תורה שבע"פ נוגע למעשה בראשית ודלא כמש"כ. ועיין בפתיחה לרות רבה ס"א פלוגתא ר"א ור"י וצ"ע.

(רנת יצחק בראשית)

בבית מדרשו של רבינו הגדול הגר"ח פ"ש זינגר זצוק"ל שמעתי, מכיון שכתב יד נחשב יותר כתב מאשר דפוס ובפרט בדפוס של ימינו [אופסת] משום כך נחשב קדוש יותר ואפשר להניחו על חומש, וכמוכן גט בכתב יד אפילו בכתב רהוט שלנו היו גט, [פלא כי בערוכה"ש כתב שאם יכתוב אות אל"ף שלא בחיבור בכתב יד שלנו היו פסול בגט, על אף שזו דרך הכתיבה שלנו], לעומת זאת גט בדפוס כאשר התורף מודפס פסול הוא בוודאי, דאין זה כתב. אמור מעתה, משניות שכתובות בכתב יד, קדושתן חמורה מחומש מודפס ויהא מותר להניח משניות אלו על חומש משום שקדושתן עדיפה.

הזמנות לחתונה

ומ"מ מה שנהגו להקל בהזמנות לחתונה לכתוב פסקים, אין זה ראוי משום שההזמנות מזיקות אף שהפסקים נכתבים לשם צחות, ולא לשם דברי תורה יש לחוש לשלש מילים שלא לכתוב בצרפות.

יש להסתפק, לענין מי שכותב אשר ברא ששון ושמחה למשל אף שאין זה פסוק מ"מ זה נוסח ברכה שהוצא בגמ' וגם הוא נחשב תורה ואין לכותבו, אולם לענין פזמון שכתבו בו ברא עולם בקנין השלם זה הבנין, שמה אין מילים אלו דברי תורה ומותר לכותבו בהזמנות.

משנה

מן המופרסמות מה ש' הי"ש צ"ק כי מי שמשנה ממה שכתוב ואומר ביודעין הפוך ממה שכתוב בתורה שלא כדיון ויהיה ואל יעבור, יש להתבונן היכן דבר זה מג' עבירות צריך למקור נפש עליו, ונראה כי כל אמונה שהיא היפך התורה היא בסוג של כפירה ואפיקורסות שעליה נאמר "מורידין", ולהגיד היפך התורה נראה ח"ו כאינו מודה במה שכתוב.

על פה

קיימא לן דברים שכתב אי אתה ראוי לאומרם על פה ודעת הגר"א שאיכור זה הוא כאשר רוצה להוציא אחרים ידי חובה, ברם פשט השו"ע בס' מ"ט שאיכור זה הוא בכל ענין, יש לדון האם יש לחוש לאיכור כאשר משתמש בפסוק דרך צחות כגון אומר לחבירו 'אחריך נרצה' או אומר לאביו 'נעלה ונשמחה בך', ויש לדון בזה בתרתי א'. מדין דברים שכתב ב. מדין כבוד התורה, שמשתמש בה לדברי חולין.

ונראה, כי לענין ראשון אין זה נחשב דברים שכתב משום שאינו אומר תורה אלא מדבר עם חבירו בשפה של תורה, [ולכאורה גם אין להקפיד אם אדם אומר פסוקי תפילה שכתובים בתורה ועניינם להתפלל ואין זה נחשב תורה אלא נחשב תפילה ואפשר שמוותר לומר פסוקים אלו של תפילה גם קודם ברכת התורה] אבל ענין שני של אמונה דרך צחות נראה ששני במחלוקת ומנהג הספרדים היה מאז ומעולם להשתמש בפסוקים דרך צחות, וראה פת"ס ס' ת"כ לענין מי שאמר על ת"ח אכן אחת ושבעה עינים עליה.

ברם, שמעתי אחד הגדולים מהדור הקודם גער באחד שהשתמש בפסוק דרך צחות, [ר' יחזקאל סרנא ביקר אבל הגר"ז מלצר זצ"ל אשתו של הרב מלצר הקשיבה לשניה ואמרה כי נראה לה שאין הדברים כדברי ר' יחזקאל אמר לה בעלה והלא ראש ישיבת חברון הוא, אמרה לו, מה שראתה שפחה על הים לא ראה יחזקאל].

עיון הלימוד

הרב מ. קרליבך

ברכת התורה על תורה שבכתב ותורה שבעל פה

המהר"ל על הגדה כתב שאין מברכין על סיפור יציאת מצרים שעיקרה בלב, וז"ל, בתלמוד תורה אנו מברכין 'לעסוק' בדברי תורה, שכל עסק שיש בו בת"ת הוא המצוה, אע"ג שאינו מבין מה שאמר רק שגורם כך הוה נמי מצוה, לכך הברכה 'לעסוק' דברי תורה, וכן אנו מברכין על מקרא מגילה ולקרוא את הלל, שהקריאה הוא עיקר בין שייבין או שלא יבין, שכך תקנו חכמים לקרוא את הלל ולקרוא את המגילה, ואפילו אינו מבין, ולפיכך שם יש ברכה, עכ"ד הנפלאים.

וכוננת דבריו דבתלמוד תורה אין המצוה בהגיון והבנת הלב, אלא בעצם מעשה הקריאה והעסק בה, וממילא יש בה מעשה מצוה אשר תיקנו עליה ברכה, כעין קריאת המגילה דעיקר מצוותה במעשה הקריאה.

אכן לכאורה דברי המהר"ל צ"ע בזה, דהלא עיקר מצות תלמוד תורה הוא בהגיון הלב, וגדולה מזו כתב הגר"א בביאוריו לאו"ח [ס' מ"ז סק"ב] וז"ל, הלא נאמר והגית בו כו', ר"ל בלב, כמו שכתוב והגיון לבי, ובאמת שכן הוא לשון רש"י ביהושע [פ"א פ"ח] וז"ל, והגית בו יומם ולילה, והתבוננת בו, כל הגיון שבתורה בלב, כדבר שאמור והגיון לבי לפניך, לברך יהגה אימה, ע"כ, הרי דעיקר תלמוד תורה שבעל פה הוא בהבנת הלב.

ובפירוש רבינו אברהם מן ההר נדרים [דף מח.]. כתב וז"ל, מצות לימוד, עיקר הציווי הוא כדי לצייר האמת ולהתענג ולהנות במדע לשמח לבבו ושכלו, כדכתיב 'פקודי ה' ישרים משמחי לבי', הילכך לא שייך למימר במצות תלמוד דלא ניתן ליהנות, שעיקר מצוותו היא ההנאה והתענוג במה שמשיג ומבין

'אין מים אלא תורה'

בני ישראל יוצאים ממצרים כשהתורה מעידה 'כי גורשו ממצרים ולא יכלו להתממה וגם צידה לא עשו להם'. 'להגיד שבחן של ישראל שלא אמרו איך נצא למדבר בלי צידה'. כשבגדיהם לעורם, ללא מזון ולא מים. האמינו במשה וסמכו עליו. זה הוא שנאמר 'זכרתי לך חסד נעורייך אהבת כלולותיך לכתך אחרי במדבר'.

יצאו למדבר כשכל מה שהיה להם זה 'משארותם צורות להם בשמלותם' שיירי מצה ומרור שצרכו בבגדיהם ולקחו עימם. מים אפילו לא נזכר שלקחו איתם. ומניין באמת היה להם מים. מביא המכילתא שבשעה שעברו בני ישראל בין גזרי ים סוף נטלו מים מבין גזרי ים סוף ונתנו בכליהם. אותם מעט מים שלקחו הספיקו להם בדרך נס, להם לנשיהם וטפם למשך שלשה ימים.

יצאו מתוך ים סוף והיו עסוקים בביזת הים שהייתה גדולה יותר מביזת מצרים. עד שהיה צריך משה להסיעם משם. 'וילכו שלשת ימים במדבר ולא מצאו מים'. הגיעו למרה ולא יכלו לשתות מהמים שהיו שם מרוב מרירותם.

הגמרא במרובה מביאה 'דורשי רשומות אמרו: אין מים אלא תורה שנאמר 'הוי כל צמא לכו למים' כיוון שהלכו ג' ימים בלי תורה מייד נלאו. בתרגום יונתן בן עוזיאל כתב: ונפקו למדברא דחלוצא וטיילו תלתא יומין במדברא בטיילין מן פיקודיא ולא אשכחו מיא'. היה כאן 'ביטול תורה'. היו 'בטלין מן פיקודיא'. בטלים מ'פיקודי ד' הישרים והמשמחי לב.

על הפסוק 'וילכו שלשת ימים במדבר ולא מצאו מים' ממשיכה הגמרא במרובה ומביאה: 'עמדו נביאים שביניהם תקנו להם שיהיו קורין בשבת ומפסיקין באחד בשבת, וקורין בשני ומפסיקין בשלישי וברביעי. וקורין בחמישי ומפסיקין ערב שבת כדי שלא ילינו בלא תורה שלשה ימים'.

משה רבנו מלמד את בני ישראל יסוד גדול בדרכי קניין התורה. צריכים לשמור על רציפות בלימוד התורה. גם אם למדת תורה, עלית ונתעלית, הגעת למדרגה של 'אז ישיר משה ובני ישראל'. אין אתה רשאי להבטל מן התורה. אם אתה מפסיק עכשיו ללמוד שלשה ימים. אתה יורד ונופל. אם אתה לא לומד אתה לא נשאר במצב סטטי.

אתה נופל ויורד ממדרגתך. מפני ש'דברי תורה קשים לקנותם ככלי זהב וקל לאבדן ככלי זכוכית'.

על הפסוק במשלי 'התעייף עיניך בו ואיננו' אומרים חז"ל כיון שמניד עפעף עין בהיסח הדעת מיד אובדים ממנו. אי אפשר להשיג דעת מדברי תורה. צריך לשמור על רציפות.

הרמב"ם בהלכות תלמוד תורה כותב: 'כל איש מ ישראל חייב בתלמוד תורה בין עני בין עשיר בין שלם בגופו בין בעל יסורין בין בחור בין שהיה זקן גדול שתשש כחו אפילו היה עני המתפרנס מן הצדקה ומחזר על הפתחים ואפילו בעל אשה ובנים חייב לקבוע לו זמן לתלמוד תורה ביום ובלילה שנאמר 'והגית בו יומם ולילה'.

נכון, דורשי רשומות למדו של יעברו שלשה ימים בלי תורה מפני שזה כנראה המינימום הנדרש אבל הרמב"ם כותב שמהפסוק 'והגית בו יומם ולילה' לומדים שאדם חייב ללמוד ביום ובלילה, כל יום וכל לילה.

המשנה באבות מביאה על הלל שהיה אומר 'ודלא מוסיף יסף ודלא יליף קטלא חייב'. וכותב שם רבנו יונה דברים נוראים וזה לשונו: 'מי שהוא חכם ואינו רוצה להוסיף חכמה על חכמתו ויאמר בלבו כבר למדתי כל התורה כולה וראיתי דרכיה ונתיבותיה. מה לי ולצרה הזאת לטרוח בהבל ימי. ומה אתבונן בה ולא הבינותי. יהי רצון שזה האדם ימות ויאסף אל עמו ולמה יחיה עוד אחר שכבר קם מללמוד'.

לימוד התורה נותן 'טעם' לחיים. כאשר עוברים שלשה ימים בלי תורה החיים נעשים מרים. 'ולא יכלו לשתות מים ממרה כי מרים הם'. לא הרגישו טעם בשום דבר. 'ויורהו ד' עץ' הקב"ה מראה לו עץ להשליך אל המים 'וימתקו המים'.

'עץ חיים' היא למחזיקים בה ותומכיה מאושר' האור החיים' הקד' מביא על הפסוק 'בראשית ברא' 'בשביל התורה שנקראת ראשית' ו'מערתה מי שזכה בתורה זכה בכל העולם ומי שלא זכה בתורה אין לו להנות מהעולם עד מדרך כף רגל זולת אם ישמש הכשר עמליה'. בלי לימוד התורה יומם ולילה אם בפועל ואם בהחזקת לומדי תורה אין לאדם זכות קיום בעולם.

לכן מייד 'שם שם לו חוק ומשפט' כמו שמביאים חז"ל: 'במרה נתן להם מקצת פרשיות של תורה שיתעסקו בהם. שבת פרה אדומה ודינין'. התחילו שוב ללמוד ולעסוק בתורה ואז מייד 'וימתקו המים'.

זה תלוי אחד בשני. אם אתה לומד תורה אם אתה עמל ומתייגע אז הכל נעשה לך מתוק. כל החיים נראים אחרת. צריך להתייגע, צריך לעמול ואז 'ההולכים בחושך ראו אור גדול' ואז 'ומתוק האור לעיניים'.

בלימודו, וכן האריך באגלי טל בהקדמה שעיקר מצות ת"ת בהיותו שש ושמו ומתענג בתלמודו, ואז ד"ת נבלעין בדמו, יעו"ש.

ובפני יהושע בברכות [דף טו:] העלה דלמסקנת הש"ס אין יוצא יד"ח אא"כ הוציא בפיו והשמיע לאזניו, ככתוב 'הסכת ושמע ישראל', וכ"כ הגר"ז [הלכות ת"ת פ"ב ס"י"ב וי"ג] דהמהרהר בתורה ויכול להוציא בפיו לא יצא, וכ"כ בנשמת אדם [כלל ט' ס' ד'] מהכתוב 'ושננתם' שיהיו שנונין 'בפיר', וכתוב לא ימוש ספר התורה הזה 'מפיר', [ומה דכתיב 'והגית', תירץ א. כשא"א בפה, ב. סתם הגיון היינו בפה, זולת אם כתיב הגיון לב].

ונראה דאף לדבריהם מסתברים דברי הגר"א דעיקר מצות ת"ת הוא בהגיון הלב, וכמבואר בדברי רבינו אברהם מן ההר, וכדפרש"י סתם הגיון הוא בלב [דלא כדברי הנשמת אדם], ושוב דברי המהר"ל בזה צ"ע.

אלא דמאידיך יש להוכיח כדעת המהר"ל דעיקר מצות ת"ת הוא במקרא, דהנה ברש"י ברכות [דף ה. ד"ה תורה זו מקרא] כתב וז"ל, שמצוה לקרות בתורה, הרי שהטעם מה שתורה שבכתב נקראת 'מקרא' הוא לפי שמצות לקרות בה, הרי משמע דעיקר קיום מצות התלמוד הוא במעשה הקריאה, והוא כדברי המהר"ל, [ועתה"ס (אה"ע ח"ב ס' כ' ד"ה ואמנם) שכתב באופ"א], וקשה דהלא נתבאר דעיקר מצות תלמוד הוא בלב.

אשר נראה בשוב דברי המהר"ל מיניה וביה, דהנה כתב במג"א [ס' נ' סק"ב] דאם אינו מבין הפירוש אינו יוצא ידי חובת ת"ת, והגר"ז [הלכות ת"ת פ"ב ס"י"ב וי"ג] כתב ע"ז וז"ל, אם מוציא בשפתי אע"פ שאינו מבין אפילו פירוש המלות מפני שהוא עם הארץ הרי זה מקיים מצות ולמדתם וכו', בד"א בתורה שבכתב, אבל בתורה שבע"פ אם אינו מבין הפירוש אינו נחשב לימוד כלל [מג"א ס' נ' סק"ב], עכ"ד הגר"ז.

מעתה ברור לחלק בזה בין תלמוד תורה שבכתב לבין תלמוד תורה שבעל פה, דתורה שבע"פ עיקרה בלב, בציור האמת ותענוג ושמחת לבבו ושכלו ככמש"ב, אכן תורה שבכתב מצות תלמודה דוקא בקריאה, וזהו 'מקרא'. הלא מעתה נבוא לביאור דברי המהר"ל במה שמברכין ברכת התורה על המקרא, דאף שאינו מבין כוונת המילים יצא יד"ח קריאה, שכן יש מעשה מצוה בעצם מעשה הקריאה בתורה, וע"ז מברך. [ומצאתי בספר שעשועי רעיונים (להגר"ב לאנובסקי) שהביא מה שהקשו האחרונים על הגר"א (דיוצא יד"ח ת"ת בהגיון הלב) ממסקנת הש"ס בברכות הנ"ל (וכדברי הפנ"י והגר"ז הנ"ל), ותיק דדברי הגר"א קיימי רק בתורה שבע"פ שעיקרה בהגיון, ומסקנת הש"ס בברכות קאי לענין תורה שבכתב, דהך קרא 'הסכת ושמע' מיירי בתורה שבכתב, עכ"ד, ולמשנ"י י"ל כן אף בדעת השו"ע דאף שצריך להוציא בפה עכ"ז עיקרה בלב].

אלא דלפ"ז עדיין לא נתפרש למה מברכין ברכת התורה על תורה שבע"פ, והרי בתורה שבע"פ עיקר המצוה בציור הלב, ובוה אין מעשה מצוה, וכשם שאין מברכין ברכת המצוות על ביטול חמץ וסיפור ההגדה, וצ"ע.

והנראה לפלפל, בהקדם שמעתא דברכות [דף יא:]: בדיון ברכת התורה, שדעת ר"ה שאין מברכין רק על מקרא, ור' יוחנן אמר דאף למשנה צריך לברך, ור' אלעזר אמר דאף על התלמוד, ופירש רבינו יונה שיטת ר"י וז"ל, משנה ג"כ מפרש הפוסקים, ומשם לומד טעמי המצוות, אבל לתלמוד שהוא פירוש המשנה לא, דאי"צ לברך על הפירוש, ור"א אומר דאף לתלמוד שג"כ מפרש עיקרי המקראות, עכ"ל רבינו יונה.

ובעמק ברכה [ברכה"ת ס' א'] הקשה דבפשוטו חיובת דברכת התורה על מצות ת"ת היא, וא"כ אדרבה, מן הדין לברך על תורה שבע"פ יותר מאשר תורה שבכתב, דעיקר לימוד התורה הוא בתורה שבעל פה שממנה יוצאת הוראה מה לעשות, וכתב להכריח מזה, דחובת ברכה"ת אינה על 'מצות ת"ת', אלא על ה'חפצא של תורה', כדכתיב כי שם ה' אקרא הבו גדול לאלהינו, ו'שם ה' אקרא' היינו בתורה שבכתב, עכ"ד. [ובעניי שבועות תמהתי לפ"ז למה מברכין ברכת התורה על כל מילי דרבנן, כגון הלכות חנוכה ופורים ונטילת ידים, [ועי' רמ"א (יו"ד ס' רמ"ו ס"ה) ובב"י הגר"א].

הלא מעתה שבנו לבאר שיטת רבינו יונה בדעת תלמודין דלמשנ"י הוא נפלא, דעיקר ברכת התורה ליתא אלא על קריאת תורה שבכתב, כדיליף לה מדכתיב כי שם ה' 'אקרא' וגו', והיינו דרך מקרא בלבד, והוסיפו חכמים לברך על פירושי המקראות דאף זה בא לפרש את 'שם ה', הא מיהת לענין ת"ת יש ברכה אף שאין מעשה מצוה, כמשנ"י לעיל מדברי העמק ברכה].

"כי שם ה' אקרא הבו גודל לאלקינו" (דברים ל"ב ג')

חיוב ברכת התורה כשלומד ואין מבין מה שאומר

בס' אשר לשלמה מהגר"ש ברמן זצ"ל בהקדמתו מציין מה שכתוב בתלמודי דרבינו יונה זל"ה "אשתכח דהו"ל שתי ברכות (ברכות התורה) האחת כנגד תורה שבכתב והאחרת כנגד תורה שבע"פ" לפי דברי שו"ע הרב שיש הבדל בין תורה שבכתב לתושבע"פ שבתורה שבכתב אף שאינו מבין מקיים מצות לימוד ותושבע"פ רק אם מבין, לכן תקנו ב' ברכות לתורה שבכתב ובע"פ כיון הם חלוקים בעיקר לימודם, דתורה שבכתב מצוותה ללמוד הדברים שניתנו למשה מסיני, ותורה שבע"פ עיקר לימודה הבנת התורה ואף ששניהם הן מצוה אחת.

בס' מראית עין להחיד"א בע"ז דף י"ט כתב דלכאורה מדברי הגמ' בע"ז י"ט משמע דהלומד ואינו מבין מקיים מצות ת"ת ודלא כהמג"א, אולם החיד"א דוחה זאת דעיקר מצות תלמוד תורה באופן שמשתדל ומנסה להבין מה שלומד וברור שמקיים את מצות ת"ת, אולם מי שלומד בקריאה ואינו משתדל להבין את לימודו אין מקיים מצות ת"ת, והסברא אומרת דכיון שהוא עושה השתדלות מצדו אולם לא הצליח להבין אין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו. לאור דברי החיד"א כתב בס' ברכת התורה סימן י"ד דאין סתירה לדברי המג"א מגמ' ע"ז י"ט דבגמ' ע"ז מדובר שאדם משתדל להבין את תוה"ק אולם למעשה לא הבין נחשב לימוד תורה, ולכן גם לדעת המג"א יש לו קיום מצות ת"ת וזמש"כ במהר"ל שמשתדל להבין ואינו מצליח מברכים ברה"ת, וראי' לזה מדברי המג"א הנ"ל גבי כותב ספרים שדקדק המג"א לכתוב "סופר המעתיק ואינו מבקש להבין א"צ לברך דאין זה דרך לימוד", ומשמע דאם משתדל להבין מה שלומד אלא שאינו מצליח מקיים מצות ת"ת היות זה גוף המצוה להשתדל להבין תוה"ק וגם אם בסופו של דבר לא הצליח זו מצות ת"ת. וכן כתב במפורש הגר"ב זילבר זצ"ל בהקדמה לספרו מקור שבת, ודלא כדברי אחרונים דלמדו דהמג"א הוא לא כדעת המהר"ל ומה שהעולם מברך אעפ"י שלא מבין יש לסמוך על דברי המהר"ל וכדמשמע בב"י סוף סימן מ"ז וכמו שכתוב בס' נזירות שמשון או"ח סימן נ' (עי' שו"ת אפרקסתא דענייא סימן קנ"ב שו"ת בית ישראל יור"ד סימן ק"מ ובס' מגדים חדשים עמ"ס שבת עמ' קס"ז שו"ת ארץ צבי סימן נ' ובספרו שיח השדה שער ברכת ה' ח"א).

בס' באר משה (להאדמו"ר מאזורוב זצ"ל) פרשת ואתחנן כתב דכל שלומד בעיון יותר ויש לו הבנה יתירה עיקר מצוותו היא אחרת ממי שלומד בהבנה פחותה, כיון דעיקר מצות לימוד היא הבנת הדברים, וכפי שמוזכר בגמ' ברכות ו' ע"ב "אגרא דשמעתא סברא". ופירש"י "שהוא יגע וטרח ומחשב להבין טעמו של דבר" ומבואר מזה דאין העמל והיגיעה רק כהכשר לקיים מצות לימוד ע"י שיהיה לו הבנה אלא דהיגיעה בעצמה היא עיקר המצוה דלימוד ואדרבה ע"ז מקבלין שכר יותר וכל מה שיגע יותר מצוותו גדולה יותר.

מובא בגמ' ברכות ו' ע"ב "אגרא דפרקא ריהטא" וכתב רש"י "עיקר קבול שכר הבריות הרצים לשמוע דרשה מפי חכם הוא שכר המרוצה שהרי רובם אינם מבנים להעמיד גירסא ולומר שמועה מפי רבן לאחר זמן שיקבלו שכר לימוד". ומשמע מרש"י חידוש גדול דאפילו אם מבנים מה שאומר אלא שאינם מבנים כ"כ עד כדי שיוכלו להעמיד הגירסא ולומר שמועה מפי רבו לאחר זמן לא מקבלים ע"ז שכר הרבה. וכן הבין בס' אשר לשלמה עניני מועד, אולם צ"ע דבריו דדווקא אם אינו מבין כלום בשעה שלומד מובן דאינו מקיים מצות ת"ת וכמו שהבאנו בשם הגר"ז דאם אינו מבין תושבע"פ אינו מקיים מצות ת"ת דנחשב כאילו לא למד כלל, אבל אם מבנים השיעור אלא שלא יכול לומר את השיעור וכי לא יקבל שכר מצות ת"ת ע"ז ששמע השיעור, ובע"כ צ"ל דמה שכתב רש"י שרובם אינם מבנים להעמיד הגירסא לאחר זמן שזה מגלה שלא הבינו כבר בשעת אמירת השיעור, וזה מה שכתב רש"י באבות פ"ה מ"ד "ארבע מידות ההולך ואינו עושה שכר הליכה בידו", וכתב רש"י "שאינו לומד כלום אלא שומע מאחרים", דהיינו ששומע מאחרים ולא מבין ולכן רק שכר הליכה בידו. (עי' בס' דבש לפי אות תורה סעיף מ"א).

ומן הראוי לציון מה שכתב בס' חסידים סימן אלף קס"ד "אם אדם טורח לדעת בזה העולם לימודים אעפ"י שאין לו לב עתה יהיה לו לב במתיבתא דרקיעא".

חיוב ברכת התורה נחלקו הראשונים האם ברכת התורה הוא מדאורייתא או מדרבנן. בגמ' ברכות כ"א ע"א מובא "מניין לברכת התורה לפנייה מן התורה שנאמר "כי שם ה' אקרא הבו גדל לאלקינו", ומשמע דברכת התורה מדאורייתא כן דעת הרמב"ן בספמ"צ מצוה ט"ו וכן דעת הרשב"א בברכות מ"ח והחיונן במצוה ת"ל ובקריית ספר פ"ב מהלכות תפילה (עי' ברכי יוסף סימן מ"ז), עי' שו"ת משכנות יעקב סימן ס"ג שהביא ראיות לזה שברה"ת הוא לא מדאורייתא.

לכאורה חיוב ברכת התורה הוא דווקא אם מבין מה שלומד דאל"כ הוא סתם לימוד בעלמא. והנה בשו"ע או"ח סימן נ' ס"א מובא "קבעו לשנות אחרי פרשת התמיד פרק איזהו מקומן ובריייתא דרבי ישמעאל כדי שיזכה כל אדם ללמוד בכל יום מקרא משנה ותלמוד ובריייתא דרבי ישמעאל הוי במקום תלמוד", וכתב המג"א (שם) ס"ק ב' וז"ל "נראה לי דווקא בזמניהם שהיו מבנים לשון תרגום אבל עכשיו שאין מבנים צריכים ללמוד להבין דאם לא כן אינו נחשב ללימוד וכו', אבל אם אומר המשנה ואינו מבין אינו נקרא לימוד ולכן צריך ללמוד הפירוש". המשנ"ב (שם) מביא את דברי המג"א, וכ"כ החפץ חיים בספרו ליקוטי אמרים סימן ה' דמי שקורא שנים מקרא ואחד תרגום ואינו מבין אינו מקיים מצוה וכאילו לא למד כלל, לפי"ז דאם אינו מבין הלימוד אין מברכין ברכת התורה וכפי שהגדיר הח"ח כאילו לא למד כלל, וכ"כ בא"א (בוטשאטש) בתחילת סימן מ"ז דמי שאינו מבין אינו יכול לברך ברה"ת, ומשום כך הנהיגו לומר פסוק יברך אחר ברכת התורה שאפילו עמי הארץ מבנים משמעות פסוק זה, ומשמע מהח"ח דאפילו בתורה שבכתב צריך להבין מה שלומד. אולם יעוין בשו"ת שמן ראש או"ח סימן ה' אות ד' שצריך לברך ברה"ת גם על לימוד שאינו מבין (עי' שו"ת יבי"א ח"ד או"ח סימן ח' אות י"ז ובשו"ת עמק הלכה סוף סימן י"ח ובשו"ת משנה הלכות ח"ח סימן כ').

המג"א בסימן מ"ז סק"א כתב לבאר מה שכתוב בשו"ע (שם) שהכותב דברי תורה יש לו לברך לפני כן ברכות התורה זהו דווקא בכותב ספרים לעצמו דרך לימודו ומבין מה שהוא כותב, אבל סופר המעתיק ואינו מבקש להבין מה שהוא כותב א"צ לברך דאין זה לימוד, וכ"כ במשנ"ב (שם). דהיינו שלא מבין כלל מה שכותב.

אולם יעוין בשו"ת מהר"ל החדשות סימן מ"ה והמקור חיים (לבעל החוות יאיר) סימן נ' שכתבו דאם לומד תורה הגם שאינו מבין הלימוד יש חשיבות של לימוד ופשוט שצריך לברך ברכה"ת לפני הלימוד, ומצינים דברי הגמ' ע"ז י"ט ע"א "ליגריס איניש אע"ג דלא ידע מאי קאמר", ומפרש רש"י "שאין רבו יודע לפרש לו כלום" ומשמע במפורש דאף שאינו מבין כלום יש מצוה ללמוד, דבעצם האמירה בד"ת יש מצוה, וכן כתב בס' שבט מוסר פ"א שלא נאמר והבנת בו יומם ולילה אלא והגית כתוב.

אולם יעוין בשו"ע הגרש"ז הלכות ת"ת פרק ב' סעיף י"ד לחלק בין תורה שבכתב לתורה שבע"פ, דתורה שבכתב כל שלומד גם אינו מבין פירוש המילות מקיים מצות לימוד, אבל תורה שבע"פ כל שאינו מבין מה שלומד לא קיים מצות לימוד כלל, וכ"כ רבינו בחיי בס' כד הקמח ערך תורה ובשלה"ק מסכת שבועות דף נ"ה, וכפי שהגיד בשו"ת ארץ צבי (פרעמור) סימן י"א שתורה שבכתב הוא עצם המצוה אף שלא נתקיים התכלית, משא"כ תושבע"פ עיקרו ותוכנו אינו אלא ההכנה ולבאר תורה שבכתב. וכן משמע בתנא דבי אליהו זוטא פ"ב. ולגבי ברה"ת כתב במפורש בשו"ע הרב הנ"ל ז"ל "אם מוציא בשפתיו אף שאינו מבין אפילו פירוש התיבות מפני שהוא עם הארץ ה"ז מקיים מצוה ולמדתם, ולפיכך כל ע"ה מברך בשחר לפני הפסוקים וכן כשעלה לס"ת, בד"א בתורה שבכתב אבל בתורה שבע"פ אם אינו מבין אינו נחשב ללימוד כלל. אעפ"י יש לו לאדם לעסוק בד"ת גם בדברים שלא יכול להבין, ולעתיד לבו יזכה להבין ולהשיג דברי התורה שעסק בהעוה"ז ולא השיגה מקוצר דעתו".

הנושאים הבאים

בהעלותך-הפסקה
שלח- דבר שבקדושה בעשרה, עד
מתי לעדה הרעה (יד כז), מגילה כג
ב.
קרח- פדיון פטר חמור, ואת בכור
הבהמה הטמאה תפדה (יח טו)

מכון ירושלים

אוצר מפרשי התורה

אוצר כל הפירושים והביאורים על התורה
בעריכה תמציתית וייחודית
להשיג בחנויות הספרים

אשת חיל

מדרשים, נפתח,
ראשונים, אחרונים, חסידות

גליון מס' 184

דובב שפתיים

מתורתו של רבינו מרן רבי מיכל יהודה ב"ר משה זוז זללה"ה

חג השבועות תשע"ט

..... דברי מוסר והתעוררות

יום מתן תורה צריך להביא התעוררות להכרה אסיתית בתורת ד'

בוודאי כל אחד ואחד מרגיש רגשי התעוררות ביום קדוש זה של חג מתן תורה, התעוררות בחלקים מסוימים של דברים טובים, אבל כדי שיהיה להתעוררות קיום על להבא, זה תלוי מה השורש של ההתעוררות, אם השורש היה ע"י שבא להכרה אסיתית ברוממות התורה ובאשר הגדול שלנו הכלל ישראל הרי בוודאי שיהיה לזה השפעה טובה וקיום, אולם אם ההתעוררות נולדה רק כתוצאה מהאווירה הכללית שנסחף מהרוח של טהרה וקדושה שיש כעת ביום קדוש וזה מוליד בו רגשי קדושה אבל אין לזה יסוד ושורש בנפשו הרי התעוררות זו תחלוף מיד ואין לה קיום. וכן בימים הנוראים ימי הדין והמשפט – יום הכיפורים שכל אחד מרגיש איזה התעוררות בנפשו, הדבר תלוי מה השורש של ההתעוררות.

ויסוד זה מצאנו אצל ערפה ורות, שניהם הפקירו עצמם לגמול חסד עם נעמי - אשה שכולה וגלמודה, ועמדו בנסיון לעזוב את ביתן ואת כל העבר שלהם וללכת עם נעמי, אמנם ערפה נפרדה לבסוף ברגע האמת כי ההתעוררות שלה לא נבעה מנקודת האמת ולכן הבכיה שלה היתה בכיה של פרידה והתרחקות, ורות דבקה בה כי הצליחה לראות את נקודת האמת. יום מתן תורה צריך להביא אותנו להתעוררות כזו שנראה בבירור שתורת ד' היא תורת אמת ועי"ז נזכה לדבקות בתורה הק'.

[מתוך דברי רבינו במסיבת חג, תשס"ד].

חיבתן של ישראל

רש"י בתחילת ספר במדבר כתב מתוך חיבתן לפניו מונה אותם בכל שעה. כשיצאו ממצרים מנאן, וכשנפלו בעגל מנאן לידע מנין הנותרים. כשבא להשרות שכינתו עליהם מנאם, וכו'. ומהחיבות הזו זכינו לקבלת התורה, כמו שלימדנו התנא באבות "חביבין ישראל שניתן להם כלי חמדה, חיבה יתירה נודעת להם שניתן להם כלי חמדה שבו נברא העולם שנא' כי לקח טוב נתתי לכם תורתי על תעזובו".

הידיעה הזאת של החביבות הגדולה שיש לנו מאת הקב"ה ומחמת כך זכינו לקבל חמדה גנוזה שהיא התורה, צריכה לעורר אותנו על ניצול הזמן שלא נאבד את הזמן. כמו שאמרו בגמ' אדם עשוי למשמש בכיסו בכל שעה, כיון שמייקר ומחשיב את הממון שברשותו, כך צריכים לחיות ביחס לחשיבות הזמן. זמן זה חיים וחיים לא מאבדים!.

[מתוך שיחת רבינו ערב שבועות תשס"ט].

שאל אחד את רבינו על דברי רש"י הנ"ל אם הקב"ה מנאן מתוך חיבתו, א"כ למה רק הגברים ולא הנשים? וענה לו רבינו, מכיון שכתוב במתן תורה כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל, אמירה היא מלשון רכה, והגדה הוא מלשון קשה, לכן מי שמדברים אותו בלשון קשה צריך להראות לו חיבתו, וזה היה רק אצל בני ישראל – הזכרים. וזהו יסוד גדול בכל דרכי החינוך לבנים ותלמידים!

[שמעתי מנין רבינו – הרב אברהם יצחק קורלנסקי שליט"א].

מעשה רב

קצת הנהגות ועובדות ממה שעולה כעת בזיכרון

להבין נפש התלמיד

סיפר לי היום אחד מתלמידי רבינו שלפני כשלושים שנה שלמד בשיבת פוניבז' לצעירים כיון שבית מגורי הוריו היה קצת רחוק מהישיבה לכן היה ישן בבית אחותו שגרה בסמיכות לישיבה, והיה נמצא בקביעות בתפילת שחרית, ומקומו היה בטור מול רבינו בריחוק של חמש ספסלים. והנה היה תקופה שאמו חלתה והיתה מאושפזת ואביו נשאר בביתו לבד לכן היה חוזר הביתה לישון עם אביו, אבל מכיון שאביו היה רגיל לקום ולעזוב את הבית באשמורת הבוקר, לכן לא תמיד התעורר בזמן כדי שייספיק להגיע מהבית לישיבה ונעדר הרבה מתפילת שחרית בישיבה. והנה באחד הימים ניגש אליו רבינו ושאלו בחיבה תוך שהוא קורא בשמו הפרטי, נו, אני לא רואה אותך בתפילת שחרית!! הסביר התלמיד לרבינו את הענין, ענה לו רבינו, אם כך בסדר גמור, אבל אבקש שתתפלל במנין מסודר. (דהיינו מנין עם שעה קבועה ואופן מסודר ולא באיזה מנין מזדמן בשטילא'ך).

חנוך לנער... גם כי יזקין

סיפר לי לפני כשבועיים אחד מתלמידי רבינו שבישיבה נמצאים מגילות הנביאים במגירות מתחת לארון קודש ופתחתם כרוכה בקושי ומאמץ, באחד השבתות ניגש אותו תלמיד לקראת סיום קריאת התורה ותוך כדי שמיעת הקריאה התעסק בפתיחת המגירה להוציא את הנביא המיועד לקריאת ההפטרה, לאחר מוסף שעברו לומר 'גוט שבת' אמר לו רבינו הנך צריך לשמוע שוב קריאת התורה, התלמיד היה מופתע כי הרי באותם פסוקים שהתעסק בפתיחת המגירה האזין לבעל הקורא, אבל סבר וקיבל והלך לבית הכנסת ושמע שוב את הקריאה כפי הוראת רבינו, בשב"ק אחה"צ שבא רבינו למסור את השיעור, שאל אותו רבינו, האם שמעת קריאת התורה, וענה בחיוב, שיבח אותו רבינו על כך, ואמר לו אני מתפלל עליך שאתה תתעסק באמצע קריאת התורה הרי צורה כזו אינה נחשבת כשמיעת הקריאה. ומציין אותו תלמיד: הדברים נחקקו בי בעוצמה ומאז אני מקשיב בשימת לב מיוחדת בכל קריאת התורה.

ביום אסרו חג דשבועות - ז' סיון יחול היא"צ של חתנו כבנו ותלמידו המובהק של רבינו, הגאון רבי בנימין בינוש קורלנסקי זצ"ל שנלב"ע בשנת תשס"ו, הבאנו כאן דברי התעוררות שנשא לזכרו מרן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א בהיכל ישיבת פוניבז' לצעירים

אחרי י"ב חודש אין חיוב של הספד, אף על פי כן יש עוד חיובים, יש חיוב כיבוד אב כתוב, מכבדו בחייו ומכבדו במותו, גם במותו יש חיוב כיבוד אב, וכבוד רבו זה יותר מכיבוד אב, זה המשנה בבבא מציעא, אבדת אביו ואבדת רבו אבדת רבו קודמת, זה חיוב יותר, אז המכבדו במותו יש גם עכשיו, לכן, במקום הזה, שפה הוא השפיע הרבה תורה, יראת שמים, ומידות טובות, כולם הם תלמידים, יש חיוב של כבוד רבו של מכבדו במותו.

מה שרבו קודם לאביו כתוב במשנה לגבי השבת אבדה, השבת אבדה זה לא כבוד, השבת אבדה זה הצלה, למנוע מהפסד ממון, ובזה גם כן רבו קודם לאביו, כל שכן אם אפשר לעשות טובה רוחנית, טובה של עולם הבא, של גן עדן, בודאי שיש בזה חיוב של כבוד רבו.

ידוע שכל מעשים טובים שבא מכוח השפעה שאדם בחייו השפיע, השפיע על אחרים והם עושים מעשים טובים מכוח השפעתו, וגם לאחר פטירתו, כשהוא כבר לא נמצא בעולם, המעשים טובים נמשכים מכוח השפעתו, ידוע, כתוב בספרים הקדושים, שכל המעשים הטובים שעושים החיים מכוח השפעתו של המת, בכל מעשה טוב נוסף תוספת גן עדן ועולם הבא למת, לזה שהשפיע.

יוצא שלמזכה הרבים אין גבול לזכויות שלו, כמו שכתוב בחובות הלבבות (אהבת השם פ"ו) שמזכה הרבים זכויותיו יותר גדולות אפילו מאדם כזה שהוא עובד השם עם כוחות של מלאך, ממש, אף על פי כן אם רק הוא עושה, והוא לא מזכה אחרים, הוא לא מגיע למזכה אחרים, זה הרבה יותר.

אם תהיה התעוררות מהעצרת הזאת מחמת הנפטר הגאון הגדול, זה נחת רוח לזכותו, וכמו מעשים טובים שהוא עושה בעצמו, וזה הנחת רוח והזכות שעושים החיים עם הרב שהשפיע הרבה, וחייבים בכבודו.

הראו לי היום מכתב שהוא כתב לאחד שכבר לא למד פה, כנראה שהוא למד פה קודם, מהמכתב ניכר שהוא למד כבר בישיבה גדולה בשיעור ג', והוא כותב לו דברי חיזוק, שכל מי שיקרא את המכתב ודאי שיתחזק, לכן זה באמת טוב מה שפרסמו את המכתב, שזה תוספת זכויות ונחת רוח גדול מאד לנפטר הגדול.

חשבתי, מה הסיבה שהוא כתב את המכתב, המכתב נכתב במאמץ גדול מאד, כתוב שם בתחילת המכתב שהשעה כבר קרוב לאחד בלילה, ועד שהוא גמר את המכתב אני לא יודע כמה זמן זה לקח, בודאי יותר, אי אפשר לדעת כמה. מה הסיבה שאדם מתאמץ כל כך, אדם שהיה עסוק, צריך לקום לתפילה ולהגיד שיעור, היה משועבד, עם שעבודים שאי אפשר לדחות אותם, מה הסיבה לנדד שינה מעיניו כדי לכתוב מכתב חיזוק לתלמיד, מה החיוב? איך אפשר דבר כזה?

הסיבה הפשוטה היא אהבת הבריות, אהבת חסד, לעזור! מכיוון שהטובה הגדולה ביותר שעושים לאדם היא שמביאו לחיי העולם הבא, חיי נצח, זה הטובה הגדולה ביותר שיכול להיות, אז מתוך אהבת הבריות, עם אהבה גדולה, יש כוח, ויש מרץ לכתוב מכתב כזה גם אחרי חצות בלילה.

כשאנחנו רוצים לעשות נחת רוח, זאת אומרת להוסיף מעשים טובים שיהיה נחת רוח, עליית נשמה, התעלות והתעלות שאין לזה סוף, מה עיקר המעשים הטובים שזה הזכויות הגדולות ביותר? אנחנו עומדים עכשיו מיד יום אחרי שבועות, זמן מתן תורתנו, זמן המסוגל להצלחה בתורה, בודאי, יש חיזוק, אחרי שבועות ההשפעה של השבועות בודאי נותנת חיזוק להמשיך את ההתעלות בתורה. איך זוכים להצלחה בתורה? ואיך נזהרים שלא להפסיד את ההצלחה בתורה?

להצליח בתורה, להיות דבוק בתורה, חשוב לדעת מה החשיבות של התורה, אם לא יודעים את החשיבות של התורה אי אפשר להצליח, כי דבר שאדם לא מחשיב אותו אין לו מרץ לעשות את זה, ואיך להיזהר מהמפסידים, צריכים לדעת מה התורה דורשת מאיתנו, מה השם דורש מאיתנו, זה תורת השם, מה השם דורש ממך.

נתחיל מהמשנה בפרקי אבות (ד, יז) שלושה כתרין הם, כתר תורה, כהונה, ומלכות, וכתר שם טוב עולה על גביהן, מה זה שם טוב? לא מפורש במשנה מה זה שם טוב, ומה זה על גביהן, ולמה זה שלושה ואחד, הרי זה ארבעה כתרין.

יש תרגום יונתן בן עוזיאל בסוף וזאת הברכה (לד, ה) שמשא רבינו היה לו ארבעה כתרין, היה לו תורה, בודאי, משה רבינו קיבל תורה מסיני, וכהונה, משה היה כהן בשבעת ימי המילואים, וגם מלכות, היה לו דין מלך למשה רבינו, וגם היה לו עוד כתר, כתר שם טוב. ג' כתרין תורה כהונה ומלכות הם ג' יסודי העולם, תורה, כהונה זה עבודה, ומלכות זה חסד, המלך עושהב חסד עם כל העם, דואג לכל העם, א"כ מהו כתר שם טוב ואיך זוכים לזה?

כתוב בתרגום יונתן, כתר שם טוב זכה משה רבינו על ידי שהיה עניו, וגם שעשה מעשים טובים. מה הפירוש מעשים טובים? הרי יש תרי"ג מצוות, ומה הקשר ענווה עם מעשים?

הפירוש הפשוט הוא, מעשה שנעשה בשלמות זאת אומרת שהמעשה הוא לשם שמים בלי שום חשבונות, כאשר ציווה השם, שלא על מנת לקבל פרס, לא בשביל עולם הבא, מאהבה, זה דרגה גבוהה מאד, מאהבה, אפילו בלי יראה, זה נקרא מעשה טוב, מעשה מושלם.

יכול להיות תורה, עבודה, חסד, מעשים טובים, אבל הכל מלווה עם עוד חשבון, הוא לומד בגלל שהוא רוצה עולם הבא, יש איסור ביטול תורה, הוא מפחד מגיהינום, ויש מתיקות התורה גם כן. ויש חסד גם כן, בשביל עולם הבא, וכבוד גם כן מקבלים מחסד, וכן עבודת השם גם כן, יכול להיות שעובד מיראה, וגם מכבדים אותו על שהוא עובד השם, זה עדיין לא בשלמות, זה לא מעשים טובים.

וזה שייך למידת הענווה, ענווה זה שאדם לא מחשיב את עצמו, הוא מכיר את עצמו, זה לא מידת חסידות שהוא משפיל את עצמו נגד המציאות האמיתית, ענווה זה הכרת האמת! שכל מה שהוא עושה הוא חייב לעשות, ואם לא יעשה את מה שהוא עושה הוא פושע, לא מגיע לו תודה עבור זה, אם לא יעשה מה שהוא חייב לעשות יהיה לו גיהינום, הוא מרגיש שהוא חייב, על ידי הרגשת החיוב, הוא לא יכול להחשיב את עצמו.

כל מה שיש לו זה הכל חסדי שמים, כל הכוחות הגשמיים והרוחניים, כל ההצלחות שיש לו, בתורה, ובכל מה שיש לו הצלחה זה הכל מן השמים, הכל סייעתא דשמיא, ובמה הוא זכה? במה מגיע לו? הרי זה הכל חסד, זה גורם ענווה, קצת ענווה, אמנם יש הרבה דרגות בענווה, משה רבינו היה נחננו מה, "מה" זה ממש האספקלריא המאירה, שהוא לא מרגיש בכלל שהוא קיים, זה דרגה גבוהה מאד, אבל יש עוד הרבה דרגות קודם לכן.

וזה הכתר שם טוב, אם אדם לא חושב על עצמו, הוא מרגיש שהוא חייב, זה השלמות, וזה תלוי במידות טובות, אם אדם יש לו מידות טובות, אז הוא לא חושב על עצמו, הוא חושב על אחרים.

המכתב הזה שהזכרתי קודם, זה מראה איך שהוא דאג לאחרים, למרות שהשעה מאוחרת, וקשה, צריך להתאמץ, מחר יש עוד יום עם שעבודים, אף על פי כן אהבת הבריות מכריחה אותו וממריצה אותו לכתוב דברי חיזוק, דברים היוצאים מן הלב, כמובן, ואני בטוח שזה השפיע, אני לא יודע למי זה נכתב, אבל זה בטוח שזה השפיע.

על כל פנים, זהו מה שהתורה דורשת מאיתנו, זה החיובים, אבל מה זה החשיבות של התורה? ראשית צריכים לדעת, אדם שהוא חי בלי חשבונות, בלי "אגואיזם" כמו שקוראים לזה, הכל הוא חושב על אחרים, הוא לא חושב על עצמו, אדם כזה מאושר מאד, הרגשה מאושרת, אני בטוח שיש פה כאלה הרבה שמרגישים את זה. אחד שעושה חסד מרגיש הנאה של עשיית חסד, יש אהבת חסד, מה זה אהבה? אהבה זה תענוג, תענוג מעשיית חסד, זה הרגשה מיוחדת, הרגשה על ידי מידות טובות.

איזהו מכובד המכבד את הבריות, הוא לא חושב על הכבוד שלו, הוא דואג שאחרים יהיה להם כבוד, הוא מכבד אותם, הוא המכובד. מה זאת אומרת שהוא המכובד? הוא מרגיש הנאה כאילו שמכבדים אותו, האושר הזה של מכבד את הבריות זה נותן נעימות כאילו שמכבדים אותו, כמו ההנאה שאדם מקבל מכבוד.

אין כבוד אלא תורה, התורה עצמה זה כבוד, כל העוסק בתורה לשמה, בלי חשבונות, סוף הכבוד לבוא, כשאדם דבוק בתורה יש לו תענוג של מתיקות התורה, התענוג שאנו מתפללים על זה כל יום שיהיה לנו ערבות, זה הרגשה כזאת יותר מכל הכבוד שבעולם, כשאדם מקבל כבוד בודאי נהנה מהכבוד, כך הטבע, אבל ההנאה של עסק התורה עם מתיקות התורה, זה הנאה יותר נעימה, יותר גדולה ממי שמקבל כבוד, מהכבוד הכי גדול שבעולם שיכול להיות, המתקנות התורה זה תענוג יותר גדול, אשריך בעולם הזה כתוב על תורה, אין אושר יותר מזה.

ואנחנו רואים את החשיבות מה שהתורה נותנת, בשבת האחרונה, קראו פרק ששי בפרקי אבות, כל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה, מה הם הדברים האלה, כנראה שאי אפשר לפרש אותם, זה נאמר על העוסק בתורה לשמה, לא נאמר על בעל כישרון, על עילוי, אלא כל העוסק בתורה לשמה! לא משנה מי, אפילו פחות כישרוני.

זה דבר ידוע, היו צעירים לא בעלי כישרונות, אני מכיר כאלה, שבילדותם היו נחשבים בחיידר לחלשים, אבל מידות טובות היו להם, מידות טובות עם התמדה, היו כאלה שההורים ריחמו עליהם, ילד כל כך טוב, הוא לא בעל כישרון, מה יהיה איתו, גם בשיבה קטנה לא הצטיינו כל כך, ובסוף יצאו שהם אברכים מצוינים שבמצוינים.

כל העוסק בתורה לשמה, מה זה לשמה? בלי חשבונות, זה מידות טובות, זה כבר נותן הצלחה גדולה מאד, שכל העולם כולו כדאי הוא לו, בשביל האדם הזה, זה תכלית הבריאה, והמשנה ממשיכה שם נקרא רע, אהוב, מה זה רע? רע של מי? רע של הקב"ה, אהוב להקב"ה, יש רע ויש אהוב, רע זה חבר, ידיד, אהוב זה יותר מזה, אהוב, יותר מ"רע", קודם רע ואחר כך מגיע לדרגה של אהוב.

ורואים בהמשך הברייתא, על ידי תורה לשמה הוא נעשה אוהב את המקום, אהבת השם זה דרגה גבוהה, זה השער העשירי בחובות הלבבות, והוא כתב שם שצריך סייעתא דשמיא מיוחדת לזה, זה לא הטבע האנושי בכלל, הוא נהיה אוהב את המקום, מכוח התורה, יש לו סייעתא דשמיא של אוהב את המקום.

ואוהב את הבריות, זה אחרי אוהב את המקום, למה אחרי אוהב את המקום? מפני שאהבת הבריות ואהבת לרעך כמון, כמון ממש כמו שאומר המסילת ישרים, זה קשה מאד, זה נגד הטבע, זה למעלה מהטבע, ורק עם סייעתא דשמיא מיוחדת, עם זכויות, מקבלים את הדרגה של אהבת הבריות, ולכן אוהב את המקום, זה יותר קל.

הגמרא הידועה (ברכות יז, א) תכלית תורה תשובה ומעשים טובים, תשובה זה על העבר, שעל ידי תורה אדם מתעלה ומרגיש על מה צריך לחזור בתשובה, יש חרטה וקבלה ועזיבת החטא. ומעשים טובים, מכאן ולהבא המעשים, מה זה טובים? שהמעשים הם בשלמות, מעשים בשלמות זה על ידי תורה, מעשים בשלמות, המידות משתנות, שינוי הטבע.

זה ההתחזקות בדברים המביאים להצלחה בתורה, זה לא רק שתורה מביאה לידי שלמות המידות, גם הפוך כתוב, תורה נקנית בארבעים ושמונה דברים ומיד מתחיל בענווה, אוהב את הבריות, אוהב את המקום ואוהב את הבריות, זה גורם לקנין התורה, זאת אומרת שבלי מידות טובות אי אפשר להתחיל ללמוד, מתחילים עם קצת ענווה, כמה ששייך, לאדם יש קצת מידות טובות, ועם זה אפשר ללמוד, ועל ידי שלומדים הלאה מוסיפים עוד שלמות במידות, ועוד שלמות בתורה, וככה זה חוזר חלילה.

כתוב תורה נקנית בענווה, וכתוב גם שכל העוסק בתורה לשמה היא מלבשת ענווה, הרי שענווה זה אחרי התורה! אלא זה דרגות בענווה, יש קצת ענווה שאדם יכול בעצמו עם חשבונות, לומדים את המסילת ישרים, את כל הספרי מוסר מה זה ענווה, אז מקבלים קצת ענווה, וכשעוסקים בתורה מתוך ענווה, אחר כך הענווה מתלבשת עליו, הענווה מקיפה אותו, הוא כבר מוקף בענווה.

וככה גם יראה, תורה נקנית ביראה, וקודם כתוב מלבשת ענווה ויראה, כי יש קצת יראה שאדם יכול לקבל מתוך ספרי המוסר, ואחרי זה אם לומדים תורה מתוך יראה מגיעים לעוד יראה, מלבשתו יראה, תוספת יראה.

באמת כל הדברים האלה, שהנפטר הגדול היה דוגמא בדברים האלה, היה משפיע עליהם, כל מי שיתחזק בזה, יש בזה נחת רוח מצד מכבדו במותו, וגם חיוב מצד עצמו.

אבל יש עוד דבר שחשוב מאד לדעת, המסילת ישרים כותב במידת הענווה שבדרך הטבע יש שתלמידים צעירים, הם חכמים בעיניהם, הם מחשיבים את עצמם כמו גדולי החכמים.

אבל האמת היא, כתוב שהרבה למדתי מרבתי, ומחברי יותר מרבתי, ומתלמידי יותר מכולם, בשימוש חכמים, בדיבוק חברים, ובפלפול התלמידים, כך הסדר. והנה אם מתלמידי יותר מכולם, א"כ מה צריך ללמוד מרבתי? נתחיל מתלמידי? אלא ש! הרבה למדתי מרבתי ואחר כך מחברי ואחר כך מתלמידי, ומתלמידי יותר מכולם, מה זה יותר מכולם? שבזכות זיכוי הרבים בתורה, מידה כנגד מידה מגיע לו גם כן הצלחה בתורה.

הרבה טועים בזה היום, בהרבה מקומות, צעירים בעלי כישרונות מרגישים כבר שיש להם הבנה יפה מאד, הבנה טובה מאד, הם חושבים ש"מעצמו למד תורה", וזה טעות גדולה מאד, יש סדר, מרבתי ואחר כך מחברי ואחר כך מתלמידי.

מעשה שהיה לפני הרבה שנים, כבר יותר משלושים שנה, בישיבה בשיעור א' או בשיעור ב', היו שניים שלמדו, אחד כתב את השיעורים וחזר עליהם, והשני היה בעל כישרון יותר גדול ממנו כנראה, הוא אמר לו, מה אתה עושה? אתה חוזר על שיעורים ששמעת? אני עושה דבר יותר טוב, אני כבר מכין עכשיו שיעורים... הוא זלזל בזה שכתב וחזר על השיעורים, והסוף היה שזה שכתב הוא ראש ישיבה, הוא מצליח מאד, והשני ניסה להיות ראש ישיבה, הוא רק ניסה...

זה הכלל, אם יש מרבתי אז יש תלמידי, ואם אין רבתי אין תלמידי, זה נגד הטבע קצת, כי בעל כישרון מרגיש את הכישרון שלו, ומתחשק לחדש ולהתעמק, וחושב למה צריך את הרבתי? אבל זה טעות.

איזהו חכם הלומד מכל אדם, מכל אדם אפילו מתלמידים, כל גדולי התורה לומדים מתלמידים, רבי ברוך בער, היה מתעמק להבין מה התלמיד אומר, מה הסברא שהוא אומר, מתלמידי יותר מכולם, כל שכן צעירים, בודאי, השימוש חכמים זה הדבר הראשון, אחר כך יש מחברי ומתלמידי.

אני רוצה לסיים במה שכתוב במכתב שם שני דברים, ראשית, בהתחלה הוא רוצה להשפיע עליו שילמד ברציפות, בלי הפסקות, שהתורה לא תהיה קרעים-קרעים, לא מתכוונים למעלה מהכוחות, כל אחד לפי כוחו, ללמוד בלי התעניינות בחדשות וסיפורים, לא צריך את זה, אין בזה צורך, יש מיעוט שיחה שכתוב, זה גם כן "מיעוט" שיחה, מיעוט שיחה יכול להיות בלי להתעניין הרבה, צריך מיעוט שיחה, לא ריבוי שיחה, אדם צריך קצת לדבר, אבל בלי הפסקות, שיהיה רציפות הלימוד.

והיום יש ויכוחים, ויכוחים בדעות, אין דעותיהם שוות, משא ומתן על דעות, חוץ מהחדשות והסיפורים שכתוב במכתב, וזה מאד מזיק להצלחה בתורה, ידוע לי, אלו שהפסיקו לדבר על דברים כאלה, להתעניין על חדשות ועל סיפורים ועל ויכוחים, הצליחו מאד בתורה, והרגישו הרגשה מאושרת, הראש שקוע בלימוד, אין שום דבר שמפריע, אז אשריך בעולם הזה, הם ממש מאושרים, זה דבר אחד שכתוב במכתב.

והדבר השני שכל ההתחלות קשות, ודאי שקשה להיות מתמיד מיד, אחרי שלא רגילים להתמדה, זה קשה, אבל אחר כך זה עונג בל יסוער, זה הלשון של המכתב, עונג בל יסוער.

הדברים האלה של המכתב הזה, וכל מה שדיברנו, שהכל דבריו של מת, יש לנו חיוב להתחזק בהם מצד מכבדו במותו, שזה נחת רוח הכי גדול שיכול להיות, וזה זכות גדולה לכל אחד ואחד!

הגליון מוקדש לעלוי נשמת
עובדיה בן גורג'יה

גליון רי"ג חג שבועות
ו' סיון ה'תשע"ט
רמת - השרון

רבי יעקב אדלשטיין זוקללה"ה

מסיחותיו של מו"ר הגאון הגדול

בתורה מסופר בהרבה פרטים ופסוקים על כל המהלך של מתן תורה. "בחדש השלישי" בא' סיון ב"ג' ימי הגבלה. בכל מה שהתורה מספרת, ודאי שהידיעה עצמה זו מצווה חשובה. דהיינו, לדעת את כל חלקי התורה שבכתב ושבע"פ. התורה מספרת את זה בשביל ללמדנו. "ביום השלישי בהית הפקר ויהי קלת וברקים וענן כבד על הקר וקל שפר חזק מאד ויחרד כל העם אשר במחנה" היו קולות וברקים, כמו רעמים - רעש של פיצוץ. וכן אש וענן, ויחרד כל העם... בטבע של הקולות האלה להפיל חרדה. הגמרא אומרת שגם רעמים שיש ביום גשם, הקב"ה ברא בטבע רעמים. והרעמים לא נבראו אלא לפשט עקמומיות שבלב. והמטרה שהשם עשה קולות וברקים שיהיה להם פחד אלקים שתהיה קבלת התורה עם כל הלב.

רעידת אדמה וקולות אדירים

בעצם שואלים בשביל מה היה צריך הקב"ה לתת תורה מתוך קולות וברקים, בתהילים מזמור כ"ט מתוארת קבלת התורה יותר באריכות, שם כתוב קול השם בכח... קול השם בהדר. שובר ארזים... רעידת אדמה, וירקידם כמו עגל, השם עשה שההרים רוקדים, לבנון ושריון, הייתה רעידת אדמה - הר חרמון קופץ, כשיש רעידת אדמה לא רק מרגישים אדמה רועדת אלא גם שומעים קול אדיר של אדמה שרועדת.

טעמים עליונים לכל מצווה ומצווה

הרב מברסק היה רגיל להגיד שאנחנו קטנים מדי בשביל לספר למה עשה הקב"ה כך ולא אחרת, הוא עשה כי היה צורך לעשות. וכבית הלוי כתוב שבתורה ישנם טעמים למצוות אבל הרבה טעמים יש לקב"ה. העניין הוא שהתורה כתבה את זה אז סימן שאנחנו צריכים לדעת. כדי שנלמד מזה. הבית הלוי מביא דוגמא - התורה כתבה מצוות מצה, בגלל שהבצק של אבותינו שיצאו ממצרים שיצאו בחיפזון לא הספיק להחמיץ, לכן יש מצוות מצה. אמר הבית הלוי בואו ונתבונן, הרי מצוות מצה הייתה קיימת עוד קודם לכן משום שהתורה קדמה לבריאת העולם. ואברהם אבינו, עשה גם הוא מצה, אברהם ידע את כל התורה כולה... ואז עוד לא הייתה

השנה התרועה שתוקעים מביאה יראת שמיים מחרדת הדין. כי יום ראש השנה זה יום שמסוגל לכך שאדם יכניס בליבו פחד ויראת שמיים. ואמנם חשוב שבכל יום ויום יהיה לאדם פחד הדין לדעת שיש משפט למעלה, אבל ביום ראש השנה הלב נפתח בכח השפעה ועוצמה רבה. ישנו כח של "יום הזכרון הזה".

פך בכל חג וחג ישנה השפעה רוחנית מיוחדת בשביל להגיע לשלמות האישיות הרוחנית, השיעור קומה של אדם בכל המעלות הפרטיות. ר' יונה קורא לזה המעלות העליונות.

יום המסוגל לקבל על עצמו עול תורה

שבועות זה יום המסוגל לקבל עליו עול תורה. שתהיה קבלת התורה ושהאדם יהיה משועבד וירגיש שמוטל עליו עול שהוא חייב לבצע את התפקיד הזה. ההרגשה של עול קיימת בכל אדם, כמו פקיד אצל האדון שלו, יש עליו עול לשמור את המשמרת שלו. ויש עול של רגש מחויבות מיוחדת. עול הוא רגש אחריות תמידית.

על ר' אהרן קוטלר זצ"ל ראו עול תורה בחוש

סיפרו לי תלמידים של ר' אהרן קוטלר זצ"ל, שראו עליו בחוש שרובן עליו עול תורה. הוא חי עם עול תורה, בנוסף לכל כך הרבה דברים שהיה עוסק בהם ואף על פי כן היה מורגש עליו שלא זו רגע מן התורה. כשהיה מדבר בטלפון, עם איזה תלמוד תורה, ושואלים אותו שאלה איך לנהוג (הוא יסד רשת של חדרים באמריקה ותלמודי תורה). וכשהיו לידו שני אנשים אחד ליד השני, ובאותו הזמן גם היה מדבר בטלפון על עניין אחר, באותו זמן הייתה גם מונחת מחברת לפניו והיה חוטף בין רגע לרגע, ומסתכל ברשב"א וב'קצות' והיה כותב עוד שורה במחברת להזכיר לו בעניין שיעור שהוא צריך להגיד. זהו עול תורה. כמות הריכוז שלו, העידה על עול של לימוד התורה. עול של זהירות לנהוג עפ"י ההלכה בתורה.

קולות וברקים - שתהיה קבלת התורה עם כל הלב

1109 p/090

קלות וברקים

שיחת מו"ר זצלה"ה, ערב שבועות תשע"ה, אחת השיחות האחרונות, מתוך מתוך הספר 'גאון יעקב'

"ביום השלישי בהית הפקר ויהי קלת וברקים וענן כבד על הקר וקל שפר חזק מאד ויחרד כל העם אשר במחנה" אם לא שמים מנעול הלב ישנה סיעתא דשמיא מיוחדת

אנחנו מתקרבים לזמן מתן תורתנו. אין זו סתם ידיעה אלא הרבה יותר מזה. הרב דסלר זצ"ל היה רגיל לומר בכל המועדים שבאותו יום שהיה החג לפנינו - הרי ששוב בכל שנה יש כח מיוחד ביום הזה. כח של השפעה על האדם. זה מוטבע בבריאה ובמציאות בעולם שכשמגיע סיבוב ימות השנה שוב ליום הזה, נפתח הלב של האדם (אא"כ האדם שם מנעול על הלב). אבל מי שליבו פתוח, ישנה סיעתא דשמיא מיוחדת לקבל את ההשפעה של אותו מעמד שהיה, בכל שנה ושנה.

שופר באמצע השנה

דוגמא לדבר - בראש השנה כתוב: "יום תרועה יהיה לכם" וכו' וזיכרון - תרועה, להזכיר ולטבוע בלבנו את ההשפעה של התרועה. אם באמצע השנה אדם יתקע בשופר, ברור שאין זה כמו בראש השנה, כיון שכראש

ממנוחת הנפש גם כשיש חדשות ופוליטיקות מסביב. זה לא מעניין אותנו, אנו, בני התורה, מעל זה. מחוץ לכל זה. לומדי התורה ששייכים לשייכות וכוללים מחוץ למערכת הזו. כתוב ב'תנא דבי אליהו', שהשייכות של בבל, סורא ונהרדעא, הן מוגנות! יש רשימה שלימה ממה נצלים, שלא יסבלו לא מגזירות שמד ולא מרעב, וגם ינצלו מחבלי משיח.

תקופה של גזירות וחבלי משיח

אנו נמצאים בתקופה של חבלי משיח וגזירות. לאחר שהתארגנה ההסתדרות הציונית בראשות תיאודור הרצל, שאלו את החפת חיים או את ר' יושע בער, האם ההתארגנות הזאת של מפלגה כזאת, האם זה מקרב את ביאת המשיח? הוא אמר שהוא לא יודע אם זה מקרב 'ביאת משיח', אבל 'חבלי משיח' זה ודאי מביא. וחבלי משיח מביאים את ביאת המשיח. יהי רצון שנזכה לגאולה שלמה והתורה שלומדים ושלמדו בבבל ובכל המקומות עד היום הזה, לא משתנה ולא תשתנה. וכשהמשיח יבקר בבני ברק, אפשר יהיה להזמין אותו לשיעור גם בכולל הזה, אמן ואמן.

'גאון יעקב', חלק המועדים – עניינים, עם מדור שבועות מורחב לרגל החג ב – 30 ש' בלבד. כל שלושת החלקים – 75 ש' לעלוי נשמת בן ציון בן בנימין ע"ה. 052-7136946

יורדים בסולם לתוך המרתף שמתפשט הצידה. שם היו שמים תפוא שהיו מצויים כל השנה וסלק, שמו שם דברים שלא יתקלקלו.

הרב מברסק לומד במקלט תחת הפגזות כבדות

וכשהבניין היה מתמוטט המרתף היה נשאר שלם. כשהייתה הפסקה בהפצצות של האוירונים הגרמנים היו כולם יורדים למרתפים. הברסקרוב ירד עם בנו, שלמה ליב, ועם המשפחה למקלט, לקחו את הספרים ואמר נמשיך ללמוד, היו שם עוד הרבה אנשים. ולמד בעיון סוגיה עם הרמב"ם וחידש חידוש.

שאל איש אחד את הברסקרוב. אנחנו מכירים אותך שאתה 'פחדן' (חושש לכל דקדוק הלכה), כשאתה קורא ק"ש אתה מתמלא פחד, חוזר על המילה עוד פעם. מכירים אותך שאין לך כ"כ בטחון עצמי, איך זה שכאן אתה רגוע כ"כ. הוא ענה להם, אני משתדל לעשות מה שצריך והקב"ה עושה מה שצריך. צריך לקרוא ק"ש כך, כי יש הלכה. 'קרא ולא דקדק יצא' (בדיעבד) אבל מצווה לדקדק. השם רוצה שאני אעשה מצווה בשלמות אז אני מדקדק, ואם אני לא בטוח יציא טוב אני חוזר שוב, אני פרקטי, אז אני חוזר על אותה מילה שוב. אבל כאן, האם יש לי שליטה על האוירון הגרמני? כשה נוגע למעשה לפחד או לא לפחד אני יודע מה לעשות, מה עושים? לוקחים גמרא ולומדים. אז אני לומד במנוחת הנפש.

מהיכן ניתן הכח ללמוד בכל מצב

הוא אמר – הכח הזה שכשיש רעמים ממשיכים ללמוד (וכל פצצה שהיתה מתפוצת היה רעם אדיר מאוד והרעש של האוירונים שהיו טסים בכוונה נמוך מאוד והרעש של המנוע היה חזק מאוד). בזמן מתן תורה ניתן לישראל הכח שלגבי תורה הרעש לא משפיע, קול השם חוצב להבות אש שהאש מתפוצצת. עם ישראל כולו אומר כבוד, יושבים בצורה מכובדת ועוסקים בתורה. זה הכח של עם ישראל בזמן מתן תורה.

בן תורה הוא מעל לחדשות וחשבונות הפוליטיקה

את אותו הכח שאמר הברסקרוב שכשיש רעש רעמים ופיצוצים ממשיכים לעסוק בתורה, אותו הכח יש לאלה שלומדים תורה שלא תהיה שום הפרעה ושום השתנות

יציאת מצרים. אז ודאי שיש טעמים עליונים לכל מצווה ומצווה. הוא ממשיך ואומר שהקב"ה סיבב שהאירוע הגדול של יציאת מצרים יהיה באותו לילה שכבר יש מצוות מצה, כדי שאנחנו בשעת אכילת מצה נזכור לשבח את השם על הגאולה של מצרים.

אם כן, המצה מזכירה את מה שהיה ביצי"מ ושבמצרים הייתה גאולה ויש חיוב לומר את השבחים של הקב"ה. זה חשוב מאוד לאדם לשבח את הקב"ה. על השבח הזה אומרים בערב פסח, שלא הספיק בצקם להחמיץ. 'רָבָן גַּמְלִיאֵל הָיָה אוֹמֵר, כָּל שְׁלֹא אָמַר שְׁלֹשָׁה דְבָרִים אֵלּוּ בַּפֶּסַח, לֹא יֵצֵא יָדֵי חֻכְתּוֹ, וְאֵלּוּ הֵן, פֶּסַח, מִצֵּה, וּמִדּוּר. פֶּסַח, עַל שׁוֹם שֶׁפֶּסַח הִקְדָּם עַל כִּתֵּי אֲבוֹתֵינוּ בְּמִצְרַיִם וכו'.

כך אנחנו לומדים ממתן תורה שניתנה בקולות וברקים... אז אם יאמרו שבעים טעמים כולם יהיו נכונים, הברסקרוב רב, רבי וולולה אמר בזמנו, יודעים כולם שמתן תורה היה בקולות וברקים, ואיך שהיה במתן תורה הכח הזה וההשפעה הזאת נשארו קיימים להבא בכל דור ודור. ובכל מצב.

הברסקרוב ממחיש את הקולות והברקים

הוא הסביר את זה על עצמו. הוא היה רב בברסק ונסע פעם לוורשה לנפש בקיץ. באותו הזמן שהיה בוורשה, עיר הבירה של פולין, פרצה מלחמת העולם השנייה. הגרמנים רצו לכבוש את פולין, ופולין הייתה מדינה חלשה. אבל החליטו להתנגד ולהילחם כדי שלא ינצחו ויכבשו אותם, והאנגלים והצרפתים שהיו שתי מדינות חזקות, הבטיחו לעזור להם. אבל עד שהעזרה הגיעה, (שהרי הם בעצמם היו בסכנה של התקפות) בינתיים היטלר כבש את פולין. המהלך של הכיבוש היה שהיטלר ימ'ש עשה תכסיס, בוורשה עיר הבירה שם ממוקמת הממשלה, וכדי לשבור את ההתנגדות בעיר הבירה וממילא לא תהיה ממשלה היה שולח מאות אווירונים ביום לזרוק פצצות על העיר וורשה.

כל יום היו נהרגים המונים ונהרסים בניינים רובם של האזרחים בבניינים נהרגו. אבל בוורשה באותו זמן היו מה שקוראים בימים אלו 'מקלטים', שם היה מקלט טבעי. כמעט בכל בניין היה בנוי מרתף באדמה מתחת לקרקע, שהיה משמש כבית קירור גדול. אני זוכר שאצלנו ברוסיה הבית היה מעץ ובקרקע היה מרתף. הייתה פינה, רצפה שהייתה מקרשים והרצפה הייתה הגג של המרתף, והיו פותחים דלת שוכבת. שכשפותחים אותה

פנינים משולחן רבנו הגאון רבי אברהם גנחובסקי

זצלה"ה

לע"נ הרבנית
הצדקנית מרת
אסתר הרטה ע"ה
בת הר"ר רפאל
יונה זצ"ל

פרשת נשא תשע"ט

משכחת לך שיהיה לצורך יום טוב, כגון בהולך ביום טוב לכבוד רבו או לבקר חולה, וצריך ללכת חוץ לתחום סמוך לחשיכה, ולא אזיל אם לא נתיר לו לחזור אחר שחשיכה ביום השבת, נמצא דהעירוב תחומין דשבת גורם ומסייע להליכתו למקום ההוא ביום טוב.

מעתה האי תירוצא על קושיית הגרע"א הוא לפום שיטה דילי, דהתירו גם סופו הנעשה רק לאחר היום טוב, אבל לפי דעת החולק הנ"ל, הרי בכהאי גוונא לא אמרינן כללא דהתירו סופו משום תחילתו.

עובדא במטפחת בכיס

הנה שמעתי עובדא דהגאון רבי אברהם הורוביץ שליט"א טייל עם החזון איש ביום טוב, והיתה בכיסו מטפחת, ולפני ששקעה החמה אמר לו החזון איש שיקחנה דרך מלבוש, דבין השמשות אין לטלטל דהוה מיום טוב לחול מספק.

[וכדברי הגרע"א בכמה מקומות דבבין השמשות אין לעשות מלאכה ביום טוב, דיש לחוש שיתחלף היום בין המלאכה ובין התועלת ממנה, והוה ליה מיום טוב לחול].

ותיקשי הא בלאו הכי רשאי להחזיר משום דהתירו סופו משום תחילתו. [א"ה. והרי כתבנו לעיל דשרינן גם כשמחזירו רק לאחר היום טוב].

א. יכול לקחת בהיתר

הנה יש לדון ליישב, דכיון דיכול לקחת דרך מלבוש לא שייך לומר שהתירו סופו משום תחילתו.

אבל לא ברירא לי, דכשם שביום טוב שרינן לטלטל המטפחת ולא מצרכינן ליה למיעבד דרך מלבוש, משום דיש היתירא דצורך יום טוב, אם כן הכי נמי בהיתירא דסופו משום תחילתו, דשורשו הוא מפאת דהוה צורך יום טוב.

ב. אמאי שרינן להחזיר הספרים

אך מה דקשיא לי טובא, אמאי שרינן להחזיר המחזורים, הרי אפשר בהיתר דרך רשות היחיד, ולא אשתמיט בשום דוכתא לאסרו להחזיר ברשות הרבים כאשר אפשר דרך רשות היחיד, ולא היה נמנע מחמת זה לקחת המחזור.

וכמו כן היאך שרינן ליה לקחת הטלית ביד כשחוזר מבית הכנסת ביום טוב אע"פ שיכול ללבושה כפי שעושה בשבת.

וכי תימא דהא יש כאן מלאכה דאורייתא והיינו הוצאה ברשות הרבים, דליכא הואיל, ואם כן ליכא היתירא דהתירו סופן משום תחילתו.

אך לפי זה אכתי בכרמלית עדיין יהא מותר, אף שיחזיר לביתו לאחר שתחשך, דהרי אין בזה אלא איסור דרבנן. [ומצד שיכול להחזיר קודם הא דמי שיכול להוציא דרך רשות היחיד]. והרי בחזון איש בעירובין (סי' ק"ז סק"ה) כתב דכרכים שלנו אפילו היותר גדולים לעולם הוה כרמלית משום עומד מרובה.

ג. להפשיט טריפה ביום טוב

הנה איתא בשולחן ערוך (סי' תצ"ז סעי' ט"ז) דהשוחט בהמה ביום טוב, ונמצא טריפה, אסור להפשיטה, שהרי מכיון שהבהמה הוא טריפה ואסור באכילה אם כן ההפשטה הוה מלאכה שלא לצורך אכילה.

התירו סופו משום תחילתו

הנה כתב במשנה ברורה (סי' תקי"ח ס"ק ו') המחזירים שהביאם ביום טוב לבית הכנסת ומתיירא שיגנבו אותם, מותר להחזירם לביתו, אע"פ שאין צריך להם עוד ביום טוב, דהתירו סופן משום תחילתו, דאם לא יתירו להחזירם, לא יביאם בתחילה לבית הכנסת, נמצא דהחזרה נמי חשיב צורך יום טוב.

ויש לדון מהו אם מתחיל להחזירו לביתו ביום טוב, אבל לא יגיע לביתו רק במוצאי יום טוב.

א. נראה פשוט דשרי

הנה היה נלענ"ד פשוט דשרי, דלא חשבינן לה כעושה מיום טוב לחול, דבלאו הכי אין החזרה צורך יום טוב אלא מותר משום התירו סופן משום תחילתו, ואם כן מאי נפקא מינה אימת מחזיר לביתו אם ביום טוב או בחול.

אמנם שכנגדי היה חלוק עלי דדוקא כשמביא ביום טוב חשבינן לה כצורך יום טוב.

ב. חשב להחזיר לצורך היום

הנה העירוני דאם דעתו היתה להחזיר לביתו מבעוד יום לשם יום טוב להתפלל ממנו, והנה מתחיל לשקוע החמה שלא כפי שחשב, בזה יהא אסור לו להחזיר כיון דהא דהביא לא היה על סמך שנתיר לו להחזיר אלא על דעת שהכל היה לצורך יום טוב.

אמנם לענ"ד גם זה לא ברירא, דמכל מקום אם לא היה מחזיר לא היה מביא לבית הכנסת, ואם כן החזרה היא לצורך יום טוב.

אך מודינא שאם כאשר יצא מביתו חשב שיש לו מקום להשאיר הסיידור בבית הכנסת, ועל דעת כן הלך, ונתברר שאין מקום, ואם היה יודע מתחילה כן לא היה הולך אם לא נתיר לו להחזיר, בכהאי גוונא יש לדון אם אמרינן התירו סופן משום תחילתו.

ג. עירובי תחומין ביום טוב

הנה כתב בר"ן בביצה (בדפי הרי"ף ט' א' ד"ה ת"ר) ביום טוב שחל להיות בערב שבת, אסור לערב עירובי תחומין ביום טוב לצורך שבת דלאחריו, ואף אם עשה עירוב תבשילין דמותר בשאר מלאכות לצורך שבת, מכל מקום לא שרינן לעשות עירוב תחומין, דלא שרינן על ידי עירוב תבשילין אלא דבר שהוא דומה לתקון סעודה כגון אפייה ובישול, משא"כ עירוב תחומין שאינו לצורך אכילה.

והקשה הגרע"א (גליון שולחן ערוך סי' תקכ"ח) תיפוק ליה דמטעם אחר אסור לערב עירובי תחומין ביום טוב, שהרי אף בצרכי אכילה אסור בכהאי גוונא, כיון שאין בו צורך יום טוב כלל, דהרי עירוב תבשילין אינו מתיר רק מה דמותר לעשות ביום טוב לצורך היום טוב, מותר לעשות לצורך שבת, וגם דאפשר שיהיה לצורך יום טוב אם יקלעו לו אורחים. משא"כ לענין עירוב תחומין, דלא משכחת דבר זה לצורך יום טוב עצמו, דעירובי תחומין להיתר יום טוב צריך להיות קודם יום טוב. [וגם המעשה דעירוב בוודאי אינו לצורך היום דלא יהיה הטלטול ביומו כיון דלא היה מערב קודם], ובכהאי גוונא דוודאי לצורך שבת הוא אין עירוב תבשילין מתיר.

[וכתב הגרע"א דיש לי לעשות סימוכין לזה, מהא דאמרינן בביצה (כ"ב א') דשאני הטמנה דמוכחא מילתא דלדעת שבת עביד, הרי במה דמוכח דלצורך שבת עביד לא מהני עירוב תבשילין].

וכתבו דלכאורה יש מקום ליישב דאף בעירוב תחומין לשבת

יש לדון מהו לענין יום טוב, מי אמרינן דמלאכת צובע נידון כמלאכות האסורות ביום טוב כמו מלאכת קוצר וצידה, או דילמא הוה מן המלאכות המותרות.

א. שוחט חייב משום צובע

הנה אמרינן בגמרא שבת (ע"ה א') דרב סבירא ליה דשוחט חייב משום צובע, דניחא ליה בצביעת בית השחיטה, כי היכי דליחזוהו אינשי וליתו לזבנו מיניה. [היינו שמהצבע האדום הטרי יראו שהיום נשחטה הבהמה וירצו לקנות הבשר].

מעתה תיקשי היאך שרינן לשחוט ביום טוב, [כשמוכר לרבים וניחא ליה בהצביעה], הרי אע"פ דהותר מלאכת נטילת נשמה לצורך יום טוב, אבל הרי בהשחיטה איכא גם מלאכת צובע. אלא יהא מוכח דשרי מלאכת צביעה ביום טוב לצורך אוכל נפש.

ב. עובדא דמתלה

אך לענין עדיין אינו מעלה ארוכה, דהנה איתא בספר דינים והנהגות (מהחזון איש, פ"ח ה"ז) דהוה עובדא ביום טוב במתלה (היינוע"ר) של חליפה שנקרע בצד אחד, ודעתו לתופרו במוצאי יום טוב, החמיר החזון איש שיפשוט המעיל, דאיכא בלבישת המעיל משום מלאכת הוצאה ביום טוב, דהרי הוצאת המתלה הוה שלא לצורך יום טוב כלל, דאינו צריך להמתלה אלא דמתלוה ממילא.

מעתה כד נימא דאין ללכת עם החליפה מכיון דההוצאה שבכאן אינה לצורך, אם כן הכי נמי הצביעה שבכאן אינה לצורך. ואם כן אפילו אם נימא דמלאכת צובע הותר לצורך אוכל נפש, מכל מקום עדיין תיקשי לרב היאך שחטינן ביום טוב הרי איכא צובע, ובהאי צובע אין היתר דצורך אוכל נפש מכיון דאינו צריך לגוף הצביעה ואינו אלא דבר המתלוה.

ג. לא ניחא ליה

הנה יש לדחות הקושיא מצובע בשחיטה, מפאת דלא ניחא ליה בצביעה כיון דיש כאן עבירה, ולא דמי לשוחט בשבת דהוי עברייני. והנה תליא בנידון האגלי טל (מלאכת אופה ס"י מ"ה) אם איסור משוי לא ניחא ליה.

והנה דברי האגלי טל הם לענין הא דקיימא לן (שו"ע ס"י ש"ח סעי' י"ד) שמותר ליתן קיתון של מים כנגד האש להפיג צנתו, ובלבד שיניח רחוק מהאש בענין שאינו יכול להתחמם באותו מקום עד שתהא היד סולדת בו.

אבל במקום שהוא קרוב להאש שיכול להתבשל שם אסור להניחו, ואסור חכמים להניחו שם אפילו לשעה קטנה כדי שתפיג צנתו, דהרי חיישינן שמא ישכח לקחתו.

והקשה באגלי טל (מלאכת אופה ס"י מ"ה) כיון שאין כונתו כן בשעת הנחתו, אפילו אם ישכח וישאר שם, מכל מקום לא הוה מלאכת מחשבת ולא אתי לידי איסור תורה. תו הקשה, דהא לא הוה פסיק רישיה שישכח, ואם כן יש היתר של דבר שאינו מתכוין ויהא מותר לגמרי.

וכתב באגלי טל ליישב בהשמטות (שם), דכל הא דאינו ניחא ליה בבישול היינו רק מפאת האיסור, ואם נימא דמותר אם כן ניחא ליה ורוצה בכך שישכח, אם כן זה חשיבא מלאכת מחשבת וגם חשיבא מתכוין. [ועיקר דבריו היינו כסברת תוספות בבא מציעא (ל' א' ד"ה אף). ועוד עיין בתשובות מהרי"ל דיסקין פסקים דף ט"ו ב' ד"ה ואף].

אמנם באגלי טל בתירוצו הראשון מבואר שבכהאי גוונא באמת חשיב לא ניחא ליה, ואם נימא הכי אם כן מיושב שפיר שבשוחט אינו חייב על הצביעה.

אך לאחר שובי נחמתי, דהכא הא הוי פסיק רישיה, וכל הפטור רק משום מלאכה שאינה צריכה לגופה, ורב הא סבירא ליה דמלאכה שאינה צריכה לגופה חייב, [נעין מנחת חינוך מוסד השבת מלאכת צובע סק"ד], ואם כן אזדא מה שאמרת.

[וכתב דמשום הכי טוב לו שלא יבדוק עד לאחר שיפשיט ובהפשיטה יסמוך על הא דרוב בהמות כשרין].

והקשה במגן אברהם (שם ס"ק י"ח) בשם הב"ח, אמאי אסרינן להפשיטה, הא אם נאמר לו שלא יפשיט לא ישחוט, ואם כן נתיר ההפשט משום התירו סופן משום תחילתו.

ותירץ במגן אברהם, דלא שרי סופן משום תחילתו אלא במלאכה דרבנן אבל הפשט של טריפה הוא מלאכה דאורייתא. [דהרי כשנמצאת טריפה, נמצא דכל ההפשט הוא לא לצורך יום טוב, וגם אין היתירא דהואיל, ובוזה לא התירו, אמנם לפני שנבדקה, האיסור בהפשט הוה רק מדרבנן, דהרי אז שרי ליה מן התורה לסמוך על הרוב, אלא מדרבנן מחייבים לבדוק, בזה מהני הא דהתירו סופן משום תחילתו].

אמנם בפרי חדש (שם ס"ק י"ז) כתב דהך דהפשט בלאו הכי לא קשה, דאין להתיר משום הא דהתירו סופן משום תחילתו כיון דאפשר להפשיטו בהיתר לפני הבדיקה. [ואז מדאורייתא אינו חושש שמא הוה טריפה, דאזלינן בתר רוב בהמות דהם כשרות].

מעתה בהנידון אם התירו סופן משום תחילתו גם באופן דאפשר בדרך היתר, הנה אם נימא דלא התירו באפשר בדרך היתר, אם כן מובנים דברי הפרי חדש וקשים דברי הב"ח והמגן אברהם [שלא תירצו כהפרי חדש], אמנם למה שכתבתי בענייני דשרינן אע"פ דאפשר בדרך היתר, דיש לדמות התירו סופן משום תחילתו לכל אוכל נפש, אם כן מבוארים היטב דברי הב"ח והמגן אברהם.

ד. ביאור טענת הפרי חדש

אבל באמת צריך עיון בדברי הפרי חדש שכתב לדחות דברי הב"ח והמגן אברהם, דהנה לכאורה טענת הפרי חדש דאמרינן ליה שיבדוק רק לאחר ההפשטה ואז לא יצטרך לעשות מלאכה.

אך הרי איתא בשולחן ערוך (שם) דאם בדק ונמצא טריפה, אינו רשאי להפשיטה, ולא כתוב דאמרינן דעדיף טפי לבדוק קודם מאשר אחר כך. והלכך שפיר הוקשה למגן אברהם וב"ח אמאי אינו רשאי להפשיטה.

אך באמת יש לומר דטענת הפרי חדש היא לא רק דאמרינן ליה לעשות אחרת, אלא דבאמת אף אם לא יתירו להפשיט אין כאן מימנע ולא שחית, דשפיר ישחוט מכה שיוכל אחר כך לעשות בהיתר, והלכך שפיר כתב בפרי חדש דלעולם גם בדאורייתא התירו סופן משום תחילתו, אלא הכא גרע שיכול לעשות בהיתר. ודעת הב"ח והמגן אברהם דלא אמרינן שיכול לעשות בהיתר.

ה. מהו באיסור דרבנן

הנה יש לדון מהו להפשיט באופן דאסור רק מדרבנן, כגון להפשיט את העור בחתיכות, שמפסיד להעור ואינו אלא מקלקל, או שמפשיט אותה שלא כדרכה דהיינו בקוץ או בקנה. [עיין בשער הציון ס"י תצ"ו סק"ע].

והנה מבואר במשנה ברורה (שם ס"ק נ') דגם בכהאי גוונא לא שרינן בנמצאת טריפה, כיון דהיה יכול לפשוט בהיתר קודם שתמצא טריפה. [ואע"פ שגם קודם שתימצא טריפה הא מתסר מדרבנן מחשש טריפה, צריך לומר דהאי מחוסר בדיקה קילא ממלאכת הפשטה דרבנן].

והנה הב"ח והמגן אברהם דלית להו האי טענה דאפשר בהיתר, אלא האיסור רק מחמת שהוא מלאכה דאורייתא, באמת אזדי לשיטתם דהתירו ההפשטה דרבנן, כמבואר בשער הציון (שם ס"ק ע"א).

צביעה ביום טוב

הנה כתב במשנה ברורה (סי' ש"כ ס" נ"ז, ועיין בביאור הלכה שם) בשם חיי אדם (נשמת אדם כלל כ"ד סק"ג) דבשבת ראוי לימנע מצביעה באוכלין, כגון ליתן יין אדום בתוך יין לבן כדי שיתאדם.

זאת למודעי הדברים הנדפסים כאן אינם תמיד בלשונו של רבינו זצ"ל, מפאת שלפעמים דרכו היתה לכתוב בקצרה, ולתועלת המעיינים היה מן הצורך להוסיף תיבות קישור והסבר. הרבה פעמים האריך רבינו בכמה וכמה דרכים ואופנים באותו ענין, ולפעמים עשר ידות על הנדפס כאן, ע"כ במקום שהאריך העתקנו רק חלק מהדברים.

גליון המלא יצא לאור בסיועתא
דשמיא לקראת שב"ק
בא לתרום להדפסת הגליון
המערכת סוקולוב 17 א' ב"ב
L5703949@gmail.com

יחי ראובן

מתוך הספר "יחי ראובן" מאוצרותיו של הגאון הצדיק רבי ראובן קרלנשטיין זצ"ל

כי הם חיינו ואורך ימינו

התורה - מ"אהבת עולם" של הקב"ה לישראל

היה פעם עשיר מופלג שהיה לו ידיד קרוב. הוא אהב אותו כנפשו ממש, ומרוב אהבתו אליו הוא השתוקק להעניק לו ביד רחבה. הוא הרי עשיר גדול, וכל מה שייתן לחברו האהוב הוא 'כסף קטן' בשבילו. בא העשיר לביתו של ידידו וראה כיצד הוא מתגורר בדירת קטנה ומונחת. פנה העשיר אל ידידו ואמר לו: "אני רוצה שתתחיל לגור ברחבת, אקנה לך וילה רחבת ידיים..." אך העשיר לא הסתפק בכך. הוא ידע שמי שמתגורר בוילה מתרגל לרמת חיים גבוהה... ההכנסה החודשית של אותו ידיד רחוקה מלספק רמת חיים כזו. על כן הוסיף העשיר והבטיח לידידו שמדי חודש הוא יפקיד בחשבון הבנק שלו חמשת אלפים דולה. "אני אוהב אותך אהבת נפש", אמר העשיר לידידו, "אני רוצה שיהיה לך כל טוב, שלא יחסר לך מאומה".
אומר רבנו בחיי: אנו אומרים בכל יום "אהבת עולם בית ישראל עמך אהבת". הקב"ה אוהב את עם ישראל אהבה גדולה, זאת לא אהבה רגילה, זאת "אהבת עולם", אהבה מופלגת, בלתי ניתנת לתיאור.
ואם כך, נשאלת השאלה: הרי לבורא עולם יש את כל הכסף והזהב שבעולם - "לי הכסף ולי הזהב נאם ה' (חגי ב, ה)", אם כן מדוע הוא אינו נוהג בנו כאותו עשיר הנוהג בנדיבות רבה כלפי ידידו האהוב? מדוע הקב"ה אינו מחלק לנו 'וילות', מדוע הוא אינו נותן לכל אחד מאיתנו כמה מיליונים ומסיר מעלינו את העול הכלכלי המעיק? הרי בורא עולם הוא העשיר הגדול ביותר בעולם, הכל שלו, וכל מה שייתן לנו לא מחסיר ממנו כהוא זה!
התשובה היא: אכן הקב"ה אוהב אותנו "אהבת עולם", ולכן הוא נותן לנו בשפע את הדבר הכי יקר והכי חשוב שיש בעולם. אך לא, אין הכוונה לכסף וזהב! אילו הכסף והזהב היה הדבר הכי חשוב בעולם, כי אז היינו מקבלים ממנו כסף וזהב ללא שיעור וללא גבול, כאותו עשיר ונדיב המעניק לידידו האהוב כסף וזהב לרוב. אבל הדבר החשוב ביותר הוא לא כסף וזהב ולא אבנים טובות ומרגליות; הדבר החשוב ביותר עלי אדמות הוא תורה ומצוות - ולכן "תורה ומצוות חוקים ומשפטים אותנו לימדת"; וההמשך לא פחות חשוב: מכיוון ש"תורה ומצוות חוקים ומשפטים אותנו לימדת" - על כן ה' אלוהינו בשכנו ובקומנו נשיח בחוקיך ונשמח בדברי תורתך". המקבל ידע שהאוהב נתן לו את הדבר החשוב והיקר ביותר בעולם, ולכן הוא משתמש במתנה הזאת עם כל החיבה וההשתוקקות.

"באהבת תשגה תמיד"

סיפר תלמיד חכם אחד על מה שקרה לו ביום נישואיו. לאחר החופה הוא נכנס לחדר ייחוד, כמקובל. העדים עמדו בחוץ והמתינו ליציאתם של החתן והכלה. כעבור זמן קצר נשמעו דפיקות בדלת של חדר הייחוד. החתן סבר שאולי אלו הם העדים המאצים בו לצאת... בתחילה הוא התעלם, אך כשהדפיקות נשנו שוב ושוב הוא החליט לפתוח את הדלת, לראות מה רוצים ממנו...

הוא פתח את הדלת, ומי ניצב מולו? לא פחות ולא יותר - ר' אליעזר יוד'ל, ראש הישיבה של מיד...

החתן נבהל כהוגן. מה קרה? מה הביא את ראש הישיבה הגדול לדפוק על דלת חדר הייחוד?

"אני מבקש את סליחתכם", אמר ר' אליעזר יוד'ל, "אני צריך לנסוע לירושלים בדחיפות, לא אוכל לחכות עד שתצאו מחדר הייחוד ותיכנסו לאולם..."

"חס ושלום!", אמר החתן, "הראש ישיבה לא צריך להתעכב בגללי. יישר כוח גדול על שכיבתם אותי בהשתתפותכם בחופה".

ואז הסביר ר' אליעזר יוד'ל את כוונתו: "מסתמא הכנת איזו דרשה לחתונה, איזה שטיקל תורה טוב. אני מתנצל שלא אוכל להמתין ולשמוע את השטיקל תורה בחתונה. בבקשה, תגיד לי את זה כעת".

כך נראה שיכור לתורה - "כי טובים דודיק מיין!" איך אפשר לנסוע לירושלים בלי לשמוע את השטיקל תורה!

ה"באהבת תשגה תמיד" של ר' אליעזר יוד'ל הוא מן המפורסמות. פעם בא אליו אברך ובישר לו: "מגיע לי מזל טוב, נולדה לי בת". ר' אליעזר יוד'ל בירך אותו בלבביות, והוסיף: "אתה הרי לא ידעת שתיוולד בת. למקרה שייוולד בן, מסתמא הכנת שטיקל תורה לברית, אם כן בוא נשמע!"...

שתי 'פרידות טובות' יצאו מלוט - רות ונעמה

מדוע קוראים בחג השבועות את מגילת רות?

הקב"ה מנסה את אברהם (בראשית יב, א): "לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך אל הארץ אשר אראך". אברהם עומד בניסיון ועוזב את ארצו, את מולדתו ואת בית אביו. אבל היה עוד מישוה שהלך איתו - לוט. גם הוא עזב את ארצו, מולדתו ובית אביו והצטרף לאברהם בכל מסעותיו. לאברהם זה היה ניסיון, ללוט - לא. ככל שאדם רם מעלה, כך הניסיון גדול יותר. לאדם שפל ונחות דרגה - אין זה ניסיון כלל.

לוט הלך עם אברהם, הוא יודע שאברהם הוא איש מעלה והוא רוצה לדבוק בו וללמוד ממעשיו, הוא יודע שזה יהיה לו לתועלת.

וה' שילם ללוט על כך: "וגם ללוט ההולך את אברהם היה צאן ובקר ואהלים" (שם יג, ה), אומר רש"י: "מי גרם שהיה לו זאת, הליכתו עם אברהם".

ועלינו להבין, מה זה השכר הזה? צאן ובקר - מילא, הם נצרכים לו ויש להם ערך ממוני, אבל לשם מה האהלים הללו? איזה שכר יש בזה?

אומרים חז"ל (ב"ר סא, ד): "שני אהלים - רות המואביה ונעמה העמונית". מה הם ה'אהלים' שזכה להם לוט? אוהל אחד - רות המואביה, אוהל אחד - נעמה העמונית. עמון ומואב יצאו מלוט, ונמצא ששתי הנשים הללו היו מצאצאיו.

וממשיך שם המדרש: "אמר רבי יצחק: 'מצאתי דוד עבדי' (תהלים פט, כא), היכן מצאתיו - בסדום". שורשו של דוד המלך נמצא בסדום - לוט! מלוט יצאה רות המואביה, הסבתא של דוד המלך, וממנו יצאה גם נעמה העמונית, אשת שלמה המלך ואם רחבעם.

אומרים חז"ל (ב"ר סא, ד): "אמר לו הקב"ה [למשה]... שתי פרידות טובות יש לי להוציא מהן [מעמון ומואב], רות המואביה ונעמה העמונית". וכן מובא בילקוט (מלכים א' רנ"ה): "דרש רבא: אמר דוד לפני הקב"ה, רבש"ע 'פתחת למסורי', שתי מוסרות שהיו עלי פתחת - רות המואביה ונעמה העמונית".

פעם, באמצע שיעור של ר' חיים בריסקער, בעיצומה של הרייתחא דאורייתא, הוא שמע את אחד התלמידים פונה לחברו ושואל אותו בהתלהבות: "מה לדעתך היה קורה אילו דוד מלך ישראל היה נכנס כעת לבית המדרש?"...

ר' חיים הרים את ראשו והשיב: "אוי, וואס פרעגט איהר? מה אתה שואל? אני אגיד לך: כלנו היינו נשרפים על המקום מהקדושה שלנו!"

ורות המואביה זוכה להיות אמה של מלכות, ונעמה העמונית זוכה להינשא לשלמה המלך!

"ותהי משכורתך שלמה - אשר באת לחסות תחת כנפיו"

יש במדרש רות מדרש תמוה. על הפסוק במגילת רות (ב, יב) "ישלם ה' פעלך ותהי משכורתך שלמה מעם ה' אלקי ישראל אשר באת לחסות תחת כנפיו" - "אמר ר' חסא, אשר באת לחסות תחת כנפיו" (חות רבה ה, ד). ולכאורה מה ר' חסא בא להשמיענו בדבריו?

יש הרבה ביאורים על המדרש הזה, המשגיח ר' חצקל מביא פירוש משלו: "ותיה משכורתך שלמה שלמה מעם ה'", את יודעת מה המשכורת שלך? - "אשר באת לחסות תחת כנפיו", זה גופא שכך הגדול!

המשגיח ר' חצקל - לו נאה לדרוש, כידוע, בשנות מלחמת העולם השנייה סיבבה יד ההשגחה את הצלת ישיבת מיר והיא גלתה לשנחאי שבסין, במשך חמש שנים חיו שם תלמידי הישיבה ורבניה, בראשות ר' חצקל ור' חיים שמואלביץ, בתנאים תת אנושיים ועסקו בתורה במסירות נפש מופלאה, הם זכו להנהגה על טבעית על כל צעד ושעל, לימים סיפרו תלמידי הישיבה, ואף העלו על הכתב, אפס קצה מהנסים והנפלאות שליוו אותם בגלות שנחאי.

מן השמים שלחו להם שליחים: גויים, חסידי אומות העולם, שסיכנו את עצמם כדי לסייע לתלמידי הישיבה, בתחילת המלחמה גלתה ישיבת מיר מרוסיה לליטא, שם שהו אלפי פליטים יהודים, תלמידי הישיבה ניצלו הודות לפעילותו של הקונסול היפאני בליטא - סוגיהרה שמו, הוא פעל בניגוד להוראות הממונים עליו ותוך סיכון חייו הנפיק אלפי ויזות ליהודים, ובכלל זה למאות תלמידי ישיבת מיר וצוות הישיבה, כך יכלו תלמידי הישיבה ורבניה להימלט מאירופה הכבושה לכיוון יפאן וסין.

הוויות היו תקפות לתקופה קצובה של כמה שבועות, כאן נכנס לפעולה שליח נוסף של ההשגחה, הפרופסור היפאני קוצוג'י, היו לו קשרים עם ראשי השלטון ביפאן, הוא שיחד את הפקידים הממונים והם האריכו לתלמידי הישיבה את תוקף הוויות, כתוצאה מכך נשארה הישיבה בעיר קובה שביפאן במשך כמה חודשים, לאחר מכן עברה הישיבה לשנחאי, שהיתה תחת כיבוש יפאני, כל העת פעל הפרופסור היפאני למען תלמידי הישיבה, כמו גם עבור שאר הפליטים היהודים שמצאו מחסה ביפאן, כעבור זמן הוא נעצר ועונה על ידי השלטונות היפאנים באשמת סיוע לאויב, ומי הוא האויב? היהודים, כמובן...

לימים הוא עלה לארץ ישראל והתגיר כדת וכדין, ראשי ישיבת מיר ערכו לו קבלת פנים בירושלים, רבי חיים שמואלביץ דרש לכבודו, וכך אמר: "ר' אברהם בן אברהם היקר, אתה מסרת את הנפש עבורנו, סיכנת את חייך, אין לתאר את גודל הכרת הטוב שאנו חייבים לך, הלא היית שליח ההשגחה העליונה להציל את חיינו! מה אנו יכולים לשלם לך? כל מה שנשלם - הרי זה כאין וכאפס לעומת מה שמגיע לך".

"אנחנו" - המשגיח ר' חיים ואמר - "איננו יכולים לשלם לך, אבל הקב"ה יודע לשלם לך, והוא שילם לך! אתה עשית כל כך הרבה בשביל הבנים של אברהם אבינו, וזכית בעצמך להיות בן של אברהם אבינו! זה התשלום הגדול ביותר!".

העולם הזה - כהלולא דמי

"אמר ליה שמואל לרב יהודה: שינא, חטוף ואכול חטוף ואישתי, דעלמא דאולני מיניה כהלולא דמי" (עירובין נה).

אומר התפץ חיים: העולם הזה דומה לאולם חתונות, כל יום נערכת בו חתונה אחרת, היום - רוקדים שם המוזמנים של החתונה שנערכת שם היום, למחרת - אלו שהיו שם אתמול כבר אינם, כעת נערכת שם חתונה אחרת ואחרים רוקדים שם, ביום השלישי באים אחרים ורוקדים שם, וכן הלאה, זה שרוקד היום לא רוקד מחר, רוקדים והולכים, חטוף ואכול!

הסטייפלר מפרש בדרך משלו: בחתונה יושבים האורחים סביב השולחנות, הם לא צריכים להתאמץ לקבל את האוכל, המלצרים מסתובבים עם מגשים עמוסי מנות, הם עוברים משולחן לשולחן ומציעים לאורחים לבחור מהמנות שבמגש...

אך בקצה האולם יש 'בר', שם זה פועל אחרת - הכל בשירות עצמי, אם לא תמחר לגשת לשם ולקחת בעצמך - תישאר בידיים ריקות...

העולם הזה הוא כמו ה'בר' שבחתונה, חטוף ואכול, אחרת תישאר בלי כלום.

כל החיים סובבים סביב נקודת התכלית

ושמעתי עוד ביאור ל"הלולא דמי" - לימוד עצום.

ההיערכות לחתונה אורכת שבועות וחודשים, כמה הכנות, כמה סידורים... צריך לדאוג לדירה, לאולם, צריך לעבור על התפריט, לדאוג לתזמורת, לצלם, לפרחים, להזמנות, צריך להלביש את כולם במחלצות הדורות... בימים

האחרונים שלפני החתונה נכנסים לישורת האחרונה, כולם במרוץ סביב השעון, צריך לשמים לב לכל פרט, שהכל ילך למישרין.

ואז סוף סוף מגיע היום המיוחל, כל ההוצאות, כל ההכנות, כל השרחה והמאמץ - הכל היה מכוון ליום הזה, ההתרגשות גואה, הלבבות הומים, נושאים תפילה לבורא עולם שהזיווג יעלה יפה ויזכו להקים בית נאמן בישראל. והנה מגיע הרגע החופה מתחילה, הרב מסדר את הקידושין [לצערנו, היום 'מסדר הקידושין' הוא הצלם...], ואז הוא פונה לחתן ומורה לו לתת את הטבעת לכלה, אך אביו! אין טבעת, כנראה שכחו אותה בבית... אם אין טבעת - אין חופה, אין כלום.

לבסוף נמצאה הטבעת, מצוין, אפשר להמשיך בטקס החופה. החתן עונד את הטבעת על יד הכלה ואומר בקול: "הרי את מקודשת כדת משה וישראל", מברכים שבע ברכות, החופה מסתיימת, כולם נכנסים לאולם, מתיישבים על מקומותיהם ופותחים בסעודה, כולם עוצצים ורוקדים לכבוד החתן והכלה, לקול צלילי התזמורת המרעידים את מיתרי הקול...

ואז לפתע נזכר מאן-דהו: "רק רגע, נדמה לי שהחתן בחופה אמר 'הרי את מקודשת כדת משה וישראל', הוא לא אמר 'לי'..."

כל ההכנות וכל הסידורים, כל השרחה והמאמץ, כל ההוצאה הכספית העצומה - הכל ירד לשמיים, חסרה מילה אחת קטנה - "לי", בלעדיה הכל הופך להיות חסר ערך!

"עלמא דאולני מיניה - כהלולא דמי", העולם הזה דומה לחתונה, כל כך הרבה טרחות ושרדות יש בחיים, כל כך הרבה 'עניינים', אם הכל טוב סביב נקודת התכלית - מה טוב! אבל אם נקודת התכלית חסרה - הכל יורד לשמיים, אין שום ערך לשום דבר!

אם האדם לא ידע מה חובתו בעולמו ולא ימקד את חייו סביב אותה נקודה של תכלית - הוא יגמור את חייו כמו אותה חתונה שבה החתן החסיר תחת החופה את המילה האחת הקטנה - "לי", הכל יש - ואין כלום.

האדם יחיה עצמו - בתורה

האדם זכה במצרך היקר ביותר בעולם הזה - עצם החיים, מן השמים נתנו לו חיים, הענינו לו שכל ודעת, חננו אותו בכשרונות, נתנו לו בריאות איתנה, כל זה נועד עבור עיקר התכלית של חייו, האדם צריך להשתמש בכוחות ובכלים שנתנו לו מן השמים - לעבודת ה', לעמל התורה.

ר' אליה מצטט את הגאון: "אם לא תדעי לך היפה בנשים צאי לך בעקבי הצאן" - נתנו לך את כל הכוחות והכלים ללמוד תורה ולזכות לידעת התורה, אבל "אם לא תדעי לך" - אם אין לך ידיעה באוריינות ואתה מבזבז את הזמן

ואת הכוחות שלך לדברים אחרים, אזי "היפה בנשים" - אפילו יש לך מעשים טובים, אומר הקב"ה "צאי לך" - צא ממחיצתך, איני רוצה בך.

הקב"ה נתן לעם ישראל את התורה הקדושה, ממדה גנוזה, איך העזת להניח אותה בקרן זוית? "בכל יום ויום בת קול יוצאת מהר חורב ומכרזת ואומרת: אוי להם לבריות מעלבוניה של תורה, שכל מי שאינו עוסק בתורה נקרא נוף" (אבות ו, ב), יש לך זמן, יש לך כוחות, יש לך כשרונות, איך אתה מסוגל לבזבז את כל זה על הבלים?!

מספר המדרש (תנחומא חקת א): "מעשה באחד שהיה הולך מארץ ישראל לבבל, כשהיה אוכל ראה שני צפורים מתנצים זה עם זה, הרג אחד מהן את חברו והלך והביא עשב והניחו על פיו והחיהו, הלך אותו האיש ונטל אותו עשב שנפל מן הצפור והלך להחיות בו את המתים, כשהגיע לסולמה דצור מצא ארי מת מושלך, הניח העשב על פיו והחיהו, עמד הארי ואכלו".

נתנו לך כוח להחיות מתים, ומה אתה עושה? אתה לוקח את הכוח העצום שנתנו לך ומשתמש בו כדי להחיות את האריה, שוטה! תשתמש בו להחיות את עצמך! החיית בו את האריה? סופך שהאריה עצמו ימית אותך!

"מה יעביד איניש ויחיה? - ימית עצמו" (תמיד לב), אתה רוצה לחיות? תעמול בתורה, תתייגע בה, עד כלות הכוחות!

זה היסוד של חג השבועות, הקב"ה אוהב אותנו אהבת עולם ונתן לנו את הדבר היקר ביותר בעולם - את התורה והמצוות, "על כן ה' אלוקינו בשכבנו ובקומנו נשיח בחוקיך ונשמח בדברי תורתך", את כל הזמן שלנו צריך להקדיש לתורה ולעבודת ה'.

הקב"ה זיכה אותנו בחיים, לשם מה? - הכל נועד לתכלית הזאת, "כי הם חיינו ואורך ימינו", ועל כן "ובהם נהגה יומם ולילה", נשתמש עם החיים שלנו

שבת קודש - וחג השבועות

דברים שנאמרו בהיכל ישיבת "אור ישראל" לצעירים פ"ת, במעבר משבת פ' במדבר לכניסת חג השבועות תשע"ב

א] הבדלת ישראל מהעמים - בשבתות ובימים טובים

ברגעים אלו אנחנו יוצאים מקדושת השבת ונכנסים לקדושת יו"ט, משלימים שבע שבתות תמימות, ויש להתבונן בקדושת שני הימים הנפלאים הללו.

בגמרא בברכות (דף לג:) מבואר שבבבלי תקינו 'מרגניתא' לומר את הנוסח של 'ותודיענו' בהבדלה משבת ליו"ט, ובגמרא מבואר הנוסח 'ותודיענו ה' אלהינו את משפטי צדקך, ותלמדנו לעשות חקי רצונך, ותנחילנו זמני ששון וחגי נדבה וכו'. ובנוסח התפילה שלנו נוסף בזה ע"פ הפסוקים בנחמיה (ט, יג) ותתן לנו ה' אלוהינו 'משפטים ישרים' 'תורות אמת' 'חוקים ומצוות טובים', וכן נוסף בסוף הברכה, 'בין ישראל לעמים' בין קדושת שבת לקדושת יו"ט הבדלת וכו' הבדלת וקדשת את עמך ישראל בקדושתך.

ובתוס' בפסחים (דף קד. ד"ה בעי) הביא ששאל ר' אפרים את ר"ת למה נהגו העולם להוסיף ולומר ואת יום השביעי מששת ימי המעשה קדשת, הבדלת וקדשת את עמך ישראל בקדושתך, והרי אין זה לא מעין פתיחה ולא מעין חתימה, והשיב לו ר"ת משום חיבת היום האריכו כדי לומר פעם אחת מעין שבעה הבדלות, בין קודש לחול אחד, בין אור לחשך ב' וכו', הבדלת וקדשת את עמך ישראל בקדושתך שתי הבדלות, בין כהנים, לויים, וישראלים, והוי מעין חתימה דבין קדש לקדש עכ"ד, וכן כתב הרא"ש שם.

ומבואר בתוס' וברא"ש שכמו שהבדלת את עם ישראל בקדושתך, והיינו שעם ישראל כולו עם קדוש לה', אך בכל זאת יש בהם חלוקת קדושות בין כהנים, לויים וישראלים, כך הבדלת בין קדושת שבת לקדושת יו"ט אע"פ שכולם קדושים בקדושתם המיוחדת, ויש לבאר הענין, ובתחילה נבאר החילוק שבין קדושת השבת לקדושת יו"ט.

והנה במשך חכמה (דברים ה, יב) ביאר שיש הבדל בין שבת ליו"ט, שבת בעיקרה היא עדות שיש מנהיג לבירה שהוא ברא את העולם, וכמו שנאמר בעשרת הדברות שבפרשת יתרו כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ וגו' על כן בך ה' את יום השבת ויקדשהו. אבל לכאורה הכרה זו אינה ענין לישראל דווקא, שהרי אפילו אומות העולם גם מאמינים שיש מנהיג לבירה, וא"כ למה השבת ניתנה דווקא לישראל ולא גם לשאר האומות, ולפיכך נאמר בדברות אחרונות וזכרת כי עבד היית בארץ מצרים ויצאך ה' וגו' על כן צוה ה' אלוהיך לעשות את יום השבת, דהיינו שרק כלל ישראל שהיו במצרים וראו את כל שינוי הטבע הם יכולים להעיד בהכרה ברורה ובנאמנות שיש מנהיג לבירה, ולכן ניתנה השבת דווקא לישראל.

ואולם בשאר המועדים, מצד עצם מהותם הם שייכים דווקא לישראל, שהרי הם כנגד המאורעות שהיו מצד ה' יתברך כלפי ישראל בימים הללו. פסח הוא זכר ליצי"מ, שבועות למתן תורה, וסוכות לעניי כבוד, ובמקו"א נתבאר שגם בהארת המועד הם שונים זה מזה, אך עכ"פ הצד השווה בכל המועדים שהם זמנים מיוחדים לקשר של כלל ישראל עם ה' יתברך ואין בזה שום שייכות לגויי הארץ ובה חלוק משבת ששורשה היה ראוי גם אצל האומות.

ונבאר שבשבועות יש גם מענין השבת שנתבררו ישראל ביום זה משאר האומות, ושייכות יש בין קדושת השבת שניתנה לישראל בדוקא לקדושת שבועות שעניינה בהבדלת ישראל מן העמים.

בגמרא בב"ב (דף קמז.) איתא ת"ר שלשה דברים צוה אחיתופל את בניו, אל תהיו במחלוקת, ואל תמרדו במלכות בית דוד, ויום טוב של עצרת ברור זרעו חטים, ולהלן, תניא אבא שאול אומר יום טוב של עצרת ברור סימן יפה לכל השנה כולה, וביאר הרשב"ם דהיינו שבועות, אם תראהו ברור צח ולא יום המעונן, זרעו חטים שמצליחין באותה שנה, ומתבאר שחג השבועות הוא סימן יפה לכל השנה.

וביאר המהרש"א, שהחיטה מרמזת על הדעת, וכמבואר בחז"ל בכמה מקומות, דבגמרא בברכות (דף מ.) אמרו שעץ הדעת שאכל אדם הראשון היתה חיטה, שאין התינוק יודע לקרות אבא ואמא עד שיטעום טעם דגן, וכן מבואר בסוכה (מב.) שקטן שידוע לאכול כזית דגן צריך להרחיק מצואתו וכדין גדול. וזה הרמז שאם יום שמיני עצרת הוא 'ברור', זה סימן לשלימות הדעת שהרי שמעתתא בצילותא, וכיון שחיטה זה ה'דעת' א"כ זהו סימן יפה לזרוע חיטה בשנה זו.

ומצאנו עוד בשל"ה הקדוש (שבועות, תו"א, הגה ז) שהביא שחטה עולה בגימטריא כ"ב כנגד אותיות התורה. וברבינו בחיי (בפתיחה לפרשת במדבר) כתב שציוה הקב"ה שיחנו הלויים סביב לאהל מועד והיו כ"ב אלף לויים, כשם שירדו עמו בהר סיני עשרים ושנים אלף מלאכי השרת, ואף שהיו הרבה יותר מכ"ב אלף מלאכים, אך עכ"פ הקרובים לשכינה היו כ"ב, וכך היה גם במחנה לוי שהיו כ"ב אלף לויים סביב לשכינה, ואע"פ שכולם קדושים אך הלויים זכו להיות קרובים יותר, והם כנגד הכ"ב אותיות בגימטריא חטה.

ובאמת שכל כלל ישראל נמשלו לחיטה, וכדאיתא במדרש רבה (במדבר, א ד) על הפסוק בשיר השירים (ז, יג) בטנך ערימת חטים, נמשלו ישראל כערימה של חטים, מה החטים הללו נכנסות לאוצר במנין, כך אמר הקב"ה שיהיו ישראל נימנים בכל שעה וכו', אבל התבן והקש אינן נמנים ולא נמדדין, אומות העולם נמשלו כתבן וכקש וכו' למה שאין להקב"ה הנייה מהם וכו' אבל ישראל יש להקב"ה הנייה מהם קורין שמע מתפללין ומברכין שמו של מלך מלכי המלכים הקב"ה בכל יום, לפיכך נמנים בכל שעה, לכך נמשלו כחטים שנא' בטנך ערימת חטים ע"כ, וכן הביא השל"ה הק' (שם) מהזה"ק (ח"ב דף ק"כ ע"ב; ח"ג דף קפ"ח ע"ב) שישאל שהם בפנימיות נקראים חטה, והאומות הם כ'מוץ ותבן'.

ומתבאר לנו שהבדלה בין כלל ישראל לאומות העולם הוא בבחינת 'חטה' שהיא כנגד כ"ב אותון דאורייתא, והיינו שע"י התורה יש הפרדה מוחלטת בין ישראל לשאר האומות, שהאומות נמשלים למוץ ולתבן שהוא הפסולת של החיטה, ואילו ישראל ע"י קיום התורה והמצוות מפרדים מהם את המוץ והתבן ונשארים כחיטה נקיה בלא תערובת של פסולת.

וזהו יסוד חג השבועות יום מתן תורתנו שבחרתנו מכל העמים והבדלתנו מהם, וכפי שאנחנו אומרים בנוסח תפלת ותודיענו 'בין ישראל לעמים, בין קדושת שבת לקדושת יו"ט הבדלת', ותפילה זו נאמרת בתוך אתה בחרתנו כיון שזה מעצם הבחירה בעם ישראל שרק הם יזכו להיות העם הנבחר ובכך יהיו מובדלים ומרוחקים מאומות העולם.

ג] קוראים במדבר קודם עצרת - שישבו ישראל למספרם

בגמרא במגילה (דף לא:) תניא רבי שמעון בן אלעזר אומר עזרא תיקן להן לישראל שיהיו קורין קללות שבתורת כהנים קודם עצרת, ושבמשנה

תורה קודם ראש השנה, מאי טעמא אמר אביי ואיתימא ריש לקיש כדי שתכלה השנה וקללותיה, בשלמא שבמשנה תורה איכא כדי שתכלה שנה וקללותיה, אלא שבתורת כהנים אטו עצרת ראש השנה היא, אין, עצרת נמי ראש השנה היא דתנן ובעצרת על פירות האילן.

והנה רבי צדוק הכהן בפרי צדיק (פרשת כי תבא) ביאר ע"פ דברי הוזה"ק שהקללות שבתו"כ נאמרו על חורבן בית ראשון, וזה רומז שבית ראשון נחרב על עזבם את תורתו, ולכן קודם חג השבועות שהוא יום מתן תורה, קוראים את תוכחות שבתו"כ שהוא חיזוק גדול לתורה יעו"ש.

ובתוס' במגילה שם כתבו שיש ענין להפסיק ולקרות שבת אחת קודם ר"ה בפרשה שלא תהא מודברת בקללות כלל, שלא להסמיך הקללות לר"ה, ומטעם זה אנו קורין פרשת במדבר קודם עצרת כדי שלא להסמיך הקללות שבפרשת בחוקתי לעצרת, עיי"ש.

וביאר המהרש"א שהקללות שבחוקתי נאמרו על בית ראשון שעדיין היה להם זכות אבות, וכמפורש ביה זוכרתי את בריתי יעקב וגו', אבל קללות שבכ"י נאמרו על בית שני, לכך לא נזכר בהו זכות אבות שכבר תמו בבית ראשון, וזהו כוונת תוס' שלכך תקנו לקרות פרשת במדבר קודם עצרת, כדי שתכלנה קללות של בית ראשון קודם עצרת, ושישובו ישראל למספרם הנוכח בפרשת במדבר, ויש להתבונן בענין 'שישובו ישראל למספרם'.

ונראה דהנה במדרש רבה (אמור כח, ג) תני רבי חייא שבע שבתות תמימות תהיינה, אימתי הן תמימות בזמן שישראל עושין רצונו של מקום. ובפשטות הכוונה במדרש שכשישראל עובדים את עבודת שבעה שבועות בשלימות וזהו עושין רצונו של מקום זהו תמימות.

ובהפטרה של פרשת במדבר (הושע ב, א) כתיב, והיה מספר בני ישראל כחול הים, אשר לא ימד ולא יספר, והיה במקום אשר יאמר להם לא עמי אתם, יאמר להם בני אל חי. ובגמרא ביומא (דף כב:) מבואר שכאן [אשר לא ימד ולא יספר] בעושין רצונו, כאן [והיה מספר] באין עושין רצונו, והיינו שכשעושים רצונו של מקומו נאמר על בני ישראל שיהיו כחול הים אשר 'לא ימד ולא יספר' ואז 'גם יאמר להם בני אל חי'.

והנה בספר תורת משה, כתב ש'קל - חי' הוא בגימטרי' מ"ט, והוא עבודת מ"ט ימים שבין פסח לחג השבועות, ויש להוסיף מה שכתב בהפלאה בכתובות (דף ע"ז:) על הפסוק בתהלים צמאה נפשי לאלוקים לקל חי, ש'קל - חי' במילואו הוא תרי"ג, ונראה שהדברים משלימים זה לזה, שאם משלימים את עבודת מ"ט יום שהוא בגימטרי' אל - חי, אז מגיעים לקבלת התורה ותרי"ג מצוותיה שזהו בחינת קל חי במילואו, ובה אנחנו זוכים שה' יתברך אומר עלינו בני אל חי.

ונראה עוד, שגם תחילת הפסוק שייך לעבודה הנפלאה הזו, שאיך מגיעים לכל זה ע"י ש'והיה מספר בני ישראל כחול הים'.

דבמדרש רבה במדבר (ב, יב) איתא שאברהם אבינו נתברך בכוכבים, יצחק בחול, ויעקב בעפר, וברכתו של יצחק שנתברך בחול באתה בימי הושע שנאמר והיה מספר בני ישראל כחול הים וכו', ומקשה המדרש והואיל דביצחק כתיב ביה ברכת החול היה נצרך לומר והיה מספר בני יצחק, ואינו אומר כן אלא והיה מספר בני ישראל, ולמה, אלא בשעה שיצא יעקב אבינו לילך לפדן ארם מסר לו יצחק את ברכת החול עיי"ש.

וביאר הדברים ש'חול' מרמז על שמירה, כמבואר בגמרא בב"ב (דף ז:) דאמר ריש לקיש רבנן לא צריכי נטירותא, דכתיב אספרם מחול ירבון, ומסיק, הכי קאמר אספרם למעשיהם של צדיקים מחול ירבון, וק"ו ומה חול שמועט מגין על הים, מעשיהם של צדיקים שהם מרובים לא כל שכן שמגינים עליהם, ונראה שזה מה שנרמז בתחילת הפסוק, שרק ע"י שהיה

מספר בני ישראל כחול הים אשר לא ימד ולא יספר, והיינו שיש שמירה מיוחדת לתורה ולקיום המצוות, זוכים להגיע לסיום הפסוק ש'והיה במקום אשר יאמר להם לא עמי אתם, יאמר להם בני אל חי'.

ואפשר שזהו ביאור דברי המהרש"א שישונו ישראל למספרם היינו למהלך שבאמת אין להם מספר והם כחול הים, וזהו מה שמפסיקים בין התוכחה של תו"כ שמרמז על עזיבת תורה לקבלת התורה, בקריאת פרשת במדבר שמדברת על ספירת בני ישראל, שזה רומז לשמירה המיוחדת כשבני ישראל הם כחול הים, וזה ע"י שמתקדשים ישראל בתורה שבכתב ובתורה שבע"פ.

ד] קבלת התורה - ונאספו שמה כל העדרים

והנה במדרש רבה (ויצא ע, ט) איתא, ר' יוחנן פתר לה בסיני, וירא והנה באר זה סיני, והנה שם שלשה, כהנים לויים וישראלים, כי מן הבאר ההיא, שמשם שמעו עשרת הדברות, והאבן גדולה זו שכניה, ונאספו שמה כל העדרים וכו' שאילו היו ישראל חסרים עוד אחד לא היו מקבלים את התורה, עיי"ש.

ומתבאר בדברי המדרש שאע"פ שיש שלשה עדרי צאן כנגד כהנים לויים וישראלים, אך אם היה חסר אחד ממנין ישראל לא היו מקבלים התורה ורק ע"י שנאספו 'כל' העדרים ניתן לזכות לקבלת התורה, שאע"פ שיש שלושה קדושות, אבל כל ישראל קדושים ואף אם יחסר אחד אפילו שאינו שייך לדרגות העליונות ביותר, מ"מ לא היה אפשר לתת את התורה לכלל כלל ישראל בלעדיו.

ונראה שזהו ההבדלה שבין קדושת שבת לקדושת יו"ט, דאע"פ שעושים ההבדלה היא בין קודש לקודש משום ששני קדושות הם, וקדושת השבת היא יותר מקדושת יו"ט, וכמו שאנו אומרים בנוסח הברכה בליל שבת 'וקדשתו מכל הזמנים', אך מ"מ קדושה אחת משלימה את השניה, ורק ע"י שמצטרפים כל הקדושות ומשלימות זו את זו, זוכים ולנאספו כל העדרים וגללו את האבן, ודו"ק.

ובאמת שהחילוק בין שבת ליו"ט הוא גם בזה שהשבת היא 'קביע וקיימא' והיא מעצם צורת בריאת העולם, משא"כ ימים טובים שהם תלויים בזמנים ונקבעים על פי קידוש החודש שמסור לחכמי ישראל, והוא שייך יותר 'לישראל' ומה שניתן להם תורה ובכוחם לקדש את החודש, ובפרט בחג השבועות שמשה רבינו הוסיף יום אחד מדעתו וכמבואר בשבת (דף פז:) והענין בזה נתבאר במקו"א (דרוש ד), שהיה בדבר זה התחלה של המהלך שהתורה נמסרה לישראל ובכוחם לקבוע גם את יום מתן תורה וזהו מה שהוסיף משה יום אחד מדעתו.

ומעתה אפשר שזהו מה שאומרים ותתן לנו משפטים ישרים 'ותורות אמת' דהיינו תורה שבכתב ותורה שבע"פ, כי השבת רומזת לתורה שבכתב ויו"ט רומז לתורה שבע"פ שהוא תלוי בקביעת חכמי ישראל שהם התורה שבע"פ.

ונסיים בדברי ההפלאה הנפלאים בהקדמה לכתובות, שכתב על הפסוקים (שמות טו, כה-כו) 'שם שם לו חק ומשפט ושם נסהו, ויאמר אם שמעו תשמעו והאנזת למצוותיו וגו' כל המחלה וגו', וביאר שהמחלה הגדולה ביותר שהייתה במצרים היה מה שלקחו להם את הלב שהקב"ה חיזק ואימץ את לבם, ועל זה נאמר שאם נשמע ונאזין למצות ה' כל המחלה וגו' לא אשים עליך.

וכעת אנחנו מבקשים מבורא עולם כעת במעריב, שע"י שנשמור את החוקים ונשיח בהם בשכנו ובקומונו, ואהבתך אל תסיר ממנו לעולמים, אכי"ר.

**שיחתו של הגאון רבי עמוס וסרמן זצוק"ל מראשי ישיבת "קרית מלאכי"
שנאמרה בכולל יום שישי בבית הכנסת "קהילת קצות החושן" מודיעין עילית
בערב חג שבועות תשע"ח**

עבודתנו זוהי מלכותנו

ערב חג השבועות זמן מתן תורתנו הקדושה!

נשאלת השאלה מדוע אנו חוגגים את זמן מתן תורתנו בו' בסיון, והרי הלוחות הראשונות נשתברו בתחתית ההר ולא קבלנו אותם בתאריך הזה ולפיכך נתבטל מתן התורה נשתברו הלוחות ונטלו מעם ישראל הכתרים שקבלו בזמן שאמרו "נעשה ונשמע", ואם כן נתבטל גם ה"נעשה ונשמע" ורק במוצאי יוה"כ"פ כשנתקבלו הלוחות השניות היה לנו לחגוג את מתן התורה. עיין רש"י תענית כ"ו: במשנה "ביום חתונתו" זה מתן תורה, רש"י זה יוה"כ"פ שנתנו בו לוחות שניות.

כדי לענות על השאלה הזו צריך להסביר תחילה את המשמעות של מתן תורה ועניית "הנעשה ונשמע" של כלל ישראל.

ה"בית הלוי" בדרוש י"ז מאריך לבאר כדרכו את גודל הענין והתוצאות של "הנעשה ונשמע", במדרש שיר השירים נאמר "לריח שמניך טובים" אלו האבות הקדושים שהיו לפני מתן תורה והיו רק בבחינה של "ריח שמניך" - שמן תורן שמך אלו הדור של מקבלי התורה.

על כן עלמות אהבוך זה דורו של שמד.

דבר אחר עלמות אהבוך אלו הגרים.

דבר אחר עלמות אהבוך אלו בעלי תשובה.

דברי המדרש טעונים ביאור שכן לא מובן הקשר בין קבלת התורה לשלשת הדברים שהמדרש מקשר ביניהם. אומר הבית הלוי על הגמ' בשבת דף פ"ח אמר ליה ההוא צדוקי לרבא כשרבא לומד תורה מתוך עיונו לא שם ליבו לאצבעותיו שנמעכו מתחת לרגליו וזכו דם "עמ פזיזא דקדמיתו פומיכו לאודיינכו אכתי בפחזותיכו קימיתו ברישא איבעי לכו למשמע אי מציתו קבליתו ואי לא קבליתו"

הצדוקי הבי שרבא לומד תורה ומפקיר את גופו זה קשור למתן תורה "ולנעשה ונשמע", וצריך להבין מה הקשר בין הדברים.

הרמב"ם פוסק שהמחייב עצמו על דבר שאינו קצוב וידוע למתחייב לא חל על זה קנין כיון שאין גמירות דעת מצד המתחייב כשלא ידוע לו בבירור מהי התחייבותו. א"כ נשאלת השאלה איך התחייבו בני ישראל לעשות את כל המצוות לפני ששמעו וידעו מה הם מתחייבים? התירוץ על קושיא זו הוא פשוט וברור העבד לא עושה קנין עם האדון לקיים את פקודותיו שכן עבד שמוכר עצמו לאדון לא חייב מראש לברר מהן המטלות שהאדון יטיל עליו בעתיד, מפני שהוא מקנה את גופו לאדון ומכיון שגופו קנוי לאדון לכן הוא חייב לעשות מה שהאדון מצוה וגופו הרי הוא קצוב משא"כ אם אדם מתחייב לבצע משימות ומטלות לא ידועות לו לא חל על זה קנין.

המסקנה המתבקשת היא שבמתן תורה כיון שעם ישראל הקדימו נעשה לנשמע ואין אפשרות להחיל התחייבות כזו לדעת הרמב"ם רק אם מקנים את עצמם וגופם לתורה ולקב"ה ממילא ברור שהקנו את עצמם לעבדים באמירה הזו. מפורש במכילתא על הפסוק והייתם לי סגולה מכל העמים - שתהיו קנויים לי ועוסקים בתורה וכמאמר הכתוב ישראל עבדי אתה, יוצא אם כך שהקב"ה הוציא את עם ישראל מארץ מצרים מבית עבדים להיות לו לעבדים והעבדות הזו חלה במעמד הר סיני ובאמירת נעשה ונשמע.

במחשבה שטחית נראה שההבדל בין עם ישראל לשאר האומות היא כמותי בלבד.

לעם ישראל יש תרי"ג מצוות - 613 ולאומות העולם שבע מצוות בני נח אם כך ההבדל הוא שש מאות ושש כמנין "רות" אבל לפי הנאמר לעיל ההבדל הוא לא רק כמותי אלא מהותי, עם ישראל הפך במתן תורה לעבדים לקב"ה ולתורתו משא"כ אומות העולם מעולם לא הקדימו נעשה לנשמע והם רק מחויבים לקיים את שבע מצוות בני נח.

לאור האמור לעיל מתבקשת המסקנה והיא במעמד הר סיני הקנו עם ישראל את גופם לעבדתו יתברך זכו שגופם נתקדש בקדשתו ובקדושת התורה וכפי שהקב"ה קדוש קדושת הגוף כך ישראל שדבקו בו והפכו להיות לעבדים נתקדשו בקדושת הגוף, למסקנה הזו ישנם כמה תוצאות:

א. קדושת הגוף לעולם לא פוקעת - יש מועל אחר מועל בקדושת הגוף.

ב. קדושת הגוף יש בכוחה לקדש דברים נוספים שבאים אתם במגע.

ג. מאחר והפכנו עצמנו לעבדים וגופנו קנוי לקב"ה ולמצוות חייבים אנו למסור עצמנו וגופנו על שמירת המצוות ולולי שהתורה צותה "וחי בהם ולא שימות בהם" הינו חייבים למסור נפש על כל תרי"ג מצוות, חסה התורה

על עם ישראל ורק על שלשת המצוות חייבים להרג ולא לעבור ובשעת השמד על כל המצוות.

בבני נח אין דין של מסירות נפש על שבע המצוות שלהם שכן גופם לא קנוי, לא אמרו נעשה ונשמע, מעתה מובן שהצדוקי הבין את הקשר שבין אצבעו של רבא שנמחצה עד זוב דם למתן תורה שכן הגוף קנוי לתורה וכשלומדים תורה הגוף לא קיים ולא חשים בו ביחס לשקיעות בתורה.

לפי זה מובן "המדרש בשיר השירים" שמן תורק שמך זה דורו של מתן תורה שאמרו "נעשה ונשמע" הקנו את גופם לתורה ומזה נובע החיוב של מסירות נפש וזוהי דורו של שמד שנדרש מכל יהודי מסירות נפש אפילו על ערקתו דמסאנא.

ב. דבר אחר אלו הגרים - כיצד יתכן שגוי שאין לו קדושת ישראל יתגייר ויהפוך ליהודי מלא בקדושת ישראל מפני שעם ישראל שנתקדש בקדושת הגוף יכול לקדש את כל מי שבא לתוכו כמו הכלי שרת במקדש שקדש את כל מה שניתן בתוכו, לכן מובן הפסוק בירמיהו הן גר יגור אפס מאותי מי גר אתך עליך יפול אי אפשר להתגייר בלי ב"ד, רק מי שמתגייר בבית דין "אתך".

ג. דבר אחר אלו בעלי תשובה - כיצד יתכן שיהודי שחטא יכול לחזור בתשובה הרי החטא פוגם ומפקיע את קדושתו וממילא איך יתכן לחזור ולהתקדש - אבל היות שהקדושה היא קדושת הגוף והיא לא פוקעת לעולם ממילא קיימת האפשרות של חזרה בתשובה.

לפי כל מה שנתבאר לעיל נראה לומר, ידוע שהקב"ה חזר עם התורה על כל אומות העולם וכל אומה שאלה "מה כתיב ביה" מה כתוב בתורה והקב"ה ענה לכל אומה לפי הנתונים של אותה אומה, ותשובתם היתה "אי הכי לא בעינא" לא רצו לקבל את התורה נראה לומר שגם אם היו מסכימים לקבל את התורה הקב"ה לא היה נותנה להם כיון שהקב"ה חפש עם שמקבל את התורה בנעשה ונשמע, ורק קבלה כזו של עבדות לתורה מזכה אותנו לקבל את ה"חמדה גנוזה" של הקב"ה ורק ע"י התשובה הזו והקבלה בצורה הזו העולם קיים וזה מה שנאמר בחומש בראשית ויהי ערב ויהי בקר יום "השישי" השישי בסיון שאם יקבלו ישראל את התורה מוטב ואם לאו אני מחזיר את העולם לתוהו ובוהו. הכונה לקבלה!! של נעשה ונשמע של עבדות עם כל התוצאות הנובעות מהקבלה הזו.

עפ"י זה מתורצת הקושי הראשונה, אמנם היה חטא העגל ולכן נשתברו הלוחות הראשונות ולכן הכתרים שכל אחד מישראל קבל נטלו מאתנו אבל מאחר ומסרנו עצמנו לתורה והפכנו לעבדים שתהיו קנויים לי ועוסקים בתורה העבדות הזו לא פקעה ולא יכולה לפקוע רק ע"י שטר שחרור. הוא שכתוב בנביא "עמד וימודד ארץ ראה ויתר גויים" ראה הקב"ה שבעה מצוות בני נח שהם לא מקיימים אותה עמד והתיר אותם להם שכן דינו של בן נח כדין פועל. יש רשות לבצע הבית לפטר את הפועל בראותו שהוא לא מקיים את התנאים שהותנו ביניהם ואלו בישראל כתוב "איזה הוא ספר כריתות אמכם אשר שלחתיה"? עם ישראל יכול להשתחרר מעבדותו רק ע"י שטר שחרור כמו אשה שמשחררת רק ע"י ספר כריתות - גט ומעולם לא קבלנו מהאדון ספר כריתות.

לכן ברור שמעמד הר סיני עם "הנעשה ונשמע" קיים ולא פקע למרות החטא ואנו חוגגים את אותו המעמד לנצח נצחים.

עפ"י זה נראה לתרץ קושיא נוספת

לאור האמור לעיל במעמד הר סיני הפכנו לעבדים!

מאידיך ירדו שישים רבוא של מלאכי השרת וקשרו לכל אחד ואחד שני כתרים, אם כך הפכנו למלכים! כיצד יתכן - הרי במשלי פרק ל' נאמר "תחת שלש רגזה ארץ ותחת ארבע לא תוכל שאת תחת עבד כי ימלוך" אם כן לא יתכן שתהיה עבדות ומלוכה גם יחד.

אפשר לתרץ עפ"י רש"י בספר דברים פרק א' פסוק ז' "עד הנהר הגדול נהר פרת" ואומר רש"י שנהר פרת כיון שזורם לארץ ישראל נקרא הנהר הגדול עפ"י המדרש "עבד מלך מלך וכו' וכו'" אם כן כמו שהפכנו עבדים למלך אנו מלכים אבל למרות זאת לא קושרים לעבדי המלך כתרים!!!

לכן נראה לי שהתירוץ האמיתי הוא אמנם הפכנו לעבדים וכפי שאמרנו שרק הקבלה הזו היא שמחזיקה את עולם יוצא אם כך שע"י עבדותנו אנו מקיימים ומחזיקים את כל העולם שלא יחזור לתוהו ובוהו אין זו עבדות זוהי עבדות של מלכות שכן המלך לו שיכת המלוכה ושליו הארץ גם אנו בעבדותנו מקיימים את העולם וזוהי המלכות האמיתית, נזכה לראות בהחזרת הכתרים של מעמד הר סיני במהרה בימינו.

יוצא לאור ע"י רשת כוללים "עוז לעמו" שנוסד לעילוי נשמתו המהורה

לפרטים ותרומות: הרב ידידיה וסרמן 052-7128727

לעילוי נשמת הגאון ר' עמוס ב"ר יעקב שמואל זצוק"ל

נ.ל.ב.ע. בש"ק פרשת נח ד' חשוון תשע"ט

פתח העירוב

גליון שבועי להלכות עירובין האקטואליות בזמנינו, הנוגעות לכל אדם.
מסודר על סדר המשנה ברורה. מותאם להספק של לומדי הדף היומי בהלכה

שמצינו לענין ריבית שכתבו תוס' (ב"מ דף ע: ד"ה תשיך) שעכשיו שאנו שריים בין האומות ואי אפשר לנו להשתכר בשום דבר אם לא נישא וניתן עם הנכרים, בטלה גזירת חז"ל שלא להלוות לגוי בריבית מחשש שילמדו ממעשיו, כי בלא"ה מתעסקים עמם בשאר משא ומתן, וכן פסק הטור (י"ד סי' קנ"ט), א"כ ה"ה לענין עירוב. וכתב הבית מאיר שחלילה להקל בזה במקום שכל הפוסקים סותמים להחמיר, ובודאי יש לשכור מהגויים בכל מקום, רק כשאי אפשר לשכור עדיף לערב בלי שכירות מאשר לא לערב כלל, כי קרוב לודאי שהמון העם יעברו ויטלטלו. ובשו"ת חת"ס (או"ח סי' צ"ב) כתב מעצמו כסברת הגינת ורדים שעכשיו לא שייך טעם הגזירה, ודחה דהוי דבר שבמנין ולא בטל. ובשו"ת שבט הלי (ח"ו סי' מ"ז סק"ד, ח"ח סי' צ"ז אות י"ד) כתב שלמרות שבזמנינו השכירות מהשלטונות אינה מספיקה, כיון שהיום אין להם מספיק סמכות כפי הנצרך לענין זה, מ"מ כשאי אפשר לשכור באופן פרטי אין להימנע מלעשות עירוב, דיש לעשות כל האפשר ולצרף סברת הגינת ורדים לסניף, דאע"פ שהחת"ס דחאה בב' ידים ורוב הפוסקים לא ס"ל, והלכה כוותייהו, מ"מ כדאי הוא לסניף בעלמא.

לכן כאשר לא ניתן לשכור את רשויות הגויים והמומרים, בכל זאת ראוי לטרוח בתיקון מחיצות העירוב, כדי להקטין את האיסור של המטלטלים, אך חובה להודיע ולציין במקומות בולטים שאין לטלטל על סמך עירוב זה. וכ"כ בספר חכמת הלב (פ"ו הערה ק"ד) ע"פ הוראת מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל. והתועלת בעירוב כזה, א. תיקון המחיצות מועיל להתיר לטלטל כלי החצר, מחצר לחצר ולרחובות שבתוך ההיקף, ורק בהכנסתם והוצאתם מהבית יש איסור. משא"כ ללא היקף איסור לטלטלם יותר מד' אמות [ב. גם לגבי כלי הבית מועיל שאין איסור בטלטול ד' אמות ברחובות, אלא בהעברתם לחצר ולבית, אבל ע"י מש"כ בחוברת פתח העירוב חלק א' שלפי המציאות בימינו שיש חצרות שאינן גדורות כהלכה, אין היתר זה, ואסור לטלטל כלי בית ברחובות מדין פרוץ למקום האסור]. ג. איסור טלטול בכרמלית, שזה כולל כל מקום שאין מחיצות העירוב מתוקנים, יותר חמור מטלטול בחצר שאינה מעורבת, דהיינו מקום שנעשו מחיצות העירוב כהלכה, רק שלא מועיל העירוב בפת מחמת הגוים והמומרים כמו שכתב הבית מאיר (שם). ד. כדי להקל על האיסור של המטלטלים לפי סברת הגינת ורדים, ואע"פ שאף אחד מהאחרונים לא סמך ע"ז לדינא, רק לצרף סברא זו כסניף.

ביאור הלכה (ד"ה אז) פשוט הוא דאינו אוסר עליהם אלא להוציא מבתיהם ומביתו של העכו"ם לחצר או למבוי, אבל בחצר גופא, או למבוי בכלים ששבתו בתוכם בהדיא מותר לטלטל, וכמו בישראל שלא עירב, עלפי זה נוהגים רבים, בשכונה מתחרדת שעשו היקף טוב, אלא שיש הרבה חילונים שאי אפשר לשכור מכולם, מ"מ מותר לטלטל "כלים ששבתו בחצר", והיינו כגון עגלה שמשאירים אותה מכניסת שבת בחצר או בחדר מדרגות, מור לטלטל אותה בתוך גבולות העירוב של השכונה, לגינה ולחדר מדרגות של מש פחות אחרות, רק לא להכניס לבית, דהיינו לדירה שבה אוכלים סעודות שבת. ויש בזה הרבה פרטי דינים, כאשר בארנו לעיל (סימן שע"ב סעיף א'), ובחוברת "פתח העירוב - דיני כלים ששבתו בחצר".

כתב הרמ"א, ישראל שהשאל או השכיר רשותו לגוי, אין הגוי אוסר עליו, רבים חושבים שסברא זו מועילה להתיר את כל המקומות שבעה"ב יהודי. אבל זה אינו נכון, משום שהמשנ"ב הוסיף ע"פ הרשב"א שהטעם כי לא השכיר לו על דעת שיאסור עליו, וגם אינו שכיח שישכיר לגוי. ואם בעה"ב אינו גר בתוך העירוב, לא שייך הסברא שלא יאסור עליו, כמבואר בבה"ל (ד"ה אינו). לכן בדירות להכרה שהמשכיר גר במקום אחר, אי אפשר להתיר בסברא זו. ועוד שדעת הגר"א שההיתר רק כאשר הבעלים הישראל יכול לסלקו בכל שעה (משנ"ב סק"ז), וכתב הבה"ל (סי' שפ"ד סוף ד"ה אינו) שצ"ע אם אפשר להקל באופן שלא יוכל לסלקו. ובדרך כלל משכירים דירה באופן שלאחר חתימת החוזה אי אפשר לסלק את השוכר הגוי.

סימן שפ"א סעיף א'. המבטל רשותו והוציא אחר כך מביתו לחצר, בשוגג אינו אוסר, במזיד אוסר, שהרי חזר מבטלו שביטל. בסעיפים אלו מבואר שאם אדם ביטל רשותו ואח"כ מוציא, בטל הביטול, וכביכול חזר בו ממה שביטל, למרות שהוא מסכים שהביטול ימשיך, כי המעשה הזה סותר לביטול. והמשנ"ב (ס"ק ג') מבאר מדוע נחשב שחזר מבטלו, משום שנראה כחזר ומחזיק במה שביטל. לפ"ז יש לדון באופן שיש בזמנינו צורך לעשות ביטול, כגון משפחה שאינה סומכת על העירוב של המקום, והשכנים שלה סומכים על העירוב ומטלטלים, לכן המשפחה עושה כל שבת עירוב בבנין, ובשבת אחת שכחה לעשות עירוב בבנין, וצריכה להעביר דבר מהשכנים. יש אפשרות שהשכנים יבטלו אליה את רשותם, והיה מותר לה לטלטל. אלא שלשכנים יהיה אסור [ורבים שמבטלים ליחיד אסור אף לאחר שהחזיקו], א"כ צריך שהשכנים לא יוציאו, שום דבר, כי אם הם יוציאו יבטל הביטול. אלא שזה בקשה שאי אפשר לבקש מהשכנים שמסתמכים על העירוב הכללי ובכל זאת לא יטלטלו.

ויש לעיין בזה האם מה שהשכנים מוציאים בשבת על סמך העירוב הכללי, נחשב כמו שוגג שאינו מבטל את הביטול, או נחשב כמזיד. והנידון הוא האם ההבדל בין שוגג למזיד הוא בידיעה של האיסור, שע"ז אם הוציא נחשב שחזר בו, או שהמזיד הוא במעשה, שידע שהוא מוציא, אפילו שאינו זוכר שהיה ביטול, או שאינו יודע שהביטול לא מתיר לו לטלטל, ג"כ נחשב חזרה, כי לא צריך כוונה לחזור מהביטול, אלא כוונה להשתמש, שהרי לא יועיל אם יאמר אני משתמש ומפרש שלא יהיה בזה חזרה מבטול. על כרחך שזה מציאות של חזרה, ומזיד יהיה הכוונה שידע שמוציא. וצ"ע. עוד יש לדון האם החזרה מהביטול ע"י הוצאה, היא רק כשהמבטל עצמו מוציא, או גם אם ילד שלו.

סעיף ז'. מבטלין וחוזרין ומבטלין, כלומר שמבטלים רשותם בני חצר זו לבני חצר אחרת וכו' עד שיציאו מה שירצו, וחוזרים ומבטלים לאותם שביטלו להם, עד שיציאו גם הם מה שירצו. על פי דין זה ניתן לטלטל בצימרים כשיש שתי משפחות שאוכלות בשני מקומות וצריכות לערב ולא עשו עירוב, כעת נמנעים מלטלטל מה שאינו מוכרח, אבל לגבי מה שמוכרחים, איך יעשו שיהיה מותר לשתיהן. לפ"ז אפשר שיעמידו אחד מכל משפחה שהוא יהיה אחראי לבטל, וכך יעבירו את הביטול מזה לזה לפי הצורך.

עוד יש להציע לפי הדינים הנ"ל, פתרון שנראה יותר טוב, שפחות יטעו בו, שהאחת תבטל לשניה את רשות החצר וגם הבית שלה, וילדי המשפחה הב' שביטלו לה, הם יהיו נמנעים על כל הטלטולים, שכאשר מישוהו מהמשפחה הא' המבטלת רוצה להעביר דבר, לא יטלטל בעצמו, אלא יקרא לילד מהמשפחה השניה שיטלטל עבורו.

סימן שפ"ב

סעיף א'. הדר עם העכו"ם בחצר וכו' עד שיהיו שני ישראלים וכו' אז העכו"ם אוסר עליהם וכו' אלא צריך שישכרו ממנו. בהלכות אלו מבואר דין חדש, שחז"ל אמרו למחות שדירת גוי כדירת בהמה ואינה חשובה דירה לאסור, בכל זאת גזרו שהיא תאסור את העירוב. וגם זה לא משום הלכות עירוב [כגון מחשש שנראה כרשות של רבים], אלא למטרה אחרת, כדי שיהודי לא יגור בשכנות עם הגוי, וע"י תקנה זו ימנע, כיון שידוע שלא יוכל לעשות שם עירוב ולטלטל בשבת.

ובכל זאת כיון שלפעמים אדם מוכרח לגור במקומות כאלו, נתנו אפשרות לשכור את רשותו, והצריכו דוקא מעשה שכירות, שהגויים חוששים בזה לכשפים, ולא יסכימו בקלות. ואדם לא יהיה במצב כזה אלא אם אין לו ברירה.

בזמן הזה, הבית מאיר (סי' שפ"ב ס"כ) הביא שו"ת גינת ורדים (כלל ג' סי' כ"ב) שכתב שיתכן בזמנינו שבלא"ה דרים בין הגויים בטלה גזירת חז"ל, כמו

לפ"ז גם בבתי מלון וצימרים שיש בהם שוכרים גוים, לא שייך היתר זה, כשבעה"ב מומר שאין דעתו על כך. ב. כשבעה"ב אינו נמצא בשבת. ג. כשבעה"ב אינו יכול לסלקם. ואין אומרים שלא רוצה שיאסרו על האורחים שלו.

אם הבית של גוי וישראל שוכר ממנו לדור בה, שכירות זו אינה מועילה להתיר את הדירה הפרטית של הגוי (רמ"א). דין זה נפק"מ בהרבה מקרים ששוכרים צימרים מבעה"ב מומר שגר באותה חצר, שמלבד שהאורחים אינם טפלים לו וצריכים לערב, עוד צריכים לשכור את רשותו של הבעה"ב עצמו. וצ"ע אם אפשר להחשיב את מה ששכר לעבור בחצר, כשכירות בחצר בעה"ב.

עד שהיו שני ישראלים אוסרים זה על זה. גזירת חכמים שדירת גוי תאסור, נאמרה רק באופן שכיה, דהיינו שיש לפחות שני ישראלים שדרים בשני בתים בחצר הגוי, אבל אדם אחד לא שכיח שידור עם הגוי [מחשש שיהרגו], ומילתא דלא שכיחא לא גזרו בה רבנן.

שני אנשים הדדים בבית אחד, לא נחשבים שנים. אלא צריך שני תנאים להחשב כשנים. א. רק אם דרים בשני בתים נפרדים, או דירות נפרדות. ב. רק אם אוסרים זה על זה, דהיינו שצריכים לערב ביניהם. לפ"ז נפק"מ מצויה למשפחות שנמצאות לשבת במתחם שיש בו גוים ומומרים, אם כל היהודים אוכלים רק בחדר אוכל אחד, והרי מקום האכילה קובע ואינם נחשבים שנים למרות שישנים כל אחד בחדר נפרד, א"כ הגוי אינו אוסר עליהם.

עוד נפק"מ לאדם שגר בקומה אחרונה, ויש רק שני דירות, הוא ומשפחה חילונית, ולפי הדין הזה יוכל לטלטל בקומה הזו ללא שכירות, כי ביחס לחצר העליונה הם רק יהודי אחד ומומר. ובזה יש לדון האם מומר נחשב כגוי גם לקולא. ויש אריות באחרונים בזה. ויש שכתבו שיעשה עירוב חצרות בפת, ואז יש לומר ממה נפשך, שאם מומר נידון לחומרא כיהודי, יחול העירוב עליו. ועדיין צ"ע שיש מצבים שאינם כגוי וגם עירוב אינו מועיל מפני שאינו מודה בעירוב. ויש ליישב.

אדם שנסע לחו"ל לצורך, ונקלע למקום שכולם גוים, מותר לטלטל בכל שטח המוקף מחיצות כהלכה, [כגון בתוך בנין בית הארחה, ובחצרות המוקפים]. דכיון שהוא יהודי יחיד, אין הגוי אוסר עליו. וגם עירוב אינו צריך, דעירוב הוא כאשר יש שני יהודים נפרדים שאוסרים זה על זה. אבל חשוב לציין שמצוי שיש במלון מומרים שנראים כגוים ויש לחשוש שחלק מהם תינוקות שנשבו, והם מצטרפים להחשב יהודי נוסף, וא"כ צריך לשכור מהגויים, אך גם מאותם מומרים [שמא הם לא כתינוקות שנשבו].

סעיף ד'. השוכר מן האיני יהודי סתם, מועיל, ואינו צריך לפרש שהוא להתיר טלטול, בענין מחצות השכירות, הנה בגמ' (עירובין דף סב.) נחלקו אם צריך שכירות בריאה או שכירות רעועה, וק"ל שמספיק שכירות רעועה, והיינו שלא צריך שיוכל להשתמש בכל החצר, או לסלק את הגוי. ומ"מ צריך לשכור זכות מסוימת, ולא לעשות רק טקס שאין בו קנין, שהרי מבואר בשו"ע ובכל הפוסקים שצריך קנין, ויש הרבה דינים מתי יכול לחזור בו מהקנין. בהרבה ראשונים ואחרונים מבואר שהענין שצ"י ששוכרים את ביתו הוא נעשה כאורה, ולפ"ז השכירות היא שביתו יהיה מושכר לתושבים היהודים שומרי שבת. אמנם בחזו"א אבל החזו"א (סי' פ"ב סק"א) כתב לבאר ענין השכירות באופן אחר, "שא"צ לשכור כל החצר כולה, אלא סגי באיזה חלק בחצר", ושהשכירות היא להשתמשות להניח חפץ. והנה יש להאריך הרבה בביאור מחלוקת זו, והארכנו בזה במקום אחר (ע' בחוברת "פתח העירוב - דיני השכירות").

ולהלכה למעשה, הוראת הרבנים בב"ב לבצע דוקא שכירות על הדירה בלשון כללית, "אני שוכר ממך את רשותך", מכיון שאם שוכר את הדירה בלשון סתמית, מועיל לכ"ע, שכן לשון הגמ' (דף סג, פ.) "אוגר לן רשותך", וכן כתב השו"ע השוכר מן האיני יהודי סתם מועיל, וא"צ לפרש הוא להתיר הטלטול, [ומשמע ששוכר את כל הרשות, ולא מקצת ממנה, וגם לא מפרש להניח חפץ, ואדבריה קצת משמע ששוכר להתיר טלטול כעין ביטול רשות]. ולכן עדיף לנקוט בלשון זו, בפרט שכן מבואר ברוב הראשונים והאחרונים שכתבו שהשכירות כעין ביטול. ומ"מ לא יפרש שאינו שוכר זכות להשתמש כלל בביתו, שא"כ זה לא יועיל לדעת החזו"א והמאירי, וכל"מ בבה"ל במקום אחד. להכרעה זו הסכימו תלמידי החזו"א פה עיר ב"ב, וכ"כ בעירובי חצרות שהסכים לה הגר"נ קרליץ שליט"א, וכן הורה הגר"י בלוי זצ"ל להגר"מ ברלין שליט"א בבד"ץ. מלבד בעל החכמות הלב שנוקט כחזו"א, וכתב כן בנוסח השכירות המודפס בספרו. [וע' בארחות שבת (פכ"ח הערה קמ"ב) שכתבו כעין זה באופן אחר, שיעשה את שתי השכירות, ישכור את כל רשותו בשכירות רק לענין הדין להתיר טלטול, וגם שכירות ממש להניח חפץ כל שהוא בכל מקום בביתו].

סעיף ה. שוכרין מן האיני יהודי בפחות משה פרוטה, השכירות נעשית ע"י קנין כסף, ולא ע"י קנין אחר, וכל שכן שלא מועילה אמירה והסכמה בפה ללא קנין.

ניתן לשכור מגוי גם בפחות משה פרוטה, והטעם כי לגבי גוי נחשב ממון שהרי גוי נהרג על גול פחות משה פרוטה, וכתב המשנ"ב (ס"ק כ"ו) שלפ"ז בשכירות מישראל [לשיתות שמועיל כמבואר בס' ש"פ ס"ג], צריך לשכור בשוה פרוטה דוקא, ובשכירות ממומר, דעת הגאון יעקב (עירובין דף סט.) שצריך פרוטה כדין ישראל, ודעת התו"ש (שם סק"ד) שמסתימת הפוסקים נראה שמועיל בפחות משה פרוטה, כי עשאוהו כגוי לכל ענין, וע' חזו"א (סי' פ"ב ס"ק ט"ו) שהסתפק כע"ז לגבי צדוקי למ"ד דינו כגוי. [שיעור פרוטה הוא פחות מ 20 אגורות, אך בלא"ה נותנים מטבע יותר חשוב כדי שהגוי לא ירגיש בזיון וימאן להשכיר].

אין צריך לכתוב שטר [חובה] על השכירות, למרות שללא שטר לא ניתן לחבוע אותה בדין. ויש להסתפק אם אפשר לומר לגוי שהשכירות אינה תופסת בבית משפט שלהם. לכאורה נראה שאפשר לומר שהשכירות חלה רק ע"פ דיני התורה, ולא לפי חוקי בית המשפט, כיון שעכ"פ יש לו דעת להקנות לפי חוקי התורה. וצ"ע.

מעשה שהיה שהייתי צריך לשכור מבית אבות שהיה מנהל אנטי דתי, וביקשתי עזרה מרב המקום, ואמר שהוא יבקש מהמנהל ויסביר לו שהשכירות היא "כמו מכירת חמץ", שלא יחשוש שיפסיד משהו. ונשאלה השאלה אולי במצב כזה השכירות לא תועיל כלל. והורו הת"ח שתליי מה הסבירו לו בערב פסח על מכירת חמץ, ואם הוא מתכוין להקנות, למרות שרק מחמת שבטוח שלא יזיק לו, זה מועיל. [ואם סומכים ע"ז באיסור חמץ, יש לסמוך ע"ז גם בשכירות לשבת].

ומ"מ אין לומר לו שלא מפסיד כלום מהשכירות, או שהוא נשאר בעלים אותו דבר, או שזה רק ענין דתי וכדומה, כי אף לשיטת הראשונים שאין צריך שכירות עם בעלות בדיני חו"מ, מ"מ צריך עכ"פ שבדיני או"ח שהשוכר יחשב כבעלים והגוי כאורה כמ"ש הרמב"ם, ולצורך זה יש לעשות מעשה שכירות גמור עם קנין, רק א"צ שיוכל לחבוע זכות או להשתמש בה.

יש אומרים שבמקומות שאינם בבעלות פרטית אלא בניהול חברה בע"מ, שאף המנהל אינו בעלים גמור [כמ"ש בה"ל ריבית], וזכותו וקביעתו בנכסים היא רק ע"י חתימת שנים מהמנהלים מיזפי חתימה, א"כ לצורך שכירות לעירוב יש צורך בשטר חתום ע"י שנים, (כ"כ בספר חכמת הלב פ"ו ס"ה). אבל יש אומרים דלענין עירוב שמספיק שכירות רעועה, היינו אפילו שאינה רק מהבעלים האמיתיים, אלא גם ממני שיוכל להשכיר ולתת רשות להשתמש מעבר להתחייבות בכתוב, זה גם מספיק. כדמצונו ששכירו ולקטו יכול להשכיר [ועוד ראיות שהביא החזו"א], ולא מיבעיא כשהוא באמת בעלים אלא שייצר התחייבות לאלו שיש להם שיעבוד על הנכסים שלא יזכה נגדם בלי חתימת ע"ד, מ"מ כלפיו הוא חייב לעמוד בדיבורו, אלא אפילו בחברה בע"מ ג"כ א"צ חוזה. כ"כ בעירובי חצרות, וכ"כ בחכמת הלב שם בשם הגר"נ קרליץ שליט"א.

אע"פ שאין צורך בשטר, רצוי להשתמש בנוסח כתוב, כלומר להראות את הנוסח או לומר מתוכו, משתי סיבות, א' כדי שלא יטעו, בהסבר שבע"פ הרבה פעמים נשכחים פרטים עקב הלחץ בהסכמת הבעל דבר. ב' ניתן ע"ז להרגיע את הבעל דבר, שאינו חותם על המסמך רק מסכים בע"פ ומקבל כסף. ומלבד זאת חשוב למלאות אח"כ את השטר, כדי שיהיה רישום מדויק מתי עשו את השכירות, כי ברבות הימים נשכחים הפרטים, ומצוי שלאחר עשר שנים או יותר, לא זוכרים אם עשו שכירות, או אין עשו כשמתעוררים להסתפק בשאלות הלכתיות.

צריך לשכור מהגוי בלשון שכירות דוקא, ולא מועיל אם אומר בלשון מתנה, כמ"ש הביאור הלכה (ס"א ד"ה ממנו) ע"פ רבינו יחונתן (דף סא:): שפירש למה העכ"ם יחשוש שהיהודי עושה לו כשפים כמ"ש בגמ', מפני שיאמר אני רוצה לתת לך חלקי בחצר במתנה, ואינו רוצה עד שאשכיר לו בפחות משה פרוטה, בודאי לכשפים הוא מתכוין, עכ"ל. מבואר שמתנה לא מועיל. אבל כתב הביאור הלכה שכל זה דוקא במתנה רעועה כשכירות, אבל שאם יקנה לו במתנה גמורה ויכתוב שטר בערכאות, ודאי מועיל, אלא שחכמים לא הצריכו כ"כ, כי הגוי לא יסכים לזה. וי"א שלא מועיל גם בלשון קנין ומכירה (כ"כ בנתיבות שבת פל"ו הערה ב'), אבל בספר חכמת הלב (פ"ו סל"ח והערה קל"ט) כתב להתיר בזה כי שכירות ממכר ליומיה, וצ"ע שעדיין יתכן שחסר בזה את הענין של הגמ' שהעכ"ם חושש לכשפים.

להצטרפות לשיעורי "בודקי עירובין" - "עירובין למעשה" ניתן להתקשר לנציג 055-678-3323

מ"ח קנייני התורה

וצריך ביאור אם כן מה מדמה התנא כ"ד מתנות כהונה ול' זכויות המלך למ"ח קנייני התורה, דבכהונה ומלכות איירי בזכויות שהם חלק ממידות כהונה ומלכות, ואילו בתורה הם דברי ששל ידם קונים את התורה.

ומבואר מזה דאין המ"ח קניינים רק אופן ומעשה קנין שעמו יקנה את התורה, וכמו שבכל דבר יש הנקנה יש דרכי הקניינים אין לקנותו, אלא מ"ח קנייני התורה הם חלק התורה עצמה, תורה בלי מ"ח דברים אלו אינה תורה כלל, והכונה בזה כי מי שרוצה לקנות תורה צריך לדעת כי חייב לקנות עמה גם מ"ח דברים אלו, כי הם חלק מעצם התורה ואינה מתחלקת כלל, ולכן מי שלומד תורה לשם שמים כהלכתה זוכה ממילא בכל מ"ח דברים אלו כי הם גוף התורה, והרוצה לזכות בתורה שתהא קנינו ולהתאחד עמה צריך הוא להכשיר עצמו גם במ"ח הדברים שהם מגופה של תורה, ובזה מבואר הדימוי לכהונה ומלכות שכוללים כ"ד ול' מעלות, כך התורה כוללת מ"ח מידות אלו שנתפרשו בקנייני התורה והם חלק מן התורה.

וכבר נשתרש בלבנו דברי רבותנו כי ענין זה אינו אלא ע"י לימוד ספרי מוסר שבהם מבואר כל תורת האדם השלם ושלימות מדותיו, והיא תורת היראה שהיא שער התורה, ראשית חכמה יראת ה'.

בתלמוד

שח מן ראש הישיבה רבי מיכל יהודה ליפקוביץ זללה"ה: "סיפר לי א' מתלמידי הגאון ר' ברוך בער זצ"ל, שפעם אמר רבו ז"ל דברי חיזוק בענין יגיעת התורה, ואמר: מהי ההבחנה להיות נחשב שקוע בלימוד, וצייר דוגמא מעצמו: אני לומד סוגיא עד שנופלת עלי תרדמה מרוב עייפות ותשישות, ומיד כשאני מתעורר וממשיך ללמוד - הריני ממשיך באותו מקום שבו הפסקתי

לקראת יום קבלת התורה שמקבלנו מרבותינו שהכנה במ"ט ימי הספירה היא בלימוד והנהגת מ"ח קנייני התורה, ולשם כך כינסו כאן מדברי רבותינו צוק"ל ושליט"א מוסרי התורה בענינים אלו. [ישר כוח לכל אלו שטרחו לשלוח לנו מדבריהם]

והתורה נקנית בארבעים ושמונה דברים, ואלו הן,

מן החזו"א זיע"א התבטא פעם על אחד שהיה מפורסם ל'תלמיד חכם' שאינו יודע ללמוד. שאלו הגאון רבי שלמה ברמן זצ"ל הלא מפורסם הדבר שפלוני זה הוא ת"ח? השיבו מן החזו"א במשל- אם עוברים על פני השדה ורואים בה גורן של תבואה, ואומר אחד שגורן זה אינו שייך לבעל השדה אלא לאדם פלוני, הרי ישאלו אותו האם אותו אדם פלוני שילם דמים עבור הגורן? כי מבלי ששילם, ומבלי שהיה לו בה קניין, אין זה שלו! כך גם כאן הסביר החזו"א, יודע אני שיש מ"ח קנייני תורה, וגם זאת ידוע לי שלאדם פלוני אין מ"ח קניינים אלו, ואם כן איך שייך שיהיה תלמיד חכם? (זכור לדוד ח"ב עמוד קלב).

הביא מן הגר"ד פוברסקי שליט"א דהנה תנן באבות גדולה תורה יותר מן הכהונה ומן המלכות, שהמלכות נקנית בשלשים מעלות, והכהונה בעשרים וארבע, והתורה נקנית בארבעים ושמונה דברים; והנה כ"ד מתנות כהונה הם תועליות וזכויות שזכו הכהנים מכח כהונתם, וכן שלשים המעלות דמלכות עניינם הם זכויות שיש למלך על העם מכח מלכותו, ויעוי' בחי' הגר"א אמתני' שמנה כל ה' מעלות כפי שנתפרשו בדברי הנביאים [שמואל א, ח] שרשאי הוא ליקח את בניהם ואת בנותיהם יעו"ש.

לעיון והבנה, והשני לרכוש הבקיאות, דתרי אלה הם עמודי התורה וכו'.

הכמות לבקיאות הוא כפי ששמעתי מפי רבינו הרב זללה"ה שהמינימום הוא עשרים דף לחדש, ובלי זה אי אפשר להיות למדן וכו'.

המשגיח מרן הגר"ד יפה זצוק"ל היה שואל, איך יתכן שחזרה שהיא אחד מהדברים הנחוצים ביותר והמעכבים להצלחה בלימוד לא מוזכרת במ"ח קניני התורה? והיה מביא את פרוש ה'עבץ' שתלמוד הוא לשון הרגל, וכונת המשנה בקנין הראשון "בתלמוד" לחזרה! שיהא רגיל לחזור על תלמודו עד שיהא שגור בפיו. והיה מחדד - שיוצא שלא רק שכתוב חזרה אלא זה הקנין הראשון!

ובאמת מרן המשגיח זצוק"ל היה דוגמא ומופת בחוזרו פעמים רבות על תלמודו, בסבלנות בנעימות ובמתיקות כבפעם הראשונה. כבר בבחרותו הפנים את גודל מעלת החזרה והפריע לו שהעולם מזלזל בכך, ומשום כך ניגש לרבה של ירושלים מרן הגאון רבי צבי פסח פרנק זצוק"ל ושוטח בפניו את תמיהתו "חז"ל הרי כל כך הרבו בשבח החזרה, כיצד זה יתכן שהעולם אינם חוזרים מספיק על תלמודם?" ר' צבי פסח השיב לו תשובה נוקבת שעליה חזר המשגיח אין ספור פעמים במשך השנים בפני תלמידיו: היצר הרע הוא 'מבין', וגם הוא מודע למעלה העצומה של 'חזרה', לפיכך הוא משקיע מאמצים מיוחדים להרפות את עניין החזרה אצל הלומדים". (והמשגיח היה מוסיף שזה תשובה טובה לעוד כמה שאלות קשות...)

והיה מספר שר' צבי פסח פרנק זצ"ל בעצמו בצעירותו היה קשור עם חבורת לומדים שהיו נחשבים מוכשרים ממנו, ולבסוף הוא עלה עליהם, מחמת שהרבה לחזור על תלמודו.

אחד החברות של המשגיח, שלמד עמו 'איזהו נשך' בסדר ב', באותם שנים בהם כיהן גם כמשגיח בישיבת 'תפארת ישראל' בחיפה מספר על סדר לימודם: הינו נוסעים יחד ג'

כשנרדמת. זהו נחשב "שקוע בלימוד" - שהשינה אינה הפסק ויציאה מהלימוד".

"שמעתי מהגאון הרב דפוניבז' זצ"ל שסיפר מזמן לימודו אצל רבינו ה"חפץ חיים" זצ"ל, שראה פעם אחת את רבו הק' מגיע לביתו מנסיעה ארוכה - ובימים ההם היו נוסעים בעגלה, הדרכים היו משובשות וכל נסיעה היתה טלטול וטורח רב והיתה משברת גופו של אדם - מיד לאחר היכנסו לביתו בא אחריו להיכנס אצלו, והנה בהיכנסו מצא את ה"ח" יושב ושקוע בלימודו, כאילו יושב כך כבר איזה שעות, ולא היה ניכר שזה עתה נכנס מן הדרך המייגעת".

עלינו לדעת כי ה"התמדה", זוהי האילן הגדול העומד באמצע הים וקורא לאדם הטובע: בא והחזק בי ואתה ניצול. זהו מקור החיים, ורק ממנו תוצאות כל המידות הטובות וכל האושר האמיתי.

אמר מרן הגרמ"ש שפירא זצוק"ל - הוזהרתי מפי רבינו הרב זללה"ה מבריסק בשם אביו רבינו הגדול זללה"ה ללמוד 'קל ומהר'. 'קל' פירושו, לא ליגע את המוח בסברות, כי מוכרח שהלימוד יהי' בנועם של הסברא, וכל סברא שיש צורך ללחוץ ולדחוק על המוח בכדי להבינה ולהוסיף הסבר באצבע במה שחסר בהסברת השכל, אינה סברא. אלא צריך שהלימוד וגם השאלות והתשובות יהי' בקלות ההבנה שיהיו הדברים שמחים. ו'מהר' פי' מלבד שגם לא ללמוד בעצלתיים - פירושו, להתרגל שלא להוציא זמן רב על סברא, אלא לתפוס ולחשוב אותה במהירות, ואמר רבינו הרב זללה"ה שאם יתרגלו בכך, יבינו לא פחות מהבנה שלוקחת זמן. ובקל ומהר יגיע ישר ומהר אל המטרה.

וסדר הבקיאות - לא לזנוח חלילה, וכבר הוסכם כן עוד מהשל"ה הק' וכן כל ראשי הישיבות בכל הדורות כמורנו הגאון רבי אלחנן זצ"ל ובשם מרן הח"ח זצ"ל, וגם רבינו הרב מבריסק זללה"ה הי' מזהיר על כך. ולשם כך מוכרח שיהיו לאדם שני סדרים, האחד

חבריו שמשפט זה היה שגור בפיו גם בנעוריו ורק כשקלטה אזנו הפנימית את הנקודה אז הזדהה הזדהות פנימית עם הדברים ובא אל המנוחה ואולי זה המובן שתורה נקנית בשמיעת אוזן.

בְּעֵרִיכַת שְׁפָתַיִם

שח מרן ראש הישיבה רבי מיכל יהודה ליפקוביץ זללה"ה: ללמוד ארבע פעמים לכל הפחות, במתינות ובקול ובהסברה מלאה כאילו שמסבירים לזולתו, ושוב לשנן אפילו גמרא לבד הרבה פעמים בפנים בספר, ושוב לחזור על התוכן בעל פה, ואח"כ מזמן קצר מפעם לפעם לחזור אפי' בלא רש"י רק בהסברה ברורה, ואחשוב שע"ז יתחזק כח התפיסה והזכרון.

מקנייני התורה הוא הריבוי בחזרות... וכך היה דרך הלימוד של חכמי התלמוד... ומסגולת החזרה שמלבד שעל ידי כך זוכרים יותר את עניינים אלו שחזרו עליהם, גם היא מועילה לשפר ולהטיב בכלל את כח הזכרון של הלומד.

בְּבִינַת הַלֵּב

שלמה המלך אומר במשלי "לב חכם ישכיל פיהו, ועל שפתיו יוסף לקח" והגר"א מבאר, שרואה תחילה כל דבר שמוציא מפיו להבין על בוריו. "על שפתיו" שרואה שיהיה על שפתיו וחוזר תמיד... הוא יוסיף לקח.

הסביר **מרן הגר"א אריה פינקל זצ"ל** איך על ידי שמוציא מפיו הוא "מוסיף לקח"? "שכח קודם שמוציא מפיו הדבר מתברר לו יותר טוב. ועצם הדבר שיוצא מפיו ברור ויפה על ידי מחשבה, אז "מוסיף לקח" - עושה את זה ליותר ברור!! בהזדמנות אחרת שהסביר זאת רבינו: שאר מעלה על שפתיו מבין יותר כי דבריו באו על ידי עמל של התבוננות... אז לכן יוסף לקח" המחשבה שחושב קודם שמוציא מפיו חידד רבינו, היא לא צריכה להיות כל כך ממושכת שיהא בבית המדרש שקט "שהלב" חושב רק מחשבה שהפה ישכיל יותר בשעה שיוציא את זה!! והוסיף עוד רבינו ואמר

פעמים בשבוע לחיפה, הלימוד החל ברבע לשתיים מיד בכניסתו של המשגיח למונית לכיוון חיפה, והמשיך בהיכל הישיבה, ובחזור במונית לכיוון רכסים. כשהלימוד ברכב היה כלימוד בבית המדרש ממשי! למיטב זכרוני המשגיח מעולם לא הסתכל במשך הנסיעה בחלון - אפילו פעם אחת! זאת למרות שהיו לפעמים פקקים גדולים או תאונות וכד' - אני לא זוכר אותו מסתכל או מפסיק בלימוד אפילו פעם אחת. וזה לא שהוא היה צריך לעבוד על עצמו שלא להסתכל, הוא פשוט היה מהופנט ומרוכז בגמרא ולא עניין אותו שום דבר אחר.

סדר הלימוד היה: מיד עם כניסתו לרכב חזרנו על מה שלמדנו ביום הקודם, אחר כך למדנו גמרא רש"י, חזרה גמרא רש"י ולימוד התוספות, ועוד חזרה גמרא רש"י ותוספות. אחר כך למדנו רא"ש רי"ף ור"ן. טור ובית יוסף. ושולחן ערוך הלכה למעשה. בחזור לרכסים חזרנו שוב פעם על מה שלמדנו באותו היום, וסיימנו בשמונה ומחצה ברכסים. וכאמור, למחרת בתחילת הנסיעה חזרנו עוד הפעם על מה שלמדנו אתמול. מלבד זאת המשגיח היה לפעמים עוצר באמצע הלימוד, והיה הולך הלך ושוב, ומשנן בעל פה את דברי הגמרא והראשונים עוד הפעם לעצמו, בהנאה ואהבה לגמרא, בסבלנות ובמתיקות כמו בפעם הראשונה. לפעמים מתוך התרגשות ואהבה עזה למימרה של הגמרא, המשגיח היה מנשק את הגמרא כמה פעמים...

בְּשִׁמְיעַת הָאָזְן

מרן הגר"א הקר שליט"א מביא: באשר לצורת הלימוד הרצויה אין ספק שדרך ההבנה מתקיימת אך ורק כשהענין מתיישב על ליבו ואם לא הרי זה בבחינת נטיעה שלא נקלטה.

וראינו זאת אפילו אצל רבנו הגר"ש רוזובסקי זצ"ל שאפילו בדברים שאמר מסברתו עדיין היה מתייגע ליישב הדברים בלבו והיה מתבטא אני עדיין לא שומע זאת וספרו

בִּירָאָה

מרן הגרא"מ שך זצ"ל כתב 'העיקר שתהיה שקוע בלימוד, וביחד עם הלימוד תעלה גם ביראת שמים, כי אם אין יראה אין חכמה, מימי לא ראיתי מי שאין בו יראת שמים שיודע ללמוד, וכל אלו שנדמה להם שהם יודעים ללמוד אף שאין יראת שמים בוער אצלם, תדע שכל תורתם הוא מן השפה ולחוץ, ע"כ (מכתבים ומאמרים ח"א לז)

חז"ל אומרים "אם אין יראה אין חכמה" - **המשגיח מרן הגר"ד יפה זצוק"ל** היה אומר: לכאורה הרי ישנם אנשים המכחישים את מאמר חז"ל, אנשים שניכר שאין בהם יראת שמים ולמרות זאת נראה שהם למדנים ותלמידי חכמים? לפעמים יכול להיות שתורתם איננה תורת אמת, אך גם זה לא תמיד. הביאור בזה הוא, שגם אם בעולם הזה הם באמת הגיעו להשגות בתורה, בעולם הבא זה כבר לא יישאר אצלם! התורה היא חיצונית אצלם ואיננה נדבקת בהם! "יראת ה' היא אוצר". הכלי - האוצר של התורה הוא יראת שמים, בלא יראת שמים הקב"ה אינו נותן תורה, אלא שייך שאנשים בלי יראת שמים חוטפים תורה בלא שמגיע להם, ובאמת בעולם הבא הקב"ה יקח מהם את התורה חזרה! רחמנא ליצלן. ב'דרך ה' (חלק ד'), כתב, שהשראת הקדושה בלימוד התורה היא כפי היראה בשעת הלימוד.

והיה אומר: שיוצא אם כן דבר נורא, לא תמיד כאשר אדם חושב שאכן הוא מצליח בתורה הוא אכן באמת מצליח, יכול להיות שאדם מחדש חידושים ומגיע אף להישגים גדולים בלימודו, אך ח"ו אחר כך לעולם הבא זה לא יתקיים בידו. לפיכך - עד שאדם בוחן את עצמו מה הרמה שלו בלימוד ומה הם השגותיו, ראוי שעוד קודם לכן יבחן את רמת היראת השמים שלו ודרגתו בקנייני התורה! עלינו מוטל ללמוד באימה ביראה לפי ערכנו, ועל כל פנים להשתדל לא להסיח דעת בשעת הלימוד לדברים בטלים.

שהפסוק הנ"ל מדבר לא שמוציא בשפתיו שאומר לעצמו, אלא חושב לפני שמוציא מפיו ללמד לאחרים שאז נקרא מוסיף לקח והדגיש רבינו ואמר, - מה שאנו אומר לא כתוב כל כך ברור בגר"א, שעל שפתא בדובר שחושב קודם שמוציא משפתו ללמד לאחרים, ואני מסכים שלא כתוב את זה, אבל בכל זאת צריך להגיד וכך צריך ללמוד ולהבין את זה "מותר תמיד להוסיף מיה, שהכוונה שרואה כל דבר אמנם אני לא יכול להתעקש, כי אני לא רואה את זה בדיוק והגר"א לא מדגיש את זה אבל כך צריך להבין. והוסיף עוד רבינו לומר שזה באמת הנהגה שכשאתה מלמד "הלב שלך צריך להיות ברור" כדי שיוכל לומר ברור. לתלמיד, לתבה, לחברותא ועם כל אחד, וכשלומדים עם חברותא גם זה נקרא "שמלמד" כאשר באמת רוצה להסביר לחבר, ורואה שעדיין הוא לא תופס כל כך, אז עושה לו את זה יותר ברור.

ואמנם גם כאשר "בשבילך" אתה כבר מבין את זה... אבל בלהעביר את זה צריך שיהא יותר על בוריו, עוד אמר רבינו, "גם כשמדברים עם חבר צריך להזהר לתת לו את הדבר על בוריו!! בן תורה

וסיים רבינו: "לא יודעים זאת, בן תורה המתאמץ לדעת פשט, אבל אם חוזר עוד פעם ועוד פעם רואה שזה מאיר את העינים!!

בְּאִימָה

פעם אחת ביקר מרן רבי נחום פרצוביץ זצ"ל את מרן הגרי"ז, ר' נחום רצה לדבר בלימוד בחדר אז ישב ג"כ מרן רבי אלעזר שך זצ"ל רבי נחום ניגש למסירת חידושו באימה וברתת אחרי שרבי נחום עזב את הבית אמר הרב שך לרבי וועלוועל ער זאגט דאך גוט וואס האט ער אזוי מורא - הוא אומר דבריו באופן טוב מדוע הוא מפחד כל כך. על שאלה זו ענה רבי וועלוועל ער זאגט גוט ווייל ער האט מורא הוא אומר טוב מפני שהוא מפחד.

המשגיח היה מספר שלאחר פטירת המשגיח הגה"צ רבי אבא גרוסברד זצ"ל היה רפיון בישיבה, ונכנסתי עם כמה בחורים למרן החז"א, לספר לו על הרפיון, ובקשנו לשמוע ממנו דברי חיזוק. החזו"א אמר: 'עליכם לומר לבחורים, הרי הם רוצים לדעת ללמוד, ובכן מה אפשר לעשות שהקב"ה עשה חוזה כזה שבלי יראת שמים אי אפשר לדעת ללמוד'. החזו"א חיך ואמר: 'עליות דרבנו יונה' - איך מגיע אליו פתאום ה'שערי תשובה'? הרא"ש - איך מגיע אליו ה'אורחות חיים' להרא"ש? **אלא שזה ודאי לא יכול ללכת אחרת, תורה ללא יראת שמים**".

פעם דיברו עם מרן החזו"א זצ"ל על שניים, מי מהם יודע יותר בתורה? ואמר החזו"א: שמסתמא מי שיותר ירא שמים יודע יותר תורה. פעם שאלתי אותו, אם אפשר למי שאינו ירא שמים ללמוד בדרך האמיתית? והשיב לי בפשטות שלא שייך הדבר!

מספר נכדו של המשגיח: כאשר שיבחתי פעם במיוחד בפני המשגיח אדם פלוני, והרביתי לספר על שקידתו ושקיעותו העצומה בלימוד, ראיתי שהמשגיח עוד לא מתפעל כל כך, וכאשר המשכתי לשבח את מידותיו הנאצלות ויראת ה' הבוערת בו, חיך המשגיח ואמר, "חיכיתי לשמוע שיש לו מידות טובות ויראת שמים, כי עוד לא הייתי בטוח שאת התורה יש לו..."

בענוה

שח מרן ראש הישיבה רבי מיכל יהודה ליפקוביץ זללה"ה: גם לאחר היגיעה צריך האדם לזכייה מיוחדת שיוכל לקנות חלקו בתורה, כי היגיעה לכשעצמה אינה מספקת, ואינה מחייבת שאכן בתוצאה יזכה לקנות קנין אמיתי בתורה בידיעתה ובהבנתה בעומק הנכון, אלא שמכוחה של היגיעה זוכה למתנה מאת הקב"ה, וכמבואר בחז"ל (נדרים ל"ח, א') שאפילו משה רבינו בדרגתו שלו, לא זכה לקנין מושלם בתורה - כך גילו לנו חכמינו ז"ל - ורק ע"י מתנה מאת הקב"ה זכה שניתנה לו לקנותה שלא יהא משכחה.

עלינו, אם כן, לדעת מהי דרך הזכייה לזכות באוצר זה ממתנת שמים? הנה אמרו חז"ל (עירובין י"ג, ב') "מפני מה זכו ב"ה לקבוע הלכה כמותן, מפני שנוחין ועלובין היו ושונין דבריהם ודברי ב"ש, ולא עוד אלא שמקדימין דברי ב"ש לדבריהם"1. הזכייה שזכו ב"ה שהלכה כמותן היה ע"י מידות טובות, ע"י נתינת כבוד איש לרעהו ואי הרגשה כלל כשפגעו בהם, הנהגה של יחס לדעת השני מתוך רצון להבין דבריו ועומק דעתו. צורת לימוד כזו היא הדרך להצלחה.

מכח מעלה זו של ענוה, זכה משה רבינו למתנה שניתנה לו התורה. למתנה לא זוכים מכח כשרונות אלא ע"י מעלות רוחניות.

בשימחה

שח מרן ראש הישיבה רבי מיכל יהודה ליפקוביץ זללה"ה: העולם הזה מלא נסיונות, וחיי היום יום מביאים לפתחינו הרבה קשיים ומפריעים מלימוד התורה, דברים חדשים וגם ישנים, היצר אינו מפסיק מלהרפות ידינו, וצריכים אנו תמיד להתגבר על כל המפריעים האלה. ומהו הדרך שנוכל להצליח להתגבר על כל הנסיונות האלו, על ידי ההנאה והעונג מעמלה של תורה. כשזוכים להרגיש את ההנאה של היגע בתורה, כל עניני עוה"ז מאבדים ממילא חשיבותם, והם בטלים ומבוטלים לעומת הבנה אחת בדברי תורה. השמחה הגדולה שזכיתם להגיע לכך לסיים לימוד בעיון ובעומק חלק גדול זה של תורתנו הק', צריך להיות בהרגשה מרוממת שכל תענוגי עולם הזה מעולם, וכל עושר וממון ששייך שיהיה לאדם, לא ישוו לעושר הגדול שזכיתם לו. וזה יתן חיזוק להמשיך ביגיעת התורה ולהתרחק מכל הבלי ותענוגי העוה"ז המצויים כיום, המושכים לב האדם לבטלה ולחטא.

הגמרא אומרת (שבת ל"א, א') שדברי תורה נקנים רק מתוך שמחה, שמחת הלב. אם חסר לאדם את הסיפוק הפנימי, זהו מצב שיכול להביאו לנפילה גדולה, ולכך צריך תמיד בזמן שלומדים להרגיש טעם בלימוד,

והעצה לזה ללמוד עם חבורתא, לברר יחדיו הגמ' והראשונים, שמתוך שמציעים הדברים זה לזה יראו מה ברור להם ומה לא הבינו, ועי"ז תהא משנתם סדורה להם.

בְּטִהְרָה

שח מרן ראש הישיבה רבי מיכל יהודה ליפקוביץ זללה"ה: מצינו (כתובות ק"ד, א') שרבינו הקדוש ע"ה הרים עשר אצבעותיו למרום ואמר: לא נהניתי מן העוה"ז אפילו כאצבע קטנה, הגם שבשולחנו היה עשירות כשולחן של מלכים, כמבואר בחז"ל, ואיך זה מתיישב ה"שולחן מלכים" עם "לא נהניתי אפילו כמלוא אצבע"? ועוד הרי הערת במכתבך, אם הבורא עולם ברא אילנות טובות ודברים שהחייך נהנה מהם, אדרבה יש ליהנות מהם ולהודות להקב"ה על כל הנאה והנאה, כי הרי כל הנהנה מהעוה"ז בלא ברכה ה"ז מועל בקדשי שמים, ועשיית הברכה ה"ז בגדר פדייה שיהיה מותר ליהנות מהם?

אבל הגדר הוא ברור, שכל הנאותיו ותענוגיו של האדם נקבעים - האם נחשב שנהנה ומתענג מטובותיו של הבורא, ולא משום מילוי כריסו ורצונותיו ליהנות מעוה"ז, הוא תלוי עד כמה שאין אצל הנהנה משיכה אחרי אלו התענוגים, וכוונתי לומר שאם אין לו אלו ההנאות אינו מרגיש שחסר לו כלום והוא בגדר המסתפק במה שיש לו, ואז כשהוא כן נהנה - הרי זו הנאה רגילה וישרה שיכול להיות בטוח שלא יתרגל בהם ע"י רצון למלא תאוותיו ח"ו.

ועוד יש להוסיף, אם הגיע לידי דרגה זו שיכול מתוך רצון והכרה למנוע עצמו אפילו מהנאה המותרת, הרי ודאי כשהוא כן נהנה היא הנאה רגילה מה שהקב"ה בטובתו נתן לנו האפשרות ליהנות מעוה"ז. ודאי שההכנה לזה תלויה בכוונת ברכה הראשונה שמברך עליה. ועוד הבחנה יש, אם שייך שבדבר אחד והנאה אחת הוא פרוש לגמרי - זה מגדיר את מצב האדם ודרגתו, דוגמא לזה: שמירת העיניים, וכמו שכתב בחוה"ל (שער העבודה סוף פ"ה) וכן בכל תנועותיו לא יעתיק רגל

להרגיש את המתקנות בלימוד התורה, וכשמרגישים טעם בלימוד - זה נותן חיזוק ודחיפה להמשיך עוד ועוד.

איך מרגישים טעם בלימוד? ראשית, צריך להתרגל ללמוד ללא הפסקות, לא לעשות את הלימוד קרעים קרעים, כי עיקר ההצלחה בתורה הוא כשלומדים בהמשך אחד. התבוננו בדבר ותראו פעמים מתחילים ללמוד בהכרח ובקושי, עצלות הגוף מכבידה על השעבוד ללימוד התורה, אך משמתגברים ונכנסים ללימוד, לומדים רבע שעה או מחציתה, מתחילים להרגיש משיכה ללימוד. דבר זה הוא מכח קדושת התורה המשיכה לנפשו של האדם את ההרגשה בטעמה של תורה, ומתוך כך גוררת אותו להמשיך בלימוד ביגיעה ובעמל, אך כל זה אם לומד ללא הפסק, ברציפות. העצה להצליח בזה, לימדנו רבותינו בעלי המוסר, שיקבע לעצמו זמן מה בתחילת לימודו שבזמן זה אינו מפסיק, ולומד בהמשך אחד. קביעות זו תשפיע להרגיל בהתמדה וסופה שתתבנה וימשיך בלימוד ברציפות זמן הרבה. והשנית, אופן הלימוד, שישתדל ללמוד בנחת ולא במהירות, לברר את הכתוב - ואיני מכוון בזה להתעכב מיד בכל העמקות שזה חלק נוסף שגם לכך נתבעים - אבל ההתחלה צריכה להיות להתבונן במתינות לקנות את תוכן דברי הסוגיא, ללמוד פעם אחת דברי הגמ', ואם לא מבינים לחזור פעם שניה, וללמוד דברי רש"י ולדייק דבריו ולנסות שוב להבין, עד שהקב"ה עוזר ומבינים. הקושי וההכבדה בלימוד באה בגלל המהירות שרוצים להספיק ואין מתעכבים בשימת לב לדעת ולהבין, סבורים שמהלימוד המהיר כבר יודעים, והדבר מצוי כשמתחילים ללמוד דברי התוס' ואין מבינים כראוי את דבריהם, אין מבינים קושייתם - סיבת הדבר מפני שאין בהירות בהבנת הגמ'. אחר שישבו ויבררו היטב במתינות דברי הגמ' ופירוש רש"י, יוכלו להבין מה באו התוס' להקשות ומה הוסיפו בביאור הגמ', וכן הוא בלימוד דברי שאר הראשונים.

אלא הליכה גרידא אלא מוכח שיש ענין של
עמל כתכלית לעצמה ואז יש יותר סייעתא
דשמיא. (באר החיים)

בְּדִקְדוּק חֲבָרִים

**שח מרן ראש הישיבה רבי מיכל יהודה
ליפקוביץ זללה"ה:** לימוד הדף צריך שיהיה
לימוד בחברותא, שלא ילמדו לבד, כי בלימוד
בחברותא מחוייב להוציא הדברים ערוכים
בפיו, ואינו מסתפק בהרהור המחשבה
בלבד, והתועלת בכך גדולה מאד, ראשית
הוא תועלת להבנה, ועוד, שלימוד בהסברה
ברורה בפה פעם אחת, שווה לפעמים רבות
בלימוד בלא עריכת הדברים בפה. וכן משא
ומתן עם החברותא יוסיף הרבה לבירור
העניין.

"דיבוק חברים" הוא אחד מקנייני התורה, רק
שיהיה במידות טובות, לרצות להיות מבקש
האמת ומודה על האמת, ושיהיה עין טובה
ולב טוב לזולתו - אז תתעלה עי"ז בתורה
ומעלות טובות

בְּפֶלְפֹל הַתְּלָמִידִים

מן המפורסמות הוא מה שרבינו **מרן
הגר"ח קניבסקי שליט"א** משיב למכתבים
המגיעים אליו מכל קצווי תבל, הן מגדולים
והן מקטנים, וזכורני שהיו ימים שענה
רבינו על יותר ממאה מכתבים ביום אחד.
ושמעתי שפעם אחת אמר רבינו לאחד
מנכדיו שבשבוע זה ענה הרבה מכתבים ולכן
התעכב קמעא מלהמשיך בכתבת חיבורו
שהיה עוסק בו באותו זמן, ושאלו נכדו מדוע
לא מצמצם מזמן עניית המכתבים בשביל
להמשיך בכתבת הספר, ואמר לו רבינו
שליט"א דמכיון שאינו משמש כראש ישיבה
או מגיד שיעור וכדו' וכל אחד צריך שיהיה
לו חלק של ללמוד וללמד, והחלק של הללם
אצלו הוא ע"י עניית המכתבים. (מתוך קניני
חיים)

ולא יניע עפעף אלא אחר הפקת רצון אדוניו
בהם, וכדומה לזה בהנאת אכילה ושתיה.

בְּשִׁמוּשׁ חֲכָמִים

**שח מרן ראש הישיבה רבי מיכל יהודה
ליפקוביץ זללה"ה:** "הנה עד כמה החיוב
לקבל רב על עצמו, שמעתי מראש הישיבה
מרן הגאון רבי דוד פוברסקי זצ"ל על הגר"ז
מסלנט, שאחר פטירת רבו הגר"ח מוולאז'ין
זי"ע, אף שהיה כבר גדול מאד בתורה ויראת
ה', מכל מקום נסע לפוזנא ללמוד מתורתו
של הגרע"א ז"ל באומרו שצריך לקיים דברי
חז"ל שאמרו "עשה לך רב".

"כשלמדתי אצל מו"ר המובהק בעל חידושי
רבי שלמה ז"ל בוילנא, אמר לי המשגיח מו"ר
רבי שמחה פלוטקין זצוק"ל: דע לך! כשאתה
לומד אצל רבינו, אין אתה לומד רק הדפים
הספורים, אלא אתה לומד ממנו כל התורה
כולה, כיון שעל ידו אתה בנוי להבין בכל
התורה כולה. וזה שייך רק כשמסורים לעמוד
על עומק ישרות ההבנה של רבינו".

הנה עה"פ אם בחוקתי תלכו מפרש רש"י
שתהיו עמלים בתורה ובתורת כהנים הלשון
שהקב"ה מתאוה שיהיו עמלים בתורה. והנה
בגמרא מגילה ו' ב' יגעת ומצאת תאמין
נאמר לענין להדורי משמע שיגיעה הוא
הדרך והאופן לזכות לתורה ואם כן התכלית
הוא השגת התורה אבל כאן במדרש נראה
שהעמל בעצמו הוא תכלית **כן מדקדק
מרן הגאון ר' משה הלל הירש ר"י סלבודקה
שליט"א** ורגיל לומר שמבואר כאן שיש בעמל
התורה תכלית לעצמו והוא כבוד הקב"ה
שהוא כמכריז ואומר שיעשה הכל לברר דברי
המלך היקרים לו וביאר שעמל כזה מועיל
לתורה דרך סגולה שאם מייקר תורה ומכבדה
הקב"ה נותנה לו וכמו שאיתא במנחות י"ז
שהרב הלך אל התלמיד לשמוע תורה משום
יגעת ומצאת תאמין. וביאר בשם רבו הגאון
ר' אהרן קוטלר זצ"ל שעבודת המרות של
ההליכה לתלמיד זהו היגיעה הגדולה והרי
עמל זה של הרב לא היה התאמצות להבין

בְּיָשׁוּב

שח מרן הגרש"ז אויערבאך זצ"ל שהשם ישיבה הוא ע"פ המשנה בקידושין (מ) שמי שאינו במקרא ובמשנה אינו מן הישוב נמצא שכדי שיהיה האדם בכלל ישובו של עולם עליו לעסוק בתורה שהיא הכלי העיקרי בו ניתן לפתח את העולם וליישבו ולכן אותו מקום שנקבע לכך יאה להקרא בשם ישיבה כלומר שהיא עיקר ישובו של עולם.

בְּמִקְרָא

כ' מרן החפץ חיים: "והנה עיקר הלימוד של מקרא הוא, לימוד פרשת השבוע עם פירוש רש"י בכל שבוע. איתא ב'ארחות חיים' להרא"ש שציווה לבניו ללמוד פרשת השבוע עם פירוש רש"י ובימינו אלה, אין אנו יוצאים ידי חובה בתרגום לפי שאין המוני אחינו בית ישראל מבינים אותו. וצריכים אנו לביאור נכבד שיפרש היטב את תורתנו הקדושה, וביאור כזה הוא רש"י, והוא אצלינו מדינא, במקום התרגום שמלפנים".

בְּמִשְׁנָה

אחרי פטירת חמותו שלח **רבנו מרן הגרא"ל שטינמן זצ"ל** מכתב לבנו הג"ר שרגא, וזו לשונו: הנני להזכירך עוד פעם שתשתדל ללמוד כל יום חק ולא יעבור לכל הפחות בערך 5-6 משניות, ואין אתה יכול לשער עד כמה שזה זכות להנפטר, והנפטר פשוט שם מחכה בכליון עיניים על כל לימוד משנה או תפילה או ברכו וכדומה, כי שם אין להם לעשות מצות כלום, והם זקוקים רק להחיים, וכל מצוה מיקל את הדינים השולטים שם ומעלים אותם למדרגה טובה.

בהספד רבנו על הג"ר שמחה קסלר אמר רבנו: והנה לאחר שהושברנו במכה גדולה כזו ורוצים להתחזק, באתי להציע דבר שיהי טוב לע"נ וטוב לכולנו, מה שכתוב בכתר ראש (אות נ"ה) לימוד וחזרת משניות סגולה להתמדה ולהבין הפשט עי"ש, ה' כדאי שכל אחד יקבל על עצמו ללמוד בל"נ משניות

כל יום, פרק או לכה"פ חצי פרק, אבל שיהא בקביעות כל יום בל"נ, ויהא תועלת גדולה לאדם עצמו, וגם יהא זכות להנפטר הגדול שמסר נפשו כל כך בשביל כולם. אם ילמדו משניות זה דבר גדול מאוד, ובצוואת הג"ר שעפטל בנו של בעל השל"ה (נדפס בסוף ספר השל"ה) כתב (אות כ"ה): לימוד כל המשניות, אשריכם אם תהי' רגילים בהם ובשמותיהם, וקבלה בידי שאין אדם רואה פני גיהנום מי שהוא בקי במשניות עכ"ד. וזה מגיע להנפטר שהי' כ"כ הוגן לכל אחד, והקב"ה יעזור שלא יהא ח"ו עוד פרץ וצוחה, ובלע המות לנצח ומחה ה' א' דמעה מעל כל פנים (ימלא פי תהלתך עניני ציבור עמ' שכז).

כל מי שלמד כאן משניות נעשה בעל רכוש, גם אם שכח, יש בידו לשוב וללמוד, ואם ימשיך בלימוד המשנה כל ימיו הוא רוכש לעצמו מטען גדול מאד, ואם יגיע לידי ידיעת כל המשנה בעל פה, על זה כתב בהגה"ה שעל ספר 'יש נוחלין' [ס' יש נוחלין חיבר רבי אברהם הורוביץ אביו של השל"ה הק', וההגהה הוא מבנו ר' יעקב] וז"ל 'אכן עצמות למודם (של המשניות) הוא ללמוד בעל פה, ואשרי מי שעושה כך, כי הוא דבר וסגולה נפלאה לטהרת הנשמה, ולהבריא הקליפות בהן במותו, וזאת תור"ת העול"ה להעלות הנשמה למעלה למעלה, ובתוך הליכתה לא יוכלו לענותה בני עולה, רק תלך בדרך ישר וסלולה בדרך הקדש יקרא לה'. ובצוואת הג"ר שעפטל בנו של בעל השל"ה (הצוואה נדפסה בסוף ספר השל"ה) וז"ל באות כ"ה 'סדר הלימוד גמ' פירוש תוס' הוא חיוב כמו הנחת תפילין, לימוד כל המשניות, אשריכם אם תהי' רגילים בהם ובשמותיהם, וקבלה בידי שאין אדם רואה פני גיהנום מי שהוא בקי במשניות' וכו'.

וזה דבר גדול, אם יכולים לבוא עם זכות של לימוד המשניות, ולזה זכינו בזכותו של אותו צדיק שהכניס את לימוד המשניות וחזרתן. אם כל אחד יחזור כל יום משניות ויתמיד בהם משך כל חייו לאוי"ט, גם אם ילמד רק

את שאלותיי הביט בי מרן בחיוך נפלא מלא חמלה ואהבה ואמר לי מעדאף לערנען און לערנען און לערנען זה העיקר תשב תלמד תשב ותלמד זה העיקר.

כך צריך להנהיג את הציבור און לערנען ובכל יתר הדברים מטפלים בזמן שאינו יום ואינו לילה כשכל היום כולו מיועד אך ורק לתורה ותורה.

הגאון רבי אהרון דוד דונר סיפר באחד הימים הגיעני מכתב מאת רבנו בו תינה את כאבו של תלמיד חכם פלוני מבני ירושלים המצוי בדחקות עצומה ונזקק לסיוע כלכלי היות ונוכחתי כי מרן כה משתדל בעבור אותו תלמיד חכם עד שטרח לכתוב בעבורו מכתב אישי פניתי לכמה נדיבים מבני קהילתי וגייסתי בעבורו סכום כסף לצדקה לאחר תקופה כשהגעתי אל ארץ הקודש נכנסתי למחיצת רבנו וכדי לשמח את ליבו בישרתי לו כי זכיתי לקיים את רצונו וגייסתי כספים בעבור אותו תלמיד חכם הנתון במצוקה ואף שלחתי לו את המעות למרבה השתאותי נרתע רבנו בהסתייגות ואמר אני לא בקשתי ממך דבר כזה וכי יעלה על דעתך שאני אורה למאן דהו לסגור את הגמרא וללכת לאסוף תרומות אלא מאינן סברתי בליבי כי מאחר שאתה מתגורר במדינת הים ובקהילתך ישנם אנשים אמידים וקרנות צדקה יכול אתה להורות להקצות מכספי הצדקה עבור מקרה זה אבל חלילה לי מלהורות כדבר הזה.

בְּמַעוֹט תַּעֲנוּג

שח מרן ראש הישיבה רבי מיכל יהודה ליפקוביץ זללה"ה: "מסופר על שנים מגאוני הדור זצ"ל בדורות הקודמים, שמפורסמים מאד בגדלותם בגאונותם ובספריהם, אחד מהם היה עני ודל והיה דר בקהילה קטנה ועניה, עד שלא היה לו אפילו במה להאיר את ביתו. לימים נזדמן לבקר אצל עמיתו, הגאון השני שהיה מרא דאתרא בעיר גדולה, ודיבר עמו בלימוד. לאחר מכן אמר: "תמיה גדולה יש לי, בשלמא אני יודע ללמוד

ארבע משניות ביום, יגיע לקנין בכל ששת סדרי משנה (מתוך שיחה לילדים בת"ת תורת אמת, ליום השלושים של הגר"ח פרידלנדר, כ"ח אב תשמ"ה).

שאלה: כשלומדים משניות לעילוי נשמה, האם עדיף ללמוד מעט משניות בעיון או הרבה משניות בשטחיות? תשובה: עדיף ללמוד מעט בכוונה מללמוד הרבה בלא כוונה. וכששאלו את רבנו אם עדיף ללמוד דף גמרא בעיון או ללמוד משניות? השיב דבעיקר ילמד גמרא בעיון, אבל ילמד גם מעט משניות משום שכך נהגו בלימוד משניות (בנתיבות הלכה חי"ב, אבלות החורבן עמ' 5). נשאל רבנו: מה עוד יש ללמוד עם הילדים? והשיב: קצת הלכות, קצת משניות. ונשאל: כיצד יש ללמוד משניות, בכמות או באיכות? והשיב: אם הילדים שייכים ללימוד באיכות זה בסדר, אך אם הם לא שייכים לזה לומדים כמות, וכמות בלי להבין כלום הרי לא שייך, בעמקות גם כן לא שייך, ממילא יש ללמוד עמם כפי רמת הבנה שלהם. (מתוך כאיל תערוג עניני אבילות)

בְּמַעוֹט סְחוּרָה

בספר מעדני שלמה מועדים הלכות והליכות **מרן הגרש"ז אויערבאך זצ"ל** ע' קכ"ט מסופר שהגרש"ז זצ"ל העיד על ימי צעירותו לפי העניות המשוועת של התקופה ונטל החיובים שעל שכמו לפרנס את משפחתו הוא היה פטור מלימוד תורה לפי ההלכה יכולתי להמשיך לגדול בלימוד רק משום שהחלטתי לשמור על הסדרים ולטפל בכל שאר הענינים לא חשוב עד כמה לוחצים מחוץ למסגרת הסדרים הקבועים.

בְּמַעוֹט דֶּרֶךְ אֶרֶץ

סיפר הגאון רבי אשר זליג וייס שליט"א זמן קצר לאחר שזכיתי לעלות לעיר הקודש נכנסתי אל **מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל** בכדי לשאלו מספר שאלות בענייני הנהגת הציבור ולברר כיצד ראוי לחלק את הזמן בין המשימות השונות לאחר שהרציתי בפניו

כיון שאין לי כלום מעוה"ז, אך הגאון מרא דאתרא שמסודר כאן בגשמיות, איך הגעת לגדלות הזו בלימוד התורה?! והנה בוודאי שאף הגאון השני על אף שהיה מסודר בגשמיות לא היה שייכות עם עוה"ז כפי המושגים שלנו, ובוודאי ברור אצלי שנהג מנהג רבינו הקדוש שעל אף עשירותו הרים אצבעו למעלה ואמר לא נהניתי מעוה"ז אפילו כאצבע קטנה, ואעפ"כ הגאון האורח זצ"ל תמה היה איך זכה לגדלות בתורה!.

*

מֶרֶן הַגָּאוֹן רַבִּי רַאובֶן זְצוּק"ל בַּהֲקֵדְמָה לְבִרְכַּת שְׁמוּאֵל (ב"מ בקווים לדמותו) כתב על מֶרֶן הַגָּרֵב"ד זְצוּק"ל- שֶׁמֶלֶבֶד הַתּוֹרָה לֹא אָהֵב שׁוּם דָּבָר בַּעֲוֹלָם, וְרָגִיל הִיָּה לֹמַר שֶׁהַתּוֹרָה אוֹהֶבֶת רַק אֶת מִי שְׁאִינוֹ אוֹהֵב דְּבָרִים אֲחֵרִים רַק אוֹתָהּ, וְרַק לֹאִישׁ כֵּזֶה הִיא מוֹסֶרֶת אֶת עֲצָמָהּ וּמִרְשָׁהּ לּוֹ לְקִנּוּתָהּ, אֲבָל מִי שְׁאוֹהֵב אֲחֵרֶת עִמָּה אֵין הִיא מִרְשָׁה לּוֹ לְקִנּוּתָהּ ע"כ. (ועי' גמ' יבמות קיז. כמים הפנים לפנים כן לב האדם וכו' (משלי לז) ההוא בד"ת כתיב וכו' עיי"ש).

וכעין זה בספר התקופה בסערת אליהו **להגה"צ רבי אליהו ווינטרוב זצוק"ל** (מאמר א ענף ג) וז"ל שם 'כי אור התורה לא תהא נקלטת ונאחזת, רק בנפש עדינה השואפת להתייחד עמה לגמרי לא בנפש שהתפשרה עם צרתה המעיק לה' ע"כ.

חובותיו הבנקים עיקלו את חשבונותיו ושאר דברים שלו ופשוט אינו יכול להמשיך לחיות בצורה זאת וביקש ממרן שליט"א שיזכה להינצל מכך ושיהיה לו פרנסה בשפע. אמר לו רבינו בהאי לישנא "גם לי יש חובות", והצביע לו על ספריו שבהם לומד מידי יום ביומו את סדר לימודיו. אמר אותו האיש לרבינו שליט"א אבל יש הבדל בין החובות שלי לחובות של הרב, שהחובות שלו גרמו שיעקלו את ממונו, מה שאין כן החובות של מרן שליט"א אינם גורמים לעיקולים. אמר לו רבינו שליט"א גם החובות שלי גורמים לעיקולים. ותמה אותו האיש מה שיין עיקולים בחובותיו של רבינו. הסביר לו רבינו שחובותיו מעקלים לו את שנתו, שכל עוד שאינו מסיים את חוק לימודיו אינו יכול לישון.

ובעיני ראיתי כמה פעמים שרבינו שליט"א עלה על יצועו לנוח את מנוחת הצהרים ופתאום אחר כמה דקות קם מן המיטה, וכשהפציר בו הנכד שלא הספיק לנוח אפילו רבע שעה וחשוב לבריאותו שישכב עוד מעט, אמר לו רבינו "החובות לא נותנים לי לישון". אשרי הדור שזכה שרבינו בתוכו. (קניני חיים)

בְּמַעוֹט שִׁיחָה

שח מרן המשגיח הגר"ד סגל שליט"א (לפי הבנת השומע) רואים שבקנייני התורה יש **2 קניינים** שנוגעים בפה 1 עריכת שפתים 2 מיעוט שיחה וצ"ב?

הגאון כותב באגרת הגר"א "שהפה קודש קודשים" (במאמר המוסגר זכינו לאגרת הזאת אפי' שבסוף הגאון לא עלה לארץ אלא רק בשביל האגרת). מאיפה הגאון לקח את זה? כתוב בתהילים "אם תשכבון בין שפתים" כתוב במדרש אל תקרא אם אלא אמא השכינה איפה היא נמצאת בין השפתיים ז"א שהפה קודש קודשים הפה זה בית הכנסת.

בְּמַעוֹט שִׁנָּה

הנה כידוע מורינו הגר"ח קניבסקי שליט"א עשה לעצמו סדר ללמוד בכל יום ויום דברים קבועים ובכל שנה ושנה מסיים ש"ס בבלי וירושלמי רמב"ם ושו"ע וכו', וקורא רבינו שליט"א לסדרי לימודו הנ"ל "החובות", וידידי הגאון רבי גדליה הוניגסברג שליט"א חיבר לאחרונה ספר שלם אשר בשם "ספר החובות" יכונה, בו מפרט את כל סדר לימודו של הרב בצירוף עובדות השייכים לענין זה. ובימים האחרונים ניגש יהודי אחד קמיה רבינו שליט"א והגיש לו פתק ובו כתב שיש לו חובות מרובים של ממון, ומחמת ריבוי

ואומר הגאון זצ"ל אם **תלמוד תורה** כנגד כולם אז דברים בטלים זה גם כנגד כולם.

"כי רגע באפו חיים ברצונו", הקב"ה כועס על הרגע כי ברגע של תורה מונח חיים ועל זה העולם העומד וידוע הסיפור על הח"ח שתרם רגע בתורה לרפו"ש של חולה כי ידע ליקר מה זה רגע של תורה.

הגמ' בשבת פ"ח מביאה את הפסוק "ארץ יראה ושקטה", שבמעמד הר סיני היה שקט אף אחד לא צייץ, רואים שזה חלק מהכנה לקבלת התורה שמעלת השתיקה גדולה מכולם ה' יזכנו שנזכה ולדברת במ ולא בדברים בטלים.

במעוט שחוק

העיד **מרן הגאון הגדול רבי גרשון אדלשטיין שליט"א** אחד שעסק בליצנות בפורים העיד בפני כי מאותה שנה אינו מצליח לחזור לעצמו ולמצבו הקודם בתורה שהיה לו לפני כן הוא ממשיך ללמוד אבל לא כמו שהיה לו קודם לכן.

באך אפים

אמר מרן הגרא"ל שטינמן זצ"ל: תמיד תמהתי על הגמ' בשבת קה: שהמקרה בגדיו בחמתו, והמשבר כליו בחמתו, והמפזר מעותיו בחמתו, יהא בעיניך כעובד ע"ז, והטעם שהוא אומר לו כך ומחר אומר לו לעבוד ע"ז. ולא הבנתי, וכי אחד שעושה עבירה אחרת - לא נופל בידיים של היצה"ר שמחר יאמר לך לעבוד ע"ז? ומאי שנא דווקא כעס? ואולי י"ל דאדם הרי אוהב את ממונו ואת בגדיו, ואם רואים שהולך עד כדי כך נגד טבעו, שמשבר אפילו כלים של עצמו (ולא רק של חברו), שיכול להתדרדר גם לע"ז...

בלב טוב

היה רגיל מרן הגאון רבי יעקב קמינצקי זצ"ל לבאר את מנהג ישראל ללמוד מסכת אבות בשבתות שבין פסח לחג השבועות שכן עשו דור המדבר ביציאתם ממצרים עבדו על טוהר המדות שלהם להכין ליבם לקבל את.

החפץ חיים מביא שלכאורה כמו שיש ב' עיניים שיהיה ב' פה? א' לאכול ולדברים בטלים ו2 ללימוד תורה? אלא עיניים א' זה לראות טוב, וב' לעצום את העין לפעמים כשרואים משהו לא טוב, אבל פה זה א' כי צריך ככה לעבוד את ה' ז"א שהפה זה בהכנס"ס ובהמ"ד. וזה מות וחיים ביד הלשון. ובאורחות צדיקים כתב שיש פה א' כדי שימעט בדיבור. והלשון שוכבת ולא עומדת שפחות תתגלגל ותדבר בשונה משאר האברים שעומדים.

וע"ז **הגאון** אומר באופן כללי ש"החוסם פיו זוכה לאור הגנוז שאין מלאך ובריה יכולים לשער". ובספרים אומרים שזה סגולה לפרנסה תחילת המילה וסופה זה פה ובאמצע **רסן** מי שיש לו רסן לפה זוכה לפרנסה.

וצריך לדעת **שמעלת השתיקה** זה המעלה הכי גדולה בעולם יותר ממעלות אחרות למשל ענוה... למה? כי כשאתה שותק אף אחד לא יודע שאתה שותק כמו בענוה... וא' שהיה מדבר 100 סיפורים והיום סיפר רק 50 אף אחד לא יודע שהתחזק וזה מעלה גדולה.

וזה **"תולה ארץ על בלימה"** בא לך להגיד משהו משהו מרגיז אותך ואתה שותק זה קשה אבל מעלתו גדולה שאין כל מלאך ובריה יכולים לשער. בלי-מה.

וזה **עריכת שפתיים** הביאור בספרים שאדם חושב על מה שידבר שהדברים יהיו ערוכים בפיו וכן זה הביאור בנאה דורש שערון בדיבור ועי"ז יהיה גם נאה מקיים.

וזה **סיג** לחכמה שתיקה. וזה החיוב של **"ודברת במ"** ולא בדברים בטלים.

בפ' "במדבר" כותב בעה"ט שאדם צריך להשים עצמו כהפקר כמדבר. ובגמ' כתוב מה אומנתו של אדם בעוה"ז? ישים עצמו כאלם, בדורנו אדם צריך להיות כבעל מום בכל הגוף לא לשמוע כל דבר ולא לראות כל דבר וכו'.

ובספר רוח חיים של **ר' חיים וולאזין** זצ"ל כתב על מיעוט שיחה שכל דיבור בטל יוצא כנגדו דיבור תורה ולכן זה א' מהקניינים.

דבר גם אם קשה לך ע"ז זה לא משנה וצריך לעשות מה שהרב אומר. (קניני חיים)

בְּקִבְלַת הַיְסוּרִין

לפני תקופה נכנס מרן הגאון רבי שרגא שטיינמן שליט"א לבקר בן ישיבה חולה במחלה הנוראה רח"ל (ישלח לו ה' רפו"ש במהרה בתושח"י), הבחור שמח מאוד ובמשך זמן רב גולל את כל אשר מעיק על ליבו, וסח את הקורות עמו.

כשגמר רבי שרגא שליט"א לשמוע אותו, נענה לו:

כתוב במשנה באבות (פ"ו מ"ו), כי אחד מהקניני תורה שהתורה נקנית הם זה 'קבלת היסורים'. ולכאורה, מה השייכות בין קבלת היסורין לבין קנין התורה, מדוע מי שמקבל את היסורין זה סיבה לקנין התורה.

ועוד, מה יעשה אדם רגיל שאינו סובל, איך יקיים קנין זה?

אלא, רואים מכאן: כי כל מאמץ שסביב התורה, אפילו אם הוא לא קשור ישירות ללימוד, כל דבר שבדרך ללימוד, כל יגיעה שהאדם עושה, בכלל עמל התורה. כאשר בן תורה חולה ל"ע, מדוע הוא רוצה להבריא, כדי לאכול ארוחה דשנה? הוא רוצה להבריא כדי ללמוד תורה, ממילא כל זה צורך וסביב התורה ובודאי ע"ז תהיה התורה קנינו.

זה גם היישוב לשאלה השניה: כל צער וסבל שיש לאדם נחשב יסורין. יש אחד שקשה לו לקום בבוקר, והוא מתאמץ וקם, גם זה נחשב שהיה לו יסורין, ועמל על עצמו להתחזק ולבוא לתפילה. יש אחד שרוצה ללכת לטייל ובמקום זה הוא יושב ולומד, נקרא שהוא עמל בתורה, כי התאמץ למען התורה. וזה גם נחשב שיש לו יסורים.

והוסיף עוד:

אבי מורי זללה"ה הגדיר את זה, שכל שהגשמיות יותר חלשה אז הרוחניות יכולה

שח מרן הג"ר דוב לנדו שליט"א אמר לי הגר"ש קובסקי זצ"ל. ששמע ממרן החזו"א זללה"ה הוראה בנידון שהיה צריך להתנהג עם מאן דהוא באכזריות והתיר החזו"א בדיעבד לצורך הענין אך הוסיף תדע שאכזריות בכגון זה הוא עבודה קשה שבמקדש.

בְּאִמּוֹנַת חֲכָמִים

שחו לרבינו מרן הגר"ק שליט"א עובדא שהיתה אצל רעייתו אשת חבר הרבנית ע"ה, שאשה אחת מעוברת הגיעה אל הרבנית להתברך מכיון שהעובר שבמעיה היה הפוך, ואמרה לה הרבנית שיש סגולה שהוולד יתהפך והוא לבדוק שלא יהיו בבית ספרים הפוכים. (וכידוע דבר זה מיעצים רבים כסגולה להפוך הוולד, וידוע על הרבה אנשים שדבר זה הועיל להם שיתהפך העובר). ואותה אשה לא שמעה נכון והלכה לביתה והפכה את כל הסירים שהיו אצלה בבית כולל כל הכלים של פסח. ולמחרת הלכה לביקורת אצל הרופאים ואמרו לה שהכל תקין והעובר נתהפך. והגיעה שוב אצל הרבנית וסיפרה לה שעשתה כדבריה והפכה את כל הסירים בביתה והעובר נתהפך. וצחקה הרבנית טובא ואמרה לה שלא אמרה לה להפוך את הספרים אלא את הסירים. וכשסיפרו לרבינו עובדא זו חייך מאוד, ואמר רבינו דהנה בגמרא בפסחים (דף מ"ב ע"ב) איתא "אמר רב יהודה אשה לא תלוש אלא במים שלנו. דרשה רב מתנה בפפוניא. למחר אייתו כולי עלמא חצבייהו ואתו לגביה, ואמרו ליה הב לן מיא, אמר להו אנא במיא דביתו אמרי". ואמר רבינו שליט"א דלכאורה צ"ב בתרתי, חדא מה הגמ' באה להשמיע בעובדא זו שהיו עמי הארץ שחשבו טעות, ועוד צ"ב מה חשבו אותם אנשים והרי בכל השנים לא היה להם מים מהרב שלהם וא"כ היאך המצות שלהם היו כשרות. אלא אמר רבינו בשם הגאון ר"י סלנטר זצ"ל שאמר שמגמ' זו לומדים ענין של אמונת חכמים שאם הרב אומר איזה

מי גשמים דלפו לתוך הדירה, ודיבר הגאון הנ"ל על כך שעוטפים את הנאות מותרות עוה"ז באיצטלא של כבוד התורה, כדירה גדולה ומפוארה. אומרים שזה כבוד התורה. עוד נשאר אצלי הטעם איך שדיבר ע"ז בביטול ובמחי יד, ואמר: "דירה זו במצב זה שדולפים מי גשמים - היא כבוד התורה!"

*

שאלו פעם את מרן רה"י הגרי"ג אדלשטיין שליט"א שהנה רבנו היה הרבה פעמים סנדק, ושי הבטלה לעשירות והיכן התקיים העשירות שלו.

ואמר אני עשיר ב'שמח בחלקו'.

וְהַעֲשֵׂה סֵיג לְדַבְּרִי

פעם אחת לאחר שעיינ באחד מספריו נאנח מרן הגאון רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל והעיר שכל אימת שהוא מחזיק כרך זה בידו מתחמץ ליבו בקרבו כי בתוך חידושיו באותו ספר הוא נוקב בשמו של אחד מגדולי האחרונים ומתמיה עליו שאמר הפוך ממה שנזכר בתוספות ברור לי אמר בלי צל של ספק שהגאון הנזכר ידע את התוספות אך צריך לומר שנשתכח ממנו התוספות לזמן מועט ואסכן טען מרן זצ"ל כלפי עצמו הזוהי עבודתי לפרסם ברבים שגאון בתורה שכח לזמן מועט תוספות כלשהו האם זוהי המטרה שלשמה אני צריך לחבר ספרים והוסיף ואמר לא הייתי צריך להדפיס את החידוש הזה.

וְאֵינוּ מְחַזֵּק טוֹבָה לְעַצְמוֹ

מרן הגרא"ל שטינמן זצ"ל סיפר ששמע שאחד שאל את מרן ה"חזון איש" אם הוא יודע שהוא גדול הדור, והשיב שכן, וחזר הלה ושאל אם כן מה שייך ענוה? והשיב לו ה"חזון איש": אם לאחרים היו כחות כמו שלי היו יכולים יותר לגדול. ורבינו אמר על הסיפור הזה כמה פעמים שלא היה מסוגל להאמין שאדם העיז פנים לשאול כך מהחזון איש [כנראה שאז היה פחות העזת פנים

להצליח יותר, דהנה האדם שונה משאר הברואים.

שבעלי חיים הם רק גשמיות, ואין להם שייכות עם רוחניות, ומלאכים הם רק רוחניות בלי שייכות לגשמיות, אבל אדם מורכב גם מגשמיות שאין יכול להתקיים בלי אכילה ושתיה, וגם מנשמה שהיא רוחנית, וכדי שהתורה שהיא רוחנית תיכנס לאדם צריך להתרחק מה שיותר מגשמיות, וכשאדם מתייגע ומחליש את הגשמיות אז יכול המח להצליח יותר בהשגות בתורה.

הקב"ה יזכנו להשלים נפשנו בכל מ"ח הקנינים שהתורה נקנית בהם.

הַמְכִּיר אֶת מְקוֹמוֹ

איתא בגמ' בבא מציעא דף פ"ה ונדרים דף פ"א ע"א דאמר רב יהודה אמר רב מאי דכתיב מי האיש החכם ויבן את זאת דבר זה נשאל לחכמים ולנביאים ולמלאכי השרת ולא פירשוהו עד שפירשו הקב"ה בעצמו דכתיב ויאמר ה' על עזבם את תורתי וגו' היינו לא שמעו בקולי היינו לא הלכו בהנ אמר רב יהודה אמר רב לומר שאין מברכין בתורה תחלה. ושאל מרן רה"י הגרא"מ שך זצ"ל מה התביעה כאן על האדם והרי אם מלאכי השרת לא ידעו לפרש החטא והפגם איך יכול האדם לדעת מהו החטא.

ענה מרן זצ"ל ואמר האדם מכיר את עצמו יותר ממלאכי השרת כל מסתרי לבו של האדם ידועים לו עבודתו של האדם הוא שלא לדחוק ידיעה זו ושלא להתעלם ממנה האדם קרוב אצל עצמו כל כך שמכיר א"ע יותר מכל נברא ולמען הצלחתו צריך שיכיר את מקומו ובדעה צלולה יתנהג עפ"י הכרה זו.

וְהַשְׁמַח בְּחֵלְקוֹ

שח מרן ראש הישיבה רבי מיכל יהודה ליפקוביץ זללה"ה:

ביקרתי פעם בביתו של הגאון מטעפליק הגרש"א פולונסקי זצ"ל, שהיה מגאוני דורו, הוא דר בדירת מרתף בשכונת "בית ישראל".

ואמר: צמאה לך נפשי: ואמר: צמאה נפשי לאלהים. והחזק שבדברים, שתעזר בהם על המדרגה הזאת העליונה, הוא המורא הגדול מאלהים והאימה ממנו והפחד ממצוותיו והמחשבה תמיד בהשקפתו על סתרך וגלויך ומצפונך ונראך והנהגתו אותך וחמלתו עליך ודעתו הנסתר והנגלה בעבר ובעתיד ממעשיך ומחשבותיך, והבטחתו לך והקרבתו אותך. ולא תוכל עם כל זה לעמד מנטות אליו בלבך ובמצפונך בבר לבב ובאמונה שלמה. ותתלה נפשך באהבתו ותבטח על חמלתו וגודל חנותיו ורחמיו, ולא תשתף בעת ההיא עם אהבתו אהבת זולתו, ולא ישיקיך עליך, שאתה ירא עם יראתך ממנו בלתו. ולא תפקדהו מרעיוניך, ולא יסור מנגד עיניך, ויהיה צוותך בבדידות וישב עמך במדברות, ויהיה מקום מלא בני אדם בעיניך כלא מלא, והריק מהם כלא ריק. לא תשומם בהפקדם ולא תדאג בהעדרם, ותהיה תמיד שמח באלהיך, שש בבוראך, עלז ברצונו וכוסף לפגיעתו, כמ"ש: ישמח צדיק בה' וחסה בו, ואמר הנביא: ואני בה' אעלוזה אגילה באלהי ישעי, ואמר דוד עליו השלום: ה' אורי וישעי ממי אירא ושאר המזמור.

המבואר שעד כדי כך צריך האדם כאן יסוד גדול בחיוב של אהבת ה' לא שאף שהוא נמצא בבדידות להיות דבוק וקשור באהבת ה' כי תמיד הוא נמצא עם הבורא ירגיש ולא תציק לו הבדידות ועד ויחשב לא ישנה לו אף שאדם נמצא עם הרבה אנשים כדי כך ובני האדם שסביבו מפני שהוא נמצא עם ה' ולמה לו המלא כריקן ומחכה תמיד כי הוא תמיד שמח בה אינם לא מעלים ולא מורידים לו מתי יוכל להפגש עמו וזו וכן מצינו וראינו להגיע למעלה הנשגבה הזו עבודה גדולה ותמידית ולא התרעשו ולא חשו בבדידות אצל גדולי ישראל שהגיעו לזה אלא הוא מחליט והתגעשו מאיזה רוחות וסערות המתרחשות סביבם בלא להתחשב עם מה שנעשה ממנו לעשות ברגע הזה מהו רצון ה' והוא עושה האלוקים עימו אלא ה' כי הוא

מאשר בדורינו], אבל שלח את בנו להרב הנ"ל לשאול אם המעשה נכון, ואישר את המעשה.

והענין כבר מבואר בכתבי מרן החזו"א ב"אמונה ובטחון" שלו (פרק א' י"א) וזה לשונו: **יש איש מתאוה להיטיב לזולתו, הפגשו עם רעהו הוא לו לחדות לב, מקבלו בסבר פנים יפות, חרד אולי לא קלע אל המטרה לפי רוח רעהו, אולי דיבר דבר שלא כהוגן, כי אין כאב לב אצלו ככאב של פגיעה בכבוד חברו, או שחסר מרעהו חסד, ומעולם לא נפגע הוא מרעהו, כי לבו המלא אהבה תכסה על כל פשעים, והוא מוכן מראש לקבל באהבה נאמנה פצעים ונזיפות שיחלוק לו רעהו, בידעו שאין רוב בני אדם אצילי המדות, ומה אפשר לתבוע מהם, ובכל זאת רוחש לבו להם יקר וכבוד, ואין בלבו הרהורים רעים מעין זלזול בכבוד הבריות, כי תפנוקי הנפש מפנקים את בעליהם להיות משמש למען הטוב המלא - גם בשני הפכים בנושא אחד, ולהיות מאשים את עצמו על כל שעל על חסרון השלימות בסגולת המדות, ולהיות מזכה את אחיו זכות גמורה ומוחלטת, אף אם כעבות העגלה חטאיו.**

אהוב

אמר הסבא מקעלם: כשהמוכיח בעל מעלה ואהוב אז דבריו נשמעין גם כשאין לו הצעת הדיבור כ"כ.

אהב את המקום

מביא מרן הגר"נ קרליץ שליט"א החובות הלבבות שער אהבת ה' כ' וכאשר יתקן כל זה ויחבר אליו הפרישות מתענוגי העולם ותאוותיו ויבין גדולת הבורא ועצמותו ורוממותו, וישכיל קטנות ערך נפשו וזעירותו וזלותו, ואח"כ יכיר רב טוב הבורא עליו וגודל חסדו עמו, אז תהיה האהבה באלהים מן המאמין סמוכה לזה בלב שלם, ואמתות זך נפשו והכספו לו - בהשתדלות וחריצות וזריזות, דומה למה שנאמר: נפשי אויתך בלילה, ואמר שם: לשמך ולזכרך תאות נפש,

זה עצמו סיבה שדרך הביטחון שלו מזוייפים, וזה לא יעזור לו יותר מדי.

אוהב את המישרים

על מידת התרחקותו של הגאון מוילנא מן השקר סיפר רבי יחיאל יעקב וינברג בעל השרידיאש בת יהודיה נחטפה ומשך שנים לא עלו על עקבותיה עד שהתגלה שנפלה לידי פריץ אחד שעומד לשאת אותה לאשה בכנסיה בוילנא התארגנה קבוצת מחתרת להצילה שקיבלה את ברכתו של הגאון באמצע הטקס הגיעה כרכה מפוארת שממנה יצאו אורחים מכובדים' ולפתע פרצו למקום החופה' ותפסו את הכלה וברחו אתה וכל מאמצי משטרת ווילנא לעלות על עקבותיה ועל עקבות החוטפים' העלו חרס ואז נפל חשד על הגאון והוא נלקח לבית הסוהר בשעה שהועמד למשפט שאל אותו השופט האם היית מעורב איכשהו במעשה החטיפה הגאון שתק השופט חשב שאולי אינו מבין את השפה וביקש לתרגם את השאלה לידיש ושוב שתק הגאון נעשה נס והשופט אמר כנראה שהרב יצא מדעתו תשלחו אותו הביתה כשהגיע הביתה הקיפוהו תלמידיו בשמחה וכך שאלוהו הרי אין סומכין על הנס ולמה לא ענית שלא היתה לך יד בכל העסק הזה ותשובת הגאון שוב שתק היסטוריון יהודי בגרמניה תיעד את המעשה עלפי הארכיונים של ביתהמשפט בוילנא וכותב שעד היום הזה לא ידוע פשר השתיקה של הגאון והוסיף הרב ויינברג אני אגלה את הסוד נכון שהיה מותר לגאון עלפי כל כללי ודקדוקי ההלכה לשקר בעת ההיא אך הוא פשוט לא היה יכול לא היה מסוגל לשים על לשונו דבר שקר - ער האט נישט געקענט וכשהתלמידים שאלוהו למה שתקת מה יענה איש אמת אנוכי. (משל אבות)

אוהב את התוכחות

באחת הפעמים סיפר מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א שיש לו נחת רוח ממה ששולחים לו

אינו לבדו ולמה מחוץ לזה בלבד רק את רצון ה'.

אוהב את הבריות

שח מרן ראש הישיבה רבי מיכל יהודה ליפקוביץ זללה"ה: "דכירנא שהלכתי פעם אחת עם מרן בעל החזו"א זיע"א מביקור אצל אמו ע"ה, ובתוך השיחה אמר: שנינו במשנה (אבות פ"א מ"ז) "הוי מתלמידיו של אהרן כו' אוהב את הבריות ומקרבן לתורה", היינו שאם רוצים לקרב תלמידים לתורה - ההתחלה צריכה להיות "אהבה". מתוך ה"אוהב את הבריות" אפשר לבוא ל"ומקרבן לתורה"!

אוהב את הצדקות

שח מרן הגרא"ל שטינמן זצ"ל(מוצ"ש פר' משפטים, תשס"ד): אנשים לא יודעים שמתן כסף לצדקה, זה הרבה יותר מועיל מאשר להוציא כסף זה להוצאות רפואיות. וכן להוצאות לעורכי דין, להשתדלות בבעיות מס. אנשים מוציאים מליונים על ענייני מס, וענייני רפואה. מאז שחזקיהו המלך גנז את ספר הרפואות, תעשיה זו מפיקה מליארדים. ואדם לא יודע שאם יתן כסף זה לצדקה - זה הרבה יותר טוב. אלא שזה תלוי בדרגת אמונה ובטחון. אדם בטוח כשרואה את הזריקה ואת הניתוח מול העיניים. וזה גם דבר טבעי, משא"כ לתת כסף לצדקה, שנא' "לא יועיל און ביום עברה וצדקה תציל ממוות". אלא שזה נראה לו ניסי. אמנם אי אפשר להבטיח לאדם דבר זה, ולקחת אחריות שדרך הצדקה והתשובה היא היא הדרך הנכונה, דהעולם בנוי בדרך של השתדלות. אבל באמת, אדם שצריך להוציא 2000 דולר על רופא פרטי, והוא משקיע 10 אלפים דולר כדי שינחת אותו ראש המחלקה. אבל אם את ההפרש - 8 אלף דולר היה נותן לצדקה - זה הרבה יותר בטוח, רק שהאדם לא מרגיש זאת. וכדי שזה יפעל - צריך גם להיות בדרגה המתאימה. אם אדם עושה זאת ומפקפק באמיתות הדבר -

מן הכבוד מיום שהכרתיו וכך בכל התקופות הצניע עצמו לא יכל לשאת את ההתבלטות ולא חפץ היה להתבלט אלא כל מעיינו היה יגיעת התורה ולא מגיס לבו בתלמודו כשהיו מציעים בפניו את המשא ומתן של בני החבורה בלימוד הסוגיא והיה הוא חוזר ומקיף את כל צדדי הסוגיא לבררה וללבנה באיזה פנים יפות הוא עשה את זה באיזה קירבה ועל כזה נאמר מה שהזכיר שם התנא עוד נושא בעול עם חבריו ומכריעו לכף זכות ומעמידו על האמת ופירש בזה רבנו חיים מוולאזין זי"ע ברוח חיים נושא בעול עם חבריו להראות פנים לסברתו וחושב שמא הדין עם חבריו הנהגה זו ראינו אצל הראש ישיבה זכר צדיק לברכה שכשהיה שומע סברא מאחר היה מתייגע לברר הדברים ולהבינם.

ואינו שמה בהודאה

אמר מרן הגרמ"ש שפירא זצוק"ל: 'רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל הי' אומר, כי לכל שיעור מהשיעורים שלו בישיבה יש לו הכרח, וכששאלוהו מהו ההכרח, השיב, כי מכיון שראש ישיבה הוא, הרי הכרח הוא לו לומר שיעורים. רבינו הרב זללה"ה מברסק הי' לו פחד גדול מהכרח כזה, וכנשנתמנה להגיד שיעורים בישיבת תורת חיים בוורשא ישיבה שגם אביו רבי חיים זללה"ה הגיד שם שיעורים וקיבל עליו למלא מקום אביו, התנה במפורש שאין לו חיוב לומר שיעורים באופן קבוע בזמן מן הזמנים, כי אם שכשיהי' לו מה להגיד יגיד. ואכן אפשר לראות זאת מחידושו מס' ב"ק שבספרו שנתחדשו לו שם, כי לא אמר הרבה, והכל משום שפחד מאד מפני עול זה של 'מוכרח להגיד'. וגם לי אמר כן, כששאלתיו האם להתחיל להגיד שיעורים, השיב שלא למהר, אלא לדחות זה ככל היכולת, שכל זמן שאוכל ללמוד ואיני מוכרח לקבל משרת ר"מ שאלמוד לבד, ואמרתי לו, הרי העול של הגדת שיעורים הוא דבר טוב מאד, כי הוא מסייע, מכריח, ממריץ ומחייב ללון בעומקה של הלכה

הערות על ספריו, והוסיף שגם החזו"א היה שמח מאד כשהעירו על ספרו. וסיפר רבינו כי הגאון ר' אליעזר פלצ'נסקי זצ"ל סיפר שבזמנו שלח הערות לחזו"א על עירובין ואמר לו החזו"א שהספר חיכה לו ארבעים שנה כי עד היום אף אחד לא העיר על ספר זה. וסיפר רבינו כי בעמח"ס עבודת הגרשוני כתב הערות להש"ך על דבריו בש"ך וכתב לו הש"ך שמכיר לו טובה שמסיר ממנו טעויות. ואמר רבינו שליט"א, בשעה שקיבל תיקונים להוצאה החדשה של הדרך אמונה, אני שמח מאד שמתקנים לי את הספרים, ואע"פ שעל פי רוב לא צודקים בהערותיהם אבל המיעוט שצודקים שווה הכל. ופעם אחרת אמר רבינו שהתועלת שיש לו מהספרים שלו היא שמעירים לו את מה שצריך תיקון.

נמצא כתוב בתוך מכתב שכתב רבינו התנצלות לאחד שלא הספיק להשיב לו מפני ריבוי המכתבים "אני מכיר טובה לכל מי שמעיין בספר וכ"ש למי ששולח הערות ומסיר טעות מהספר ויזכה להדפיס ספר במיעוט טעויות". (הרה"ג ר' יצחק אוהב ציון שליט"א בס' קניני חיים)

ומתרחק מן הכבוד

כותב מרן הגרמ"מ גריינימן שליט"א: כידוע על מרן החזון איש ז"ל שהי' צנוע ונחבא אל הכלים עד מאוד וזכה בקנין מתרחק מן הכבוד בהפלגה יתירה וברוב שנותיו השכיל להסתיר מעין כל את הפלגת גדלותו ואף שמו לא הזכיר על ספריו עד שהתורה היתה מכרזת עליו לעת זקנתו בחידושו ופסקיו בכל מקצועות התורה שנתפרסמו בכל קצוי תבל. עי' קובץ אגרות ממרן ז"ל ח"א אגרת כ' בהנהגות לבן ישיבה אחד וז"ל לא לעשות שום מעשה הנובע מרצון של כבוד חלילה ולפרוש מדבר הגורם לכבוד עב"ל

ולא מגיס לבו בתלמודו

בהספד של מרן הגרמ"י ליפקוביץ זצ"ל על מרן הגרש"ז ברוידא זצ"ל אמר מי שהכיר את הראש ישיבה זצ"ל ראה איך היה מתרחק

ולחדש, אמר, ודאי שעול הר"מ הוא טוב מאד, למי שיודע וכבר ראוי הוא הרי העול מוציא את כחו אל הפועל לחדש מה שצריך, אבל מי שעדיין יש לו מה להוסיף ולהשלים את עצמו, אם יהי' מוכרח להגיד, יאמר מה שיאמר, גם מה שאין ראוי לומר, וישתבש. על כן יש לדחות ד"ז ככל האפשר.

נושא בעל עם חברו

"מעלה זו של נושא בעול עם חברו הוא השורש העמוק לכל המצוות שבין אדם לחבירו, וזהו מעיקרי הנהגת הקב"ה את עולמו, וממילא כך צריכה להיות גם עיקר הנהגתינו". (עלי שור)

ומכריעו לכף זכות

שח מרן ראש הישיבה רבי מיכל יהודה ליפקוביץ זללה"ה: מבואר בדברי התנא שמעלות אלו יש להם קשר ישיר לתורה, ויש להבין הדברים (וע"ש ב"רוח חיים").

אספר מה שסיפר לי - מזה זמן - אחד מן התלמידים המקורבים לרבינו בעל החזו"א זללה"ה, שבדידיה הוה עובדא שהיו מטרידים אותו רבות להיכנס למסור צרכי יחיד זה וצרכי יחיד אחר, ופעמים הגיעו ממקומות אחרים לבקשו בכל מיני שליחויות ושאלות שיציע לפני מרן ז"ל, ופנה ושאל האם הוא מחוייב בדבר, מכיון שזה מפריע לו בלימודו, ענה לו רבינו הגדול זיע"א: לקנות תורה, לזכות לתורה, צריך ז'כסות השכל, בלא זכות השכל א"א לזכות בתורה, וזכות השכל אפשר להשיג ע"י עשיית חסד! הרי לפי דברים אלו יש קשר ישיר לכל המידות הנזכרות בקנין תורה, שרק כאשר האדם מזכך נפשו ולבו במידות שבין אדם לחבירו, אז מזכהו השי"ת לשכל ישר ומבין שיוכל לזכות בקנין תורה.

ומכאן כמה מוטלת עלינו החובה להשתדל בכל כוחינו להיות בכלל נושאי המעלה הזו של "נושא בעול עם חברו", אשר מלבד שהיא מחיובי המידות הטובות שנצטוינו עליהם, עוד היא ההקדמה והפתח לתורה. שמעתי פעם את המשגיח מפוניבז' זצ"ל בשובו

מביקור חולים איך שעמד ותיאר והעמיק במחשבה איך נראה חברו, איך הוא מרגיש, מה הוא חושב בשעה שעוברים עליו קשיי מצבו, מה הם היסורים שלו בשעה זו, וכן עוד - למדנו באותו מעמד מהו "נושא בעול עם חברו", ואיך אדם יכול וחייב להעמיד עצמו בהרגשתו במצבו של רעהו כדי שיוכל לשאת עמו בעול המצב, ורק אחרי שמגיעים לדרגה זו אפשר לעמוד ולהתפלל תפילה שלמה מעומק הלב לישועתו של רעהו.

"נושא בעול עם חברו" כולל גם את החלק הרוחני והנפשי של האדם. מצוי הדבר שבדרך העלייה של אדם נתקל הוא בכל מיני קשיים, ולכן צריך כל אחד לחפש לדעת מה נשמע אצל השני - כמובן אין הכוונה לחטט בענייניו הפרטיים של רעהו - מה בלבו, האם לבו טוב עליו או שמא מר לו, אפשר אינו מרוצה ממצבו, אפשר וחסר לו משהו וכד', ואפשר יוכל לעזור לו בעצה טובה או בדברי עידוד. דברים ומקרים כאלה מזדמנים לכל אחד כמעט מידי יום ביומו אשר המשכיל שישים לבו לכך יוכל לזכות באוצר רב של הצלת נפשות, פעמים מסתובבים אברכים השרויים במצבים שונים בחיי המשפחה הגורמים להיות שבורים ורצוצים, או שמצב רוחם רע ואין שמחה ושקט בלבם, ואם ישמעו איזה מילה טובה יהיה זה רפואה בשבילם - כל זה בכלל "נושא בעול עם חברו".

מי שזכה להיכנס בבית מקדש מעט אצל רבינו הגדול החזו"א זי"ע למד יסוד זה, שלא היו חילוקים בין העניינים הגדולים שבין אדם למקום, לעניינים אלו של ההתעסקות בדברים שבין אדם לח"ח, פעמים אף בהתעסקות לטרוח בכתבת איזה מילין של עידוד לצעיר כבן ארביסר או חמיסר, או שיחה של קירוב עם תלמיד שלבו מר עליו. ואם היינו לומדים ומחפשים לקיים את החלק הזה של "נושא בעול עם חברו", היינו רואים ברכה בלימודינו והיו גודלים ת"ח אמיתיים.

ומעמידו על האמת

אמר מרן הגר"י פרידמן שליט"א ראש ישיבת תפרח: ומכריעו לכף זכות ומעמידו על האמת יש שחושבים שלהעמיד את השני על האמת זה להתווכח איתו אבל זה לא נכף צריך להזהר שהשני לא יתפוס שתפסת אותו בטעות שלו צריך לראות שהשני יחשוב נכון ולא ירגיש שאתה העמדת אותו על טעותו וזה קשור גם למעמידו על השלום משום שכשהשני יודע שצריך לשנות את דעתו זה פוגע בו. ר' יצחק אלחנן סיפר פעם על איזה רב שהיה בכמה קהילות והוא תמיד צדק אך תמיד היתה אש סביבו זו לא הדרך ת"ח צריך תמיד להשרות סביבו שלווה להעמיד על האמת ועל השלום.

ומעמידו על השלום

שח מרן הגראי"ל שטינמן זצ"ל באמת כיצד יודעים כשיש מחלוקת בין מנהיגים מיהו באמת הצודק? הרי גם במחלוקת קורח כולם חשבו שעושים לשם שמים. אלא יש סימן מובהק לאדם המתלבט מי הצד הצודק: יהו? בעי שתיותו (גבי בקידושין בעשרה יוחסין, עא:), אם אתה רואה את הצד שהוא פחות קטן, ופחות נשרף באש המחלוקת, הוא מסתמא הצד הצודק...

ובאמת אינני יודע מדוע לחילוניים יש מחלוקות, הלא אין שום צד שהולך ל"שם שמים", וא"כ מה הגישמאק במחלוקת? אבל אצלינו כל צד בטוח שהקב"ה איתו, והשני נגד דעת השי"ת - ויש גישמאק...

ומתישב לבו בתלמודו

מרן הגרמ"ש שפירא זצוק"ל אמר פעם: סדרי הלימוד כפי שקבלתי מרבנו הרב זללה"ה מבריסק ומעט מנסינו. העיקר הראשון הוא, מה שכתבו הר"מ ואא"ז הגר"ח מוולאזין זללה"ה. בצוואתו לבנו כותב הר"מ ובצאתכם [מהסוגיא] דעו מה תוליו לבתיכם, חקוהו במוחכם וצרוהו בלבכם, עכ"ל. למדנו מזה שני יסודות, האחד, שלא להסתפק רק

במה שלמד או סבר איזה סברא, אלא צריך לרכוש את מה שלמד שיהי' לו בזה 'קנין לעולמי עד' - חזקוהו במחכם. והיסוד השני, שלא לסמוך על כך שבעוד חמש או שש שנים ילמד בשנית מסכתא זו, ואז יקנה את שלומד, אלא בצאתו מהסוגיא, עכשיו, כבר יהי' לו לימודו שלמד חקוק במוחו לקנין עדי עד. הדרך לקנות לימודו לנצח, הוא רק אם אחר שלמד הסוגיא, נשארים אצלו דברים ברורים מתוכה, ולא מעורפלים, כי הברור-הוא הנחקק במח לעולמי עד.

והדרך הטובה להגיע לדברים ברורים- כתב הגר"ח מוולאזין זללה"ה במכתבו הידוע לנכדו (נד' בסוף נפש החיים דפ"ר) וז"ל 'ומחמת כי ת"ת הוא מהדברים הצריכים חיזוק וכו' שתזדרז ללמוד בזריזות וחשק גדול וכו' והגיון לבך יהי' תמיד בד"ת וכו' ותלמודך יהי' בד"ת שיהיו ד"ת שנונים בפיר' וכו' עכ"ל. ומהו שחזר לזרזו שתלמודו יהי' בד"ת אחרי שכתב כבר שילמד בזריזות ויהרהר תמיד בד"ת. האומנם אין זה חיזוק על ת"ת עצמו כי אם על דרך ואופן תלמודו שיהי' באופן שיהיו ד"ת שנונים בפיו. למדנו מזה שמלבד סגולות המועילות לקיום תלמודו, גם תליא בדרך בה הוא לומד, שיש דרך של לימוד שלא יתקיים תלמודו בידו, ויש דרך שהלימוד עצמו בדרך זו תביאהו שיתקיים תלמודו ויהיו ד"ת שנונים בפיו ואז גם יחקק במוחו.

ונראה שהדרך שתתקיים בידו היא, שהלימוד עצמו יהיה באופן של 'משנה ברורה' קלערע זאכ' לימוד ברור מבלי ערבוב, כל מה שלומדים מתוך מערבולת של קושיות ותירוצים לא נשאר בזכרון, ואכן גם אין צורך לזכור את כל מה שלמדו ודברו בסגיא, אלא כמש"כ הר"מ 'דעו מה תוליו לבתיכם' הרי שלא כתב שכל מה שלמד יוליך לביתו ויחוק במוחו, כי אם שיש להתבונן אלו דברים יש לקחת מתוך הסוגיא, היינו, דרכי הסוגיא ושבילי' ועיקרי השיטות, ודברים אלו הם אלו שישארו אצלו לעולם ועד.

הדגים הללו אין נתפסין אלא בגרונם, כך בניך אין נתפסין אלא בגרונם (שופטים יב) ויאמר לו אמור נא שבולת ויאמר סבולת, מה דגים הללו גדלין במים כיון שיורדת טפה אחת מלמעלה מקבלין אותה בצמאון כמי שלא טעמו טעם מים מימיהון, כך הן ישראל גדלין במים בתורה כיון שהן שומעין דבר חדש מן התורה הן מקבלין אותו בצמאון כמי שלא שמעו דבר תורה מימיהון".

ואחד שאל למרן הגר"ח קניבסקי שליט"א שעשה נסיון בביתו וטפטף מים לתוך האקווריום שבתוכו היו דגים ולא קפצו לאותם טיפות לקבל אותם בצימאון, ואמר לו רבינו שליט"א שיש הבדל בין הדגים שנמצאים בתוך האקווריום שהם דגים מצומצמים ולכן אינם קופצים לכל טיפה חדשה שנכנסתם אצלם, ומשא"כ הדגים שבים שהם נמצאים בתוך מרחב גדול עליהם קאי שמקבלים כל טיפה בצמאון. והוסיף רבינו שליט"א שה"ה בתורה דמי שהוא גדול יותר בתורה וידוע הרבה יותר מקבל בשקיקה כל ידיעה חדשה יותר מאשר אחד שידיעותיו מצומצמות. [ויש לציין שבחידושי הרד"ל שם אות ה כתב וז"ל "אפשר היינו טיפה של גשמים" וכו'. ולפי"ז יש לומר דדוקא גשם שמגיע ישר משמים לזה קופצים הלא"ה לא]. ודבר זה אנו רואים אצל רבינו שליט"א אין שצמא לכל דבר בתורה וכל ספר חדש שמקבל מעיין בו ושותה בשקיקה כל דבר חדש בתורה הקדושה. (קניני חיים)

הלומד על מנת ללמד

תלמיד ישיבה שאל פעם את מרן ה"סטייפלר" זצ"ל אם עליו להפסיק ללמוד עם תלמיד אחד שהיה כבד תפיסה ולהעדיף עליו חברותה שהיה מוכשר ממנו בהרבה. השיב לו ה"סטייפלר": "אם תגמול חסד עם חבירך, אזי הקב"ה ישיב לך כגמולך בעת לימודך עם חברותא אחר, כך שתפיסת הלימוד אצלך תהיה מהירה מן המצופה. לכן, לא כדאי לך להפסיק את לימודך עם החברותא הנוכחי".

מכלל הזהירות מן הערבוב בסוגיא הוא מה שהוזהרתי פעמים רבות מרבינו הרב מבריסק שלא להרבות במפרשים, אלא מה שנצרך למשנה ברורה, דעתו היתה למעט מאוד במפרשים. וכו', ע"כ.

שואל ומשיב

באחד מערבי ראש השנה אחר תפילת מנחה יושב היה מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל והוגה בלימודו כאשר מפעם לפעם ניגשו שואלים שונים בין השואלים היה אברך אחד אשר אחר שנענה מפירובו ניכר היה שהוא נרעש ונרגש אחד מתלמידי רבינו שישב בסמוך והשגיח במתרחש שמע מפיו גופא דעובדא לפני שנה שאל האברך את רבינו הגר"ש אלישיב זצ"ל קושיה בסוגיא אחת ורבינו ענה לו לאחרונה התעוררה אצלו תמיהה על אותו תירוץ והחליט לגשת שוב אך סבר כי במקום להאריך בדברים ולומר שאלתי ונענית והוקשה לי מוטב שיציג בשנית את הקושיא ההיא מחדש וכשישיב רבינו את השיב יברר את תמיהתו מה נדהם אפוא כשאך שאל את הקושיא לשמע תגובת התמהון של רבינו אשר לאוזניו הגיעו בודאי עוד אלפי שאלות במהלך השנה שחלפה אוחז אתה עדיין באותו המקום.

והגיעו הדברים לידי כך שכאשר חפץ אחד מתלמידי רבינו לשוב וללבן שאלה שכבר שאל בעבר אפילו אם חלפו כמה שנים מאז לא היה חוזד על אותה שאלה ממש כי על כן רבינו מזכיר לו שכבר שאל זאת בעבר אלא היה מחפש צד אחר ושואל מזוית אחרת דייקא.

שומע ומוסיף

במדרש בראשית רבה פרשת ויחי פרשה צ"ז אות ג' איתא "וידגו לרוב בקרב הארץ, מה הדגים הללו אין העין שולטת בהן, כך בניך אין העין שולטת בהן, הה"ד (יהושע יז) וידברו בני יוסף אל יהושע וגו', אמר להם אין אתם מתיראין מן העין, אמרו לו זו היא ברכה שברכנו אבא וידגו לרוב בקרב הארץ, מה

וְהַלּוּמִיד עַל מִנַּת לַעֲשׂוֹת

כתב הגר"י שפירא זללה"ה בשם מרן החזו"א שהלמד ע"מ לעשות שהוא אחד מקנייני התורה הכונה כדרך לימוד לקנין התורה.

והגר"ד בהר"ן היה אומר (ארח דוד) שטבע האדם הוא שבשעה שלומד את הסוגיא עד אסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא, אז הדעת נוטה להחמיר את כל החומרות ולנהוג על פי כל השיטות והדעות אף לא לפי כוחו, לעומת זאת כשעומדים בשעת מעשה ומתרמי שאלה, טבע בני האדם לחפש כל מיני היתרים וקולות איך להכשיר ואיך לטהר, ושני הדרכים אינם נכונים, כי אי אפשר להחמיר כל כך יותר מכחו, ומאידך יש לחשוש כשיש נגיעה וכשהוא בהול יבוא חלילה להתיר את האיסור, ולטהר את הטמא רח"ל, לכן הדרך הנכונה היא לחשוב ולדמות לעצמו בשעה שלומד את ההלכה מה עושים באם יקרה מקרה כזה אצלי בבית, איך אצטרך לנהוג, ואז זוכה להסיק את המסקנא האמיתית של הסוגיא.

הַמְחָכִים אֶת דְּבָרֵינוּ

בל ישלה אדם בדורינו לחשוב כי לפנימיות התורה או אפילו לדרך לימוד אמיתית או לדרך עבודה אמיתית יוכל להגיע בלי שימוש אם בדורות הקדמונים העמידו כל ההצלחה בתורה על שימושה דווקא בדורינו על אחת כמה וכמה אשר השכל האמיתי חלש השגיאות מרובות ויריעת התורה כצורתה מועטת תלמיד שלא שימש כל צרכו אפילו יהיה ראש ישיבה ופוסק הלכות בר סמכא לעולם הוא לא יהיה וכשהתלמיד המשמש את רבו מגיע לבגרות בתורה והוא נושא ונותן בה כראוי ואף יהיה תלמיד המחכים את רבו כמה אהבת ביקורת דרושה לו להציע חידושיו לרבו ולהתכונן לבטל דבריו ודרך מחשבתו בפני דעת רבו מאידך גם החיקוי העיוור הוא חסרון בשימוש תלמיד חכם השימוש חייב להרבות דעת ולא למעטה

והיקוי נובע מעניות הדעת כי יסוד השימוש הוא לא לוותר בשום אופן על הבנה ישרה וכל אשר התלמיד מרבה לשמש את רבו הוא מרבה דעת מחזק את שכלו ומתלבנת גישתו העצמאית להבנת התורה. (עלי שור)

וְהַמְכִּין אֶת שְׂמוּעָתוֹ

שח ח"א שליט"א כשהייתי דר בשכנות של **מרן הגאון רבי דוב לנדו שליט"א** והייתי מדבר עמו בלימוד והיה אומר לי השאלות שלך צפות והלימוד צף היינו שטחי וצריך ללמוד בעומק ובעיון ואמרתי לו אני יש לי ראש שטחי אז אמר לי אין כזה דבר אני שטחי כל אחד יכול וצריך ללמוד בעיון ושאלתי אותו וכי הרב לא לומד גמרות במהירות והשיב צריך גם ללמוד לפעמים במהירות כדי שיהיה ידיעות בתורה אבל רוב הלימוד ועיקר הלימוד צריך שיהיה בעיון מעמיק והוסיף יש כאלו שלמדו את הש"ס מאה פעמים ולמעשה אפי' פעם אחת לא למדו ומרן הבית יוסף נשתבח בסוף ימיו שהיה בגיל שמונים וכמה שגמר את הש"ס ג' פעמים ומה הפשט כי לא העיקר הוא הבקיאות הרבה פעמים אלא למד בעיון ולכן גמר רק ג' פעמים.

וְהָאוֹמֵר דְּבַר בְּשֵׁם אוֹמְרוֹ

בקונטרס הנותן אמרי שפר לתולדותיו של **מרן הגאון רבי נפתלי טרופ זצ"ל** ראש ישיבת ראדין מסופר לא פעם קרה שאחד הבחורים התחיל לומר דבר מה וראש הישיבה סיים את הדברים מסברא משלו שהתלמיד בעצמו אפילו לא חשב על כך אך כאשר חזר רבינו אחר כך על הדברים אמרם בשם הבחור פלוני שכן כך אמרו חז"ל כל האומר דברים בשם אומרן מביא גאולה לעולם' והוא היה חוזר על כך פעמים כהרבות בשמו של הבחור עד שהבחור עצמו גם התחיל להאמין שהוא אמר כן והדברים לא היו מעושים ראש הישיבה בעצמו גם האמין שהבחור רצה לומר כך אלא שלא אסתייע לו מילתא בפיו. (מילי דאבות)

בס"ד

מאמרי קבלת התורה

שיחות חיזוק והכנה לזמן מתן תורתנו

מרבינו הגדול מרן ראש הישיבה

רבי גרשון אדלשטיין שליט"א

נאמרו בישיבת פוניבז'

תש"ס-תשס"ב

תוכן העניינים

מעלת הקירוב לפני הר סיני שפסקה זוהמתן.....יב

חזרו לזוהמתן כל אחד לפי מדרגתו.....יג

חיזוק בעסק התורה על ידי ידיעת חשיבותה.....יג

התורה היא חיי העולם הזה וחיי העולם הבא.....יג

האדם צריך תמיד לעורר את עצמו.....יד

קנין תורה תלוי בשלמות המידות.....יד

השמח בחלקו, ואינו מחזיק טובה לעצמו.....טו

מידות טובות ומעלות מקניני התורה.....טו

בכוח התורה נעשים אוהבים זה לזה.....טז

הכרת המידות הרעות ותיקונם.....טז

חיוב עשיית חסד בגשמיות וברוחניות.....טז

מאמר ג'

ספירת העומר הכנה ותשוקה לתורה.....יז

ימי הספירה כחולו של מועד.....יח

עיקר ההכנה לתורה במידות טובות.....יט

שלמות המידות נדרשת יותר בין פסח לעצרת.....יט

איזוהי דרך טובה שידבק בה האדם.....כ

תוכחה וביקורת עצמית – הקדמה לתיקון המידות.כ

דבקות במידות טובות ואהבת התוכחה.....כא

השכל מחייב זהירות וביקורת עצמית.....כא

עמל התורה מביא לכל השלמות.....כב

החיוב לנטוע בנפשנו מידות טובות.....כב

האוויר והתענוג בעולם הזה על פי דרך התורה...כג

מאמר א'

שמחת רב יוסף ביום מתן תורה.....ג

רוממות האדם על ידי התורה.....ד

תורה משנה את מהות האדם לבריה חדשה.....ד

לימוד התורה מביא לאהבת השם.....ד

אהבת השם תלויה בהכרה ודבקות בדרכיו.....ה

כלל ישראל זכו לתורה במעלת ייחוסם.....ה

ההשגחה על כלל ישראל להעמידם על טהרתם.....ו

ההכנה לתורה במידות טובות ומיעוט התענוגים.....ז

תורה ומידות טובות מחזקים זה את זה.....ז

שלא יהיו דברים החוצצים בין הלב לתורה.....ז

לימוד התורה הוא מזון הנפש.....ח

עץ חיים היא למחזיקים בה – בלי הפסק.....ח

כל אדם מוכשר לכל התורה כולה.....ח

הצלחה וערבות בתורה בלימוד לפי טבעו.....ט

הנוק הנגרם משמיעת דברים בטלים.....ט

סגולת ימי הספירה וחג השבועות.....ט

מאמר ב'

יום הששי בסיון – גמר מעשה בראשית.....י

תכלית הבריאה וקיומה תלוי בקבלת התורה.....י

טעם קביעת חג השבועות ביום החמישים.....יא

חשיבות יום החמישים שבו היה גמר ההכנה.....יא

כאילו עומדים לפני הר סיני בכל שנה.....יב

מאמר א'

ערב זמן מתן תורתנו תש"ס

שמחת רב יוסף ביום מתן תורה

הגמרא בפסחים דף ס"ח מביאה שרב יוסף לפני חג השבועות אמר "אי לא האי יומא דקא גרים כמה יוסף איכא בשוקא", היינו שאם לא היום של מתן תורה, לא היה לנו תורה ולא היינו זוכים ללמוד תורה, ובלי לימוד התורה כמה יוסף איכא בשוקא, הרי יש הרבה אנשים ברחוב ששמם יוסף, ומה ההבדל בין רב יוסף לבינים, רק ההבדל הוא בתורה, שרב יוסף למד יותר תורה מהם.

והנה רב יוסף משבח את עצמו בזה, שהוא חשוב יותר מאחרים מפני שהוא למד תורה, ורש"י מוסיף "אי לאו האי יומא – שלמדתי תורה ונתרוממתי", זוהי החשיבות של האי יומא, שנתרוממתי! ובזה הייתה שמחתו של רב יוסף, שנתרומם על ידי התורה, ואינו כשאר אנשים שבשוק, ולכאורה יש בזה איזה גאווה שמחשיב את עצמו, וכיצד יתכן שרב יוסף שהיה עניו יחשיב את עצמו.

ומצינו בגמרא בסוף סוטה, על מה שאמרו במשנה שם "משמת רבי בטלה ענווה", היינו שרבי היה גדול מאד במדרגת הענווה, ומשמת רבי כבר לא היה משהו בדרגת הענווה כמוהו, ואמרו על זה בגמרא שם "אמר ליה רב יוסף לתנא לא תיתני ענווה דאיכא אנא", היינו שלא ישנה במשנה בטלה ענווה, מפני שהוא גם כן עניו כמו רבי, ולא בטלה ענווה. ומאחר שהיה רב יוסף עניו כל כך, בדרגת הענווה של רבי, כיצד כאן החשיב את עצמו בזה שנתרומם, הרי לכאורה זו סתירה לענווה. וגם צריך ביאור בעצם הדבר שאמר לא תיתני ענווה דאיכא אנא, וכי אין זו סתירה לענווה לומר על עצמו שהוא עניו?

אבל פשוט מאד שאין בכך סתירה, וגם אדם שמכיר את מעלותיו ויודע שהוא עניו – אין זה גאווה כלל, כי ענווה פירושה הכרת האמת שכל המעלות שיש לו אינן סיבה להתגאות, וכפי שאמר משה רבינו (שמות טז, ז) "ונחנו מה" והרגיש שהוא כלום, למרות שהוא קיבל תורה מסיני ומסרה ליהושע, והוא הוציא את בני ישראל ממצרים וכל הניסים נעשו על ידו, אף על פי כן הוא כלום, כי זה לא "הוא", אלא הכל בידי שמים בהשגחה פרטית, וכל הכוחות שיש לו אינן שלו אלא מתנה מן השמים.

והיינו הכרת האמת האמיתית שאין לאדם שום כוח עצמי, וכל הכוחות שלו וכל מה שיש לו – כולו חסד ברצון השם, ההכרה והידיעה הזאת נקראת ענווה, ואין ענין הענווה לרמות את עצמו או להחדיר לעצמו דברים שאינם נכונים, אלא ענווה היא הבהירות הכי גדולה שאדם מכיר ויודע את האמת בשלמותה באמיתתה ממש, ועל פי האמת הוא מבין שאין מקום לגאווה ואין במה להחשיב את עצמו, כי הכל מן השמים ואין לו מעצמו כלום.

וכן מצינו במשה רבינו שהתורה העידה עליו (במדבר יב, ג) והאיש משה עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה, וזכה לזה מכוח בהירות האמונה והכרת האמת שהייתה לו, וכמו שאמרו (יבמות מט, ב) שהיה לו אספקלריה המאירה, והיא הכרת האמת הברורה ביותר – שמכוחה הגיע לדרגת "ונחנו מה" להרגיש שהוא כלום ואין מקום לגאווה כלל.

והרי משה רבינו ידע שהוא עניו, שכן הוא בעצמו כתב בתורה והאיש משה עניו וגו', ועם כל זה נשאר העניו מכל האדם, כי זה לא סתירה לענווה, ומה שידוע שהוא עניו אינו סיבה לגאווה.

וכן מה שאמר רב יוסף "לא תיתני ענווה דאיכא אנא" – לא היה בזה גאווה, כי הוא רק אמר:

אני יודע שאני כלום, ולא החשיב את עצמו בזה, אלא אמר שכך המציאות והוא מכיר את המציאות האמיתית שאין לו במה להתגאות, וזה אינו גאוה.

רוממות האדם על ידי התורה

ועל זה אמר אי לא האי יומא דקא גרים שלמדתי תורה ונתרוממתי, ולא בא להתגאות בזה, רק שמח במעלתו שזכה להתרומם על ידי התורה, וגם הענווה שיש לו היא מכוח התורה, שהתורה מביאה לידי ענווה כמו שאמרו באבות פ"ו כל העוסק בתורה לשמה וכו' ומלבשתו ענווה, ועל ידי התורה נתרומם להיות רחוק מן הגאוה, כי על ידי התורה מקבלים את הדרגה הזו של הכרת האמת והבהירות הגמורה במציאות, ואי לא האי יומא דקא גרים – בלי תורה זה לא שיק! כי זה נגד הטבע, שהאדם נולד עם טבע של גאוה וזה משחד אותו להחשיב את עצמו, אבל התורה מטהרת ונותנת בהירות, שהתורה היא "מאירת עיניים" (תהלים יט, ט) ומסלקת את החושך, ואז רואים שנחנו מה, רק על ידי התורה, שלמדתי תורה ונתרוממתי – מלהיות בעל גאוה, להיות עניו, זה על ידי האי יומא דקא גרים.

וכך גם כל בן תורה שלומד תורה, התורה מרוממת אותו ומוסיפה בו שלמות וענווה, ומי שיועד ומכיר את חשיבות התורה צריך גם כן לחשוב "כמה יוסף איכא בשוקא", כמה יש כאלה שאינם לומדים ואין להם את מעלת התורה, והם מסכנים שאינם יודעים את האמת ומחשיבים דברים שאינם חשובים, וברוך השם שהוא בן תורה ומכיר את האמת ויודע מה היא החשיבות האמיתית ומהו הטוב האמיתי, ואי לא האי יומא כמה יוסף איכא בשוקא. זוהי השמחה של תורה שצריכה להיות.

תורה משנה את מהות האדם לבריה חדשה

ונתבונן עוד בכוח התורה, מה שהתורה מרוממת את האדם ומשנה את מציאותו ומדרגתו.

כתוב בפרשת במדבר (ג, א) "ואלה תולדות אהרן ומשה ביום דיבר השם את משה בהר סיני", ופירש רש"י ואלה תולדות אהרן ומשה – ואינו מזכיר אלא בני אהרן, ונקראו תולדות משה לפי שלימדן תורה, מלמד שכל המלמד את בן חברו תורה מעלה עליו הכתוב כאילו ילדו. ביום דיבר השם את משה [אז] נעשו אלו התולדות שלו, שלימדן מה שלמד מפי הגבורה, עכ"ל. והוא מסנהדרין דף י"ט.

וביאור הענין בזה, מפני שאדם שלומד תורה מקבל מהות חדשה, שהתורה מוסיפה הרבה מעלות בשלמותו הרוחנית, וזה משנה את כל מהותו ליצירה חדשה, והוא כאדם חדש ובריה חדשה ברוחניות עם כוחות חדשים ומעלות חדשות שהתורה מוסיפה בו, ומי שמלמדו תורה הרי הוא כמו שיצר אותו, מפני שקודם הייתה חסרה לו השלמות ועכשיו הוא אדם אחר, וזוהי יצירה רוחנית מכוח הרב שמלמדו תורה, ולכן הוא כאילו ילדו, מפני שהוא יצר את המציאות הרוחנית השלמה של התלמיד.

ובזה מובן מה שאמרו (סנהדרין קה, ב) בכל אדם מתקנא חוץ מבנו ותלמידו, ולכאורה בבנו מובן שאינו מתקנא, כי הבן זה הוא, עצמו ובשרו, וכמו שאמרו (עיין עירובין ע, ב) ברא כרעא דאבוא, וכשם שאינו מקנא בעצמו כך אינו מקנא בבנו, אבל בתלמידו למה אינו מקנא. ולהנ"ל הביאור בזה כי גם התלמיד הוא כבנו של הרב ממש, מפני שהרב יצר את מציאותו הרוחנית, וכמו באב ובן, שהאב יוצר את המציאות הגשמית של הבן, ומצד הטבע הגשמי הבן הוא חלק ממנו, ולכן הוא אוהב את הבן כמו שאוהב את עצמו ואינו מקנא בו, כך גם ברוחניות, הרב יוצר את השלמות הרוחנית של התלמיד והוא כחלק ממנו, וכמו שאינו מקנא בעצמו ובבנו, כך אינו מקנא בתלמידו. זהו כוח התורה!

לימוד התורה מביא לאהבת השם

ומצינו דבר נוסף שרואים בו את כוח התורה, כי הנה יש מצוה של אהבת השם, ואהבת את השם אלוקיך, ולהגיע לאהבת השם כראוי זו דרגה גבוהה מאד, ואף שכל אחד צריך ויכול שיהיה לו משהו בזה, אבל להגיע לשלמות האהבה, כמבואר בחובות הלבבות שער אהבת השם, זו דרגה גבוהה מאד, וצריך קודם להיות מושלם בכל השערים הקודמים שבחובות הלבבות ואז אפשר להגיע לשלמות האהבה, ואהבת השם זה השער העשירי והאחרון בחובות הלבבות, שקשה מאד להגיע לזה.

אבל לימוד התורה מביא לאהבה, כמו שפירש רש"י (דברים ו, ו) על הפסוק ואהבת את השם אלוקיך, שכתוב אחרי זה והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוהך היום על לבבך, ופירש רש"י בשם ספרי: ומהו האהבה? והיו הדברים האלה, שמתוך כך אתה מכיר בהקב"ה ומדבק בדרכיו, ע"כ. וכן הביא הרמב"ם בספר המצוות עשה ג': ולשון ספרי לפי שנאמר ואהבת את השם אלוקיך איני יודע כיצד לאהוב את המקום תלמוד לומר והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוהך היום על לבבך שמתוך כך אתה מכיר את מי שאמר והיה העולם, עכ"ל. ומבואר כוח התורה, שעל ידי לימוד התורה מגיעים לאהבת השם.

אהבת השם תלויה בהכרה ודבקות בדרכיו

והנה רש"י הזכיר בדבריו שני חלקים שהתורה מביאה להם, ועל ידם באים לאהבת השם, הא' שמתוך כך אתה מכיר בהקב"ה, וב' ומדבק בדרכיו. ולכאורה החלק הא' מובן, שבשביל אהבה צריך להכיר בהקב"ה, כי אם אינו מכיר מה שייך אהבה, וכי אפשר לאהוב את מי שלא מכירים אותו, לכן צריך קודם "להכיר" את מי שאמר והיה העולם, וכדי להכיר צריך לפקוח עיניים לראות ולהבין, ובלי תורה לא מכירים, רק התורה היא האור, "מאירת עיניים", שעל ידה מכירים בהקב"ה. אבל החלק הב' שכתב רש"י "ומדבק בדרכיו" צריך ביאור, מה היא הדבקות בדרכיו, ומדוע זה דרך לאהבת השם.

והביאור פשוט מאד, שהרי באמת היו הרבה שהכירו בהקב"ה והיו רחוקים מאד מאהבת השם, כמו שאמרו על נמרוד (רש"י בראשית י, ט) שהיה יודע את ריבונו ומתכוון למרוד בו, והיינו למרות שידע והכיר את הקב"ה היה מורד בו, כי יש יצר הרע של מרידה, ואף שזו שטות, מכל מקום זהו היצר הרע, ששייך להיות מכיר ומתכוון למרוד רח"ל, ומי שמורד ודאי שאינו שייך לאהבת השם, ולא מספיק להיות מכיר.

וכן מצינו בבלעם שהיה נביא, והיה כמשה רבינו, כמו שאמרו חז"ל בספרי על הפסוק (דברים לד, י) "ולא קם נביא עוד בישראל כמשה" אבל באומות העולם קם ואיזה זה זה בלעם בן בעור, היינו שהוא היה כמו משה רבינו בהשגת הנבואה והדברים הנסתרים שבבריאה, ועליו נאמר (במדבר כד, טז) "יודע דעת עליון", ו"שומע אמרי קל", ולא היו לו ספיקות בהכרת מציאות השם, אלא היה מכירו בשלמות, ואף על פי כן הוא לא היה שייך לאהבת השם.

והטעם לזה מפני שהיו בו מידות רעות, כמו שאמרו בפרקי אבות (ה, יט) עין רעה ורוח גבוהה ונפש רחבה מתלמידיו של בלעם הרשע, ומי שאוהב את עצמו ומונהג על פי המידות הרעות אינו שייך לאהבת השם, ואף שמכיר בהקב"ה, המידות הרעות הם סתירה לאהבת השם!

ועל זה כתב רש"י שמתוך כך, על ידי תורה, אתה מכיר בהקב"ה "ומדבק בדרכיו", וענין הדבקות בדרכיו הוא מידות טובות, כמו שכתוב (דברים כח, ט) והלכת בדרכיו, ואמרו (שבת קלג ועוד) מה הוא חנון ורחום אף אתה היה חנון ורחום, ודבקות* פירושה שזה נעשה המהות שלו, מהות של מידות טובות, שעל ידי זה מגיעים לאהבת השם, והדרך לכל זה היא על ידי התורה, שהתורה מביאה להכיר

* ראה להלן מאמר ג' איזוהי דרך טובה שידבק בה האדם וכו'.

בהקב"ה ולהידבק בדרכיו במידות הטובות ואז שייך להגיע לאהבת השם. זהו כוח התורה.

כלל ישראל זכו לתורה במעלת ייחוסם

ואמנם כדי להגיע לתורה ולזכות בה צריכים הכנה, ואין זה פשוט.

ומצינו במדרש (ילקוט במדבר תרפ"ד) "בשעה שקיבלו ישראל את התורה נתקנאו אומות העולם מה ראו להתקרב יותר מן האומות", אומות העולם קינאו בכלל ישראל שזכו לקבל את התורה, ואמנם הקב"ה כבר שאל קודם את כל האומות אם הם רוצים לקבל את התורה והם לא רצו לקבלה (כדאיתא בע"ז דף ב' ע"ב וביתר אריכות בספרי פרשת וזאת הברכה ששאלו מה כתוב בה וכו'), אך לבסוף כשקיבלו ישראל את התורה נתקנאו בהם האומות, שהם ידעו והבינו מה זה תורה, ולשון המדרש שנתקנאו מה ראו אלו "להתקרב", שהתורה נותנת קירוב להקב"ה, קרבת אלוקים, ומביאה לאהבת השם [כמבואר לעיל], ואז כמים הפנים לפנים, על ידי התורה יש קרבה מיוחדת של כלל ישראל עם הקב"ה, ואומות העולם נתקנאו בזה, ובאו בטענה למה הם לא זכו לכך, ולמה לא ניתנה להם התורה.

"סתם פיהן הקב"ה אמר להן הביאו לי ספר יוחסין שלכם שנאמר הבו להשם משפחות עמים, כשם שבני מביאים [שנאמר] ויתילדו על משפחותם. לכך מנאם בראש הספר הזה אחר המצוות וכו' שלא זכו ליטול את התורה אלא בשביל היוחסין שלהן". והיינו שכלל ישראל הם מיוחסים שנאמר בהם (במדבר א, יח) ויתילדו על משפחותם לבית אבותם, ובשביל זה זכו לתורה, אבל אומות העולם אינם מיוחסים, ואין להם ספר יוחסין, והפירוש בזה שאינם מיוחסים כי הם חשודים על הזנות, ולכן הם רחוקים מתורה ואינם ראויים לקבלה, כי הם קשורים לעולם הזה ויש להם שאיפות של עולם הזה, ואם יש שאיפה של עולם הזה לא שייך לקבל תורה! זוהי התשובה שהשיבם הקב"ה, שלא שייך שיקבלו את התורה.

ההשגחה על כלל ישראל להעמידם על טהרתם

וממשיך המדרש שם "כשבאו לשיטים ויחל העם לזנות שמחו האומות אותה העטרה שהיה בידן כבר היא נטולה מהם אותו השבח שהיו משובחין הרי בטל שווין הן לנו", והיינו כשנכשלו ישראל בבנות מואב שמחו האומות, שגם אצל ישראל יש דבר כזה, וכבר אין מה לקנא בהם, כי כל מה שקיבלו תורה הוא בשביל ייחוסם, ועכשיו שגם אצלם יש זנות הרי הם כמונו ושווים איתנו, וכבר אינם ראויים לתורה.

מה עשה הקב"ה? "כשבאו לידי נפילה זקפן המקום, שנאמר אם אמרתי מטה רגלי חסדך השם יסעדי, נגף המקום את כל מי שנתקלקל והעמידן על טהרתן, שנאמר ויהי אחרי המגפה וגו' שאו את ראש כל עדת בני ישראל", והיינו כשראה הקב"ה שהייתה נפילה של כלל ישראל, נפילה לדרגה של אומות העולם שאינם ראויים לתורה, ועלולים להפסיד את התורה, מיד "זקפן והעמידן על טהרתן", ובמה? על ידי המגפה, שמתו עשרים וארבעה אלף מישראל, בזה נעצרה הנפילה ועמדו על טהרתם.

ומבואר כי המגיפה היא חסד הקב"ה עם כלל ישראל, וכמו שהביאו על זה את הפסוק "חסדך השם יסעדי", ואמנם זה עונש למי שנענש, אבל זה חסד עם כלל ישראל, שיש השגחה על כלל ישראל להעמידם על טהרתם, כלל ישראל יש להם זכויות שהם יתקיימו עם התורה, וכפי שהובטחנו בתורה כי לא תישכח מפי זרעו (דברים לא, כא), ואמנם אין הבטחה לכל יחיד ויחיד, אבל הכלל מובטחים על זה, ולכן כשבאו לידי נפילה, מיד הייתה מגיפה להעמידם על טהרתם, וזה מצד הזכויות של כלל

ישראל.

וכך הנהגת הקב"ה עם הצדיקים, כמו שאמרו (יבמות קכא, ב) על הפסוק וסביביו נשערה מאד מלמד שהקב"ה מדקדק עם סביביו כחוט השערה, והטעם בזה כי יש השגחה מיוחדת על הצדיקים להעמידם על טהרתם, ואם יש בהם איזה פגם אפילו כחוט השערה מיד הקב"ה מענישם כאן בעולם הזה כדי שיתוקן הפגם, וזה ביאור הכתוב (תהלים קמה, כ) שומר השם את כל אוהביו, שהקב"ה שומר עליהם שמירה רוחנית שיהיו בשלמות המדרגה, ויבואו לעולם הבא כשהם שלמים ונקיים מכל פגם.

ההכנה לתורה במידות טובות ומיעוט התענוגים

והנה למדנו מכל הנ"ל שתורה צריכה הכנה, והאדם צריך להיות מוכשר לזכות לתורה, וההכנה היא על ידי מידות טובות והתרחקות משאיפות של עולם הזה, וזה ששינו באבות (ב, יב) התקן עצמך ללמוד תורה שאינה ירושה לך, היינו שעל האדם לתקן עצמו שיהיה ראוי לתורה, והגוף כמו שהוא בלי תיקון אינו ראוי לתורה, והתיקון הוא במידות טובות ובמיעוט התענוגים כמו שפירש רבינו יונה שם.

ועוד אמרו (ברכות סג, ב) אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה שנאמר זאת התורה אדם כי ימות באוהל, ושמעתי לפרש בזה (עיין מכתב מאלהו) כי ממית עצמו היינו שממית את העצמיות שלו, את השאיפות הפנימיות שמרחיקות מתורה, אותם צריך להמית ולבטל, וזהו ההתקן "עצמך" לתקן את העצמיות והמהות הפנימית שתהא מוכשרת לתורה, וזה בארבעים ושמונה דברים שהתורה נקנית בהם.

תורה ומידות טובות מחזקים זה את זה

וכיצד עושים את התיקון. מצד אחד מצינו שהתורה עצמה מתקנת את האדם כמו שאמרו (קידושין ל, ב) בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תבלין, ואמרו (אבות ו, א) כל העוסק בתורה לשמה וכו' ומלבשתו ענווה, הרי שהתורה עצמה נותנת את המידות הטובות, ומאידך אמרו (שם ה) שהתורה נקנית בענווה, וכן בארבעים ושמונה דברים שהתורה נקנית בהם יש הרבה ענייני מידות טובות, ומבואר כי צריכים מידות טובות לפני התורה, והמידות טובות מביאות לתורה, ולא להיפך.

והביאור בזה כי באמת שני הדברים נכונים, וכשלומדים קצת תורה מתעלים במידות, ואז מוסיפים עוד יותר תורה, ועל ידי זה המידות יותר מתעלות, וכך מתקדמים ומוסיפים עוד תורה ועוד מידות טובות, וזה הולך בהדרגה, שכל אחד משלים את השני, ואינו בבת אחת אלא מוסיף והולך מדרגה לדרגה, ועל ידי התמדה והמשך זוכים ומגיעים לכל מה שהתורה צריכה להביא.

שלא יהיו דברים החוצצים בין הלב לתורה

והנה הזכרנו שהתורה מביאה לאהבת השם, כמו שפירש רש"י על הפסוק ואהבת וגו' והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוה היום על לבבך. וראיתי בהקדמה לספר אולם המשפט (להגרי"ז הוטנר מאיישישוק זצ"ל) שהתפלא בזה, שהרי אנו רואים בני אדם שלומדים הרבה תורה ואף על פי כן הם רחוקים ממדרגת אהבת השם, ומדוע אין התורה משפיעה עליהם שיגיעו לאהבת השם.

וכתב שם לפרש בזה על פי מה שמצינו בגמרא (יבמות קב, א) לגבי חליצה, שאם היה החולץ לבוש מנעל על גבי מנעל והוא חלצה את המנעל העליון, חליצתה פסולה, מפני שכתוב וחלצה נעלו "מעל רגלו" ולא מעל דמעל, היינו שמעל רגלו פירושו על הרגל ממש, בלי שום חציצה, וכן מצינו לגבי בגדי כהונה שדרשו חז"ל (זבחים יט, א) ילבש "על בשרו" – שלא יהא דבר חוצץ בינו לבשרו.

ועל דרך זה יש לפרש הכתוב והיו הדברים האלה וגו' על לבבך, שדברי התורה צריכים להיות על לבו של האדם ממש, שלא תהיה שום חציצה בין התורה והלב, וכל הלב יהיה מלא רק תורה בלי שום שאיפות אחרות, ובאופן כזה שכל שאיפת הלב היא רק לתורה, זה נקרא "על לבבך" ומזה מגיעים לאהבת השם, אבל אם יש בלב עוד שאיפות חוץ מתורה לא מגיעים לאהבת השם. ואמנם הדרך להגיע לזה שלא יהיו בלב שאיפות אחרות היא גם כן על ידי תורה, ונמצא שוב שהכל בא על ידי תורה.

לימוד התורה הוא מזון הנפש

והנה במשה רבינו כשעלה למרום כתוב (שמות לד, כח) ויהי שם עם השם ארבעים יום וארבעים לילה לחם לא אכל ומים לא שתה, ואמרו בילקוט שם (רמז ת"ו) לחם לא אכל מלחמה של תורה אכל, ומים לא שתה מימיה של תורה שתה, שנאמר לכו לחמו בלחמי (משלי ט, ה) ואומר הוי כל צמא לכו למים (ישעיה נה, א) וכו', ומאין היה ניזון כל אותן ארבעים יום? מזיו השכינה, ע"כ. והיינו שבכל הימים שהיה משה רבינו במרום, היה ניזון ממזון רוחני, מלחמה של תורה ומימיה של תורה, ומזיו השכינה.

וביאור הענין בזה, כי כשם שהגוף הגשמי זקוק למזון גשמי, כך גם הנפש הרוחנית יש לה מזון רוחני, והנפש צריכה את מזונה הרוחני כדי להתקיים, ומשה רבינו כשעלה למרום נזדבק והיה כולו רוחני, וממילא גם מזונו שם היה מזון רוחני, והיה ניזון מלחמה של תורה ומימיה של תורה, שבתורה יש בחינת לחם ויש בחינת מים, ויש גם יין של תורה, כמו שכתוב (משלי ט, ה) ושתי ביין מסכתך, וכן יש דבש וחלב כמו שכתוב (שיר"ש ד, יא) דבש וחלב תחת לשונך, וכל אלו הם משלים על עניינים שונים בתורה שאין לנו השגה בדיוק מה הם, ועסק התורה הוא המזון שממנו מתקיימת הנפש.

עץ חיים היא למחזיקים בה - בלי הפסק

וצריכים את המזון הזה כל הזמן, בכל מצב ובכל דרגה שהיא, וכפי שרואים שגם משה רבינו בדרגתו היה זקוק כל הזמן למזון הרוחני של תורה, כך גם כל אחד ואחד צריך כל הזמן את המזון הרוחני של עסק התורה לקיום מציאותו הרוחנית, וצריך תמיד חיזוק בזה, כמו שאמרו (ברכות לב, ב) ארבעה צריכים חיזוק וכו' והדבר הראשון המוזכר שם זה תורה, ופירש רש"י "שיתחזק אדם בהן תמיד ובכל כוחו", תמיד צריכים חיזוק בתורה, כי זהו המזון, ובלי זה חסר מזון הנפש, והנפש נחלשת.

ובנפש החיים שער ד' פרק ל"ג כתב על הפסוק (משלי ג, יח) עץ חיים היא למחזיקים בה וגו', כי צריך האדם לקבוע בלבו וידמה בדעתו כי אילו היה טובע בנחל שוטף ורואה לפניו בנהר אילן חזק, ודאי יאמץ כוח להתאחז ולהתדבק עצמו בו בכל כוחו ולא ירפה ידיו הימנו אפילו רגע אחד, אחר שרק בזה תלוי עתה כל חיותו, מי פתי ולא יבין שאם יתעצל ח"ו אף רגע אחד וירפה ידיו מהתאחז בו יטבע תיכף. כן התורה הקדושה נקראת עץ חיים, אילנא דחיי, שרק אותו העת שהאדם אחוז באהבתה ועוסק ומהגה בה בקביעות, אז הוא חי החיים האמיתיים העליונים קשור ודבוק כביכול בחי העולמים יתברך שמו דקודשא בריך הוא ואורייתא חד, ואם ח"ו יזניח תלמודו ופורש מקביעות העסק בה לעסוק בהבלי העולם והנאותיו, הוא נפסק ונכרת מהחיים העליונים וטובע עצמו במים הזדונים רחמנא ליצולן. עכ"ל.

והיינו כנ"ל, מפני שהתורה היא מזון הנפש, ולכן היא נקראת "עץ חיים", שבזה תלוי כל קיומם של החיים האמיתיים הרוחניים, וצריך תמיד להחזיק בעץ החיים הוא לימוד התורה הקדושה, ובלי זה האדם נפסק מן החיים, כי הנפש נשארת בלי מזון, ובלי מזון רח"ל אין חיים.

ויתכן שזהו הטעם במה שמצינו רק שתי ברכות דאורייתא, ברכת המזון וברכת התורה, והצד

השווה שבהם ששתיהן ברכות על המזון, ברכת המזון היא על מזון הגוף, וברכת התורה על מזון הנפש שהוא התורה, ושניהם נצרכים לקיום האדם – לקיום הגוף וקיום הנפש.

כל אדם מוכשר לכל התורה כולה

ויש לדעת כי כל אחד ואחד יכול להיות בעל דרגה גבוהה בתורה, אין מי שלא מסוגל לזה, כל אחד מסוגל ומוכשר לכל התורה כולה, וזהו הטעם שאמרו חז"ל (נדה ל, ב) למה הוולד דומה במעי אמו וכו' ומלמדין אותו כל התורה כולה וכו' וכיון שיצא לאוויר העולם בא מלאך וסטריו על פיו ומשכחו כל התורה כולה, ולכאורה בשביל מה מלמדים אותו אם בין כך הוא שוכח אחר כך את מה שלמד? והביאור, כי בזה שמלמדים אותו הוא נעשה מוכשר לכל התורה כולה, ואף על פי שהוא שוכח, אבל הוא כבר מוכשר לזה, וכבר יש בו הכוח לכל התורה כולה, לאחר שלמדה פעם אחת במעי אמו.

וכל אחד ואחד שייך לזה, כל נשמות כלל ישראל עמדו בהר סיני, וכולם קיבלו את כל התורה כולה, וכל אחד לפי השגתו ומדרגתו שייך שיהיה לו כל התורה כולה.

וזהו שאומרים "ותן חלקנו בתורתך", וביארו המפרשים שכל אדם מישראל יש לו חלק בתורה, חלק שלו ששייך רק לו, ועל זה מבקשים ותן חלקנו, שנזכה לקבל את חלקנו בתורה, שיש חלק ששייך לנו, אלא שלא זכינו בו עדיין, וצריכים לזכות בו, ומבקשים שנזכה לכך.

הצלחה וערבות בתורה בלימוד לפי טבעו

וכל אחד יכול גם לקבל טעם בתורה, שהרי על דברי תורה נאמר (תהלים יט, יא) ומתוקים מדבש ונופת צופים, ומתפללים בכל בוקר בברכות התורה "והערב נא", כל אחד מתפלל והערב נא, כי כל אחד שייך שיהיה לו ערבות בתורה, ואין מי שלא שייך לזה.

אבל לכך צריך ללכת בדרך הנכונה, ולהיזהר מן הדברים המפריעים לתורה.

ראשית יש מפריעים בדרך הלימוד, אם אדם לומד בדרך שאינה מתאימה לו, שהיא נגד טבעו, וכבר אמרו (ברכות נח, ו) ותנחומא פנחס) כשם שאין פרצופיהן שווים אין דעותיהן שוות, וגם כל הגדולים לא למדו באותה צורה, אלא כל אחד למד בדרך המתאימה לו לפי טבעו, ולא למדו בצורה של חיקוי "מפני שהוא לומד כך גם אני אלמד כך" שזהו הדבר המזיק ביותר, ולכן יש רבים שאינם מצליחים בלימודם, מפני שחושבים שצריכים ללמוד כמו שאחרים לומדים, ואינם לומדים בצורה המתאימה לפי טבעם, וזו טעות, כי כל אחד צריך שילמד בדרך המתאימה לו ואז יצליח.

וכאמור כל אחד יכול להצליח בכל התורה כולה, אין גבול להצלחה, וזה לא תלוי בכישרונות, כידוע שהרבה גדולים בילדותם לא היו בעלי כישרונות ואף על פי כן גדלו והצליחו בתורה, אמנם כן זה תלוי במידות הטובות, ובלי מידות טובות אין הצלחה בתורה, זה דבר ברור! ועם מידות טובות אין צורך בכישרונות, והכישרונות באים ומתפתחים אחר כך, מפני שיש סייעתא דשמיא.

הנזק הנגרם משמיעת דברים בטלים

ויש עוד דבר המפריע ומזיק מאד, אם מדברים דברים בטלים, או ששומעים דברים בטלים, זה היסח דעת מתורה, ומרחיק את האדם מן התורה! אדם לומד תורה וזה עושה רושם ומוסיף בו שלמות, אבל אחר כך עם דברים בטלים הוא מתרחק.

ובפרט לשמוע דברים בטלים היוצאים מפי רחוקים מתורה, זה מאד מזיק, והנזק שיכול להיגרם מכך קשה מאד לתקן! אם שומעים דברים בטלים ממי שאינם בני תורה זה בהכרח משפיע, כי האדם מושפע מכל דבר שהוא שומע, וזה מחלחל ומזיק מאד, וקשה מאד לתקן את הנזק הנגרם מזה.

סגולת ימי הספירה וחג השבועות

וכבר אמרנו כי התורה היא עץ החיים ובוה צריכים להחזיק, להמשיך בלימוד התורה כל הזמן, בפרט בימי הספירה, שמבואר בספר החינוך (מצוה ש"ו) כי הטעם למצות ספירת העומר הוא מפני שביציאת מצרים ידעו שצריכים לקבל את התורה, וחיכו מאד לזה, ומרוב ציפייה ותשוקה לתורה ספרו את הימים מתי כבר יגיע הזמן של קבלת התורה, וכידוע במציאות שדבר שהאדם חושק בו ורוצה אותו מאד הוא סופר את הימים ואפילו את השעות מתי זה יגיע כבר, זהו ענין ספירת העומר.

ונמצא שימים אלו הם זמן של שאיפה לתורה, שכן היה במתן תורה, ובכל שנה חוזרות כל ההשפעות הרוחניות (דרך השם להרמח"ל ח"ד פ"ז), והוא זמן המסוגל להצלחה בתורה. בפרט שלושת ימי הגבלה ידוע שהם זמן המסוגל מאד להצלחה בתורה, וצריכים מאד להשתדל להיות בהתמדה ובדבקות בתורה בימים אלו, ועל חג השבועות עצמו כתוב בספרים שהוא יום הדין על תורה, ולפי הזכויות והשאיפות הטהורות שיש באותו הזמן לתורה, כך יש סייעתא דשמיא להצלחה בתורה כל השנה כולה.

ואמנם צריכים גם תפילה על זה, ובלי תפילה אין סייעתא דשמיא, וצריכים גם ללמוד מוסר עם התבוננות ומחשבות רציניות כדי לקבל יראת שמים, ויש בספרי המוסר הרבה ידיעות שלא יודעים אותם.

והעיקר הוא לדעת שאי לאו האי יומא דקא גרים, בלי קבלת התורה שקיבלנו והשלמות שהתורה נותנת לנו, כמה יוסף איכא בשוקא, ואשרינו שזכינו שיש לנו תורה!

מאמר ב'

ערב זמן מתן תורתנו תשס"א

יום הששי בסיון - גמר מעשה בראשית

בגמרא בשבת (פח, א) ובעבודה זרה (ג, א) אמרו על הפסוק "ויהי ערב ויהי בוקר יום הששי" – ה"א יתירה למה לי, והיינו שהרי בכל הימים כתוב יום אחד, יום שני, יום חמישי, ומדוע כאן כתוב הששי בה"א הידיעה, ואמרו שהפסוק כאן מרמז ליום הששי בסיון, שהוא היום הידוע של קבלת התורה.

זה כתוב בסוף מעשה בראשית, לאחר שכבר נגמרה כל הבריאה, ויהי ערב ויהי בוקר יום הששי, כי יום הששי בסיון הוא הגמר של כל מעשה בראשית.

והטעם בזה מפרשת הגמרא "שהתנה הקב"ה עם מעשה בראשית ואמר להם אם ישראל מקבלים התורה אתם מתקיימין ואם לאו אני מחזיר אתכם לתוהו ובוהו", כלומר שכל הבריאה הייתה בתנאי שתהיה קבלת התורה, ואם לא תהיה קבלת התורה תיבטל כל הבריאה, והעולם יחזור לתוהו ובוהו כמו שהיה לפני הבריאה, ונמצא שגמר מלאכת כל הבריאה היה בקבלת התורה שזהו התנאי לקיום

הבריאה.

תכלית הבריאה וקיומה תלוי בקבלת התורה

והביאור הפשוט בזה, למה בלי קבלת התורה היה חוזר העולם לתוהו ובוהו, מפני ששלמות הבריאה זה רק על ידי התורה, כי כל תכלית הבריאה היא לכבוד שמים, כמו שאמרו בסוף פרקי אבות כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא בראו אלא לכבודו שנאמר כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו, היינו שכל העולמות, בריאה, יצירה, ועשייה, כולם נבראו כדי שיתגלה כבוד שמים, וזוהי המטרה של כל הבריאה, וכבוד שמים שייך רק על ידי קבלת התורה.

נמצא שאם יש קבלת התורה צריכים את כל העולם, כדי שהתורה תתקיים והעולם יתנהג על פי התורה וזוהי יהיה כבוד שמים, אבל בלי התורה כל העולם הוא שלא לצורך, ולכן גמר הבריאה היה בקבלת התורה, ביום הששי בסיון, וזוהי תלוי קיום כל הבריאה*.

טעם קביעת חג השבועות ביום החמישים

ובתוספות בעבודה זרה שם הקשו, למה נקט בפשיטות שקבלת התורה הייתה בששי בסיון, הרי נחלקו בזה רבי יוסי ורבנן במסכת שבת (פו, ב) אם קבלת התורה הייתה בששי בסיון או בשבעה בו, ולדעת רבי יוסי קבלת התורה הייתה רק בשבעה בסיון, ואין זה יום הששי אלא השביעי בסיון. ותימצו התוספות שני תירוצים בזה, עיין שם, ובמהרש"א כתב שהם תירוצים דחוקים.

וכתב המהרש"א תירוצי אחר בזה, ובהקדם מה שיש להקשות עוד, שהרי כולי עלמא מודים שבשנת יציאת מצרים מפסח עד מתן תורה היו חמישים יום, ומתן תורה היה ביום החמישים ואחד, ורק נחלקו רבי יוסי ורבנן אם באותה שנה עיברו את חודש אייר, אבל שניהם מודים שמפסח עד מתן תורה היו חמישים יום ובשבת ניתנה תורה (כדאיתא בגמרא בשבת שם), ואם כן למה אנו מקדימים את חג השבועות ליום החמישים ואיננו עושים אותו ביום החמישים ואחד כפי שהיה בזמן מתן תורה.

ותירץ בזה המהרש"א וזה לשונו: "והכוונה בזה לפי שלא היו ישראל ראויים לחכמת התורה עד שיטהרו ויקדשו עצמם מכל טומאת מצרים שיצאו משם כמו שאמרו (אבות ג, ט) כל שיראת חטאו קודמת לחכמתו חכמתו מתקיימת וכל שחכמתו קודמת ליראת חטאו אין חכמתו מתקיימת, ועל כן הייתה הטהרה במספר שבעה שבועות ויום חמישים שהם מספרים קדושים כענין שבת שמיטים ויובלות, ולפי שביום נ' נגמרה הטהרה שזכינו אחר כך ביום נ"א לקבל התורה קבע השם יתברך אותו יום חמישים לחג שבועות כי יראת חטא קודם לחכמה במעלה ובזמן", עכ"ל.

* והמהרש"א בחידושי אגדות בע"ז שם הוסיף וביאר בזה, כי הנה יום הששי ויכולו השמים זה ראשי תיבות שם הוי"ה, וידוע ומפורש בהרבה מקומות (מנחות כט, ב, ומוכא גם ברש"י פרשת בראשית) שהעולם הזה נברא בה"א והעולם הבא נברא ביו"ד, וזהו שכתוב (בראשית ב, ד) אלה תולדות השמים והארץ בהיבראם - בה"א בראם, והם דברים נסתרים אבל כך כתוב, שהחלק הזה, האות ה"א של השם, זהו המקיים שברא את כל מעשה בראשית. ונמצא שהאות ה"א מרמז למעשה בראשית, לעולם הזה שנברא בה"א, ולכך כתב ה"א יתירה בסוף מעשה בראשית, לרמזו שכל מעשה בראשית שהה"א מרמז עליהם נגמרו וקיימים בזכות היום הששי - ששי בסיון, כך ביאר המהרש"א. והוסיף המהרש"א שם, כי בסוף מעשה בראשית כתוב יום הששי שהוא ראשי תיבות רק של חצי השם, יו"ד ה"א, ואחר כך בתחילת פרשת שבת כתוב ההמשך ויכולו השמים, שזה ראשי תיבות וי"ו ה"א, שהם האותיות האחרונות של השם, ובהם כבר יש את השם במילואו. וביאר המהרש"א שזה רמז כי כאן בעולם הזה אין השם שלם ואין הכיסא שלם, והשם במילואו יהיה רק בעולם הבא שנקרא יום שכולו שבת (ר"ה לא, א) שאז תבוא הבריאה אל תכלית שלמותה, ולכך נרמזו האותיות וי"ו ה"א בפרשת שבת, כי רק ביום שכולו שבת - כשיגיע העולם הבא, אז יהיה השם שלם, אבל בינתיים לפני שמגיעים ליום שכולו שבת, זה רק חצי השם ואין השם שלם.

חשיבות יום החמישים שבו היה גמר ההכנה

והיינו שהענין של ספירת העומר שסופרים שבעה שבועות, הוא כמו שמצינו בהרבה מקומות ששבע וחמישים הם מספרים של קדושה, כגון שבת שהיא ביום השביעי ויש בה את קדושת השבת, וכן שנת השמיטה היא השנה השביעית ובה מתרבה ונוספת קדושת הארץ, וכן שנת החמישים שנת היובל יש בה קדושה, והם מספרים של קדושה – השביעי והחמישים.

וכשיצאו בני ישראל ממצרים, היו צריכים לחכות ולספור חמישים יום עד מתן תורה, כי במצרים היו שקועים במ"ט שערי טומאה (כדאיתא בזוהר ר"פ יתרו), ובשביל לקבל את התורה היו צריכים להתרחק מן הטומאה ולהיטהר ולהתקדש, ולכן היו צריכים לספור שבעה שבועות, שזה שיעור הזמן המוסיף קדושה, וביום החמישים קיבלו עוד קדושה נוספת, ואז נעשו ראויים לקבלת התורה, על ידי הקדושה שבאה מחמת השבעה שבועות, והקדושה שבאה מחמת היום החמישים.

נמצא שגמר ההכנה לקבלת התורה היה ביום החמישים, שאז נשלמה טהרתם ונעשו ראויים לקבלת התורה. ועל פי זה ביאר המהרש"א, כי לכן נקבע חג השבועות ביום החמישים, שהוא יותר חשוב מן החמישים ואחד, ואף שקבלת התורה היה ביום החמישים ואחד, מכל מקום היום החמישים חשוב יותר, כי בו נגמרה ההכנה ונעשו ראויים לקבלת התורה.

וכמו שאמרו כל שיראתו קודמת לחכמתו חכמתו מתקימת, שצריכים יראה לפני התורה, כי זהו היסוד לתורה, ובלי זה לא שייך תורה, כמו שאמרו (אבות שם יז) אם אין יראה אין חכמה, היינו שהיראה קודמת לתורה, וביאר המהרש"א שהקדימה היא לא רק "בזמן" אלא גם "במעלה", כלומר שלא רק שכן הסדר שצריכים יראה לפני תורה, אלא גם בחשיבות ובמעלה, היראה וההכנה חשובים יותר, ולכן נקבע חג השבועות לדורות ביום החמישים, שבו קיבלו ישראל את ההכנה, את גמר הטהרה והשלמות להיות מוכנים לקבלת התורה, והיום הזה יותר חשוב מהיום של קבלת התורה עצמה.

כאילו עומדים לפני הר סיני בכל שנה

והנה זה היה הסדר באותה שנה של מתן תורה, שקיבלו את הטהרה והשלמות ביום החמישים, ואחר כך הייתה קבלת התורה, אבל ידוע ומפורש שגם בכל שנה ושנה זה כך, ובכל שנה חוזרת הקדושה וסגולת הזמן לאותו הדבר. ואמרו בילקוט (יתרו רמז רעא) "אמר הקב"ה לישראל: בני, היו קורין את הפרשה הזו בכל שנה ואני מעלה עליכם כאילו אתם עומדים לפני הר סיני ומקבלין את התורה", היו קורין את הפרשה, פרשת מתן תורה בחודש השלישי וגו', צריכים בכל שנה לקרוא את הפרשה הזו, ואז זה נחשב כאילו עומדים לפני הר סיני ומקבלים את התורה.

והביאור בזה, שצריכים כל שנה לעסוק בקבלת התורה כמו שהיה בזמן מתן תורה, לעשות הכנה ולהשתלם, לקבל שלמות להיות ראויים לתורה, ובכל שנה "היו קורין את הפרשה" היינו שצריכים לעסוק בהכנה וחיזוק לקבלת התורה, ואז, אם עושים את ההכנה והחיזוק הזה, מעלה אני עליכם כאילו אתם עומדים לפני הר סיני, כמו לפני הר סיני, שאז קיבלו שלמות ונעשו ראויים לקבלת התורה, כך גם עכשיו אם עוסקים בהכנה לקבלת התורה עם כל החיזוק ומתחזקים כמו שצריך, יש סייעתא דשמיא וזוכים לקבלת התורה כמו לפני הר סיני, בכל שנה ושנה. זה הביאור היו קורין את הפרשה.

מעלת הקירוב לפני הר סיני שפסקה זוהמתן

והנה בילקוט הוזכרו שני דברים, הא' כאילו אתם עומדים לפני הר סיני, וב' מקבלים את התורה,

ומבואר כי חוץ מקבלת התורה, גם מעמד הר סיני היה דבר גדול בפני עצמו, והם שתי מעלות, וזהו שאומרים בהגדה של פסח "אילו קרבנו לפני הר סיני ולא נתן לנו את התורה דיינו", כלומר שעצם הקירוב להר סיני אף בלי קבלת התורה גם כן יש בו מעלה, ויש להתבונן מה המעלה בזה שעמדו לפני הר סיני.

וביאר המפרשים בזה לפי דברי הגמרא בשבת דף קמ"ו, שישראל שעמדו לפני הר סיני פסקה זוהמתן, והיינו זוהמת החטא של עץ הדעת, שהכניס בגוף זוהמא, כלומר יצר הרע, שהגוף נהיה גוף שפל מאד עם יצר הרע, והיצר הרע נהיה מבפנים בתוך הגוף (כמו שביאר הנפש החיים בשער א' פ"ו), והיא ירידה גדולה מאד ברוחניות, ובמעמד הר סיני לפני קבלת התורה כבר פסקה זוהמתן, וחזרו למדרגת אדם הראשון קודם החטא, כמו אדם הראשון קודם החטא שהיה ממש כולו רוחניות וכמאמרם (סנהדרין נט, ב) אדם הראשון מסב בגן עדן היה והיו מלאכי השרת צולין לו בשר ומסננין לו יין, בגן עדן, כולו רוחניות, כך הייתה מדרגתם של כלל ישראל בעמדם לפני הר סיני, עוד קודם קבלת התורה, שפסקה זוהמתן, ובכך נעשו ראויים לקבלת התורה. וזוהי המעלה של "קרבנו לפני הר סיני".

חזרו לזוהמתן כל אחד לפי מדרגתו

ואמנם איתא בזוהר (בראשית נב, ב) כי לאחר מכן בחטא העגל חזרו לזוהמתן, ושוב ירדו למצב של אחר החטא, אבל אף על פי כן יש הרבה דרגות ב"חזרו לזוהמתן", עד כמה קרובים למעמד הר סיני או רחוקים ממעמד הר סיני, ומצינו שגם אחר מתן תורה היו ששה שלא שלט בהן מלאך המוות (כדאיתא ב"ב יז, א), ומלאך המוות הוא מחטא עץ הדעת, ואותם ששה היו רחוקים מהשפעת החטא של עץ הדעת, ולכן לא שלט בהם מלאך המוות, ומתו מיתת נשיקה על פי השם, בלי מלאך המוות, וענין מיתת נשיקה הוא כלות הנפש מתוך אהבת השם, ואין זה נקרא מיתה. ורואים בזה שגם אחרי חטא העגל שכבר חזרו לזוהמתן, אף על פי כן שייך ויש יחידים כאלה שקרובים לדרגת "קודם החטא", ויש הרבה דרגות בזה עד כמה רחוקים מעץ הדעת, וכמה קרובים לעץ הדעת.

וזהו הענין של מעמד הר סיני וההכנה לקבלת התורה, שבכל שנה ושנה בחג השבועות חוזר הזמן שאפשר לזכות למדרגת מעמד הר סיני בתור הכנה לקבלת התורה.

חיזוק בעסק התורה על ידי ידיעת חשיבותה

אבל איך עושים את ההכנה וכיצד זוכים לזה, הרי יש יצר הרע, והיצר הרע מעכב את כל העבודה, והנה באמת פשוט הוא הדבר, שכבר אמרו חז"ל (קידושין ל, ב) בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תבלין, היינו שהעצה כנגד היצר היא לעסוק בתורה, והתורה מבטלת את כל היצר הרע, אבל באמת זה עצמו קשה, כי היצר הרע גם לא נותן ללמוד, וקשה ללמוד.

והעצה היא להתבונן לידע את חשיבות התורה, שאם יודעים את החשיבות לא קשה ללמוד, מי שברור אצלו חשיבות התורה, שהיא ההצלחה הגדולה ביותר, ממילא זה לא קשה לו!

כמו שכתוב (משלי ב, ד-ה) אם תבקשנה ככסף וכמטמונים תחפשנה אז תבין יראת השם וגו', ופסוק זה נאמר על תורה, ואמרו על זה במדרש (שיה"ש רבה א, ט) אם אתה מחפש אחר דברי תורה כמטמונים הללו אין הקב"ה מקפח שכרך, משל לאדם אם מאבד סלע או כילרין (תכשיט) בתוך ביתו הוא מדליק כמה נרות כמה פתילות עד שיעמוד עליהם, והרי דברים קל וחומר, מה אלו שהם חיי שעה של עולם הזה אדם מדליק כמה נרות וכמה פתילות עד שיעמוד עליהם וימצאם, דברי תורה שהם חיי העולם הזה וחיי העולם הבא אין אתה צריך לחפש אחריהם כמטמונים הללו?! הוי אם תבקשנה ככסף וגו'. והיינו שאם אדם מתאמץ כל כך למצוא כסף ומטמונים שנאבדו לו, קל וחומר

שצריך לטרוח כן על תורה.

התורה היא חיי העולם הזה וחיי העולם הבא

ולשון המדרש שהתורה היא "חיי העולם הזה וחיי העולם הבא", תורה היא לא רק עולם הבא, אלא גם עולם הזה! ראשית מפני ששינוי בריש פאה אלו דברים שאדם אוכל פירותיהן בעולם הזה וכו' ותלמוד תורה כנגד כולם, הרי שהמשנה מבטיחה לנו ויש פסוקים על זה (עיין קידושין מ, א) שההצלחה הגדולה בעולם הזה, בעולם הזה ממש, זה רק על ידי ובזכות התורה, ואמרו (ע"ז יט, ב) כל העוסק בתורה נכסיו מצליחין, שבזכות התורה יש עולם הזה, ומי שאין לו עולם הזה והוא עוסק בתורה, סימן שזה ייסורים של אהבה לטובתו, אך על כל פנים חיי העולם הזה הכי טובים הם רק על ידי תורה.

וזהו מלבד מה שהתורה עצמה היא עולם הזה, כמאמרם (אבות ו, ד) כך היא דרכה של תורה וכו' ובתורה אתה עמל ואם אתה עושה כן אשריך וטוב לך – אשריך בעולם הזה! שדברי תורה עצמם מתוקים מדבש ומשיבת נפש (תהלים יט), ומי שיש לו טעם בתורה מרגיש את זה.

ואם יודעים בבירור את הידיעה הזאת, שהתורה היא "חיי העולם הזה וחיי העולם הבא", שגם בעולם הזה ההצלחה הכי גדולה והחיים הכי טובים ומאושרים זה רק עם תורה, ממילא כבר לא קשה ללמוד, ומתאמצים וטורחים בזה לא פחות מכסף ומטמונים. לכן העצה היא להכניס ולהחדיר זאת ללב, שהלב ירגיש את זה, ותהיה הידיעה ברורה שזהו הדבר הכי טוב והכי כדאי, וממילא זה לא יהיה קשה, כי דבר שאדם יודע שזה ההצלחה שלו הרי הוא מתאמץ בזה בשמחה רבה.

אבל זה לא פשוט, כי על כל פנים זה נגד הטבע קצת, וצריכים חיזוק בזה, כמו שאמרו בברכות דף ל"ב ארבעה צריכים חיזוק והדבר הראשון הוא תורה, שצריכה חיזוק, מפני שהטבע הוא עצלות, והטבע מושך לדברים אחרים, ועל זה שוב העצה היא "תורה תבלין".

האדם צריך תמיד לעורר את עצמו

וכדי לקיים זאת למעשה צריך תמיד לעורר את עצמו בזה, כמו שכתב בשערי תשובה (ב, כו) "אכן צריך אדם בשמעו המוסר לעורר נפשו ולשום הדברים על לבו ולחשוב בהם תמיד, ועליהם יוסיף לקח ומלבו יוציא מילין ויתבודד בחדרי רוחו וישוב יהפוך יד תוכחתו על נפשו, ולא יסמוך על תוכחת המוכיח לבדה, ותוכחתו לבקרים ולרגעים תהיה, עד אשר תקבל נפשו המוסר ועד אשר תטהר".

והיינו שאחרי שאדם שומע מוסר והוא כבר מאמין במה שהוא שומע, ומאמין במה שהוא יודע, אזי צריך "לעורר נפשו", "ולשום הדברים על לבו" – להכניסם ללב שלא ישכח, "ולחשוב בהם תמיד" – עד כדי כך החיוב, לחשוב בהם תמיד! "וישוב יהפוך יד תוכחתו על נפשו" – שהוא ייתן תוכחה לעצמו, "ולא יסמוך על תוכחת המוכיח לבדה", "ותוכחתו לבקרים ולרגעים תהיה" – בלשון תוכחה, להוכיח את עצמו, למה אני כך ולמה אני לא אחרת, הרי אני צריך להתנהג אחרת.

"עד אשר תקבל נפשו המוסר ועד אשר תטהר", והם שני עניינים: עד אשר תקבל נפשו היינו להאמין, שיהיה מקובל וברור אצלו שכך צריך להיות, ועד אשר תטהר זוהי עוד דרגה, שכבר תהיה הטהרה בלב, שזה לא יהיה קשה לו, וכבר יימשך לזה, והטבע ישתנה. זוהי הדרך שאדם יכול להשפיע על עצמו.

וכל אחד ואחד צריך לזה, ואין מי שפטור מזה, כמו שלמדו בברכות שם מיהושע שהקב"ה אמר לו

רק חזק ואמץ וגו', הרי שגם יהושע היה צריך חיזוק, ואין מי שלא צריך לזה, גם כל הצדיקים צריכים לזה, והם צדיקים מפני שהם באמת עושים כן ומתחזקים ומעוררים את עצמם. וזוהי ראשית ההכנה לקבלת התורה, על ידי עסק התורה וחיזוק תמיד, והיא ההכנה ההכרחית שלא שייך בלעדיה.

קנין תורה תלוי בשלמות המידות

אבל יש עוד דבר שהוא גם כן עיקר גדול, שתורה צריכה מידות טובות, ובלי מידות טובות לא שייך שלמות בתורה! והוא דבר ברור ופשוט ודבר ידוע ובדוק ומנוסה, שאם חסר בשלמות המידות חסר בשלמות התורה, ולא יתכן אחרת.

ובאבות פ"ו אמרו שהתורה נקנית בארבעים ושמונה דברים, והמעין יראה כי בתחילה יש שם עשרים וארבעה דברים המתחילים עם ב"ת, בתלמוד, בשמיעת האוזן, בעריכת שפתיים וכו', ולאחריהם יש עוד עשרים וארבעה דברים בלי ב"ת, המכיר את מקומו, השמח בחלקו, והם עשרים וארבעה כנגד עשרים וארבעה, הראשונים עם ב"ת והאחרונים בלי ב"ת.

וביארם המפרשים בזה (מדרש שמואל שם) כי העשרים וארבעה הראשונים הם בצורת הלימוד, איך ללמוד, באיזו צורה עוסקים בתורה, בתלמוד, בשמיעת האוזן, באימה, ביראה, ושאר הדברים המנויים שם, אבל העשרים וארבעה האחרונים הם ההכנה לתורה, שהאדם יהיה ראוי לתורה, והם דברים השייכים למהות הנפש, איזה מין אדם הוא, שיהיה אדם ששייך ומוכן לתורה.

השמח בחלקו, ואינו מחזיק טובה לעצמו

והרבה מן הדברים הנזכרים שם הם ענייני מידות טובות, כגון "השמח בחלקו", שזו מידה טובה, שמסתפק במה שיש לו ומרוצה מזה, ואינו שואף לדברים אחרים, ולא חסר לו כלום. וכן "אינו מחזיק טובה לעצמו", שהוא עושה דברים טובים ואינו מחשיב עצמו בהם, כי הוא מבין שהוא חייב, ורק עשה מה שהוא חייב, והוא חייב לעשות עוד יותר ממה שהוא עשה, וכיצד יחזיק טובה לעצמו.

אבל כל זה הוא נגד הטבע. שמח בחלקו זה נגד היצר הרע, ובדרך כלל הטבע אינו כן, מלבד יחידים שבטבעם הם שמחים בחלקם. וגם אינו מחזיק טובה לעצמו זה קצת נגד הטבע.

ושמעתי דבר מוזר שקשה להאמין לזה, מעשה בתלמיד ישיבה שבמשך שלוש שנים שמר על כל סדרי הישיבה, והיה בא לתפילה ולסדרי הלימוד והמוסר, ולאחר שלוש שנים אמר למשגיח בישיבתו: הנה שלוש שנים "תרמתי" לישיבה, ועכשיו אני רוצה לדאוג לעצמי... כך הוא הרגיש, שכל השנים ששמר על סדרי הישיבה זוהי תרומה שתתן לישיבה, וכביכול זוהי "הקרבה" שהקריב מעצמו והפסיד בזה הרבה, ולכן עכשיו הוא רוצה לדאוג לעצמו, בלי סדרי הישיבה, שילך לישון מתי שהוא רוצה, וכדומה.

כזה מחזיק טובה לעצמו בטעות ובעקמימות כזו, שמרגיש שהוא עושה טובה לישיבה, וכאילו שאין זה לתועלתו ואינו מרויח מזה, רק תורם בטובו לישיבה, איזו עקמימות שיש בטבע האדם!

על כל פנים אינו מחזיק טובה לעצמו זו דרגה, שהיא מקנייני התורה, שלא להחזיק טובה לעצמו, וכך האמת הישר שאין להחזיק טובה לעצמו, כי גם מה שהוא עושה, וכי הוא עושה כל מה שהוא יכול, וכי אינו יכול לעשות עוד משהו, והרי הוא חייב בזה! וכיצד יחזיק טובה לעצמו.

מידות טובות ומעלות מקנייני התורה

ועוד מקנייני התורה "אוהב את הבריות" שזו מידה טובה. וכן "אוהב את התוכחות", זוהי גם כן דרגה גבוהה, לאהוב שמוכיחים אותך, והנה להוכיח את עצמו אין זה קשה כל כך, אבל שאחרים מוכיחים אותו זה יותר קשה, ומי שאוהב תוכחות זו דרגה גבוהה מאד.

וכן "מתרחק מן הכבוד" זה מהדברים השייכים למהות האדם, שיהיה אדם כזה שמתרחק מן הכבוד, לא רק שלא לרדוף אחר הכבוד, אלא להתרחק מכך! וזו מידה מיוחדת.

וכל אלו הם דברים שהתורה נקנית בהם, שבלי זה האדם במהותו אינו שייך לתורה, כגון אם אין לו הטבע של מתרחק מן הכבוד, חסר לו בשלמות בהכנה הנדרשת לקבלת התורה.

ואמנם גם בעשרים וארבעה דברים הראשונים המתחילים בבי"ת יש ענייני מידות טובות, כגון "בענווה" ו"בלב טוב", ויש לפרש שזה שייך לשעת הלימוד, ללמוד עם ענווה, וללמוד עם לב טוב, כי שייך לימוד בלי ענווה, שכלימוד עצמו חסר הענווה וחסר הלב הטוב.

וכל המידות הטובות הללו הם דברים שלא כל כך קל לקנותם, מי שזה חסר לו, ובדרך כלל זה חסר לכל אחד, והדרך לזה היא גם כן על ידי התורה, שהתורה תבלין.

בכוח התורה נעשים אוהבים זה לזה

ומצינו בגמרא (קידושין ל, ב) על הפסוק "לא יבושו כי ידברו את אויבים בשער" מאי את אויבים בשער? אמר רבי חייא בר אבא, אפילו האב ובנו הרב ותלמידו שעוסקין בתורה בשער אחד נעשים אויבים זה את זה ואינם זזים משם עד שנעשים אוהבים זה את זה שנאמר את והב בסופה אל תקרי בסופה אלא בסופה, ע"כ. והיינו שיש שעוסקים בתורה ובתוך הלימוד עצמו נעשים אויבים זה לזה, שכן טבע האדם, שמתווכחים ונעשים אויבים, ובאמת זו לא השלמות, אך לבסוף נעשים אוהבים זה את זה, ומדוע? מפני ש"אינם זזים משם", שממשיכים ללמוד עם ה"אויבים", ועל ידי כך נעשים אוהבים זה לזה. זהו כוח התורה, אם ממשיכים ללמוד ואינם זזים משם. אבל אם זזים מהתורה היצר הרע שוב חוזר.

ומעשה שהיה, אינני יודע אם היום יש דבר כזה, אבל כך היה לפני הרבה שנים, ששני בעלי בתים למדו בחברותא, ואחר כך קרה מקרה שנפל איזה סכסוך ביניהם ולא דיברו זה עם זה, אך את לימוד החברותא המשיכו בקביעות, כי אין שייכות בין הדברים, ואמנם יש ביניהם סכסוך, אבל תורה צריכים ללמוד בחברותא. כך דרך התורה, ש"אינם זזים משם", עד שנעשים אוהבים זה לזה!

הכרת המידות הרעות ותיקונם

והנה מידות טובות זה דבר גדול מאד, אבל יש יצר הרע וטבע של מידות רעות, וקשה לשבור את הטבע, ובפרט שהרי כל דרך איש ישר בעיניו (משלי כא, ב), ובדרך כלל האדם בעצמו אינו מרגיש כשיש לו מידה רעה, ומי שמרגיש בעצמו מידה רעה שמעתי מהגה"צ רבי אבא גרוסברד זצ"ל שזו דרגה גבוהה מאד, שמרגיש את המידה הרעה שיש לו, וצריך לשמוח בזה.

ויש עצות לתיקון המידות, אפילו מי שאינו מרגיש בעצמו את מידותיו הרעות, אם יעסוק בתורה שהיא התבלין ליצר הרע, על ידי זה כבר ירגיש את המידה הרעה שיש בו, ולאחר שירגיש את המידה הרעה כבר יש עצה, כמו שכתב רבינו יונה "ישוב יהפוך יד תוכחתו על נפשו", שיעורר את עצמו בדברי

תוכחה ומוסר "עד אשר תקבל נפשו המוסר ועד אשר תטהר".

ולמעשה, כשנמצאים בתוך ציבור יש הרבה אפשרויות והרבה סיבות שהמידות הרעות פועלות, וכן להיפך שהמידות הטובות יפעלו, כי כאשר אדם נמצא לבדו אין לו קשר עם אף אחד, אבל בציבור קיימות שתי האפשרויות, שני דרכים, או מידות טובות או מידות רעות, ולפעמים זה גם ניכר ונראה לעין, על מידות רעות קשה לדבר, אבל מאידך רואים גם את המידות הטובות, הרבה מידות טובות, ולקבלת התורה צריכים את ההכנה של מידות טובות, שבלי זה לא שייך תורה.

חיוב עשיית חסד בגשמיות וברוחניות

ונזכיר באופן פרטי קצת מידות טובות המצויות. ראשית לדבר עם כל אחד בסבר פנים יפות, ולתת עידוד ולשמח את הבריות, זה דבר גדול וחשוב והכרחי מאד, וכבר כתב בשערי תשובה (ג, יג) כי "זאת מן החמורות ומן העיקרים הנדרשים מן האדם" מידות טובות לעזור לשני במה שאפשר, וזה שייך כאמור גם בדברים קלים שאינם קשים, כגון סבר פנים יפות, ודברי עידוד וחיזוק.

וגם ללמוד חברותא עם מי שצריך חברותא, אפילו שהוא יותר צעיר או יותר חלש, וידוע שמי שלומד עם חברותא שהוא אפילו קצת יותר חלש ממנו, מצליח בזה הצלחה גדולה, כי החלש דומה לתלמיד, ואמרו חז"ל (תענית ז, א) שמתלמידי יותר מכולם! ומלבד הזכות הגדולה בזה שלומד עם מי שזקוק לעזרתו, שזוכה בשכר זה לסייעתא דשמיא להצלחה גדולה בתורה, גם בדרך הטבע זה נותן הרבה תועלת, שהוא מלמד ומסביר לאחר, ועל ידי כך מקבל יותר בהירות בהבנת הדברים.

ובגמרא אמרו (סוכה מט, ב) מאי דכתיב פיה פתחה בחכמה ותורת חסד על לשונה, וכי יש תורה של חסד ויש תורה שאינה של חסד? אלא תורה ללמדה זוהי תורה של חסד, היינו שהמלמד תורה לאחרים זוהי "תורת חסד", ועל זה נאמר (תהלים קח, ה) גדול מעל שמים חסדך, שזוכה להנהגה למעלה מן הטבע.

וענין זה הוא גם מהדברים שהתורה נקנית בהם "הלומד על מנת ללמד", והיינו ללמוד כדי להיטיב עם השני, לעשות חסד של ללמד, וזו דרגה מיוחדת, ואמרו (אבות ד, ה) הלומד על מנת ללמד מספיקין בידו ללמוד וללמד, והיינו כנ"ל, שעל ידי זה גם הוא בעצמו מצליח יותר.

זהו הענין של עשיית חסד, בגשמיות וברוחניות, שהוא חיוב גמור, וגם יש בזה זכות גדולה מאד, כי כל אחד ואחד זקוק לחסד, וקשה מאד לזכות במידת הדין בלי חסד, וכבר אמרו (בראשית רבה ס, ב) "הכל צריכין לחסד אפילו אברהם שהחסד מתגלגל בעולם שבבילו נצרך לחסד שנאמר ועשה חסד עם אדוני אברהם", ובזכות שעושה חסד עם אחרים זוכה לחסד מידה כנגד מידה.

כלל הדברים, לפני חג השבועות צריכים הכנה, ועכשיו זהו זמן ההכנה, והדברים החשובים ביותר הם הלימוד עצמו והמידות הטובות, ובזה ההצלחה מובטחת לזכות לקבלת התורה.

מאמר ג'

ערב זמן מתן תורתנו תשס"ב

ספירת העומר הכנה ותשוקה לתורה

בספר החינוך מצוה ש"ו כותב בטעם המצוה של ספירת העומר, "משרשי המצוה על צד הפשט", שעניינה הוא הכנה לקבלת התורה, וזה לשונו: "לפי שכל עיקרן של ישראל אינו אלא התורה", כל הקיום של כלל ישראל תלוי בתורה, שאם יש להם תורה יש להם קיום, ובלי תורה לא שייך שיתקיימו, "ומפני התורה נבראו שמים וארץ וישראל", כל הבריאה היא מחמת התורה ועל פיה, "כמו שכתוב אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי", השמים קיימים על פי התורה והארץ קיימת על פי התורה, מפני שכן כתוב בתורה, שיש שמים ויש ארץ, ובלי התורה לא שייך קיום כל הבריאה.

"והיא העיקר והסיבה שנגאלו ויצאו ממצרים כדי שיקבלו התורה בסיני ויקיימוה וכמו שאמר השם למשה (שמות ג, יב) וזה לך האות כי אנכי שלחתיך בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלוקים על ההר הזה, ופירוש הפסוק כלומר, הוציאך אותם ממצרים יהיה לך אות שתעבדון את האלוקים על ההר הזה, כלומר שתקבלו התורה, שהיא העיקר הגדול שבשביל זה הם נגאלים והיא תכלית הטובה שלהם, וענין גדול הוא להם יותר מן החירות מעבדות". קבלת התורה היא הטובה הגדולה ביותר שזכו כלל ישראל ביציאת מצרים, ואף שגם יצאו מעבדות לחירות גשמית, אבל הטובה היותר גדולה מהיציאה מהעבדות לחירות זה קבלת התורה, כי החירות האמיתית היא בתורה, ובלי תורה אין חירות.

והיציאה מעבדות לחירות בגשמיות עדיין אינה חירות, כי בלי תורה האדם אינו בן חורין, ומשועבד להרבה דברים שהוא כפוי על ידי היצר, ואינו משוחרר, כי היצר שולט על כל הנהגתו, שהוא חושב שזה לטובתו וזה הכל לרעתו, ורק על ידי התורה הוא בן חורין, שביכולתו לשלוט על כל הרצונות ועל כל היצרים הרעים, כמו שאמרו (אבות ו, ב) שאין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתורה, וזה היה העיקר והסיבה שנגאלו ממצרים, כדי שיקבלו את התורה ויהיו בני חורין באמת.

"ומפני כן כי היא כל עיקרן של ישראל ובעבורה נגאלו ועלו לכל הגדולה שעלו אליה, נצטוונו למנות ממחרת יום טוב של פסח עד יום נתינת התורה, להראות בנפשנו החפץ הגדול אל היום הנכבד הנכסף ללבנו כעבד ישאף צל וימנה תמיד מתי יבוא העת הנכסף אליו שייצא לחירות, כי המנין מראה לאדם כי כל ישעו וכל חפצו להגיע אל הזמן ההוא". כמו עבד שיודע שהוא יוצא לחירות, שהוא מחכה מאד לזה, וכלשון הכתוב כעבד ישאף צל (איוב ז, ב), שהחירות היא משאת נפשו של העבד, והיא הטובה הגדולה ביותר ששייכת אצלו, וכשמתקרב יום צאתו לחירות הוא סופר את הימים, שעוד מעט הוא יהיה בן חורין, כך גם לפני קבלת התורה הייתה ספירת העומר, להראות את התשוקה הגדולה שאנו מחכים בכל לבנו ליום קבלת התורה, ואין הכוונה סתם "להראות" כאילו שיש תשוקה, אלא שבאמת תהיה התשוקה, והספירה היא כדי להשריש בלבנו את החשיבות של תורה שעל ידי זה תהיה תשוקה לתורה.

ומאחר שכן היה הסדר בקבלת התורה, על ידי ספירת העומר ותשוקה לתורה, כלומר שהיה צורך בזה לקבלת התורה, ובלי תשוקה לא שייך קבלת התורה, ורק כשיש תשוקה ומרגישים את החשיבות, שזה כל החיים וזו כל התכלית שלהם, זהו הזכות וזו ההכנה שבה ראויים לקבל תורה, וממילא גם בכל שנה חוזרת ההשפעה, וימים אלו מסוגלים להכנה הנצרכת לזכות לדרגות גבוהות בתורה.

ימי הספירה כחולו של מועד

והרמב"ן בפרשת אמור (ויקרא כג, לו) ביאר בענין ימי הספירה, ומסתמא הוא על פי קבלה, ששבעת השבועות של ספירת העומר הם כנגד שבעת ימי חג הסוכות, שימי חג הסוכות כל יום הוא חג בפני עצמו וחלוקים בקרבנותיהם, ולאחריהם בא שמיני עצרת שהוא עוד חג מיוחד, שמקריבים בו רק פר אחד ואיל אחד, והמשילוהו חז"ל (סוכה נה, ב) למלך בשר ודם שאמר לאוהבו עשה לי סעודה קטנה כדי שאהנה ממך, שהמלך עם אוהבו אינם צריכים לסעודה גדולה, כי הם שמחים ונהנים זה עם זה, כך שמיני עצרת הוא יום שהמלך מתייחד עם בנו יחידו, הקב"ה מתייחד עם כלל ישראל, וזוהי הדבקות הגדולה ביותר ששייכת עם הקב"ה, שהיא שיא השלמות והקדושה, וכנגד זה שבעת השבועות של ספירת העומר, כל שבוע הוא כנגד יום אחד מחג הסוכות, שבוע ליום, ולאחריהם בא חג השבועות שהוא יום מתן תורה כנגד שמיני עצרת, ובו זוכים לקבלת התורה אחרי כל ההכנה של ימי הספירה.

ולשון הרמב"ן שם "וציווה בחג המצות שבעה ימים בקדושה לפנייהם ולאחריהם, כי כולם קדושים ובתוכם השם, ומנה ממנו תשעה וארבעים יום שבעה שבועות כימי עולם, וקידש יום שמיני כשמיני של חג, והימים הספורים בינתיים כחולו של מועד בין הראשון והשמיני בחג, והוא יום מתן תורה שהראם בו את אשו הגדולה ודבריו שמעו מתוך האש", עכ"ל. והיינו כאמור, שהשבוע הראשון של ספירת העומר, ימי חג הפסח, זה שבוע שכולו חג, כנגד יום טוב הראשון של סוכות, וכן חג השבועות הוא יום טוב ממש, כנגד שמיני עצרת, והשבועות שבין פסח לעצרת הם כמו ימי חול המועד, והיינו שיש בהם קדושת ומעלת חול המועד, וכמו שחול המועד זה ימים עם קדושה, שיש בהם מוספים וקרבנות מיוחדים, ויש להם מעלה וקדושה יתירה, יותר מסתם יום בשנה, כך גם ימי הספירה, יש בהם את המעלה של קדושת המועדים, והיינו בתור הכנה לקבלת התורה, הם ימים קדושים ומסוגלים שאפשר לזכות בהם יותר לשלמות, שעל ידי זה זוכים לקבלת התורה שהיא השפע שיוורד מן השמים בחג השבועות.

ומאחר שהימים האלו מסוגלים להתעלות בתורה, פשוט שאם לא מנצלים את הימים לזה ולא עושים בהם את מה שצריך, אם יש איזה רפיון מתורה ומההכנה לתורה בימי הספירה, כמובן שזה דבר חמור, כי בימים המסוגלים נותנים מן השמים סיעתא דשמיא לזכות להצלחה ולשלמות בתורה, ואם לא מנצלים זאת זה זלזול בחשיבות התורה, וזלזול בחשיבות התורה הוא דבר חמור, ואפילו זלזול במצוה קלה נקרא "כי דבר השם בזה" כמו שכתב בחובות הלבבות (שער התשובה פ"ז) וכבר נאמר אין קטנה בעבירות עם ההתמדה וכו' שההתמדה מורה על בזותו דבר האלוקים ושהוא מקל במצוותיו והזהרתו ומזמן עצמו לעונשו ובו נאמר (במדבר טו, ל) והנפש אשר תעשה ביד רמה ונכרתה הנפש ההיא מקרב עמה כי דבר השם בזה, עכ"ל, והיינו שאפילו זלזול במצוה הקלה ביותר זהו זלזול בדבר השם.

ובאמת ידוע מהשל"ה שחג השבועות הוא יום הדין על תורה, וליום הדין צריכים קודם הכנה, וההכנה היא בימי הספירה המסוגלים להתעלות בתורה, לכן אם לא מנצלים ימים אלו זה חמור מאד.

עיקר ההכנה לתורה במידות טובות

והנה ההכנה לתורה, חוץ מלימוד התורה עצמו, שלא תהיה בטלה, עיקר ההכנה לתורה זה המידות הטובות, וכפי שרואים במ"ח דברים שהתורה נקנית בהם (באבות פ"ו) שחלק גדול מהם ואולי אפילו רובם זה מידות טובות, כל מיני אופנים של מידות טובות, שזוהי ההכנה הכי חשובה לתורה, וכמו שכתב רבי חיים ויטאל בשערי קדושה כי בתורה אין מצוות מפורשות על מידות טובות, מפני שזה לפני התורה, המידות הטובות הם ההכנה והיסוד לתורה, ובלי זה חסר בשלמות כל התורה והמצוות.

ואנו רואים בפרקי אבות (ב, ט) שרבי יוחנן בן זכאי אמר לתלמידיו צאו וראו איזוהי דרך טובה שידבק בה האדם, והשיבו ואמרו עין טובה, חבר טוב, שכן טוב, לב טוב, שכל אלו הם עניינים של מידות טובות, וזוהי הדרך הטובה שידבק בה האדם, כי מידות טובות הם העיקר והיסוד לכל התורה.

ומובא שם שרבי שמעון אמר איזוהי דרך טובה שידבק בה האדם "רואה את הנולד", ולכאורה זהו דבר שאינו שייך למידות טובות, בשונה מכל האחרים שהזכירו ענייני מידות טובות כגון עין טובה וכו' אבל באמת, הנה מובא עוד להלן שם שרבי יוחנן גם שאל אותם איזוהי דרך רעה שיתרחק ממנה האדם, וכל אחד אמר את ההיפך מהדרך הטובה שאמר קודם, עין רעה, חבר רע, שכן רע, לב רע, ואילו רבי שמעון שאמר קודם רואה את הנולד, אמר כי הדרך הרעה היא הלווה ואינו משלם, וצריך ביאור במה זה ההיפך מרואה את הנולד, ושמעתי מאמרו"ר זצ"ל שביאר בזה, כי הלווה ואינו משלם, מה שאינו משלם זה מפני שאינו רואה את הנולד, כי אם היה רואה את הנולד אזי לכתחילה לא היה לוהו אם אינו בטוח שיהיה לו ממה לשלם. ואם כן הרואה את הנולד שייך גם כן למידות טובות, לראות את הנולד בנוגע לעניינים שבין אדם לחברו, איך להיזהר בין אדם לחברו על ידי ראיית הנולד, ונמצא שכל הדרכים הטובות שידבק בהם האדם, הכל ענייני מידות טובות, שהם היסוד של כל התורה.

שלמות המידות נדרשת יותר בין פסח לעצרת

ונראה כי זהו הטעם שמתו כ"ד אלף תלמידי רבי עקיבא בין פסח לעצרת, וכמו שאמרו (יבמות סב, ב) שנים עשר אלף זוגים תלמידים היו לו לרבי עקיבא מגבת עד אנטיפרס וכולן מתו בפרק אחד מפני שלא נהגו כבוד זה לזה וכו' תנא כולם מתו מפסח ועד עצרת, ובמדרש איתא (בראשית רבה סא, ג) שמתו מפני שהייתה עיניהם צרה אלו באלו, והנה אנחנו אין לנו מושג מהו ה'לא נהגו כבוד' ו'שהייתה עיניהם צרה', ואין זה באופנים שאנו מבינים, אלא הם דברים דקים מאד, שהיה חסר בשלמות הענין של יהי כבוד חברך חביב עליך כשלך (אבות ד, י), שלא היה כשלך ממש, והיה חסר "משהו" בשלמות, בצורה דקה מאד כמובן, וכן הצרות עין מסתמא זה ענין דק מאד.

ומתו דווקא בימים אלו שבין פסח לעצרת, מפני שזהו הזמן של ההכנה לתורה, שצריך שיהיו בו המידות הטובות בשלמות, ואם בזמן הזה יש פגם בשלמות המידות זה גורם קטרוג גדול מאד, כי זה סתירה להכנה לתורה, והקב"ה מדקדק עם הצדיקים כחוט השערה (יבמות קכא, ב), לכן מתו תלמידי רבי עקיבא, שאנו מתאבלים עליהם, כי הם היו צדיקים גדולים מאד ואין לנו מושג בגדלותם, ומן השמים דקדקו עמם כחוט השערה לפי גודל מדרגתם ופגעה מידת הדין מפני שהיה חסר ההכנה לתורה.

איזוהי דרך טובה שידבק בה האדם

והנה יש להבין מהו שנחלקו באיזו דרך טובה ידבק האדם, אם בעין טובה או בלב טוב וכו', הרי יש הרבה מידות טובות וצריך לקיים את כולם, גם עין טובה וגם לב טוב וגם חבר טוב וגם שכן טוב, ומה המחלוקת איזוהי דרך טובה וכו', הרי כולם נכונים, וצריך גם לזה וגם לזה.

והפירוש הפשוט בזה שהשאלה היא ממה מתחילים, מה השורש ועל מה צריכים יותר להתעכב לתקן, איזה חלק לתקן שממנו יגיעו לשלמות בכל חלקי המידות הטובות. ועל כך המסקנא היא כמו שאמר רבי אלעזר בן ערך לב טוב, וכפי שסיים רבי יוחנן ואמר להם "רואה אני את דברי אלעזר בן ערך מדבריכם שבכלל דבריו דבריכם", שהלב הטוב הוא השורש שממנו באים לכל המידות הטובות.

ומצינו עוד בגמרא בתמיד דף כ"ח תניא רבי אומר איזוהי דרך ישרה שיבור לו האדם? יאהב את התוכחות! וכפי הנראה לאהוב תוכחה זה דבר שאינו פשוט כל כך, והוא נגד הטבע, שהאדם בטבעו

אינו רוצה לשמוע תוכחה, ואהבת התוכחות היא דרגה גבוהה. והמשיך רבי ואמר שם שכל זמן שתוכחות בעולם נחת רוח באה לעולם טובה וברכה באין לעולם ורעה מסתלקת מן העולם שנאמר ולמוכיחים ינעם ועליהם תבוא ברכת טוב, וזוהי הדרך הישרה שיבור לו האדם, לאהוב את התוכחות.

ולכאורה הרי כבר יש דרך טובה אחרת שידבק בה האדם, וכפי שאמרו בפרקי אבות "לב טוב", שזוהי הדרך הטובה שצריך להידבק בה, ומדוע כאן אמר רבי דרך אחרת לגמרי, לאהוב תוכחות. והנה יש הבדל בין לשון הגמרא בתמיד למשנה באבות, שבאבות אמרו איזוהי דרך טובה "שידבק" בה האדם, ובתמיד אמרו איזוהי דרך ישרה "שיבור" לו האדם, ויש להבין טעם ההבדל בזה.

תוכחה וביקורת עצמית - הקדמה לתיקון המידות

ונראה בביאור הדברים, כי אמנם כן, הדרך הטובה שידבק בה האדם היא לב טוב ומידות טובות, אבל האדם בטבעו חושב שיש לו לב טוב, ואם יאמרו לו תשתדל ותעבוד שיהיה לך לב טוב, הוא לא יקבל זאת! מפני שהוא בטוח שכבר יש לו לב טוב, ואינו מרגיש שהלב שלו רע.

וכבר הזכרתי מה ששמעתי בלומז'ה מהמשגיח הגה"צ רבי אבא גרוסברד זצ"ל שמי שמרגיש בעצמו חיסרון במידות, זוהי דרגה גבוהה מאד, שמרגיש את החיסרון והפגם שיש בו, וזה סימן שכבר יש לו מעלה גדולה במידה הזאת, ואמנם עדיין אינו בשלמות כי יש הרבה דרגות במידות הטובות, ויש עוד להוסיף ולהתעלות, אבל הרגשת החיסרון היא סימן שכבר יש לו דרגה גדולה במידות.

אך מי שאין לו את ההרגשה הזאת ואינו מרגיש את מידותיו הרעות, הרי הוא חושב שהלב שלו לב טוב, והעין שלו טובה, והוא גם חבר טוב, ושכן טוב, ובכל המידות הוא בשלמות, כך הטבע של רוב בני האדם, שחושבים שהם בשלמות, ואינם רואים שיש להם חיסרון, ואם כן מה שייך לומר להם איזוהי דרך טובה שידבק בה האדם – שחסר להם לב טוב, הרי הם חושבים שכבר יש להם לב טוב!

ולזה צריך שתהיה ביקורת, לבקר את עצמו, וזהו ענין אהבת התוכחות, לשמוע תוכחה, כי בלי תוכחה אדם סבור שהוא צדיק, ומתמיד, וירא שמים, ובעל לב טוב, וחושב שהוא מושלם בכל הדברים, ורק אם הוא שומע תוכחות – ורוצה לשמוע, אזי מתגלה לו שהלב שלו אינו טוב כל כך, והעין שלו לא טובה כל כך, וגם יש לו קנאה, וכל מיני מידות רעות, שהתוכחות פוקחות את העיניים להרגיש את המידות הרעות שיש לו, אך לזה צריך לשמוע ולאהוב תוכחות, וזה דבר שאינו קל כל כך.

וזהו שאמר רבי כי הדבר הראשון לפני הכל הוא שיאהב את התוכחות, כי בלי תוכחה לא ירגיש כלל שצריך לתקן משהו, ורק אחרי שישמע תוכחות יכיר את עצמו מה שצריך לתקן, ואז שייך לדון ממה להתחיל ומהו העיקר שצריך לתקן, ובזה נחלקו תלמידי רבי יוחנן בן זכאי אם לב טוב או עין טובה וכו', איך להתחיל את התיקון, אבל קודם צריך לדעת שהוא צריך תיקון וזה על ידי התוכחה.

דבקות במידות טובות ואהבת התוכחה

ולשון הגמרא איזוהי דרך ישרה שיבור לו האדם "יאהב" את התוכחות, שצריך לאהוב את התוכחה, ומאידך במשנה באבות אמרו איזוהי דרך טובה "שידבק" בה האדם, ולא אמרו לאהוב את הדרך הטובה, אלא "שידבק" בה, שהלב יהיה דבוק בזה, ודבקות פירושה שזו תהיה המהות שלו, דבקות שאינה נפסקת, בלב טוב ועין טובה ושאר המידות הטובות השנויות שם במשנה, שכל הדברים הטובים האלו יהיו במהות נפש האדם, וכך יהיה הטבע שלו, זה נקרא "שידבק" בה האדם, ואם חסר לו הטבע הזה ואינו בשלמות המידות, צריך להשתדל להגיע לזה שישתנה טבעו שזו תהיה המהות שלו. אבל לגבי תוכחה לא אמרו שידבק אלא "שיאהב", כי לא כל הזמן שומעים תוכחה, אלא שומעים את התוכחה

ואחר כך עוסקים ועושים את מה שצריך, וזוהי דרך ישרה "שיבור" לו האדם, אך לא שייך דבקות בזה.

ובאמת אהבת התוכחות היא דרגה גבוהה מאד, ומצינו כבר בגמרא (ערכין טז, ב) שרבי טרפון אמר תמיהני אם יש בדור הזה שמקבל תוכחה, ורבי אלעזר בן עזריה אמר תמיהני אם יש בדור הזה שיודע להוכיח, והיינו מפני שצריך כישרון ומומחיות מיוחדת לדעת כיצד להוכיח בצורה שהשני ירצה לשמוע ויקבל את התוכחה, ואין בדור הזה מי שיודע להוכיח מפני שמקבלי התוכחה אינם מקבלים תוכחה, וצריך חכמה גדולה איך להגיע שיקבלו את התוכחה.

וכבר נאמר במשלי (כא, ב) כל דרך איש ישר בעיניו, והטבע הוא ששונאים את התוכחה, אבל מי ששונא תוכחת אין לו תקוה, כמו שכתוב (שם טו, י) "שונא תוכחת ימות", וצריך לקבל תוכחה ולהתעורר מאחרים, או לכל הפחות שיעורר את עצמו, וכשאדם מעורר את עצמו הוא גם כן נקרא אוהב את התוכחות, שפותח ספרי מוסר ורואה מה שכתוב שם ומה איתו, מה ההבדל בין הדברים, זוהי תוכחה, אבל מי ששונא תוכחת אינו רוצה ללמוד מוסר, ומפחד מלימוד המוסר, כי זו סתירה לכל המהות שלו, וגם היצר הרע מתגבר בכל מיני תירוצים שלא ללמוד מוסר.

ויש אדם שהוא "חכם בעיניו" וחושב שהוא כבר יודע כל מה שכתוב בספרי המוסר, ולמה לו לשמוע תוכחה, אחרי שהוא כבר שמע וראה ויודע הכל... ועליו נאמר (שם כו, יב) ראית איש חכם בעיניו תקוה לכסיל ממנו, כי הכסיל אף שאינו חכם והוא רחוק מן החכמה, מכל מקום אם אינו חכם בעיניו יש תקוה שישמע ויתקן ולבסוף יהיה חכם, אבל מי שהוא חכם בעיניו יישאר במצבו.

השכל מחייב זהירות וביקורת עצמית

וזהו ענין התוכחה, שהאדם יבקר את עצמו, בביקורת עצמית, וזוהי מידת הזהירות שהאריך בה המסילת ישרים (פרק ב'ג') שצריך להוכיח את עצמו, לפשפש ולמשמש במעשיו, לראות גם מה הם המעשים הטובים שהוא עושה כדי להתחזק בהם, ומה הם המעשים הלא טובים שצריך להפסיקם.

וכתב המסילת ישרים שם כי זהו "דבר שהשכל יחייבהו ודאי", שהרי הוא הולך בחושך, ועלול להיכשל בעבירות חמורות, ומה יהיה איתו, ובעל שכל מבין שכדאי לו להיזהר, לפשפש ולמשמש במעשיו, וזה דבר שהשכל יחייבהו ודאי, שאם לא יעשה כן זה נגד השכל! שהרי הוא יודע שהוא נתון בסכנה, כי בטבע הגוף יש יצר הרע, ואם לא יפקח וישגיח על עצמו סופו להיכשל, ומה יהיה איתו, לא עולם הזה ולא עולם הבא, עולם הבא בודאי שלא יהיה לו, וגם העולם הזה אינו עולם הזה, לכן השכל מחייב שצריך להשגיח ולפקח על המעשים לראות מה כן ומה לא, לזכות לחיי עולם.

ומי שאינו נזהר, כתב המסילת ישרים שם כי הוא פחות מן הבהמות והחיות אשר בטבעם לשמור את עצמם וכו', אלא שבטבע האדם יש יצר הרע, והיצר הרע תקיף וחזק מאד ואינו מניחו להתבונן, ומוצא כמה תירוצים ועצות שלא יהיה לו זמן מתי להתבונן, ואף הזמן הקבוע בישיבה חצי שעה ללימוד המוסר, היצר הרע מפתה לבזבזו על דברים אחרים, העיקר שלא יתבונן, זו המציאות.

עמל התורה מביא לכל השלמות

ואם כן למעשה מה העצה, הרי תוכחה קשה לשמוע, ולא רוצים כל כך לשמוע תוכחות, ולשנות את המידות קשה מאד, וגם שתהיה שאיפה לתורה זה לא קל, כי יש יצר הרע, ובטבע האדם יש שאיפות לדברים בטלים יותר מאשר תורה, ומה היא העצה לכל הדברים?

העצה הפשוטה היא לימוד התורה עצמו, כמו שכתוב בפרשת השבוע (ויקרא כו, ג) אם בחוקתי

תלכו ואת מצוותי תשמרו ועשיתם אותם, ופירש רש"י אם בחוקתי תלכו – שתהיו עמלים בתורה, שאז ממילא יהיה ההמשך את מצוותי תשמרו ועשיתם אותם, הכל עם התורה ובכוח התורה, וכמו שאמרו (קידושין ל, ב) בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תבלין, והתבלין הוא בעמלה של תורה, ואמנם תורה בלי עמל היא גם כן תורה, אבל לשנות את הטבע שייך רק בעמלה של תורה, בלימוד בהתמדה בלי רפיון.

זאת העצה כנגד היצר הרע, שעל ידי זה אפשר לשנות את המידות, ועל ידי זה גם מקבלים טעם בתורה, ושואפים לתורה ולא לדברים אחרים, ושומעים תוכחה, ומזה מגיעים לכל השלמות, הכל על ידי עמלה של תורה, וכמאמרם (אבות ו, ד) כך היא דרכה של תורה – ובתורה אתה עמל!

וההיפך גם כן מבואר בהמשך הפסוקים (שם טו) ואם לא תשמעו לי, ומונה הכתוב כמה מדרגות של ירידה: ולא תעשו את כל המצוות האלה, ואם בחוקתי תמאסו, ואם את משפטי תגלגל נפשכם וגו', שכל זה מתחיל מ"אם לא תשמעו לי" ופירש רש"י: להיות עמלים בתורה, והיינו אם חסר העמלות בתורה, שלא עמלים בתורה, אזי התורה אינה בשלמות, וכבר אין התורה יכולה להועיל כל כך, וממילא מגיעים לכל הירידה עד "להפרכם את בריתי" ופירש רש"י שכוּפּר בעיקר, רח"ל.

וכן כתוב (דברים יא, טז) השמרו לכם פן יפתה לבבכם וסרתם ועבדתם אלוהים אחרים וגו', ופירש רש"י וסרתם – לפרוש מן התורה, ומתוך כך ועבדתם אלוהים אחרים, שכיון שאדם פורש מן התורה הולך ומדבק בעבודת אלילים וכו' עיין שם. והיינו שסדר הדברים הוא תחילה "יפתה לבבכם" – הלב מתפתה, שמתחשק משהו, כגון דברים בטלים שזה מושך, והלב נמשך אחרי זה, וממילא "וסרתם מן התורה" – חסר כל הדבקות בתורה, ואז "ועבדתם אלוהים אחרים" – מגיעים לידי עבודה זרה, זהו הסוף אם חסר דבקות בתורה, כי הדבקות בתורה ועמלה של תורה זה העיקר והיסוד לכל השלמות.

החיוב לנטוע בנפשנו מידות טובות

והנה כפי שאמרנו, עיקר ההכנה לתורה זה מידות טובות. ורבינו יונה בהרבה מקומות מדבר על המידות הטובות, מה הן מידות טובות, ובמקום אחד כתב (שע"ת ג, לה) על הפסוק נתון נתן לו ולא ירע לבבך בתתך לו "הוזהרנו בזה לעקור מנפשנו צרות העין ולהיותינו טובי עין כענין שנאמר טוב עין הוא יבורך, ולא די במתנת היד, עד אשר ניטע בנפשנו מידת הנדיבות, על כן הזהיר ואמר ולא ירע לבבך אחר שאמר נתון נתן לו". והיינו שלא די בזה שאדם נותן הרבה כסף לצדקה, אלא צריך גם שמידת הנדיבות תהיה נטועה בנפשו, ואם נותן צדקה רק מפני שהוא חייב ומפחד מן הגיהנום, ואכפת לו שהוצרך לתת, ואינו נהנה מזה, זהו חיסרון במידת הנדיבות, ועובר בזה על לאו של "לא ירע לבבך".

והחיוב הוא כמו שכתוב (דברים כח, ט) "והלכת בדרכיו", לנטוע בנפש את המידות הטובות שהם דרכי הקב"ה, ומאחר שכך הוא החיוב ודאי שאפשר לקיים זאת!

ועוד כתב רבינו יונה (שם לה) "לא תאמץ את לבבך ולא תקפוץ את ירך. הוזהרנו בזה להסיר מנפשנו מידת האכזריות ולנטוע בה נטעי נעמנים הם הרחמים והחסדים הנאמנים כמו שכתוב והלכת בדרכיו, ובעבור כי מן האפשר שלא יקפוץ את ידו וייתן לעני ולא מדרך רחמנות כענין שנאמר ורחמי רשעים אכזרי, על כן כתוב לא תאמץ את לבבך, ועונש האכזריות רע ומר כאשר יתבאר בשער האכזריות".

והיינו שאם אדם נותן צדקה רק מפני שהוא חייב ולא מתוך רחמים, זה נקרא אכזריות, ועובר בלא תאמץ את לבבך, אם חסר בטבע מידת הרחמים, ואינו מרחם מצד טבעו, ועל זה כתב רבינו יונה כי עונש האכזריות רע ומר רח"ל. אין לנו מושג בחומר האכזריות, ורבינו יונה חיבר על זה שער מיוחד

"שער האכזריות", ושמעתי מבעלי מוסר שאם היה לנו שער האכזריות של רבינו יונה היינו מפחדים מכל אחד ואחד, כשהיינו יודעים את טבע האכזריות שיש באדם, שיש טבע אכזריות שאין לשער, אלא שהאדם מסתיר את זה, וגם חיסרון במידת הרחמים נקרא אכזריות, שעונשו רע ומר, וצריך לעקור מידה זו ולתקנה, והדרך לזה היא רק על ידי התורה, שרק בכוח התורה אפשר לעקור את היצר הרע.

ועוד הוסיף רבינו יונה (לעיל שם יג) לגבי גמילות חסדים "כי חייב אדם לטרוח בדרישת טוב לעמו, ולשקוד בעמל נפשו על תקנת חברו אם דל ואם עשיר. וזאת מן החמורות ומן העיקרים הנדרשים מן האדם, שנאמר הגיד לך אדם מה טוב ומה השם דורש ממך כי אם עשות משפט ואהבת חסד", היינו שיש חיוב לא רק לעשות חסד, אלא לטרוח! אפילו אם זה קשה, יש לטרוח עם טרחה וקשיים גדולים לעשות חסד, בדרישת טוב לעמו, לא רק לעשות אלא גם לחשוב! לטרוח ולחשוב, לאמץ את המחשבה! ולשקוד בעמל נפשו, שקידה בהתמדה, בעמלות שבנפש, עם מאמצים גדולים, על תקנת חברו אם דל ואם עשיר. זהו החיוב של גמילות חסדים. וזאת מן החמורות, זה דבר חמור אם לא מקיימים זאת, ומן העיקרים הנדרשים מן האדם, כמו שכתוב מה השם דורש ממך, זהו חיוב שהשם דורש מן האדם.

ובאמת אמרו (יבמות עט, א) שלושה סימנים יש באומה זו רחמנים ביישנים וגומלי חסדים, מידת הרחמים זה טבע כלל ישראל, ובכל אחד קיים הטבע הזה, אלא שלפעמים הטבע משתנה על ידי סיבות שחסר מידת הרחמים, והחיוב הוא לשנות את הטבע שיהיו בו רחמים – על ידי כוח התורה.

האושר והתענוג בעולם הזה על פי דרך התורה

ובאמת מי שרוצה עולם הזה, ליהנות מהעולם הזה, אם ילך על פי דרך התורה אזי העולם הזה מובטח, כמו שאמרו (אבות ו, ד) כך היא דרכה של תורה וכו' ובתורה אתה עמל ואם אתה עושה כן אשריך בעולם הזה, כי עמלה של תורה נותן הנאה, ודברי תורה מתוקים מדבש, וגם אהבת התוכחה, מי שיש לו טעם במוסר יכול להרגיש איזה תענוג יש בלימוד המוסר, ומרגיש את התועלת והשלמות שהמוסר מוסיף, וכן מידות טובות, מי שמתנהג במידות טובות יש לו הנאה והרגשה מאושרת מזה, וכידוע שאדם שעושה דבר טוב מרגיש קורת רוח מזה, וכן יראת שמים, מי שמוסיף יראת שמים מרגיש את החיזוק, וזה נותן הרגשה טובה מאד. כללו של דבר, ההולכים בדרך התורה זוכים לחיי אושר ותענוג, אשריך בעולם הזה!

נדבת ידידינו הרב שמואל יצחק זיבלד שיחי'
תלמיד מרן רבינו רה"י שליט"א
כהודיה להשי"ת לרגל השמחה במעונו
בהולדת בתו שתחי
יזכו לגדלה לתורה לחופה ולמעשים טובים

קרבנות שתי הלחם

מעלת שתי הלחם
ענין לימוד דיני שתי הלחם בחג השבועות
דברי הפוסקים בענין זכר לשתי הלחם בזמן הזה
קיצור הלכות שתי הלחם

מעלת "שתי הלחם"

יום הביכורים

המיוחדות של כל המועדים, בחג השבועות כתוב את מצוות שתי הלחם. ומוכח ששתי הלחם הם מצוות היום.

מביאים ברכה

ג. בגמ' ר"ה טז. תניא א"ר יהודה משום ר"ע מפני מה אמרה תורה הביאו שתי הלחם בעצרת, מפני שעצרת זמן פירות האילן הוא, אמר הקב"ה הביאו לפני שתי הלחם בעצרת כדי שיתברכו לכם פירות האילן.

ופירש רש"י ששתי הלחם מרצים על פירות האילן כיון שהם מתירים להביא בכורים, א"נ לפי הדעה שחיטה נחשב עץ ע"ש⁴.

ומבואר בגמ' שם שעל ידי הקרבת שתי הלחם זוכים בדין על פירות האילן⁵, וכמו שזוכים בדין בראש השנה על ידי התקיעת שופר⁶.

4. וכ"כ הריטב"א והר"ן. והרשב"ץ כתב שבשבועות נידונים גם על חטים. ועיי' פ"י הרמב"ם לר"ה, מהר"ל, ועיון יעקב.
5. כמו שפירש רש"י והר"ן על פסח זמן תבואה שנידונים על התבואה, ה"ה עצרת זמן פירות האילן הכוונה שנידונים על הפירות. וכ"כ המ"א תצ"ד ה' ובמ"ב סק"י ששבועות יום דין על הפירות.
6. ובמשנה במנחות פ"א מ"ד כתוב סימן לגודל של שתי

א. חג השבועות נקרא בתורה "יום הבכורים" (במדבר כ"ח כ"ו).

ופירש רש"י שנקרא ביכורים על שם שתי הלחם שהם מנחת חטים הראשונה מהתבואה החדשה¹.

ואף למפרשים² שנקרא יום הבכורים על שם שהוא זמן תחלת הבאת הבכורים, אך המשך הפסוק "בהקריבכם מנחה חדשה לה'" לפי כולם הכוונה על שתי הלחם.

ומשמע שעיקר חג השבועות הוא על ידי הקרבת שתי הלחם.

מצוות היום

ב. בכל המועדים יש מצווה מיוחדת לאותו מועד³. אבל בחג השבועות אין מצווה מעשית, ועל כרחך שהקרבת שתי הלחם הם מצוות היום.

וכן בפרשת אמור (ויקרא כ"ג) ששם כתוב את המצוות

1. וכ"כ רש"י ויקרא כ"ג י"ז.
2. חזקוני והעמק דבר במדבר שם, ורש"י שמות כ"ג ט"ז.
3. בפסח - קרבן פסח ומצה, בראש השנה - תקיעת שופר, ביום כיפור - תענית, בסוכות - סוכה ולולב.

משפיעים תורה

ד. ידועים דברי השל"ה⁷ שיום מתן תורה מורה על חידוש העולם לדרוש מעשי בני אדם, ודנים בו על פירות האילן - הם הנשמות הפורחות מאילנו של הקב"ה. ולכן העולם נידון ביום זה על התורה שניתנה בו האם ביטלו עצמם ממנה, ולא השלימו בתורה ובמצוות כראוי.

אך ההמשך פחות ידוע שהעיצה לזכות בדין הזה הוא על ידי הקרבת שתי הלחם, וכמו שמפורש בגמ' ר"ה הנ"ל! ובשפת אמת⁸ כתב שכמו שהנביאים קיבלו נבואתם מהר סיני, כך בכל שנה מקבל כל אחד מישראל בשבועות כל מה שעתיד להבין ולחדש בתורה, ובמשך השנה מוציא כל אחד מהכח אל הפועל. ולכן בעצרת נדונים על פירות האילן, דהיינו החידושים שיוצאים מהתורה שנקראת עץ חיים.

ולפי הגמ' בר"ה גם הדין הזה כמה חידושי תורה יחדש תלוי בהקרבת שתי הלחם!

ובמפרשים כתבו כמה רמזים בשתי הלחם לקבלת התורה⁹.

החסרון בזמננו

ה. בזמננו אין בית המקדש בעוה"ר ואין הקרבת שתי הלחם, ואם כן חסר את עיקר מצוות היום של חג השבועות, וכן חסר את הזכות בדין על פירות האילן, ובדין על נשמות ישראל, ועל החידושי תורה שנוכה להבין ולחדש.

וכל ישראל מייחלים ומצפים שנוכה זו שייבנה בית המקדש ונקריב שתי הלחם. אך אם ח"ו לא נוכה, צריך לעשות כל מה שאפשר שייחשב לנו כאילו הקרבנו שתי הלחם.

והנה מובא בגמ'¹⁰ ששאלה זו כבר שאל אברהם אבינו את הקב"ה: "בזמן שאין בית המקדש קיים מה תהא

הלחם - זד"ד, וביאר התפא"י (בעז ב') שזד"ד מלשון 'זה דדי' ששתי הלחם הם כמו דד להניק את בניה בארץ זבת חלב ודבש!

7. מס' שבועות בשם תולעת יעקב. וכ"כ בספר חמדת ימים ח"ג ענייני חג השבועות פ"א.

8. ענייני חג השבועות תרס"א.

9. עי' כלי יקר ויקרא כ"ג ט"ז, ועוד.

10. תענית כז: ומגילה לא:

עליהם?" והקב"ה ענה לו: "כבר תקנתי להם סדר קרבנות, בזמן שקוראין בהן מעלה אני עליהם כאילו הקריבו לפני, ואני מוחל להם על כל עוונותיהם". ואם כן צריך לקרא בשבועות את פרשת שתי הלחם והקרבנות שעמהם שייחשב כאילו הקרבנו.

נשלמה פרים שפתינו

ו. ובאמת את פרשת התמיד אומרים כל בוקר¹¹, ועל ידי זה נחשב כמו הקרבה¹². וכן את קרבנות מוסף של שבת, ר"ח, ויו"ט מזכירים בתפלת מוסף, ונחשב כמו הקרבה¹³.

אבל בחג השבועות מזכירים בתפלת מוסף רק את קרבנות המוסף¹⁴, ולא מזכירים את שתי הלחם והקרבנות שמביאים עמהם¹⁵. וכבר הקשו כן הראשונים והאחרונים ותירצו בכמה אופנים¹⁶.

וכן בר"ח ובכל המועדים קוראים בתורה את קרבנות המוסף ונחשב כמו הקרבה¹⁷. אבל בחג השבועות קוראים רק את קרבנות המוסף, ולא את שתי הלחם והקרבנות שעמהם¹⁸.

ויוצא שלא מזכירים כלל בחג השבועות את שתי הלחם, ואין 'נשלמה פרים שפתינו'. לכן ראוי מאד לכל אחד ללמוד את סדר הקרבת שתי הלחם שייחשב

11. כמו שכתבו הראשונים והפוסקים שיש חיוב לומר פרשת התמיד כל יום, וכן מוכח בטור ושו"ע (ס"ט מ"ז, מ"ח, מ"ט, נ"י) שקבעו לומר פרשת התמיד בסדר התפלה, וברמ"א בס"י מ"ח.

12. כמו שביאר במ"ב מ"ח סק"א.

13. וכמו שכתבו הפוסקים.

14. שבפרשת פנחס (במדבר כ"ח), שהם: שני פרים איל ושבע כבשים לעולה, ושעיר לחטאת.

15. שבפרשת אמור (ויקרא כ"ג), שהם: פר שני אילים ושבע כבשים לעולה, שעיר לחטאת, ושני כבשים לשלמים.

16. עיין דעת זקנים (לבעלי התוס') במדבר כ"ח כ"ה, רמ"ע מפאנו בסוף סדר העבודה (עמ' קמ"א), שיירי כנה"ג או"ח סי' ת"צ (הגהות הטור ג'), ברכ"י שם א' בשם כמה אחרונים, א"ר שם ט"ו, שו"ת התעוררות תשובה או"ח רצ"ח, שפ"א מנחות מה:, מנחת אברהם מנחות מה: (עמ' שכ"ד).

17. עי' תוס' ורא"ש מגילה ל: בשם ר"ע גאון שהתקנה לקרא במפטיר בקרבנות המועדים הוא כדי שייחשב כמו הקרבה.

18. עיין דרשות חת"ס ח"ב (רצ"ב טור ד'), ושו"ת מנחת יצחק ח"ו נ' שביאר הטעם שלא קוראים.

כמו הקרבה, וכן כתבו גדולי האחרונים¹⁹. ומובא סדר ההקרבה בספרים²⁰.
או לפחות לקרא את הפסוקים שבפרשת אמור²¹.

דברי הפוסקים בענין זכר לשתי הלחם בזמן הזה

ז. ברמ"א או"ח תצ"ד ביאר את המנהג לאכול מאכלי חלב בשבועות, כיון שעל ידי שאוכלים חלב ובשר באותה סעודה צריכים להביא שתי לחמים על השולחן שהוא כמו מזבח²², ויש בזה זכר לשתי הלחם, וכמו שעושים ב' תבשילים בליל פסח זכר לפסח וחגיגה²³. והובא באחרונים²⁴. וכתבו הפוסקים לעשות את הלחם מחיטים דוגמת שתי הלחם²⁵.

19. יש נוחלין (אבי השליה) פ"א הגהה ט' (ד"ה והנה מאחר), הובא בכה"ח או"ח תצ"ד ל"ג, ופתח עיניים (לחיד"א) ו'. וכ"כ סידור בית יעקב (ליעב"ץ) ביום א' דשבועות. [הגר"א גרבוז אמר שנוהגים ללמוד בשבועות ענייני שתי הלחם, והרב שך אמר לו שלמד בליל שבועות סוגיית זיקה של שתי הלחם (במנחות מ"ו). וכן הגרי"ד אילן אמר שלמד עם אביו בעל ה"כנסת הראשונים" כל שבועות את סוגיות שתי הלחם].

20. בסדר העבודה לרמ"ע מפאנו, סידור בית יעקב (ליעב"ץ) ביום א' דשבועות, עבודת הקרבנות (לחתן הח"ח) ח"ב סי' נ"ב – ס"ה [ובסימן כ"ג סק"ב כתב שכל הספר נכתב כדי לקיים נשלמה פרים שפתינו וייחשב כאילו הקרבנו], מבואי הקדשים (מבוא ג'), שערי חכמה פ"ו סעיף י"א, קונטרס 'תורת הקרבנות' דיני שתי הלחם, וכן מובא קיצור הדינים בהמשך הגליון.

21. ויקרא פרק כ"ג פסוקים ט"ו – כ"א, מובא בהמשך הגליון.

22. צ"ע שהרי את שתי הלחם לא מקריבים במזבח: א. י"ל שאת התנופה בשתי הלחם עושים ליד המזבח ונחשב כמו הקרבה במזבח. ב. הגר"ח"מ שטיינברג ביאר שאכילת הכהנים נחשב כמו הקרבה במזבח, ע"י בספרו משנת חיים מנחות סי' ל"ט ד', ובויקרא ק"ג ב'. ג. עוי"ל ששתי הלחם באים עם הכבשים, וזריקת דם הכבשים מתירה אותם ונחשב הקרבה לחמים (ע"י מנחות נח. ששתי הלחם נחשב שחמץ הותר מכללו). ד. בשו"ת יוסף אומץ להחיד"א סי' מ"ג כתב שבהקטרת אימורי הכבשים נחשב שהוקטר משתי הלחם לאישים (כמבואר במנחות נז:).

23. והטעם שלא תקנו חיוב להביא שתי לחמים כמו שתקנו ב' תבשילים בליל פסח, ע"י אגרות משה או"ח ח"ב ק"ס.

24. מטה משה תרצ"ב, מ"א תצ"ד ט', חק יעקב י"ב, שולחן שלמה ח', ערוה"ש ה'.

25. מ"א תצ"ד ט' ומ"ב ס"ק י"ז.

ואף מי שלא נוהג לאכול חלב ובשר בסעודה אחת²⁶, מ"מ ראוי להביא שתי לחמים באמצע הסעודה שיהיה ניכר שעושה זכר לשתי הלחם, לקיים דברי הרמ"א²⁷. או שיברך על לחמים מיוחדים שלא מברך עליהם כל השנה²⁸.

מנהג נוסף שנהגו זכר לשתי הלחם

ח. כתבו הראשונים שנהגו הנשים לעשות בשבועות לחם ארוך עם ארבע ראשים זכר לשתי הלחם²⁹. ומובא מנהג זה בפוסקים³⁰.

משמע שהמנהג לעשות רק לחם אחד, אך אם יעשה ב' לחמים, יוכל לקיים בזה גם את מנהג הרמ"א ולהביא לשולחן בסעודת יו"ט ביום את שתי הלחמים שעשויים בצורת שתי הלחם, ויבאר לבני ביתו בקיצור את דיני שתי הלחם ויקיימו בזה "ונשלמה פרים שפתינו", וייחשב להם כאילו הקריבו.

למעשה

א. ראוי לומר את פסוקי התורה בפרשת אמור (ויקרא כ"ג ט"ו-כ"א), וללמוד דיני שתי הלחם, ולכוון לקיים בזה "ונשלמה פרים שפתינו".

ב. וכן ראוי לעשות זכר לשתי הלחם על ידי הבאת שתי לחמים בסעודה, או לעשות לחם ארוך עם ד' ראשים.

(ניתן להזמין דוגמת שתי הלחם, פרטים בעמ' 8)

26. ע"י באה"ט תצ"ד ח' בשם הכנה"ג והשלי"ה, ופמ"ג יו"ד פ"ט (במ"ז ג', ושפ"ד ו'). ומקור המנהג ע"פ הזוה"ק (הובא בב"י או"ח קע"ג, ודרכ"מ יו"ד פ"ט ב').

27. כן משמע בשיירי כנה"ג תצ"ד הגהות הטור ג' ד' ע"ש.

28. ע"י שו"ת שלמת חיים (להגרי"ח זונפלד) סי' שכ"ה.

29. כלבו סי' נ"ב, תשב"ץ ח"א ס"ס קל"ד.

30. מקור חיים תצ"ד, חק יעקב שם סק"ט, א"ר סק"י, החיד"א בלב דוד ל"א, מועד לכל חי (הגר"ח פלאג"י) ח' י', כה"ח תצ"ד ס'.

קיצור הלכות שתי הלחם

לצורך לימוד ההלכות בחג השבועות כמו שכתוב "נשלמה פרים שפתינו"

פסוקי התורה - ויקרא פרק כג

(טו) וספרתם לכם ממחרת השבת מיום הביאכם את-עמר התנופה שבע שבתות תמימות תהיינה:
(טז) עד ממחרת השבת השביעית תספרו חמשים יום והקרבתם מנחה חדשה לה':
(יז) ממושבתיכם תביאו לחם תנופה שתיים שני עשרלים סלת תהיינה חמץ תאפינה בכורים לה':
(יח) והקרבתם על-הלחם שבעת כבשים תמימים בני שנה ופר בן-בקר אחד ואילם שנים יהיו עלה לה' ומנחתם ונספיהם אשה ריח-ניחח לה':
(יט) ועשיתם שעיר-עזים אחד לחטאת ושני כבשים בני שנה לזבח שלמים:
(כ) והניף הכהן אתם על לחם הבכרים תנופה לפני ה' על-שני כבשים קדש יהיו לה' לפהו:

פתיחה

אלו הם הקרבנות שמקריבים בחג השבועות³¹:

א. תמיד.

ב. מוסף: שני פרים איל ושבעה כבשים לעולה, ושעיר לחטאת (בפרשת פנחס)³².

ג. שתי הלחם: עם שני כבשים לשלמים, פר שני אילים ושבעה כבשים לעולה, ושעיר לחטאת (בפרשת אמור)³³.

מרכיבי שתי הלחם: סולת³⁴, ומים³⁵.

השיעור: שני עשרונים סולת - עשרון לכל לחם³⁶.

הגודל: כל לחם היה מלבן באורך שבעה טפחים, על רוחב ארבעה טפחים³⁷. (לעובי אין שיעור).

31. סך הכל 26 קרבנות ציבור, כמו שכתב הרמב"ם תמידין ומוספין ח' א'. מלבד שתי הלחם, ומנחת נסכים של כל העולות והשלמים. ומלבד כל קרבנות יחיד – ראייה וחגיגה ושמחה של כל ישראל עד אין מספר. ומלבד הביכורים שמתחילים להביא בשבועות (לרוב הדעות).

32. דעת רבינו גרשום במנחות נה: שקרבנות המוספין קודמים לקרבנות שבאים בגלל הלחם. וכן דעת רוב האחרונים: סידור היעב"ץ, מלבי"ם ויקרא אות קע"א, עבודת הקרבנות ח"ב נ"ב, חזו"א מנחות ל"ג י"ז וביאר שתדיר קודם. אמנם המנ"ח ש"ז י"א כתב שאין בהם קדימה והם שווים.

השעיר: נחלקו האחרונים האם השעיר אחרי העולות (כמו בסוכות), או שהשעיר כיון שהוא חטאת קודם לעולות.
33. בחזו"א מנחות ל"ג י"ז כתב ששתי הלחם והכבשים לשלמים הם העיקר ולכן הם קודמים לקרבנות שבאים עמהם. אמנם בסידור יעב"ץ כתב שהחטאת והעולות לפני שתה"ל והכבשים. ובמלבי"ם ועבוה"ק שם כתבו שהעולות לפני שתה"ל והחטאת אחרי שתה"ל.

34. הוא החלק המובחר שבגרעין החיטה (אמנם הקמח שהוא דק כאבק - פסול).

35. שנשמרו על טהרת הקודש.

36. עשרון הוא שיעור הפרשת חלה (בקמח חיטים לדעת החזו"א 2.250, ולהגר"ח נאה 1.600. אמנם בסולת המשקל סגולי שונה).

37. וארבע קרנות, כל קרן בגובה 4 אצבעות.

מתוך ספר שיעורים בספר ויקרא

מצוות הבאת שתי הלחם מתחלק לארבעה חלקים: חלק א' - הכנת הסולת. חלק ב' - הכנת הלחמים (בערב יו"ט). חלק ג' - התנופה (ביו"ט). חלק ד' - האכילה (ביו"ט עד חצות ליל מוצאי יו"ט).

חלק א' - הכנת הסולת

- א. השדה - בוחרים את השדה המוכרת ביותר, בארץ ישראל³⁸. חורשים וזורעים בצורה מיוחדת³⁹.
- ב. התבואה - מביאים מתבואה חדשה⁴⁰, שנגמר בישולה.
- ג. החיטים - בוחרים שלש סאים חיטים⁴¹, המוכרים ביותר. דשים, זורים, בוררים, ועושים שלש מאות שיפה וחמש מאות בעיטה⁴².
- ד. טחינה - בריחים של גרוסות⁴³.
- ה. ניפוי - מנפים בשתים עשרה נפות, עד שיהיו שני עשרונים סולת מוכרים.
- ו. קנייה - הקדש קונים (את החיטים או את הסולת)⁴⁴, מכסף של תרומת הלשכה⁴⁵.

חלק ב' - הכנת הלחמים

הכנת הלחמים נעשית בערב יו"ט, (בשנה זו תשע"ט בערב שבת)⁴⁶.

- א. מדידה - מביאים שני כלים במדת עשרון⁴⁷, מניחים בכל כלי שאור שיכול לחמץ עשרון סולת⁴⁸, ומוסיפים סולת עד שיתמלאו הכלים (בלי גודש).
- ב. לישה - לשים כל עשרון בפני עצמו⁴⁹, במים פושרים⁵⁰, וממתינים שיחמיץ⁵¹. אפשר ללוש ולערוך מחוץ לעזרה⁵², ובכלי חול⁵³.
- ג. עריכה - עורכים כל לחם בצורת מלבן, באורך שבעה טפחים ורוחב ארבעה טפחים⁵⁴. ומוסיפים בצק

47. אם מודד בעזרה בכלי קדוש לא יכוון לקדש כיון שאם יתקדשו ייפסלו בלינה, עי' רדב"ז מעשה"ק י"ב כ"ג, קר"א מנחות נ; זבח תודה מנחות צה: סוד"ה והדבר.
- אמנם בחזו"א מנחות כ"ד י"א כתב שמצווה למדוד בעשרון קודש ומתקדש רק לענין שאין פדיון, אבל לא נפסל ביוצא ולינה, ע"ש סק"ט. וכ"כ במרכה"מ תמו"מ ה' ז'.
48. כדי שיחמיץ יפה, תפא"י מנחות פ"ה בועז א'.
49. משנה במנחות צד. ורמב"ם תמו"מ ח' ו'.
50. שמים פושרין יותר יפים לעיסה, ועוד שהם ממהרים להחמיץ ושתה"ל צריך שיהיו חמץ.
51. שהרי העסק והלישה מונע חימוץ.
52. משנה במנחות צה: רמב"ם תמו"מ ח' ז'.
53. כיון שלא התקדשו, וכ"כ במנחות נ; שאפשר ללוש על טבלא. ויל"ע לחזו"א הנ"ל שבמדידה התקדש קדוה"ג שאין פדיון, האם צריך ללוש בכלי שרת.
54. משנה במנחות צו. רמב"ם תמו"מ ח' י', ברבינו גרשום במנחות שם כתב שהשיעור הלמ"מ. לעובי הלחם אין

38. מחו"ל פסול, עי' מנחות פג: רמב"ם תמו"מ ח' ב'.
39. עי' משנה במנחות פה.
40. שנשרשה אחרי הבאת שתי הלחם בשנה שעברה.
41. כדי להוציא מהם אחרי כל הניפויים 2 עשרונים סולת (חמישית מהחיטים).
42. לרכך ולהסיר את הקליפות שדבוקות לגרעין, כמו בכל המנחות. ואולי אם לותתים את החיטים (כיון ששתי הלחם הם חמץ), אין צורך לעשות שיפה ובעיטה.
43. שרק מפריד את הסולת מהקמח והסובין, ולא טוחן הכל יחד. עי' משנה במנחות סו. ורש"י.
44. ברמב"ם תמו"מ ח' ג' מבואר שקונים חיטים. והנה במנחות עו: מבואר שקונים סולת, ולרש"י (כ"י) שם י"ל שרק במנחת יחיד כיון שלא בקי צריך לקחת סולת. אך דעת הר"ש והראב"ד בתו"כ אמור י"ח א' שדוקא ציבור צריכים לקחת סולת (והובאו בליקו"ה במנחות שם).
45. שקלים פ"ד מ"א, רמב"ם שקלים ד' א'. ועי' שתי הלחם קדושים בקדושת דמים.
46. כיון שאפיית שתה"ל לא דוחה שבת ויו"ט, מנחות צה: רמב"ם תמו"מ ח' ח'.

בארבעה קרנות הלחם, כל קרן בגובה ארבע אצבעות⁵⁵.
י"א שהחלות צריכות להיות שוות⁵⁶.

ד. קיטוף - מורחים את פני החלות במים.

ה. אפייה - אופים כל חלה בפני עצמה⁵⁷, בתנור שבעזרה⁵⁸, בלי דפוס⁵⁹, עד שייאפו היטיב⁶⁰.

ו. שמירה - אחרי האפייה צריך לשמור את החלות היטיב עד למחרת (ובשנה זו צריך לשמור שני ימים) שלא ייפסלו⁶¹. דהיינו: שלא יטמאו⁶², ולא יתעפשו⁶³,

שיעור, אמנם לפי החשבון יוצא שהעובי פחות מאצבע.

55. רש"י במנחות שם, וכ"כ הרע"ב ותו"ט. ובתשב"ץ ח"א קל"ד וחומר בקודש פ"ב נ"א פירשו כן גם ברמב"ם תמו"מ ח' י' (דלא ככס"מ ורלב"ג). ומשמע בתשב"ץ וחומר בקודש שם שארבע אצבעות של הקרן כולל את עובי הלחם.

56. תו"כ אמור י"ג ב', וביאר הח"ח שיהיו שוות בתמונתן וצורתן. וצ"ע שהרי גודל החלות בלא"ה שווה, וצ"ל שהנפק"מ בעובי הלחם, או בעובי הקרנות, או בכמות המים בבצק, או באיכות האפייה.

57. משנה במנחות צד. נאפות אחת אחת. ובפשטות הכוונה דוקא אחת אחת ולא לאפות את שניהם יחד, ע"י ק"ס תמו"מ פ"ח מנ"ח ש"ז ח' ליקוטי הלכות שם (בתורת הקדשים א'), ועוד. אמנם הטהרת הקודש במנחות שם וחזו"א מנחות כ"ז ה' ביארו שהכוונה שאפשר גם אחת אחת. והקרי"א שם פירש שצריך רק להכניס אחת אחת ואפשר לאפות יחד.

58. משנה במנחות צה: אפיתן בפנים ורמב"ם תמו"מ ח' ז'. [והנה בליקו"ה שם כתב שנחלקו תוס' והרמב"ם האם להלכה התנור כלי שרת, ולהרמב"ם שהתנור כלי שרת והלחם מתקדש צ"ע מדוע לא נפסל בלינה, והסיק שלא יכוון לקדש. וכן לפי האחרונים שביארו שאף להרמב"ם התנור לא מקדש, א"צ לכוון לקדש. ולדעת הלח"מ תמו"מ ה' ז' וחזו"א מנחות כ"ד י' מתקדש קצת ולא נפסל בלינה, ולכא' לפי"ז צריך לכוון לקדש! וצ"ע].

59. טהרת הקודש מנחות צד. שו"ת חת"ס או"ח קכ"ה, ישועות יעקב או"ח רנ"ד ב'.

60. שיקרמו פניהם העליונים והתחתונים, ישועות יעקב שם ותשובה מאהבה ח"א נ"ח. אמנם להידור מצווה, וכן משום 'למשחה' באכילת הכהנים צריך לאפות יותר עד שייאפה היטיב.

61. אם נפסלו, בפשטות א"א להביא שתי הלחם כיון שאין אפיתן דוחה יו"ט, ואכמ"ל. ובמשנה באבות פ"ה מ"ה כתוב שאחד מעשרה ניסים שנעשו במקדש שלא נמצא פסול בשתי הלחם, וביארו רש"י והרע"ב שאם היה נמצא פסול לא היה אפשר להביא אחר כיון שלא דוחה יו"ט.

62. אם נטמאו בטומאת מת (ויו"א גם בשאר טומאות) ואין לחם אחר, מביאים בטומאה ואינם נאכלים.

63. אם נתעפשו, נפסלו משום הקריבהו נא לפחתך, ולכאוי ה"ה אם התייבשו, וצ"ע.

ולא יתייבשו, וכן שלא יחסר מהם כלום⁶⁴, ולא ישברו⁶⁵.

חלק ג' - התנופה

התנופה בשתי הלחם נעשית אחרי הקרבת קרבן התמיד, וקרבת המוספין⁶⁶.

א. הבאה - מביאים את שתי הלחמים, וכן שני כבשים זכרים בני שנה לשלמים⁶⁷.

ב. תנופה ראשונה - מניפים את שני הכבשים חיים, יחד עם שתי הלחמים⁶⁸.

הכהן שזכה להניף עומד במזרח העזרה⁶⁹ ופניו למערב⁷⁰. מעמיד לחם בצד כל כבש⁷¹, מניח שתי ידיו למטה ומגביה הכל יחד⁷². מוליך ומביא לארבע רוחות, ומעלה ומוריד⁷³.

ג. שחיטה וזריקה - שוחטים את שני הכבשים בצפון⁷⁴, ומקבלים את דמם. מוליכים, וזורקים במזבח שתי

64. אם נחסר מהלחם קודם זריקה נפסלו, רמב"ם פסוה"מ י"ב ג'.

65. אם נשברו מעט אף שלא נחסר כלום לכא' נפסל (כמו במנחות יב: בלחה"פ), וצ"ע.

66. כנ"ל בפתיחה.

67. במשנה בזבחים נד: כתוב שהכבשים הם קדשי קדשים, ונפק"מ שטעונים שחיטה בצפון ונאכלים רק לזכרי כהונה וליום ולילה, וכן שיש בהם מעילה (מעילה ט.). [ומ"מ נקראים שלמי ציבור, כיון שאינם באים לכפרה, ויש בהם תנופת חזה ושוק ונסכים כמו שלמים].

68. ברייתא במנחות סב. וכמו שפירשו רש"י ור"ג שם שמדובר בתנופה הראשונה, וכ"כ הלח"מ תמו"מ ח' י"א בדעת הרמב"ם וכן נקטו לדינא בחומר בקודש פ"ב נ"א, ובליקוטי הלכות במנחות שם (בתורת הקדשים ז'), ובעבודת הקרבנות ח"ב ס'. ועי' ח"י הגר"י מעשה"ק פ"ט שביאר ברמב"ם באופן אחר.

69. לדעת הרמב"ם מעשה"ק ט' ו' ותמו"מ ח' י"א צריך דוקא במזרח. אמנם דעת רש"י ותוס' מנחות סא. שאפשר גם במערב.

70. כדי לקיים לפני ה', עי' הגהות ראמ"ה מנחות סא. וטהרת הקודש סב.

71. כרבי במנחות סב. ששתה"ל בצד הכבשים וכמ"ש הלח"מ תמו"מ ח' י"א. ובליקו"ה במנחות שם (בתורת הקדשים ז') הוסיף שלחם אחד בצד כבש זה ולחם אחד בצד כבש זה.

72. בפשטות מצמיד את הלחמים והכבשים, ומכניס זרועותיו מתחת כולם יחד ומגביה. ולי"ע האם הבגדי כהונה חוצצים, ואכמ"ל.

73. משנה במנחות סא. וכמו בלולב.

74. משנה בזבחים נד: כדין קדשי קדשים. שחיטת הכבשים מקדש את הלחם קדושת הגוף להפסל ביוצא ולינה (עי' מנחות מז. לענין יוצא).

מתנות שהן ארבע⁷⁵.

ד. הפשט וניתוח - מפשיטים את העור מהכבשים, מוציאים את האימורין⁷⁶, וחותרים את החזה, והשוק של רגל ימין.

ה. תנופה שניה - מניפים את החזה והשוק עם האימורין⁷⁷. מניחים על ידי הכהן שזכה להניף⁷⁸ את החלבים, ועליהם את החזה ושוק, ועל החזה ושוק את יותרת הכבד ושתי כליות, ועליהם את האליה⁷⁹.

ו. א"א שגם בתנופה השניה מניפים את שתי הלחם⁸⁰, ונותנים אותם בצד האימורין או מעליהם⁸¹.

ז. הקטרה - מקטירים את אימורי הכבשים במזבח⁸². הקטרת האימורין מתירה את שתי הלחם באכילה⁸³.

ח. נסכים⁸⁴ - מקטירים את מנחת נסכים של שני הכבשים במזבח, מנסכים את היין, והלויים שרים שיר של יום⁸⁵.

ט. הקרבנות שעם הלחם - מקריבים את שעיר החטאת⁸⁶,

פר שני אילים ושבעה כבשים לעולה. ואת הנסכים של העולות.

חלק ד' - האכילה

א. חלוקה - מחלקים לכהנים של כל המשמרות את שתי הלחם⁸⁷, בשר שני שעירי החטאת, ובשר שני הכבשים לשלמים.

ב. אכילה - שתי הלחם, בשר שעירי החטאת, ובשר השלמים הם קדשי קדשים ונאכלים לזכרי כהונה בעזרה ליום ולילה עד חצות.

ג. סדר האכילה - כסדר ההקרבה⁸⁸. ואכילת שתי הלחם קודמים לאכילת השלמים שבאים עמהם⁸⁹.

שאלה לעיון

יש לעיין אם ייבנה המקדש בחג השבועות, ולא יהיו מוכנים שתי הלחם קודם יו"ט, האם יש היתר לאפות ביו"ט על ידי ריבוי בשיעורים, או ע"י גוי, או ע"י קטן. ועיין קונטרס 'פתאום יבוא' שי"ל ע"י מכון תורת הקרבנות סימן ט' אות ח' שהאריך בשאלה זו.

87. עיי' יומא יז: ורמב"ם תמו"מ ח' י"א שכהן גדול נוטל חלה אחת, ואת החלה השניה חילקו לכולם. ומבואר ביומא לט. שהיה ברכה שהלחם הספיק לכל הכהנים של כל המשמרות (אלפים ורבבות), יש אוכל ושבע ויש אוכל ומותר.

88. זבחים צ: רמב"ם תמו"מ ט' י"ב.

89. קרי"א מנחות מה:; חזו"א מנחות ל"ג ט"ו. ואף שמניפים יחד, אך שתי הלחם עיקר.

ההלכות נערכו מתוך חוברת "תורת הקרבנות"

קרבנות חג השבועות ושתי הלחם

ניתן לקבל את החוברת (וכן גליון זה) בדוא"ל:

korbanot@okmail.co.il

75. משנה שם.

76. לדעות לקמן שבתנופה שניה מניפים גם את האימורין.

77. בברייתא במנחות סב. כתוב (לדעת רבנן) שמניפים חזה ושוק כמו שלמי יחיד. וא"כ צריך להניף גם את האימורין כמו שלמים, וכ"כ רבינו גרשום שם סב.; והראב"ד בתו"כ צו פרק ט"ז ה', וכן נקט השפ"א שם, והליקוטי הלכות (בתורת הקדשים אות ז' נ').

78. יליע האם הכהן שזכה בתנופה ראשונה מניף תנופה שניה.

79. רמב"ם מעשה"ק ט' ח' בתנופת שלמים, וה"ה כאן נלמד משלמים.

80. רמב"ם תמו"מ ח' י"א, ובלח"מ שם כתב שנלמד מהתנופה מחיים. ובחי' הגרי"ז מעשה"ק פ"ט הוכיח כן מהברייתא במנחות מז: שחט שני כבשים כו' מושך שתיים ומניף, ועי' רש"י שם. אמנם הליקוטי הלכות במנחות סב. (בזבח תודה ד"ה וחכ"א) תמה על הרמב"ם, ונקט לדינא (בתורת הקדשים נ') שלא מניפים את הלחם בתנופה שניה.

81. ברמב"ם שם כתב שהלחם בצד, וביאר הלח"מ שנלמד מהתנופה הראשונה. והגרי"ז (מעשה"ק פ"ט) כתב לפי ביאורו שם שהרמב"ם לשיטתו שמניפים את הלחם רק בתנופה שניה, אבל לרש"י שמניפים את הלחם גם בתנופה ראשונה א"כ תנופה שניה היא כמו תודה שהלחם למעלה.

82. שהם: החלבים (חלב המכסה, חלב שעל הקרב, חלב הכסלים, וחלב הכליות), יותרת הכבד, שתי כליות, ואליה.

83. או"ש תמו"מ ח' י"א, מקד"ד ה' ה'.

84. צ"ע האם כעת מקריבים את המנחת נסכים, או רק אחרי כל הקרבנות.

85. עיי' חקרי לב או"ח ח"ב סי' צ"ב איזה שיר.

86. בפשטות חטאת קודמת לעולה. אמנם במלבי"ם ויקרא קע"ב ועבודת הקרבנות ח"ב כתבו שכיון שיש שני שעירים בשבועות והשני בא לכפר על טומאה שאירעה בין זה לזה (עי' זבחים ו:;) צריך לאחריו אחרי הכל. וצ"ע.

**"שתי הלחם - ארנן שבעה טפחים,
ורחבן ארבעה טפחים,
וקרנותיהן ארבע אצבעות"
(משנה מסכת מנחות דף צו עמוד א)**

- כל חלה משתי הלחם במקדש היתה בשיעור עשרון (שיעור הפרשת חלה).
- החלות היו שטוחות בגודל שבעה טפחים על ארבעה טפחים.
(לשיטת החזו"א: 67.2 X 38.4 ס"מ. לשיטת הגר"ח נאה: 56 X 32 ס"מ)
- גובה שיעור הקרנות (בליטות בארבע פינות הלחם) ארבע אצבעות.
(לשיטת החזו"א: 9.6 ס"מ. לשיטת הגר"ח נאה: 8 ס"מ)

לחם בגודל שבעה טפחים על ארבעה טפחים

(גודל החלות בתמונה 15x20 ס"מ להמחשה בלבד)

ניתן להזמין דוגמת שתי הלחם אפיה ביתית, (בגודל 15x20 ס"מ) במחיר 5 ש"ח
ללחם, עד יום רביעי ב' סיון בטל' 03-6439022 או: 03-6189607.
המוצרים בהשגחת הבד"ץ העדה"ח. ללא משלוח. הכמות מצומצמת.

יו"ל ע"י מכון "תורת הקרבנות" • טל' 050-4134645 • פקס 072-3377748
קו מידע 077-2261034 • דוא"ל korbanot@okmail.co.il

דבריהם

מראות מרחן רשכבה"ג רבנו אהרן יהודה ליב שטינמן זצוק"ל | גליון מס. 3

גליון מורחב

חג השבועות

לקראת יום חג השבועות נביא מקצת דברים והליכות ביום הגדול הזה.

[הנה ראה באריכות בס' כאיל תערוג מועדים – בעניני חג השבועות וכאן הובאו דברים נוספים בס"ד]

העצומה בקבלת תורה מרקידה את האדם מאליו. (ס' התודה) והוסיף רבנו שהגר"א ידע גם את הניגון ששרו אז, אבל לא זכינו שעבר לדורות הבאים.

על מה היה עשרת הדברות

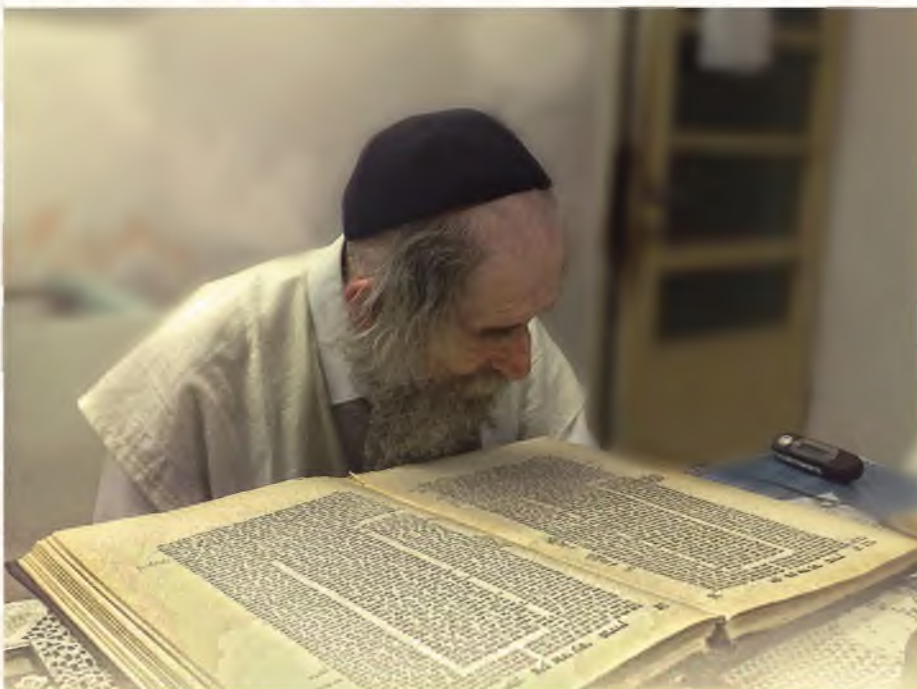
מספר הגה"צ ר' נחמיה פ. שליט"א: אחד הדברים שכאבו לו נורא ובפרט בשנים האחרונות כשהתפרסם וקיבל כבוד רב, זה היה לו ממש לבוז, הוא אמר כאן רודפים אחרי, אבל שם, מי יודע אם לא ירדפו אחרי מלאכי חבלה ובאחת מנסיעותיו לחו"ל, הייתי אצלו

טרדה, וגם המוח חזק ובריא, והדברים נקלטים לכל ימיו, ואמר שבדק הרבה ומצא שבגיל ארבעים זוכרים את מה שלמדו בגיל עשרים, יותר טוב ממה שלמדו בגיל שלושים.

עוד הוסיף, בשם ר' שמחה זליג, ששמע איש מפי איש מאדוננו הגר"א, 'מה עשו בני ישראל ביום מתן תורה, אחרי קבלת התורה בהר סיני? – שרו ורקדו כל היום, והיה מרחיב לבאר לנו, שאם על ההרים הדוממים נאמר שיצאו בריקוד כאלים, פשוט וברור שבני ישראל שקבלו את התורה, לא יכלו שלא לרקוד, הרי השמחה

שוכב על הר"צ

מספר הרה"ג ר' חיים ש. שליט"א: בהיותי בישיבה גדולה, נהגתי להקביל פניו בימים טובים, ופעם באתי בצהרי חג השבועות ולא פתח את הדלת, כדרך הנערים הלכנו סביב הבית, וראינו שהוא שוכב רדום על הרצפה, ולידו הספר שלמד בו, והיה פשוט לנו שנרדם בדרך לימודו, לפני מנחה שבתי שוב לביתו, ואז אמר לי לבאר את המשנה 'הלומד ילד למה הוא דומה, לכותב על גייר חלק, אמרתי את ההבנה הפשוטה, שהכוונה למי שמתחיל ללמוד בעודו ילד, שהוא קולט את התורה בבהירות, אך המאחר ומתחיל ללמוד בזקנותו, אחר שמילא מוחו בדברים חיצוניים, כבר אינו קולט כראוי. אך הוא טען כמה טענות על ביאורי, ואמר שהכוונה להדגיש שמי שהוא 'לומד' כשהוא עדיין 'ילד', אזי מוחו פנוי וקליטתו בהירה, וביאר שעיקר לימודו של אדם תלוי במה שהוא 'לומד' ומבין היטב בנערותו, כי זה הזמן שהאדם יכול לפנות לבו מכל

כחד יומנו של רבנו בשבועות- לעשות מנין בבית

שנים רבות היה הולך רבנו לשיבה קטנה ומדבר בלימוד, ולאמ"כ היה הולך לשיבת 'גאון יעקב' והיה גם שם מדבר בלימוד עם הבחורים, ונשאר להתפלל שם תפילת יו"ט, ובמשך השנים כבר הוקשה עליו הדבר, וחשב היכן להתפלל במקום גאו"י והציעו לפניו כמה מקומות שיוכל להתפלל, ובכל מקום לא הסכים ולא הבינו הטעם, עד שאמרו שיעשו מנין בבית, ולזה התרצה. ופעם בהזדמנות נימק הטעם שלא רצה להתפלל בשום בית הכנסת, כי בקריאת התורה של שבועות יש עליות שבהם מכבדים אנשים כגון עשרת הדברות, מפטיר מעשה המרכבה, ויש אנשים שיש להם חזקות בעליות, וכשאני יבא לבית הכנסת מסתמא ירצו לכבדני, וזה יהי על חשבון השני, ואין רצוני לפגוע באף אחד, אבל אם יתפלל בבית אינו על חשבון של אף אחד.

להיות עם האשה והילד

סיון תשע"ה אחד שאל לרבינו שרוצה לנסוע לשבת ושבועות לאמריקה להיות עם משפיע, ולשמוע דברי חיזוק במשך ימים אלו, וישאיר את משפ' כאן בא"י, רבינו שאל האם הדין לשמוח ביו"ט עם משפ' דא' או דרבנן? והוסיף בכל מקרה אף אם זה רק מדרבנן לא כדאי לנסוע. (צדיק כתמר יפרח ח"ב)

חיזוק אחר שבועות

ראשי ישיבת מאור התלמוד ביקשו שיבוא למסור שיחת חיזוק בישיבתם לקראת חג השבועות. אמר להם הנה בדרך כלל לפני שבועות הרבה מתחזקים ושומעים הרבה מוסר, אבל צריך שזה ישאר גם אח"כ.

זה בוודא יהיה חוכא וטלולא, רואים מכאן גם אדם במדרגה הגדולה ביותר אבל בב"א הוא יכול ליפול ממדרגתו מאיגרא רמא לבירא עמיקתא, והאדם תמיד צריך לשמור את עצמו מכל משמר שמא הוא יפול.

וסיפר עוד רבנו שפעם היה אסיפה שהח"ח השתתף בה, ואחד מהרבנים קם ואמר הרי אצלנו אין ענין זה של כבוד אנחנו כבר מאחרי זה, קם הח"ח ואמר שזה לא נכון גם לנו יש תאווה לכבוד! וחזר והתאנח.

לילה קודם, ולפני יציאתו, קרא ואמר לי אני רוצה לומר לך משהוא: אני נוסע מחר לחו"ל, כל מטרת הנסיעה שלי אך ורק בלבד בשביל להרבות כבוד שמים, אבל מאידך כמה אני מפחד מזה, מי יודע כמה כבוד יתנו לי, וכמה אני יפסיד עי"ז משכר עוה"ב ע"י הכבוד שיתנו לו, ודיבר את הדברים בסערת רוח.

אמרתי לו: אבל הרי אצל הראש ישיבה זה הכל כסף מזויף? השיב לי כשהוא הראה לו על גופו אתה מקבל כבוד רק עד חצי הגוף, אבל אני נותנים לי כבוד

עד שאמרתי לו סוף כל סוף הרה"י נוסע רק לזכות את הרבים, שומר מצוה לא ידע דבר רע, אז זה הרגיע אותו.

הגר"ח דוידה לבקרי

רבינו שמע שרבינו הגר"ח רוצה לבוא לומר לו גוט יו"ט (בשבועות תשע"ה), והתחיל ללכת מביתו ברח' רשב"ם ברגל לכיון רח' חזון איש עד שבאמצע הדרך כלו כוחותיו.

והגיב ואמר איך יכול להיות אדם שיודע שני תלמודים וקבלה יבא אלי שאני ...

מעל ומעל הראש כמה זה מסוכן! הוא היה כ"כ נסער בדבריו חזרתי ואמרתי לו וכי הרה"י מתפעל מזה, הרי הרה"י מסתכל עי"ז בבזו, הרי כל השנים נוכחתי לראות כמה הרה"י צוחק עי"ז.

השיב לי בדברים נוראים וכך אמר לי: בני ישראל במתן תורה התעלו במדרגתם והגיעו למדרגת המלאכים אני אמרתי אלקים אתם ובני עליון כולכם, פסקה זוהמת, ומה הקב"ה מדבר עמהם דברים כ"כ פשוטים לא תגוב לא תרצח וכו' והרי אם יבואו לאדם גדול ויגידו לו משפטים אלו

לכן עדיף שאני יבוא אחרי שבועות כדי שישאר הקיום למוסר גם אח"כ, וכך עשה שנסע אחרי שבועות לרחובות למסור דברי חיזוק.

שיחות דבני שבועות בישיבת גאון יעקב

מתוך מאמר הרה"ג ר' א' חפץ שליט"א ונמסר באדיבותו.

עד גיל המאה מרן ראש הישיבה הגיע ומסר לישיבת גאון יעקב לפני חג השבועות שיחה קצרה, ושב לביתו להדלקת נרות. הוא היה נכנס עטוף בארשת פניו המיוחדת מאד - שהייתה שמורה רק לרגעים של כניסת הימים הקדושים. ניכר היה על פניו כי הוא כבר בעולם אחר. פניו לבשו צורה אחרת "הוד והדר תלבשנו" (ב. רקובסקי: אפשר גם להבחין זאת בתמונות המצלמות שהנציחו את פניו בשעות הסמוכות לכניסת שבתות ובערב ימים טובים לפני התקדש החג).

ומה היה בשנים הקודמות לפני עשר עשרים עד ארבעים שנה, על כך קיבלנו את הפרטים מ2 מהתלמידים בה' הידיעה רבי איסר שוב שליט"א ומרבי נחום ברנשטיין הגה"צ הרב המשגיח שליט"א. הם אומרים בעיניים צופיות לימים שלא יחזרו.

מרן פתח את הישיבה בשנת תשל"ח יחד עם ראשי הישיבה, וכבר מאז, נהג להיכנס לבית המדרש בשעת 'סדר קבלת התורה'. ברגע אחד עם כניסתו הוא השרה את האווירה המשולבת של יום טוב עם חרדת יום הדין גם יחד. פניו הביעו רוממות קדושת יום טוב של שבועות. פעמים רבות היה נעמד במקומו ליד ארון הקודש, ולא אומר שום רעיון או מחשבה, אלא הקריא את לשונו של בעל השל"ה הקדוש בתארו את הבית יוסף וחבורתו זוכים לדרגה

של קבלת פני שכינה בליל שבועות, כך ציטט ברגשת קודש, וכשדמעות בעיניו היה מסיים להקריא, לא הוסיף דבר ואז התיישב על מקומו ללמוד יחד עם כל בני הישיבה כשהיכל בית המדרש לוהט בעיון התורה - אש להבה, כך עד תפילת מעריב "תמימות תהינה". אחרי התפילה הוא חזר לביתו.

באמצע הלילה הוא הגיע ושהה כשעה ויותר בישיבת פוניבז' לצעירים ודיבר בלימוד עם הבחורים, ואחר כך הוא המשיך כאן לישיבתו הקדושה "גאון יעקב" ולמד או שח עם הבחורים שניגשו לשאול בסוגיות הנלמדות, כך עד תפילת שחרית של יום טוב. בצהרי יום טוב הוא חזר לנעילת החג, ונשא דברי התעוררות וחיזוק.

אח"כ, כאשר פתח את ישיבת 'אורחות תורה' מסר גם שם שיחה סמוך ונראה

אם תרצו, אחד הבחורים גם נתן לנו פגינה אקטואלית - לשנה זו - כאשר חג מתן תורה חל במוצאי שבת קודש.

בישיבת 'גאון יעקב' בברכתו של מרן, חידשו לאחרונה שכאשר חג מתן תורה חל במוצאי שבת, הוסיפו על סדר "הכנה לקבלת התורה" גם סדר ביום שישי - צמוד לכניסת שבת, מרן ראש הישיבה זצוק"ל ששמח לשמוע כי בניו תלמידי הישיבה יושבים כעת בסדר ההכנה, הגיע בטרחה שאין לתאר, באותה שנה - תשע"ד, למסור שיחה, ואמר אז לחתנו ראש הישיבה הגאון רבי זאב ברלין שליט"א: כיון שטרחו לעשות סדר מיוחד לפני שבת קודש, וזה כמו קבלת התורה מוקדם, לכן התאמצתי במיוחד לבוא לישיבה, וזו למעשה, הייתה השיחה של ערב שבועות האחרונה שנאמרה בהיכל הישיבה.

כי בשנת תשע"ה, מחמת חולשתו הרבה, שיחת ההכנה נמסרה בביתו לתלמידי 'גאון יעקב' שנכנסו עם הצוות בצהרי היום בערב החג. הוא פתח ואמר אז "כתוב בספרים שמה שהיה במתן תורה, יש מעין זה בכל דור ודור, לא ממש, אבל מעין זה, אם כן יש אפשרות מאד לעלות. ואז כשקולו נשנק מבכי תיאר מרן זצוק"ל: הרי מה שהיה בשעת מתן

לפני כניסת יום טוב. היו כמה שנים שלאות הכרת הטוב הגיע גם במיוחד רגלי בזקנותו המופלגת עד לישיבתו 'אורחות תורה' אחרי צהרים של יו"ט, ואמר שיעור כללי, לעילוי נשמת רבי שמעיה רייכמן זכרוננו לברכה - אביהם של משפחת רייכמן שיחיו.

השמועה שלא נכנסה

כמעט מילה במילה, כי כבר חזרתי על כך עשרות פעמים אם לא מאה פעמים ויותר, באוזני מי שרצה לשמוע דברי אלוקים חיים שיצאו מפי היהודי הזקן בדורנו שלדידיה הפעימות של חיים ומוות, היו מדודים רק על פי לימוד תורה ועשיית רצון אלוקים חיים.

הוא נכנס להיכל. באותה שנה עדיין יכול היה לדבר בעמידה על רגליו. ואמר בקצרה ממש. בקול חודר וקצת תקיף. וכדרכו שלפעמים דיבר על מושגים גדולים של מלאכי השרת, שאולי הוא היה שייך אליהם. ואלו דבריו.

"היום בלילה לא הולכים לישון, נשב כולם בעזה" ונלמד כל הלילה, מדוע? כדי לכפר על החטא של כלל ישראל – של אבותינו שלא באו להר סיני

לישיבת גאון יעקב במרכז העיר בבני ברק מצטרפים ללימודים ולתפילות, תלמידי חכמים מסלחה ושמנה של בני ברק התורנית יש שקוראים להם "זקני תלמידי חכמים" יש שקוראים להם "אנשי תפילה" כך או כך הישיבה רוויה באברכים צעירים ומבוגרים שנמשכים כפרפרים אל האור הישיבתי, הם כאילו רוצים להישאר צמוד לספסלי ישיבה, נכנסים ללמוד בבוקר או אחרי צהרים, לפני התפילה או לאחריה או לסדר מוסר' הם יודעים את המושג שאברהם אבינו מצוין בו – "זקן ויושב בישיבה". ואכן לפני תקופה לא ארוכה, כאשר עלינו בגרם המדרגות לביקור קצר בישיבת 'גאון יעקב' פגשנו את אחד מהם ת"ח לא צעיר הגרא"מ שליט"א

תורה היה נורא ואיום, כל העולם כולו השתתק בשביל לשמוע את דבר ה' – את עשרת הדברות, והיום אנו בדורנו יכולים וצריכים לנצל את מה שיש לנו, כי גם כעת יש לנו את האפשרות לעלות מאד, אמנם לא כמו אז, אבל יש סייעתא דשמיא מיוחדת, אם אחד יכול ומקבל ללמוד עד כמה שבכוחו ללמוד, זה יהיה לו לתועלת גדולה לכל השנה. בסיום מרן בירך את כולם והמתאספים פצחו בשירה לכבודה של תורה ולרוממות שמחת התורה, וגם הוא הצטרף כשנהרה שפוכה על פניו. כשסיימו לשיר הוא הוסיף שוב: "יש לכם את האפשרות לעלות בתורה ויר"ש, וכיום שיש לנו מעין מה שהיה אז, בעזה"י יוכל כל אחד לנצל את היום הגדול הזה, והבא ליטהר מסייעין אותו, כי בודאי אם אחד יעשה מאמצים לעלות הקב"ה יעזור לו.

שנה אחר כך, בערב שבועות שנת תשע"ז, זו הייתה השיחה האחרונה של זמן מתן תורה לתלמידי 'גאון יעקב'. הצטופפנו בביתו – בצל הישיש הקדוש שנשא על כתפיו את עולם התורה ספינת היהדות, בזקנותו המופלגת יצא מחדרו פסיעה אחרי פסיעה, נכנס לחדר הגדול, התיישב על מקומו ובמשפט אחד תמצת את תמצית חייו שלו הוא, ואת מהות חיי היהודי. בסערת לב קרא מולנו בקצרה: אנו יודעים, כי העיקר זה עול תורה ועול מלכות שמים! זה העולם, ועל כך עומד העולם. הקב"ה יעזור שתזכו. והבא ליטהר מסייעין אותו. ע"כ. זו הייתה כמו הצוואה אחרונה לתלמידים שנגעו בגלימתו של האב הזקן במשך כארבעים שנה – להכיר שהכל הבל, והעיקר הוא לעשות חובתנו בעולמנו – אומר לנו בן הישיבה י' ק' שיחי'.

אלא ישנו, והיו צריכים להמתין להם, לחכות להם. לכן כדי לכפר על זה, לא הולכים לישון ולומדים כל הלילה. נכון שלא אנחנו עצמנו חטאנו, אבל כיון שכלל ישראל חטא, ואנו, היום 'כלל ישראל' ואנו מתקנים את מה שעשו כלל ישראל.

שהוא מהדמויות שהמושג ישיבה הוא נשמת חייו (ובוודאי יכעס על שרמזנו את שמו בראשי תיבות) והוא אמר לנו, אני רוצה לומר לכם כמעט מילה במילה מה שמרן ראש הישיבה דיבר כאן לפני כמה שנים בעת 'סדר קבלת התורה'. ומניין לי שאני אומר לכם

ויש כאן שאלה. צריך להבין. אם יש חופה והחתן הגיע ועומד לפני הכניסה תחת החופה, ועומדים וממתנים, והכלה לא באה. יוצאים ומחפשים ומגלים כי היא לא התעוררה מהשינה, מעירים אותה, והיא אכן ממהרת ובאה בשמחה, תגידו, וכי זה לא פוגע בשמחה או פוגם משהו בשמחה של החתן – מה שהכלה לא באה בשעה המיועדת, הרי בוודאי מקלקל משהו לשמחת החתן.

אבל אצל הקב"ה אנו מוצאים כביכול, שבכל מקום שמוזכר המעמד הגדול של נתינת התורה – שמחה גדולה, והכי גדולה "ביום חתונתו וביום שמחת ליבו" "שמחת ליבו – זה מתן תורה" כך אומרים חז"ל, זה כביכול היום השמח ביותר להקב"ה בעולמו, היינו שלא הפריע לו כלל וכלל מה שעם ישראל לא הגיעו, והשמחה הייתה הכי גדולה שאפשר באותו יום הגדול של העולם – בנתינת התורה לישראל במעמד הר סיני.

כאן שתק שניה. ודיבר נחרצות: והדבר הזה בא ללמד אותנו. דברי חז"ל אלו הם בשבילנו. ללמד ולהשכיל אותנו, שאם יש שני חברים טובים, וקרה מה שקרה, שאחד פגע בחברו, שזה לא ישנה שום דבר. לא יקלקל באהבה והידידות ביניהם, כמו ששום דבר לא קרה בחברות ביניהם. שיישאר אותו דבר כמו שהיה קודם.

סיים את דבריו, קם והלך.

מושגים שמרן דלה ממעיינות מעמד מתן תורה.

אגב. בדרכו לכיוון היציאה, שמעתי יהודי תלמיד חכם לוחש לו: הנה לראש הישיבה יש רוח הקודש. מרן הסתכל עליו בתמיהה, והיהודי הסביר את דבריו: כי ראש הישיבה אמר בדיוק מה שהייתי צריך לשמוע. מרן חייך קלות.

בשנת תשע"ב, אחרי שציטט את מאמרי חז"ל סיכם ואמר: החפץ חיים מתאר שהיו חמש מיליון איש במעמד הר סיני, כי אכן בתורה כתוב שהיו שם שש מאות אלף איש אבל זה רק בגברים שבין גילאי עשרים לשישים

וכל זה בלי הנשים, אבל בעצם היו הרבה יותר – חמש מיליון איש. ועליהם נאמר במעמד הר סיני היה "ויחן" שם ישראל דהיינו כאיש אחד בלב אחד. **באמת זה פלא עצום וממש נס שבקהל גדול כזה לא תהא שום מחלוקת, הרי אנחנו יודעים שבדרך כלל אפילו בעיר שיש בה רק חמישים אנשים כבר יש מחלוקת, ובשביל שכולם יהיו בדעה אחת "כאיש אחד בלב אחד" זה ממש נס!**

וזה היה משום, שבכדי לזכות ולהגיע למתן תורה היה מוכרח לבוא למצב של ויחן' כמו שאומר רש"י שהכוונה 'כאיש אחד בלב אחד'! וזה מופת גדול שהוא לא פחות גדול משאר הניסים שהיו להם! וזה נורא ואיום שכ"כ הרבה אנשים יהיו כאיש אחד בלב אחד! לאלפנו בינה כי העיקר הראשון שנצרך עוד לפני שזכו למתן תורה, להיות כך

"כאיש אחד בלב אחד"! ואכן זה נוגע לכל הדורות והוא לימוד על צורת החיים של בן אדם. תמיד יש שאלות, תמיהות, דעות שונות, וכמעט לא מצוי שיהיה קהל גדול שכולם יסכימו לדבר אחד, לכל אחד תהיה דעה שונה, ההוא מבין כך והשני מבין אחרת, ואם יש לאחד סברא אחרת – כבר יש מחלוקת... ואנחנו רוצים לומר כאן כי בן אדם צריך ללמוד לעצמו את הכלל הזה לכל החיים, ואם לא עכשיו, אח"כ אם יהיה משהו נגד רצונו, מכל דבר קטן כבר יהיה לו ריב. ואם נלמד על כך כעת את היסוד החשוב הזה, זה יהיה לכם אושר גדול!

אחד הבחורים מוציא דף שכתב לאחרונה אודות תשע"א, ומגיש. הוא מקדים אינני זוכר במדויק מילה במילה אבל התוכן מדויק – תשע"ב: בשיאו של הסדר, כאשר החמה כמעט בראשי האילנות, הס הושלך בהיכל הישיבה, כשבפתח ניצבת דמותו נמוכת הקומה של האיש שזיכך עצמו בעמל התורה בטהרתה. מאה שנות תורה נמצאים כעת על מפתן ההיכל. לא די לו בשיעורים היומיים, בשיעורים הכלליים ובשיחות, כי בחביבותו לבני הישיבה מתאמץ מאד פיזית. הוא נכנס בצעדים מדודים היישר למרגלות ארון הקודש. ופותח.

"אנחנו עומדים ביום כזה, שבאותו יום לפני כמה אלפי שנה היה את המעמד המרומם והכי נשגב שהתרחש בהיסטוריה, הקב"ה מסר לנו את התורה הכל כך חביבה, וזה היה הרגע שעשה מהפיכה בכל הבריאה. מרן הגביה את קולו בתיאור אותה השעה שהעולם השתנה עם דברי חז"ל שחזרו להיות כמו אדם הראשון קודם החטא, ולולי חטא העגל עם מתן התורה היינו זוכים לחיות לעולם.

חובתנו לדעת עוד, כי המידות הן תנאי לזכות לתורה. התורה משולה למים, והאדם משול לעץ השדה, התורה משקה את מה שהאדם שתל, אם הוא עובד על מידותיו היא תגדל אותו ותרום אותו, ואם הוא מושחת היא תצמיח אותו כמושחת יותר גדול, וגם מי שעדיין אין לו מידות טובות אבל אם הוא מכיר בכך ומשתדל להצליח, היא ג"כ תגדל אותו לטובה.

אברך צעיר מספסלי ישיבת גאון יעקב שולף לנו אפיזודה מעניינת מתשע"א: לאחר השיחה בהיכל הישיבה דרכו לרכב שהמתין לו פסע מרן בקושי, ואז חביבו הגאון רבי נתן זוכובסקי שליט"א מראשי הישיבה התקרב להתברך בברכת החג, אמר מרן זצוק"ל לו ולסובבים כשקורת רוח חביבה על פניו: "מעניין. רואים בעולמנו דבר מאד משונה. בעולם יש דברים רוחניים ודברים גשמיים, ועל פי האמת בעניינים הגשמיים העיקר תלוי במה שנגזר, ולא לפי כמות העמל, ובעניינים רוחניים להיפך העיקר הוא לפי העמל – יגעת ומצאת לא יגעת לא מצאת, ואי אפשר לסמוך רק על 'בטחון' ולמעשה בנוהג שבעולם שאנשים מתנהגים הפוך, שבגשמיות עושים רק השתדלות רוב עמל ויגיעה ושוב עמל כל הזמן, והמבט שלו שלפי כמה שהוא יעמול כך יהיה לו, ואם לא, לא יהיה לו, במקום לזכור שהכל בגזירת עליון, ואילו ברוחניות התלויה רק בעמל, הוא סומך על הקב"ה ולא עמל כל כך, ואע"פ שרק מה שתשדל זה מה שיהיה לך, ומה שלא תשתדל ותעמול לא יהיה לך! וגם מסתפקים במועט בקנייני הנצח".

בתשע"ג הוא אמר דבר מעניין נוסף.

במתן תורה השתנו הרבה דברים בבריאה, ואחד הדברים שהשתנה, הוא שקודם מתן תורה לא היה כזה דבר שכל רגע וכל שניה ושניה, או שיעשה בה האדם מצוה או שהוא יעשה בה עבירה, אלא אם הוא רצה הוא עשה מצוה, ואם לא זה לא היה מצוה אך גם לא היה עבירה, אבל אחרי מתן תורה אם האדם עושה מצוה כגון שהוא לומד תורה זה מצוה, נשאר לו נצח, ואם להיפך הוא לא עשה מצוה, הוא לא למד הרי יהיה חסר לו נצח לעולם ועד, השניה הזו אף פעם לא תחזור, ולא תהיה ואפילו אם הוא ילמד אחר כך.

מרן ציטט את התוספות בב"ב דף כא: שאפילו אם הטעות שלימדו את התלמיד יוצאת ממנו אחר כך ולא מזיקה לו "שבשתא ממילא נפקא" אבל הנזק של השניה שהוא למד משובש זו אבידה גדולה כי הרגע הזה לא חוזר לו

לעולם, מילה זו שאמר לא תורה, אף פעם לא תחזור, אבוד לתלמיד לנצח. התחדש במתן תורה כך, שמחד בן אדם יכול לרשת חיי נצח אם וכאשר מנצל את זמנו, ואז השניה שנוצלה נשארת לו חי לעולם ועד, ומאידך יכול שלא לנצל את רגעיו, ואלו הרגעים שנשארים מתים לעולמי עד! רגעים שניצל אותם לחיי הנצח נקרא חיים! ומהזמן שבילה לא נשאר כלום. להיות חי, זה לנצל את החיים...

בן אדם יכול לחיות מאה שנה אבל מתוכם יש רק זמן מועט שבו היה לו חיים. כי רק הזמן שניצל נחשב לזמן שבו הוא חי! והשאר כאילו לא היה!

על כל אחד להשתדל בכך בכל הכח עד כמה שאפשר! אי אפשר להגיד שכל אחד הוא מלאך אבל עד כמה שאפשר יש להשתדל שהזמן ישאר בחיים! שיהיה לנו כמה שיותר חיים.

